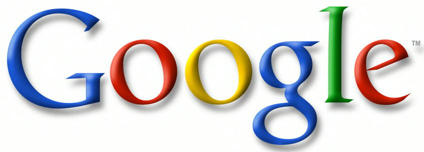

HD WIDENER
HW KMHR 6

MILTON'S

POETISKA VERK.

Det Förlorade Paradiset

och

Det Återvunna Paradiset.

Öfversatta

af

Victor Emanuel Öman.

Upsala

Esaias Edquist.

Upsala

Edquist & Berglund. 1862.

Inledning.

Förord. Miltons Lefverne.

Förord.

Det låg från början i öfversättarens plan, att låta denna nya försvenskning af John Miltons berömda diktverk, *Det Förlorade Paradiset* och *Det Återvunna Paradiset*, föregås af en inledning, utförligt belysande såväl dessa verks beskaffenhet och förhållande till beslägtade vittra arbeten, såsom Dantes och Klopstocks, som ock skaldens karakter, lefnadsförhållanden och ställning till sin tid. Men ju mer öfversättaren betänkte denna sak, desto klarare blef det honom, att han i så fall till ingens nytta förspillde tid och arbete, som förståndigare kunde användas. Den, som har lust och förmåga, att ur konstens högre synpunkt granska ett vittert verk, gör det bäst sjelf; och för den, som utan fingervisning ej förmår urskilja det sköna eller icke sköna, det värdefulla eller värdelösa i det han har under ögonen, går förvisso intet nytt ljus upp genom andras hjelp. En ren smak, ett säkert omdöme i dessa ting förvärfvas blott genom det medfödda skönhetssinnets uppöfvande och skärpande medelst allsidigt betraktande och studium af sjelfva konstverken. Och hvad nu särskildt de poetiska beträffar, så gagnar en esthetisk inledning den vidsträcktare läsarekretsen intet: denna eftersäger tanklöst andras tankar, eller dömer sjelf så som det nu faller sig, eftersom den dock fått en mund att döma med. Kännaren deremot vet nog, huru mycket är att lära af en insigtsfull förklaring, vet, att blott snillet kan rätt uppfatta snillets verk. Men hvad båtar oss, då fråga är om en sådan andlig öfverlägsenhet, den varmaste kärlek, det redbaraste sträfvande. Guds gåfvor kan ingen godtyckligt taga.

Det är derföre som öfversättaren nöjt sig med att vidfoga en fri öfversättning af en kort lefvernesbeskrifning, upptagande de för läsare i allmänhet mest vigtiga sakförhållanden, som röra Milton och hans verk. Den är tagen ur en upplaga af skaldens verk, hvars fullständiga titel är: *The poetical works of John Milton. With Life. Complete Edition. London. T. Nelson and Sons, Paternoster Row; Edinburg and New York*, MDCCCLX. Den,

som önskar känna mer om den Engelske skalden och hans arbeten, hänvisa vi till de mer eller mindre utförliga afhandlingar, som deröfver finnas af *Symmons*, *Birch*, *Masson*, *Kightley*, *Addison*, *Macauley*, *Liebert* m. fl.

För att nu något orda om sjelfva öfversättningen, kan först fråga bli, till hvad ända denna nya tolkning träder i dagen, då redan förut en finnes, som, om ock i allmänhet ej så mycket läst och känd, dock på den tid, då den utkom, rönte mycket lof, hvilket sedermera af Tegnér, i hans minnestal i Svenska Akademien öfver Oxenstjerna — deri ock förekommer en kort, men snillrik framställning af den Miltonska diktens egenskaper —, på det varmaste bekräftad, borde utgöra en borgen för dess värde och göra ett annat, nytt försök öfverflödigt. Men det torde visa sig här, som annorstädes, att minnestalaren ej så noga räknar de rosor, han utströr. Och hur skulle han det, helst om han, såsom Tegnér, har till uppdrag att lemna en hyllningsgärd åt den, hvars lysande plats han är bestämd att intaga? Den öfverlägsnaste förmåga blir i sådant fall en mild granskare, en nådig domare.

Om nu öfversättaren, för att på sätt och vis ursäkta sitt eget företag, uttalar sin tanke om den Oxenstjernska tolkningen af Miltons Förlorade Paradis — Det Återvunna var hittills oöfversatt —, vågar han ärligt försäkra, att hans omdöme grundar sig på intet annat, än hans åsigt om *konstens* fordringar i det fall, som föreligger. Hans aktning för de män, som före vår tid hållit ädel bildning och förfining uppe, är icke mindre än någon annans.

I formelt hänseende har Oxenstjerna tillåtit sig en stor och genomgripande frihet, då han förvandlade versens slutfall från manligt till qvinligt. Han säger sjelf derom, i företalet till sin öfversättning: "De förre" — de såkallade masculina slutljuden — "ensamt använde som i Engelskan trötta i vårt språk genom en alltid kort och tvär ändelse, och begges" — de masculina och feminina slutljudens — "blandning utan rim är för oss obehaglig. Af dessa skäl äro således här de feminina ordändelserna allena nyttjade, hvilkas lenare slutton närmare tycks ersätta saknaden af rimmet och behaget af terminationernas ombyte." Det är nu svårt att säga, om i Alexandrinens dagar örat så invant sig vid vissa "slutljud", att det hade svårt att fördraga andra; men den trötthet, som det då för tiden tyckes hafva funnit af beständigt återkommande manligt slutfall, skall det nu mer utan tvifvel i dubbelt mått känna af denna evigt enahanda qvinliga utgång, som träder oss till möte i Oxenstjernas öfversättning. Det fins ursäkt för allt här i verlden; men vid Miltons här valda ämne, med den rytmiska gången af hans språk, förenar sig, strängt taget, icke denna veklighet, eller låt vara vekhet, och en öfver-

sättares pligt är dock i första rummet, att återgifva grundtonen i det verk han efterbildar. Oxenstjerna hade visst kommit sanningen närmare, om han sagt, att det var svårigheten af att finna motsvariga ord med jambisk betoning — en svårighet som växer än mer derigenom, att Milton för det mesta slutar hvarje vers med ett betydelsefullt ord —, som förmått honom, att begagna qvinlig utgång. Att omvexla med manligt och qvinligt slutfall, ansåg sig Oxenstjerna ej kunna göra *derföre* "att begges blandning utan rim är för oss obehaglig." Detta påstående är obevisadt och utan tvifvel fullkomligt grundlöst. Ja, i föregående sats, säger Oxenstjerna sjelf: "Det Engelska känner nästan blott" — för mycket sagdt — "de så kallade masculina slutljuden, men ej de feminina, och saknar i sin poesi *det välljud, som bådas omvexling ger åt det Svenska.*" Huru står detta tillsammans? *Rimmet* utgör, då, såsom här, fråga är om versfotens behag i och för sig, ingen undflykt. Men derhän kommer man, genom att lemna ur sigte allt annat än sitt eget rättfärdigande. Ett verkligt *skäl* mot omvexlingen af manliga och qvinliga slutfall, använd här, kunde man väl finna i sjelfva den episka diktartens skaplynne, som, der verserna icke sammanhållas af rimmets starkare band, fordrar regelmässig likhet i slutfallet, vare sig att detta är manligt eller qvinligt. Det är i dramat som denna friare omvexling af olika utgång kommer till sin rätta användning. De oregelbundna friheter i versbyggnaden, af hvilka originalet på hvarje sida öfverflödar, hafva i denna Svenska öfversättning samvetsgrant undvikits, till följe af de fleste läsares oförmåga, att vid en dylik nyancering i versen, utan störande afbrott, återgå till det ursprungliga versmåttet.

Vi komma nu till en annan vigtig fordran af en öfversättare: trohet i återgifvandet af innehållet. Här delar sig vägen, allt efter som fråga är om rimmad eller orimmad dikt. I förra fallet är större, ja på sätt och vis största frihet medgifven — dock mer i fråga om lyrisk, än om episk dikt —; i sednare fallet är den strängaste trohet en oeftergiflig pligt. Det är här icke fråga om, att gifva en, om än aldrig så brillant transcription — möjligtvis intressant nog i och för sig —, utan en copia, så trogen, att den, som ej har tillgång till originalet, genom densamma får den riktigaste, mest lefvande föreställning derom. Och denna trohet är icke blott inskränkt till ett återgifvande af innehållet i allmänhet, utan bör vara en trohet, som sträcker sig till de minsta enskildheter. Ty i dem ligger det, som afvinner oss esthetiskt intresse, der uppenbaras de individuella drag, utan hvilka dikten blir, så att säga, utan fysiognomi, blir, om än i dictionen aldrig så prunkande, fadd och likgiltig. För poesien är *hvad* af ojemnförligt

mindre vigt än *hur*. Ju mer skalden förstår, att lefvande framställa, sammanställa och belysa väsendtliga, ur *hans* synpunkt väsendtliga, enskildheter, desto mer konstnärligt värde får hans verk. Försummar en öfversättare, att taga vara på och återgifva dessa enskildheter, det karakteristiska, syndar han svårt. Det är icke utan att Oxenstjerna mycket nöjt sig med ett blott återgifvande af det nakna innehållet i Miltons dikt, och lemnat ur sigte det egendomliga sätt, hvarpå han framställer detta innehåll, eller just det, som stämplar hans verk med den sanna konstens insegel på oförgängligt lif; och ej så sällan är Oxenstjerna nog frikostig med sjelftillverkad grannlåt, svulstig, tyngande, öfverflödig, osann. Tillåt, att med några exempel belysa detta. I nionde boken, vss 578—583 säger hos Milton ormen:

I nearer drew to gaze;
When from the boughs a savoury odour blown,
Grateful to appetite, more pleased my sense
Than smell of sweetest fennel, or the teats
Of ewe or goat dropping with milk at even,
Unsucked of lamb or kid, that tend their play.

Detta återgifves af Oxenstjerna på följande sätt:

Jag framgick närmare att se dess fägring,
Då från dess grenar doftade en vällukt
Som väckte mina sinnen mer behagligt
Än liljans fläkt, och mjölkens blomsterånga,
När hon om aftonen ur kidets spenar,
Af dina sköna händer pressad, flyter.

Icke blott Milton, utan ock sanningen har här fått sitta emellan till följe af Oxenstjernas benägenhet att, som han sjelf i sitt företal kallar det, *öka målningarnes glans.* Ormen har enligt en gammal sägen särdeles tycke för *fenkoln*, men om *liljans fläkt* ha vi aldrig hört att *han* bekymrar sig; och om *mjölkens blomsterånga* vet hvarken Milton eller vanligt menskligt luktorgan någonting. När Milton sant och uttrycksfullt talar om det, ur ormens synpunkt, för smaken retande, som framställde sig i fårets eller getens mjölkfulla, drypande spenar, än ej diade af lam eller kid; så blir detta hos Oxenstjerna svulstigt, otroget och osant, i det han låter Evas *sköna händer* pressa *kidets* (den unga getens, som sjelf ännu diar) *spenar.* Det är ofta Oxenstjerna förfar på detta vis. I samma bok, vss 886—895, läse vi

Thus Eve with countenance blithe her story told;
But in her cheek distemper flushing glowed.
On the other side, Adam, soon as he heard

The fatal trespass done by Eve, amazed,
Astonied stood and blank, while horror chill
Ran through his veins, and all his joints relaxed;
From his slack hand the garland wreathed for Eve
Down dropt, and all the faded roses shed:
Speechless he stood and pale, till thus at length
First to himself he inward silence broke.

Detta öfversätter nu Oxenstjerna sålunda:

Så skryter hon i sin förmenta lycka;
Men blygselns rodnad färgar hennes kinder.
På andra sidan Adam, när han hörde
Sin makas brott, stod utan röst och sinnlös,
Med isadt blod och stelnande af fasa.
Orörlige, hans händer läto falla
De kransar han för Eva hade bundit;
Och deras vissna rosor strödde marken.
Förutan kraft att yttra ord, han endast
Inom sig sjelf med sina tankar talte.

Det är onödigt, att vers för vers genomgå och utpeka allt det platta, prosaiska, hvarmed i dessa rader poetiska alldagsuttryck äro utspädde, hvilka skola vara en efterbildning af detta, ett af de skönaste, mest målande ställena i Miltons herrliga dikt. Men en bestämd oriktighet i denna lilla profbit måste särskildt anmärkas. Om den *blygsel*, som färgar Evas kinder, talar Milton icke alls. Han bemärker blott hennes *upprörda* själstillstånd; *oro* gjorde hennes kind glödande; ännu hade denna känsla ej blifvit förvandlad i blygsel. Det skedde först då, när hon fått röna följderna af sin öfverträdelse. Det är icke alltid det slår så väl in för de fria öfversättarne, när de leka med orden. I samma bok, vss. 1017—1020, yttrar Adam:

Eve, now I see thou art exact of taste,
And elegant, of sapience no small part,
Since to each meaning savour we apply,
And palate call judicious;

Oxenstjerna återgifver dessa verser med följande dimmiga nonsens:

Nu, Eva, ser jag, att ditt val är upplyst;
Och känner deri re'n ett prof af vishet,
Att nu hvar tanke ger oss högre vällust.
Jag ser att smaken fört oss rätt.

I allmänhet visar Oxenstjerna stor benägenhet att förflacka Miltons på lefvande detaljer rika målningar med något allmänt

poetiskt grannlåtsuttryck. Låt oss taga till exempel i samma (9:de) bok verserne 1037—1040:

Och vällustandande och utan motstånd
I svalkan af en löflund henne leder,
Hvars gröna hvalf betäcker med sin skugga
En bädd af sammetsgräs beströdt med blommor.

Originalet lyder:

Her hand he seized, and to a shady bank,
Thick overhead with verdant roof imbowered,
He led her nothing loth; flowers were the couch,
Pansies, and violets, and asphodel,
And hyacinth, earths freshest softest lap.

Oxenstjerna tycker här, i enlighet med sitt vanliga manér, att det kan vara nog med att säga "en bädd af *sammetsgräs* beströdt med *blommor*"; men hur matt är icke detta, bildligt och språkligt, mot Miltons raska, målande ord:

flowers were the couch,

mot hans färgrika saftiga detaljerande:

Pansies, and violets, and asphodel,
And hyacinth, earths freshest softest lap.

Men det kan vara nog härom. På Oxenstjernas tid var Milton i allmänhet ej så högt hållen, att man ju icke tilltrodde sig hvarjehanda friheter mot honom; men få uppskattade högre hans värde än Oxenstjerna, och stor är hans förtjenst att hafva egnat så mycken möda åt att införa Milton, i det skick han bäst förmådde och sjelf ansåg lämpligast, i den Svenska vitterheten.

Utarbetaren af föreliggande öfversättning har sökt att på det nogaste följa sitt original i alla dess skiftningar, att icke gifva något ur egen fatabur, utan helt enkelt Milton, sådan han är, eller skulle varit, om han varit Svensk. För att icke försvaga framställningen fann öfversättaren sig under arbetets fortgång nödsakad att öfvergifva sin första föresats, den att icke öka versernes antal. Engelskans rikedom på enstafviga ord, synnerligen tillgodogjord i Miltons diktverk, tvang dertill. Detta medförde, öfversättaren veterligen, ingen annan olägenhet, än den, att man, vid en flygtig blick, icke straxt finner motsvarande verser i originalet och öfversättningen. Dock lärer detta icke, för den, som önskar göra en jemnförelse, fordra många sekunders ansträngning.

En för Miltons språk utmärkande egendomlighet har i Svenskan gått fullkomligt förlorad; en annan blifvit betydligt inskränkt. Den förra utgöres af den flitiga inblandning af, ur de klassiska

språken lånade, ord, som förefinnes i alla Miltons verk, äfven i de poetiska. Öfversättaren har sträfvat, att bibehålla sitt språk så rent som möjligt från dylikt, då han icke kunnat inse, att framställningen derigenom förlorat i trohet och kraft, och har gjort detta så mycket mer, som detta långods i vårt språk ännu icke genom tiden hunnit förlora den störande egenskapen att genast falla i ögonen såsom lånadt. Engelska språket har sjelft härutinnan ett visst företräde framför det Svenska, som under öfversättningen icke underlåtit att göra sig bemärkbart. Det är dess rika tillgång på liktydiga ord, af olika ursprung, anglosaxiskt och klassiskt. Så, till exempel, förekomma i Paradise Lost ofta i samma sats uttryck sådana som: *relaps* och *fall*, *fowl* och *bird*, *enamoured* och *love*, *corporal* och *body*, *might* och *omnipotence*, *Sire* (i bet. fader) och *father*, *serve* och *minister*, *generation* och *birth*, *won* och *gain*, och otaliga andra af samma slag, der författaren synbarligen begagnar de olika, liktydiga orden för att undvika en oangenäm omsägelse. Att på dessa ställen stor svårighet mött vid försvenskningen är lätt att inse, och öfversättaren skulle storligen fröjda sig, om det lyckats honom så lösa sin uppgift, att han hos den insigtsfulle kunde påräkna måhända någongång bifall, i de flesta fall skonsamt bedömande.

Den inskränkning en annan hos Milton skarpt tadlad egendomlighet lidit, hänför sig till satsbyggnaden, som icke är så invecklad, som den i originalet ofta nog förekommer. Icke heller gör i öfversättningen den inverterade satsföljden meningen så senfattlig, som ofta händelsen är i originalet; dock är den, såsom utmärkande för Miltons stil, för det mesta troget bibehållen.

De friheter, öfversättaren i språkligt hänseende tillåtit sig, äro på långt när ej så stora som de man möter i originalet; de äro få, lätt i ögonen fallande och ha sitt stöd endera i vårt gamla språk, i folkspråket eller i alldagligen begagnade uttryckssätt, som helt visst också en dag skola vinna inträde i det allmänna skriftspråket.

Beträffande anmärkningarna, som blott vilja tjena till upplysning, der i sakförhållanden upplysning kunnat anses behöflig, har öfversättaren icke ansett det vara af nöden, att särskildt vid hvarje anmärkning nämna namnet på den kommentator, af hvilken han lånat den. För Svenske läsare kan det vara temligen likgiltigt, om de förskrifva sig från *Newton*, *Cowper*, *Hume*, *Richardson*, *Addison*, *Warburton*, *Thyer* eller *Keightley*, hos hvilka alla öfversättaren står i större eller mindre skuld. Der anmärkningar förekomma, som äro öfversättarens egna, och ej genom innehållet tydligen förskrifva sig från honom, är sådant

samvetsgrant angifvet, på det att ej det i dem möjligen skefva eller oriktiga må skrifvas på andras räkning. Anmärkningarna till *Det Återvunna Paradiset* äro alla af öfversättaren.

Den, som rätt betänkt det svåra i ett företag som detta, skall säkert utan omild skärpa framhålla bristerna i ett verk, som, hvad arbete än blifvit nedlagdt derpå, dock alltid förblifver ofullkomligt, ett svagt återljud af de herrliga, underbart rika toner, som framströmmade ur den blinde, men dock så klarsynte, store Engelske sångarens bröst.

John Miltons Lefverne.

John Milton föddes i London den 9 December 1608. Han härstammade från en gammal familj, hvilken upptagit sitt namn efter staden Milton, i Oxfordshire, i hvars kyrka ännu ett Miltonskt familjemonument finnes qvar. Under den i Englands historia så sorgligt ryktbara striden mellan husen York och Lancaster (Rosornas krig) hade Miltons förfäder slutit sig till den svagare, Lancasterska sidan, hvilket hade till följd, att nästan all familjens egendom gick förlorad i böter. Miltons fader var en man af utmärkt förmåga, lycklig idkare af musikens konst, och till sitt yrke en såkallad Scrivener, hvilken titel då för tiden motsvarade hvad nu förstås med notarie. Dennes föräldrar vidhängde den romerska kyrkan så fast och blindt, att, då sonen afsvor dess villfarelser och antog den protestantiska bekännelsen, han af dem blef gjord arflös.

Ledd af en fader, som lidit så mycket för sitt samvetes skull, förvärfvade Milton tidigt de höga åsigter om borgerlig och kyrklig frihet, för hvilka han så nitiskt förde ordet under hela sitt lif. Hans moder berättas också hafva varit "en qvinna af ojemnförlig dygd och godhet", så att han njöt de största fördelar af god uppfostran och godt exempel. Tidigt visade han sig äga en liflig inbillningskraft och en qvick uppfattningsförmåga. Hans framsteg i alla kunskapsgrenar, som lågo inom hans förmåga, voro så hastiga, att de lemnade hans lärares verksamhet efter sig. Redan vid tolf års ålder visade han en sådan törst efter kunskap, att han mer behöfde tillbakahållas än uppmuntras, och sällan upphörde han med sin läsning före midnattstid.

Miltons fader, som sjelf varit student i Oxford, bestämde sin son tidigt för den lärda banan. Hans uppfostran gjordes först i hemmet, under vård af Thomas Young, en Puritan, hvilken sedermera antogs till predikant för de engelska köpmännen i Hamburg, derifrån han dock efter någon tid återvände till England, hvarest han förblef till sin död. Hans lärares tänkesätt bidrog

till, att hos Milton befästa de åsigter, hans fader hos honom redan inskärpt; och detta lemnar oss i viss mån en ledtråd till hans offentliga lif, och till den oföränderliga fiendskap, han sedermera ådagalade mot den bestående regeringens ofördragsamhet så i stat som kyrka.

Då den unge Milton lemnade hemlärarens vård, intogs han i S:t Pauls skola, och öfvergick derifrån, vid femton års ålder, till universitetet i Cambridge. Redan då gaf han prof af sitt poetiska snille, och under de två första åren af sin vistelse i Cambridge författade han sin sång öfver Krutkomplotten — en sammansvärjning, åsyftande att spränga kungen och parlamentet i luften, hvilken ägde rum 1605 — jemte andra skapelser i bunden form. Han fortsatte sina studier der, tills han uppnått tjugufyra års ålder, då han, efter att ha tagit sin magistergrad, lemnade universitetet, medförande allas aktning och beundran, som kände honom. Detta skedde år 1632.

Efter en kort vistelse i London, drog han sig tillbaka till sin faders egendom i byn Horton, i Buckinghamshire, och förlefde der större delen af de följande fem åren, sysselsatt med de gamle grekiske och romerske författares verk samt med de bästa alstren af den nyeuropeiska literaturen, under allt detta gifvande fritt spel åt sina herrliga förståndskrafter, i skötet af en stilla, älsklig natur: en tid af literär maklighet och lugn hemglädje, som med skäl kan räknas som den lyckligaste i hans lif. Han hade af sin fader ärft en varm kärlek för musiken, hvilken skänkte honom medel till angenäm förströelse; och långt sedermera, då solljuset aldrig mer genomträngde hans ögas natt, skänkte denna konst den store diktaren tröst och hugnad.

Under denna tid af lugn tillbakadragenhet sysselsatte Milton sin själ äfven med poetiskt författarskap, och gaf i *Comus*, en dramatisk fantasilek, ett lysande prof af sitt poetiska snilles tidiga utveckling. Detta stycke visar Symmons — en af de många, som beskrifvit Miltons lif — hafva tillkommit genom den omständigheten, att Lady Alice Egerton, hvars familj bodde i närheten af Horton och med vänskap bemötte Milton, då hon sent en afton återvände från ett besök, gick vilse i Haywoods skog. Det höga värde stycket äger, visar sig bäst derutaf, att så många af dess rader öfvergått till allmänt gängse talesätt, dem tusende bruka, utan att veta, hvarifrån de härleda sig. Samma förhållande äger i ej ringare grad rum med alla de öfriga alstren af denna tillbakadragenhetens tid — *Arcades*, *Lycidas*, *L'Allegro* och *Il Penseroso* skrefvos alla under dessa fem år —; och den engelske läsare, som för första gången genomgår dem, skall med förvåning finna, huru förtrolig han redan på förhand är med mån-

ga af de bästa ställena, hvilka väckt så allmän medkänsla och beundran, att de blifvit stående uttryck öfverallt i England.

Milton hade länge önskat, att rikta sin kunskap genom iakttagelse af andra länders seder och inrättningar, och hans moders död, som inträffade år 1637, slet ett af de starkaste band, som fästat honom vid hemmet, och gaf honom frihet att obehindradt utföra sin älsklingsplan. Han erhöll sin faders samtycke dertill, och gaf sig följande året åstad på en resa genom Europa. Nyss förut hade han genom Comus blifvit bekant med Sir Henry Wooton, hvilken någon tid varit sändebud i Venedig, och denne utmärkte lärde och statsman skref ett bref till honom, innehållande råd och anvisningar för resan, samt gaf honom, som det vill tyckas, ett rekommendationsbref till Lord Scudamore, engelske Residenten vid hofvet i Frankrike. Milton reste som en förnäm herre, åtföljd af egen betjent, den han antagit i England.

Under sin vistelse i Paris blef han af Lord Scudamore införd hos den berömde Hugo Grotius, hvilken då var drottning Kristinas sändebud i Paris. Detta skedde på Miltons egen begäran, och bekantskapen tycks hafva stannat vid formell artighet. "Grotius tyckte om besöket, och tog emot honom i enlighet med hans värde och det stora beröm, han hört om honom", säger Phillips, Miltons brorson, i sin beskrifning af farbrodrens lefverne. Den franska hufvudstaden synes dock ej ha haft mycket tilldragande för Milton, och efter en kort vistelse der fortsatte han sin väg och besökte Nizza, Genua, Pisa och Florens. Den sistnämnda staden tillvann sig hans lifligaste beundran. Stället sjelft, språket, folkets seder och den intressanta krets af lärde män, i hvilken han blef införd, allt var honom en källa till största nöje. Han qvarstannade der två månader, och fortfor sedermera att flitigt brefvexla med åtskillige utmärkte lärde, med hvilka han der blifvit bekant.

Från Florens fortsattes resan till Rom, hvilket gjorde lika starkt intryck på hans själ med sina förfallande minnesmärken af forntida prakt, som Florens hade gjort med sin lefvande skönhet. Äfven der fick han göra bekantskap med den tidens lärdaste män, och njuta af de rika skatter af forntida bildning, som öppnades för honom i Vatikanens bibliotek.

Efter att ha besökt Neapel, beredde han sig just att fortsätta sin resa genom Sicilien och Grekland, då nya underrättelser om den politiska ställningen hemma — det var just före det första borgerliga krigets utbrott — föranledde honom att vända om hem; "ty", säger hans brorson, "han ansåg det vara sig ovärdigt, att i all sköns lugn roa sig utomlands, då hans landsmän kämpade med en listig monark om sin frihet." På hemvägen stannade han

åter någon tid i Rom och Florens, tvärt emot sina vänners råd, som fruktade, att han blottställt sig för de romerska presternas stämplingar genom sina fritt uttalade åsigter. Det öfverensstämde föga med hans mod och själsadel, att undvika fara eller genom dubbelhet akta sig för förnärmelser. Utan att visa något begär för motsägelse, tvekade han dock ej, att uttala sina åsigter, när omständigheterna syntes fordra det, och återvände hem i säkerhet öfver Geneve, Calvinismens hufvudstad, der han gjorde en varaktig bekantskap i Johan Diodati, teologie professor derstädes. På denna sin resa i Italien var det äfven han besökte och samtalade med den store Galileo, då en fånge i Jesuiternas våld.

Efter en frånvaro af omkring femton månader ankom Milton till England, just då Carl den Förste drog ut på sitt andra tåg mot Skottarne. Vid sin återkomst åtog han sig tvenne af sina brorsöners uppfostran, och förmåddes snart derefter af några vänner, att låta äfven deras söner komma i åtnjutande af samma fördel. D:r Johnson, hvilken öfverallt lägger i dagen en trångbröstad retlighet mot Milton — hvilken olyckligtvis ej råkade ha samma upphöjda åsigter om den starka monarkiens och den engelska högkyrkans förträfflighet, som den hederlige doktorn — gör öfver denna Miltons sysselsättning följande anmärkning: "Låt vår vördnad för Milton ej hindra oss ifrån, att se med någon förlustelse på stora löften och små gerningar; på den man, som ilar hem, derföre att hans landsmän strida för sin frihet, och som, när han kommer på handlingsplatsen, bortångar sin patriotism i en privat pension." Vi unna gerna den knarrige gamle granskaren hans löje, han hade just icke något öfverflöd deraf; och anmärka blott, att Milton alltförväl visste, att hans styrka — äfven om han ägt en kroppslig sådan — dock hufvudsakligen var förståndets, och att hans kamp för friheten vore mer fruktbärande om den skedde med pennan än med svärdet.

Den måste vara obekant med Englands historia, som kan tro, att Milton undgick faran, då han valde pennan till stridsvapen. Laud hade redan ordnat den systematiska förföljelse mot Puritanerne, som, genom den grymma laglöshet, hvarmed den fullföljdes, framtvingade revolutionens onda; och den olyckliga konungen, med sina höga åsigter af företrädesrätt, hade mer än tillräckligt visat, att han icke ville låta någon lag bestå emellan sig och sina vedersakare. De grymheter Stjernkammaren (en politisk inqvisitionsdomstol) öfvade mot sina offer, visa tillräckligt, i hvilken fara Milton frivilligt gaf sig, då han återvände till sitt land, och i en sådan tid modigt försvarade sina egna åsigter.

Sedan han sträfvat för undanrödjandet af kyrkligt förtryck, sökte han dernäst verka för tryckfriheten. Han hade redan bju-

dit trots åt lagens inskränkning af dess rättmätiga frihet, och nu visade han med mästerlig styrka det onda, som följer af yttranderättens träldom. I detta ädla verk (Areopagitica) finna vi det ställe, der han talar om Galileo, ett offer för samma system, som förnekade tankarnes fria yttring, mot hvilket han nu stred. "Det var der, i Italien", säger han, "som jag fann och besökte den ryktbare Galileo, nu gammal, en inqvisitionens fånge, derföre att han tänkte annorlunda i astronomien, än de granskande Fransiskanerne och Dominikanerne tänkte. Och fastän jag visste, att England suckade svårast under prelatoket, tog jag dock som en pant på framtida lycka, att andra nationer voro så öfvertygade om frihetens värde. Dock hade jag något hopp, att de utmärktheter, som då inandades hennes (tryckfrihetens) luft, skulle bli hennes ledare till en sådan befrielse, som ej skall varda förgäten i någon tidens hvälfning, som denna verld har att genomgå."

Det var först sedan en andra revolution slutligen förvisat Stuartska ätten från thronen, som pressen befriades från de bojor, hvilka så länge bundit den, och tilläts att utveckla sina kraftiga ansträngningar för det allmännas väl i England.

Vid trettiofem års ålder gifte Milton sig med Mary Powell, dotter af Richard Powell, en förmögen rojalist, fredsdomare i Oxfordshire. Ingen underrättelse finnes om de omständigheter, som åvägabragte denna förening. Den bevisade sig emellertid vara föga lycklig, och föranledde omständigheter i hans lif, dem biografen helst med tystnad förbiginge. De hade knappast varit gifta en månad, förrän bruden begärde tillstånd, att få tillbringa återstoden af sommaren hos sina anförvandter i Oxfordshire. Denna begäran var näppeligen mera egendomlig, än den beredvillighet, med hvilken den genast beviljades. Mikelsmessotiden bestämdes för hennes återkomst; men hon kom icke, och bref på bref från hennes man blefvo obesvarade. Då skickade Milton ett sändebud, med begäran att hon straxt skulle återvända hem. Till slut nekade hon bestämdt att komma, och budet affärdades med hån. Af allt man härom har sig bekant, synes det, som hade felet legat mer hos hennes slägtingar, än hos henne sjelf. De tyckas ha ingått på äktenskapet med den ifriga republikanen på en tid, då deras parti låg under, och hafva ångrat det, då en tillfällig framgång å rojalisternas sida upplifvat deras hopp; och de högdragna cavaliererne — öknamnet på det kungliga partiet — skämdes troligen en smula öfver förbindelsen med en man, som spelade en så verksam roll mot konungsligheten. Åtminstone kan man deraf sluta, att hon var en ung, tanklös flicka, litet passande

till sällskap åt en sådan man. De skäl, man anfört till hennes försvar, bekräfta detta. Hon var, nämligen, enligt hvad hennes försvarare uppgifvit, van vid mycket sällskap, samt vid lustbarhet och dans, hvadan hon fann sitt äktenskapliga lif ensamt och tråkigt, och slutligen for hem till sina föräldrar.

Hvilka än skälen för hennes bortresa må hafva varit, alla Miltons försök, att förmå henne att återvända hem, voro fruktlösa, och med en rättvis känsla af harm förklarade han, att han icke längre ansåge henne för sin hustru. Denna tillfällighet föranledde honom till ett allvarligt skärskådande af de förbindelser, som omslutas af det äktenskapliga bandet, till följe hvaraf han offentliggjorde sitt verk *Lära och Undervisning om Äktenskapsskilnad* (Doctrine and Discipline of Divorce), hvilket ledde honom i flere tvister, dem han å sin sida förde med vanlig kraft.

Fyra hela år förflöto utan att Milton träffade sin hustru, och han hade tagit de mest bestämda steg att visa, det hans öfvertygelse var, att alla band dem emellan voro lösta. Men tiden hade bragt henne till ånger öfver sitt dåraktiga uppförande, och med vänners tillhjelp blef så ställdt, att, då Milton en dag besökte en gemensam vän, hon hastigt visade sig för honom, och, kastande sig för hans fötter, under tårar bad om förlåtelse. En fullständig försoning dem emellan ägde rum, och Milton öfversåg så helt och hållet med det som skett, att han snart derefter i sitt hus emottog hennes fader och moder samt flera af hennes bröder och systrar, gaf dem en tillflyktsort der, och använde allt sitt politiska inflytande till förmån för dem, då de funno sig inbegripna i samma nederlag, som slutligen drabbade konungen och hans sak.

Miltons penna arbetade nu åter på ett verk af högsta intresse för det allmänna. Han utgaf sitt *Försök om Uppfostran* (Treatise on Education), ett verk, som var ämnadt att i roten angripa det då gängse uppfostringssystemet, som använde all ungdomens tid och kraft på att lära ett eller ett par döda språk. Fråga är, om dock hans nya undervisningsplan, ifall den låtit sig praktiskt tillämpa, åstadkommit allt det goda, som han åsyftade, utan att på samma gång ha verkat i hög grad menligt i andra riktningar.

Inom ett års tid efter försoningen med sin hustru ökades hans familj med en dotter, Anne, det äldsta af hans barn, hvilken var lam, antingen från födelsen, eller till följe af någon olycklig händelse i hennes tidigaste barndom. Hans andra dotter, Mary, föddes i samma stora hus, som varit tillräckligt att inrymma hela hopen af hans beroende slägtingar. Kort efter deras afresa, flyttade han derifrån till ett mindre i Holborn, hvarest han

förblef, tills han emottog befattning som Latinsk Sekreterare i Republikens tjenst.

År 1649 slutade ändtligen de oupphörliga inbördes striderna med Carl den Förstes död på stupstocken. Milton var på intet sätt invecklad i något rörande den dom, de mägtige folkledarne afkunnat öfver konungen, men han hörde med afsmak de klagovisor, som det presbyterianska partiet upphof öfver sista fulländandet af ett verk, som de så länge sträfvat att bringa å bane; och för att möta ett den tidens kraf, offentliggjorde han sin bok "Om Konungars och Öfverhetspersoners Rätt" (Tenure of Kings and Magistrates). "Detta verk", säger han, "offentliggjordes ej förrän efter konungens död, och skrefs snarare för att lugna sinnena, än för att skärskåda någon del af frågan rörande Carl, en fråga, hvars afgörande tillhörde öfverheten, icke mig, och som nu blifvit i sista hand afgjord."

Den aflifvade konungens son, Carl, ifrig att vädja till de europeiska hofven emot det engelska folkets dom, använde till advokat Salmasius, en honorarie professor i Leyden, hvilken, som bekant är, en tid äfven uppehöll sig vid Kristinas hof. Det skulle ha varit mycket svårt för Carl, att vid denna tid finna någon utländning, som var vuxen denna uppgift; men i detta sitt val tyckes han ha varit särdeles olycklig. Denne man ägde visserligen en hel hop lärdom och kritisk skärpa, men saknade helt och hållet den praktiska begåfning, som fordrades för den uppgift, man pålagt honom; och han var framför allt ytterligt okunnig om verkliga förhållandet och beskaffenheten af den fråga, han företagit sig att för andra framställa i sitt rätta ljus, hvadan han för materialierna berodde helt och hållet af de störtade cavalierernas partiska framställningar.

Till svar på detta verk offentliggjorde Milton år 1651 sitt *Försvar för Engelska Folket* (Defensio pro Populo Anglicano), hvarvid han gaf ett af de ädlaste prof på sjelfuppoffring, som fosterlandskärleken någonsin erbjöd. Han hade redan förut genom för mycket studerande skadat sina ögon, och hans läkare försäkrade honom, att han, såvida han ej upphörde med sitt arbete, skulle förlora sin syn. "Vid detta tillfälle", säger Milton till en motståndare som förebrått honom hans blindhet, "betänkte jag, att mången köpt med större ondt ett mindre godt, ära med död; jag deremot vill köpa större godt med mindre ondt, så att om jag nu blott löper fara att blifva blind, jag dermed kan fullgöra den mest hedrande af alla pligter."

Rådsförsamlingens enhälliga röst hade kallat honom till detta verk, och det mottagande, det rönte på kontinenten, var sådant, att det väl kunde ha tillfredsställt den största ärelystnad: vänner

och fiender tillstodo sin öfvertygelse om dess kraft. Det brändes offentligen i Paris och Toulouse. Det öfversattes på Holländska till särskildt gagn för Salmasii landsmän, honom till ytterlig förtret; och under det Holländska statsmagten anbefallde dess undertryckande, såsom en vanheder för nationen, mottog dess författare de högsta loford från Europas mest utmärkte män. Drottning Kristina i synnerhet slösade loford på Miltons verk. Men framför allt hade det fullkomligt uppfyllt det ändamål, för hvilket det skrefs, och Miltons olycklige vedersakare blef helt och hållet krossad i striden. Salmasius ägde all en pedants uppblåsta fåfänga, och måste derföre i motsvarande grad ha känt bitterheten af det förödmjukande nederlaget. Sjelfva hans vänner klagade, att hans verk aldrig nämndes, då deremot hans motståndares svar var ett stående samtalsämne vid alla Europas hof.

Europa tycktes i sanning öfverraskadt, att lära känna ett förut obekant snille, hvars verk icke steg för steg banade sig väg till literärt rykte, utan slog det som en eldslåga. "De lärde i Europa", säger Symmons, "drifna af samma anda som åskådarne af de Olympiska Spelen, kastade kransar till Salmasii besegrare", och de i London varande ambassadörerna tillkännagåfvo deras aktning för författaren genom officiella besök.

Salmasius bemödade sig utan framgång att åstadkomma ett svar på detta mästerliga försvar. Han dog år 1653, ett offer, som det allmänt troddes, för såradt högmod, lemnande svaret ofulländadt; och då fragmentet slutligen offentliggjordes, hade engelska folket ändrat sitt omdöme i en "ärofull restoration" (Carl den Andres uppsättande på thronen), och det var då lika gagnlöst som farligt för Milton att derpå gifva ett svar.

Den 2:dra Maj 1652 blef Miltons familj ökad med ännu en dotter, Deborah, hvars födelse kostade modren lifvet. De underrättelser, brorsonen gifver, visa tillräckligt, att Milton, då han återtog sin hustru, med en ädel själs storsinthet begrafde det förflutna i glömska, äfven fast hon aldrig var någon passande hjelp för honom. Deras husliga lif hade dock varit rikt på ömma band; och nu, plötsligt beröfvad hennes sällskap, lemnad ensam med tre moderlösa döttrar, blef hans ensliga lif mer pinsamt till följe af hans blindhets hastiga annalkande.

Hans själ måste länge ha varit beredd på denna pröfvande sorg. På denna tid skref han i ett bref till en vän: "Det är omkring tio år, tror jag, sedan jag märkte, att min syn blef svag och dimmig", och han tillägger, att synen på det ena ögat gått förlorad hela tre år förut, innan det andra var mycket angripet.

Det, som läkarne förutsagt, gick nu skyndsamt i sorglig fullbordan; men han grämde sig ej öfver den ohjelpliga förlusten. Han hade fallit såsom en god soldat faller, främst i striden för sitt fosterlands sak, och han skattade högt det altare, på hvilket han lade ett så dyrbart offer. Som en kristen bar han försakelsen med ädelt mod; som fosterlandsvän i rättvist medvetande af att han gjort sig väl förtjent af sitt land — en ännu obetalad skuld. Ty England, stolt öfver poeten, som verlden beundrar, har ryggat tillbaka att erkänna fosterlandsvännens anspråk på dess tacksamhet; och det monument, som bar hans namn i Westminster Abbey, är mer en minnesvård åt den betitlade herre, som låtit uppresa det (Mr. Benson), än en gärd åt minnet af Englands rikt begåfvade son.

"Det är ej olyckligt att vara blind", säger Milton, med lugn värdighet i ett svar till en af sina hjertlösa motståndare. "Den endast är olycklig, som ej med tålamod kan underkasta sig sin blindhet; och hvarföre skulle jag gräma mig öfver en dylik olycka, då hvarje menniskas själ borde vara så beredd och uppfostrad, att den med tålamod kunde genomgå den — en olycka, för hvilken hvar man, till följe af sin naturs beskaffenhet, är utsatt, och som jag vet hafva varit några af de största och bästa menniskors lott?"

Så helt och hållet oförsvagad var hans själskraft, att han (i egenskap af Sekreterare för främmande språk) ända till restorationens tid fortfor att diktera republikens vigtigaste skrifvelser till utländska magter. På denna höga plats, tog han verksam del i Cromwells utländska politik, hvilken, hvad man än må tänka om protectoratet såsom styrelseform för ett fritt folk, allmänt erkännes hafva upphöjt England till det förnämsta af Europas konungadömen, gjort det aktadt och fruktadt, hvarhelst det var bekant. Milton uppsatte den harmsna föreställning, som stannade förföljelsesvärdet, i gång mot de hjelplösa protestanterne i Piemont, och han skref sonnetten (N:o XIII, Om det sista blodbadet i Piemont), som framställer deras lidanden. Han ledde den djerfva skriftvexling, som bjöd spetsen åt Spaniens högmodiga skenhelighet, och Johnson slutar sin berättelse om hans lif under denna period med följande ord: "Hans verksamhet ansågs vara af stor vigt, och då ett fördrag med Sverge listigt uppsköts, tillskrefs uppskofvet offentligen Miltons opasslighet, hvilket föranledde den förargade svenske agenten att yttra sin förundran öfver, att blott en man i England kunde skrifva latin, och den mannen var blind."

Liksom andra stora snillen, syntes Milton hafva sökt förströelse blott genom ombyte af själsarbete. Hans sed var, att egna så många timmar af dagen, som han stod ut med, åt ansträn-

gande studium, och på detta sätt sysselsatte han sig nu med trenne stora verk: ett Latinskt Lexikon, som väl aldrig utkom, men dock tjenade till grund för ett, som sedermera trycktes i Cambridge, en Englands Historia, och sitt stora episka skaldeverk, Det Förlorade Paradiset.

Den beroende ställning, i hvilken han, genom sin syns förlust, kommit, den unga familjen omkring honom, hvilken han, redan till följe af sitt åt studier egnade lif, ej skulle kunnat taga tillräcklig vård om, föranledde honom snart nog till ett nytt äktenskap. Till sin andra hustru valde han Catherine Woodcock, dotter af en ifrigt republikansk kapten af samma slägtnamn. Hon visade sig vara en öm och tillgifven maka, och Milton synes ha varit innerligt fästad vid henne; men deras lycka var icke bestämd att blifva långvarig. Inom ett år efter deras bröllop födde hon en dotter, den hon snart följde i grafven.

År 1657 fick Milton till medhjelpare i sin sekreterarebefattning sin vän Andrew Marwell, och efter sin svåra åkomma synes han ha dragit sig tillbaka i den största enslighet och endast då besökt hofvet eller regeringens embetsrum, när han ditkallades af oundviklig skyldighet. Som författare blef han äfven tyst under flere års förlopp. I ett bref, skrifvet året före Cromwells död till en ung vän i Holland, som begärt hans bistånd i någon sin angelägenhet, säger han: "Jag har högst få närmare bekanta bland hofvets *gratiosi*, håller mig nästan jemnt hemma, och gör det gerna."

Milton tyckes vid denna tid ha insett, att det icke var tid för honom numer att tala för republiken. Oaktadt allt hvad politiska motståndare och okloka försvarare sagt om saken, synes intet skäl finnas att antaga, det Milton ogillat Cromwells politik i allmänhet. Han lemnade villigt sitt bistånd ända till protektoratets slut, och han var icke den man, som understödde en regering, den han ansåg fiendtlig mot sitt lands sanna fördelar. Under de slitningar, som sedermera följde, då det var än mer tvifvelaktigt, om hans skriftställareverksamhet skulle lända till något gagn, skref han i ett bref till en sin fordne lärjunge: "Mitt fädernesland behöfver nu ingen, som redogör för dess inre oroligheter, utan en som för dem till ett lyckligt slut."

Den brytning, som skyndsamt tycktes närma sig, förmådde honom slutligen till ett sista försök i frihetens sak, och han offentliggjorde, nästan omedelbart förut innan restorationen blifvit besluten af de ledare, som nu bemägtigat sig regeringsmagten, en vältalig varning, att icke öfvergifva "den republikens goda borg, som de börjat uppbygga", förutsägande i ett kraftigt språk, hvad följderna skulle blifva af att återtaga en ätt, med arfsanspråk på thronen. Men hans modiga ansträngning till förmån för sin älsk-

lingstanke mottogs med ovilliga öron. General Monk hade redan fattat sitt beslut, och Miltons patriotiska nit var här användt förgäfves.

Då general Monk fullbordat sina anordningar och parlamentet slutat sina underhandlingar med Carl den Andre, blef Milton entledigad från sitt sekreterareskap. Han blef nödsakad att någon tid gömma sig i en väns hus i S:t Bartholemew Close, till dess det första utbrottet af de triumferande rojalisternas hämnderaseri lagt sig; och att än mer förekomma den eftersökning, som eljest ganska säkert skulle ha blifvit företagen, utspridde hans vänner ett rykte om hans död, och följde i sorgetåg hvad man antog vara hans kropp till grafven. Då konungen sedermera fick kunskap om detta bedrägeri, säges det ha vållat honom mycken förlustelse, och han berömde Miltons slughet, att genom en lämplig skendöd undvika en verklig.

Så undangömd, förblef han i säkerhet, då några af hans gamla vänner fingo böta för sina handlingar med en blodig död under skarprättarens bila, eller lida andra grymma skändliga straff såsom konungamördare. Äfven hans offentliga begrafning hindrade ej utfärdandet af en arresteringsorder, änskönt den förekom vidare efterspaning. Parlamentet sökte att bevisa sin konungskhet genom att anbefalla Attorney-Generalen (allmänna Åklagaren) att anställa förföljelse mot honom; och straxt före utfärdandet af den allmänna Amnesti-akten (Act of Oblivion) blefvo hans tvenne arbeten *Eiconoclastes* och *Defensio Populi* offentligen brända af bödeln. Detsamma hade med sistnämnde verk, som vi sett, redan förut skett i Paris, och för att kröna verket offentliggjordes nu Salmasii ofulländade svarsskrift, hvilket allt icke kunde göra Milton besynnerligt men, såsom blott förtjent af hans och hvarje tänkande mans löje.

Till lycka för Englands heder, fans icke Miltons namn på listan af dem, som blifvit undantagna från Amnestiakten, och när den blifvit utfärdad, lemnade han följaktligen sitt gömställe (der han förblifvit i nära fyra månaders tid) endast tre dagar efter det hans skrifter blifvit brände.

Han blef vid sin framkomst genast arresterad af det tjenstvilliga, underdåniga parlamentet, men efter en tid, sedan han erlagt dryga böter, befriad. Från denna tid till sin död lade han sig aldrig mer i allmänna angelägenheter, ehuru han alltid förblef sin sak trogen. Han drog sig helt och hållet tillbaka i det enskilda lifvet, nöjd, liksom Bacon, att öfverlemna bedömandet af sitt värde åt efterverlden.

Han hade under republikens tider ofta användt sitt inflytande till förmån för olyckliga rojalister. Sir William Davenant, Carls

hofpoet (poet-laureate), hade hans mellankomst att tacka för sitt lif, och det blef hans vackra skyldighet, att nu begagna sitt inflytande till förmån för Milton. Men från denna tid tyckas den blinde, gamle mannens vänner bestått af de få, som med honom haft så stora förhoppningar om folkets frihet, och som nu sörjde öfver de lättfärdiga utsväfningar, som blifvit dagens lösen,

Hvad Aubrey säger oss om den tid, då Milton författade sitt "Förlorade Paradis", bekräftas af både yttre och inre skäl. Enligt hans uppgift blef det påbörjadt två år före restorationen, och slutadt ungefär tre år efter denna händelse. Det var hans tröst och sysselsättning den tid han hölls dold, hvarpå ett ställe i sjunde boken (v. 25—28) med mycken sannolikhet anses hänsyfta.

Poeten, som nu begynde känna den framskridande ålderns förtidiga tryck, med ett offentligen brännmärkt namn, med krossadt hopp, med ruinerad förmögenhet, hade än mer att utstå olyckan af att äga otacksamma barn. Hans två äldsta döttrar synas ha varit lika kärlekslösa som obarmhertiga; och han, som till följd af sin bräcklighet helt och hållet berodde af hemmets trefnad, fann der sina djupaste sorger. Dessa omständigheter nästan tvingade honom, att söka en ersättning för deras pligtförgätna försummelser i ett nytt äktenskap. Han gifte sig också derföre kort derefter med sin tredje hustru, Elisabeth Minshall, dotter af en herre i Cheshire. Han säges ha vändt sin håg deråt, på uppmaning af sin vän D:r Paget, en utmärkt läkare, som var slägt med detta fruntimmer.

Äktenskapet var grundadt mer på beräkning och ömsesidig högaktning, än på djupare känslor, åtminstone kan man ha skäl att förmoda det; men Aubrey, som kände Miltons fru personligen, omnämner henne som "en mild personlighet, med fridsamt och angenämt lynne". Hennes minne förtjenar ock att bevaras i tacksam hugkomst af den store skaldens beundrare, ty det var hon som lättade hans lidanden, mildrade hans sorger och i allt visade sig som hans ömma och tillgifna maka.

Det är pinsamt att tänka på, att denne store och gode man skall behöfva försvar mot sina egna döttrar; och de, som visat sig så redobogna att betjena sig af alla medel att skada hans rykte och kasta skugga på hans stora namn, ha icke öfversett denna källa till smädelse. Men det är någon tillfredsställelse att veta, det hans yngsta dotter Deborah var honom ett lydigt och älskadt barn, som icke ansåg det grymt att nödgas läsa för sin blinde fader, eller nedskrifva för honom hans odödliga verk.

Vi ha redan omnämnt de faror, för hvilka Milton var utsatt vid restorationen, och talrika bevis finnas på, att rojalisternas hätska känslor följde honom i döden; att de skymfade honom för hans fattigdom och fröjdade sig öfver hans lidanden, såsom bevis

på Guds särskilda hämnd och en värre dom än den bila han undkommit. Följande berättelse visar detta på ett särdeles slående sätt.

Hertigen af York, sedermera Jakob den Andre, yttrade en dag för konungen, sin broder, en liflig önskan att få se gamle Milton, om hvilken han hört så mycket. Kungen svarade, att han ej hade det minsta emot, om hertigen tillfredsställde sin nyfikenhet. Straxt derefter begaf sig hertigen i all enskildhet till Miltons hus, der, sedan den gamle republikanen blifvit underrättad om sin gästs höga rang, ett fritt samtal uppstod mellan desse mycket olika och skiljaktiga karaktärer. Under samtalets gång frågade hertigen Milton, om han icke ansåge förlusten af sin syn som ett straff derföre att han skrifvit emot den döde konungen. Miltons svar lydde: "Om Ers Höghet tror, att de olyckor, som här träffa oss, äro bevis på himlens vrede, på hvad sätt skola vi då förklara konungens, Er faders öde? Himlens ovilja måste då ha varit större mot honom, än mot mig; ty jag har blott förlorat mina ögon, men han hufvudet."

Förargad öfver detta svar, tog hertigen skyndsamt afsked. När han återkom till hofvet, var det första ord han talade till konungen: "Broder, du är värd mycket tadel, som icke låt hänga den gamle skurken Milton." — "Hur så, Jakob? Har du sett Milton?" — "Ja", svarade hertigen, "jag har sett honom." "Nå väl": sade kungen, "i hvad tillstånd fann du honom?" — "Tillstånd! åhja, han är gammal och mycket fattig." — "Gammal och mycket fattig! Nå, han är ju blind också, är det inte så?" — "Jo, blind som en skalbagge." "Nå men, då är du en narr, Jakob, som vill ha honom hängd till straff. Att hänga honom, vore att göra honom en tjenst. Det vore att ta honom ur sitt elände. Nej, om han är gammal, fattig och blind, då är han eländig nog: för all del, låt honom lefva."

Till sin växt var Milton något under medelmåttan, men väl bygd och kraftig. Hans sätt, säger Wood, var behagligt, hans gång rak och manlig, uttryckande mod och oförskräckthet. Han var skicklig fäktare, och fastän han knappast skulle ha gifvit sig i en duell, hade han styrka, skicklighet och mod att tillbakaslå ett anfall af hvilken angripare som helst. Hans hår, som aldrig föll af, var af ljusbrun färg, och han bar det benadt midt i hufvudet, såsom hans porträtter visa honom. Hans ögon voro grå, och alldenstund orsaken till hans blindhet var en inre, ledo de ingen förändring till sitt utseende. Hans ansigte var aflångt och hans hy så fin under ungdomstiden, att han i Cambridge bar namnet "Christs College's Lady". Han hade fint öra för musik, och var skicklig i denna angenäma konst. Han spelade för det mesta orgel och basfiol. Hans röst var vacker och musikalisk.

Richardson ger oss följande beskrifning på Milton under hans sednare år: "En gammal prestman från Dorsetshire, D:r Wright, fann John Milton i en liten kammare, med gamla gröna tapeter, sittande i en armstol, snyggt svartklädd, blek, men icke sjukligt, med gikt i händer och fötter samt med kalkstenar (som medel mot gikten). Han brukade också sitta i en grof, grå klädesrock vid dörren af sitt hus, i varmt soligt väder, för att njuta af friska luften; och emottog så väl der, som i sitt rum, besök af personer, utmärkta såväl genom snille som genom börd."

I sitt lefnadssätt var Milton, som vi väl på förhand kunna tänka oss, måttlig och återhållsam. Vid sina måltider drack han aldrig mycket vin eller annan hetsig dryck, och var, i fråga om mat, icke så särdeles svår att tillfredsställa. Dock synes hans smak ha varit lika förfinad som hans öfriga sinnen, och han föredrog sådana kötträtter, som hade en angenäm lukt. Under sina tidigare år brukade han sitta uppe länge och studera, och det är troligt, att denna vana fortfor så länge hans syn var god; men under de sednare åren gick han till hvila klockan nio hvarje afton, och låg till klockan fyra om sommaren och fem om vintern, och om han då icke var böjd att stiga upp, fick någon sitta vid sängen och läsa för honom. Då han uppsteg lät han föreläsa sig ett kapitel ur Bibeln på hebreiska (han hade lärt sina döttrar att läsa flere språk, utan att de dock förstodo något af innehållet, och det var de äldres motvilja mot denna i sanning tålamodspröfvande sysselsättning, som bland annat föranledde Miltons ovilja mot dem); derefter studerade han, med undantag af den tid han behöfde att intaga sin frukost, till klockan tolf. Han spisade då middag, tog sig vid pass en timmes kroppsrörelse, vanligen i en gungstol, och spelade derefter på orgeln eller basfiolen, och antingen sjöng sjelf eller lät sin hustru sjunga, som, sade han, hade bra röst, men intet öra. Derpå återtog han sina studier till klockan sex. Efter denna timme samtalade han till klockan åtta med personer, som besökte honom. Han njöt slutligen en lätt aftonmåltid, rökte en pipa tobak och drack ett glas vatten, hvarefter han gick till ro.

Miltons arbeten, äfven om man icke tager i beräkning hans stora episka dikt, voro af det slag, att de måst göra hans minne intressant för efterverlden; men hans odödliga skaldeverk var dock hans lefnads förnämsta uppgift, hvarifrån han blott då vände sig, när pligten kallade honom till annan verksamhet för sitt lands bästa.

Hans sista hustru, hvilken öfverlefde honom i nära femtiofem års enkostånd, har gifvit oss intressanta underrättelser om dess tillkomst. Hon uppgifver, att hennes man hufvudsakligen förfat-

tade under vintern, och när han vaknade om morgnarne lät henne uppteckna omkring tjugu à trettio verser. Hans naturliga sinnesbeskaffenhet gjorde honom benägen för djupt och ihärdigt studerande, och synens förlust bidrog mycket att öka hans böjelse för begrundande och nödgade honom att deri finna sitt förnämsta nöje. Hans förmögenhetsomständigheter förbjödo honom till slut att äga ett beständigt skrifvarbiträde af någon dertill skicklig man, hvilket var det enda, som på något sätt kunde ersätta hans stora förlust. Vi finna honom följaktligen underkastad många svårigheter och nödsakad att i minnet förvara hvad han diktat, till dess slumpen tillförde honom någon vänlig nedskrifvare. De små husliga bestyren i hans lilla hem måste ofta ha brutit in och stört honom i skapandets varma ögonblick, då han sökte hjelp af sin hustrus villiga penna. En liflig teckning af dessa svårigheter möter oss i efterskriften till ett latinskt bref, skrifvet till Heimbach, en talangfull Tysk: "Jag måste bedja Er vara så god och, om Ni finner något af detta oriktigt skrifvet, tillräkna det gossen, som skrifver åt mig, hvilken är alldeles okunnig i latinet, och för hvilken jag är nödsakad (förargligt nog) att upprepa hvarje särskild stafvelse, jag dikterar."

Han gjorde ofta betydliga stillestånd under arbetet på sitt stora verk, utan tvifvel ofta dertill föranledd genom svårigheten att få det uppteckuadt, men äfven till följd af det företräde han, enligt sin hustrus uppgift, gaf vintertiden, såsom mera gynsam för hans poetiska verksamhet. Hans brorson Philips, hos hvilken vi stå i skuld för denna intressanta, tillfälliga berättelse, säger: "Jag fick genomläsa Förlorade Paradiset från dess första påbörjan — under några år, då jag alltemellanåt besökte honom — i små stycken af tio, tjugu eller trettio verser hvartdera, hvilka, alldenstund de blifvit upptecknade af den hand, som först var villig dertill, icke kunde annat än sakna riktighet i stafsätt och kommatering. Då nu sommaren kom, och jag på en lång tid icke fått se något mer, frågade jag om orsaken dertill, då jag fick till svar, att hans åder aldrig flöt lyckligt annat än från höst- till vårdagjemningen."

Såsom vi redan nämnt, brukade Milton använda sina döttrar att läsa för sig, äfvensom att skrifva efter sitt diktamen; men då de uttryckte sin afsmak för denna sysselsättning till sin faders gagn, gjorde han sig med ens af med deras biträde, och satte dem att lära broderi i guld och silfver — en konst, som utgjorde en af de förnämsta sysselsättningar för den tidens förnäma och rika damer. Från den tiden gjorde honom alltid någon ung man denna ärofulla tjenst. Kort efter hans sista giftermål, införde hans gode vän, D:r Paget, som varit hans rådgifvare i valet af maka, till honom den älskvärde, men besynnerliga Thomas Ellwood, som,

jemte det mest samvetsgranna vidhållande af Qväkarnes läror och seder, hade en brännande törst efter kunskap och en stor kärlek för diktkonsten.

Under det pesten grasserade i London, 1665, skaffade Ellwood Milton ett litet landtställe vid Chalfont, i Buckinghamshire, och vid sitt första besök der visade Milton honom handskriften af det Förlorade Paradiset.

Vid nästa sammanträffande, sedan han "blygsamt och fritt" uttryckt sina tankar derom, sade Ellwood godmodigt: "Du har här talat mycket om det Förlorade Paradiset, men hvad har du att säga om det Funna Paradiset?" Ingenting mer sades derom den gången; men då Milton en lång tid derefter i London visade honom sitt *Återvunna Paradis*, yttrade han: "Det här är Ni skuld till; ty Ni förde mina tankar derpå genom den fråga Ni gjorde mig i Chalfont; jag hade icke tänkt derpå förut."

Första upplagan af Förlorade Paradiset utkom år 1665, och författaren erhöll en summa af *fem* pund för sitt odödliga verk; med det ytterligare vilkoret, att han skulle erhålla femton pund till, om verket erhölle en tredje upplaga. Hvilka känslor af sorg och ovilja Miltons beundrare må röna, då de tänka på detta sakförhållande; till hans landsmäns heder länder, att trots fördomar och personlig fiendskap, arbetets afgång var jemnförelsevis rask, och den beundran det väckte nästan allmän. Några af den tidens störste män yttrade till honom de högsta loford; och dess första tillkännagifvande för verlden var, enligt Richardsons uppgift, öfverensstämmande med dess värde. Sir John Denman, en man utmärkt som militär, rådsherre och poet, inträdde i Engelska Underhuset med ett korrekturark af Miltons verk, ännu fuktigt från pressen, och utropade: "Detta är en del af det ädlaste skaldestycke, som blifvit skrifvet i något språk eller någon tid", och Drydens utrop, då han först såg det, var icke mindre eftertryckligt: "Denne man öfvergår oss alla, och de gamle med!"

Vi sluta med detta det förnämsta af hans verk vårt lilla utkast till Miltons lefvernesbeskrifning. Innan första upplagan af hans dikt var utsåld, var han redan märkt af den mägtige dödsängeln. Med en upplösning, så lätt att den ej bemärktes af de personer, som voro inne i hans sängkammare, slutades hans lif, väl skuggadt af ovanliga och skiljaktiga olyckor, men dock adladt genom en ständig öfning af de sällsynta egenskaper, som kanske göra hans namn till det första i den glänsande och långa rad af snillen, öfver hvilka England har skäl att vara stolt.

Hans begrafningståg bestod af "alla hans lärda och stora vänner i London, icke utan ett vänligt tillopp af simpelt folk." Hans begrafningsplats är i S:t Giles kyrka, Cripplegate.

Det Förlorade Paradiset.

Episk dikt i tolf böcker

af

JOHN MILTON.

Öfversatt

af

Victor Emanuel Öman.

DET FÖRLORADE PARADISET.

FÖRSTA BOKEN.

Innehåll.

Första boken framställer i korthet hela ämnet: menniskans olydnad och den derpå följande mistningen af Paradiset, i hvilket hon blifvit satt; berör sedan första orsaken till hennes fall, Ormen, eller snarare Satan i ormen, hvilken gjorde uppror mot Gud, drog till sin sida många legioner änglar och slutligen på Guds befallning blef utdrifven ur himlen, med allt sitt anhang, till det stora djupet. När detta försiggått, griper skalden in i händelsernas midt och visar oss Satan och hans änglar, nu fallna i helvetet, hvilket här beskrifves, ej i medelpunkten (ty himmel och jord måste antagas ännu vara oskapade, åtminstone ej förbannade), utan på ett ställe, der yttersta mörker herrskar, hvilket fått det mest passande namnet Chaos. Satan, som jemte sina änglar ligger åskslagen och förfärad på den brinnande sjön, kommer sig åter efter någon tids förlopp, liksom från en förvirring, och ropar på sin närmste man i ordning och värdighet, hvilken låg bredvid honom. De samtala om deras olyckliga fall. Satan väcker alla sina legioner, hvilka dittills på samma sätt legat förvirrade. De uppstå; deras antal; deras slagordning; benämningen på deras förnämsta anförare, uppkallade efter de afgudar, hvilka sedermera dyrkades i Kanaan och tillgränsande länder. Till dessa vänder Satan sitt tal, tröstar dem med hoppet att än kunna återvinna himlen och berättar dem slutligen om en ny verld och ett nytt slags varelse, hvilka, enligt en förutsägelse eller ett rykte i himlen, skulle skapas; ty att änglar funnos långt före den synliga skapelsen var en åsigt, som hystes af många gamla kyrkofäder. För att utfinna sanningen i denna förutsägelse, och hvad beslut man i anledning deraf borde fatta, sammankallar han till allmän rådplägning. Pandemonium, Satans palats, höjer sig, hastigt bygdt, ur djupet. De förnämste i helvetet hålla der rådslag.

Om menskans första brott, om dödens frukt,
Som bröts ur det förbudna träd och åts
Och födde grafven, födde allt vårt ve
Med Edens mistning, tills en större Man
Upprättar oss och vinner det igen,
Sjung helga Sångmö, som på enslig topp
Af Horeb, eller Sinai [1]), eldade
Den herden, som först lärde Herrans folk [2]),
Hur jord och himlar i begynnelsen
Ur Chaos gingo. Dock om Sions berg
Dig gläder mer, och Siloas bäck, som flöt
Tätt vid Guds tempel fram, jag derifrån
Din hjelp åkallar för en dristig sång,
Som ej i vanlig flygt vill sväfva fram
Hän öfver Helikon [3]), men sjunga ting
I rim och prosa oförsökta än.
Och främst, o Ande, du som föredrar
För alla tempelhvalf ett hjerta rent,
Lär mig, Allvetande, du, som var när
Från början och med mägtig vinge bredd,
Lik dufvan, värmde djupets vida grund
Och gaf det lifskraft! Hvad hos mig är mörkt,
Upplys, och hvad som lågt är, höj och stöd,
Att jag må, värdigt detta höga mål,

---

[1]) *Horeb* och *Sinai*, två bergspetsar af den fjellkedja, som löper mellan Näset vid Suez och Akaba.

[2]) *Herrans folk:* Israels barn.

[3]) *Aoniens berg*, såsom det står i originalet, eller *Helikon*, ett berg i Beotien, med ett Apollotempel och en åt sånggudinnorna helgad lund.

Besjunga, hur Försynen evigt styr,
Och visa menniskorna Herrans väg.

Säg först (ty himlen intet för dig dolt,
Ej heller helvetet), hvad bragte dem,
De lyckliga, som allt vårt slägte födt,
Af himlen gynnade så högt, till fall
Från deras Upphof och Hans viljas bud, —
Dem, med ett vilkor, verldens herrskare?
Hvem först dem ledde till ett brott så slemt?
Den lede Ormen. Det var han, hvars list,
Uppväckt af afund och af hämnd, bedrog
Vårt slägtes moder, då hans öfvermod
Stött honom ut från himlen och hans här
Af upprorsänglar, med hvars hjelp, i hopp
Att framför sina likar vinna glans,
Han trodde sig bli lik den Högste sjelf,
Om han stod mot, och, ärelysten vänd
Mot Herrans thron och magt, med gudlöst krig
Hemsökte himlen, med förmäten kamp.
Men fåfängt. Honom den Allsmägtige
Hof hufvudstupa, lågande, ur skyn
Med hiskligt fall och brak och brand, djupt ned
I bottenlöst förderf, att väljas der,
I kedjor af demant, i straffets eld,
För dådet, att ha himlen manat ut.
Han niofaldt den tid, som dag och natt
På jorden mäter, med sin hemska hop
Låg slagen, rullande i glödhett djup,
Förvirrad, men odödlig. Dock hans dom
Vill än mer qval, och honom tanken nu
På mistadt väl och oupphörligt ve
Grymt pinar. Sorgset gick hans öga kring
Och vittne bar om modlöshet och sorg,
Med envis stolthet mängd och rotadt hat.
Med ens, så långt som ängel kan, han ser
Det hemska stället, öde, tomt och vildt.

Ett fängelse förskräckligt rundtomkring
Brann som en enda ugn. Men intet ljus
Från lågan gick: dock mörkret, synbart sjelft,
Lät skåda syner utaf qval och ve,
Sorgfulla platser, skuggors rum, der frid
Och lugn ej bo, dit hoppet aldrig kom,
Som kommer öfverallt, der ändlöst qval
Städs eggar, och ett svall af evig eld
Uppstiger, närdt af svafvel, som ej tärs.
Slik plats Guds eviga rättfärdighet
Beredt de vrånge, här ett häkte satt
I största mörker, gett dem deras lott
Så fjerran bort från Gud och himlens ljus,
Som trefaldt ifrån medelpunkt till pol.
Hur olik, ack, den plats de fallit från! —
Snart sina olycksbröder der han såg,
I svall och hvirflar utaf stormig eld
Nedtryckta, och bredvid sig, vältrande,
Den som var honom närmst i magt och brott,
I Palestina sedan känd och nämnd
Beelzebub [1]). Nu Fienden, derför
I himlen Satan [2]) nämnd, med djerfva ord,
Till denne vänd, bröt hemska tystnaden:

"Om du är han, hur fallen! hur förvänd
Från hvad du var i ljusets sälla land,
Der du, i öfversvinnlig klarhet klädd,
Sken öfver tusen klar! Om han, som råd,

---

[1]) *Beelzebub*, eller BaalSebub, benämnes af Mattheus "den öfverste djefvulen". Namnet betyder *flugherre*, *flugukonung*, som det heter i registret till vår svenska bibelöfversättning. Denne afgud dyrkades i Philisteiska staden Ekron, der han gaf orakelsvar (2 Kon. 1: 2). Han synes ha blifvit vördad som en guddomlighet, hvilken gaf skydd mot flugor och annat flygfä, och ha motsvarat Grekernas Zeus Apomyios. I Nya Testamentet tycks han vara identisk med Satan.

[2]) *Satan* betyder i hebraiskan *fiende*, *motståndare*.

Förbund och lika tankar, samma hopp
Och våda i ett härligt företag
En gång förent med mig, nu nöd förent
I samma fall — uti hvad djup du ser,
Ifrån hvad höjd oss fallne, se, så högt
Stod Dundrarn öfver oss! Hvem kände förr
De grymma vapnens kraft? Dock ej för dem,
Ej för hvad mer den starke Segraren
Oss vred må skicka, gör jag bot! Ej skall
Förändras, fast min glans förgått, den håg,
Det djupa hat, födt utaf kränkt förtjenst,
Som med den Starkaste mig bragt i strid,
Och i den hårda kampen förde fram
Oändligt tal af andar väpnade,
Som hatade hans välde, följde mig,
Och satte mot hans högsta magt sin magt
I strid på himlens fält, som skakade
Hans thron. Hvad om vi äfven tappat här?
Allt är dock ej förbi: ej viljans kraft,
Ej hämndbegäret, ej ett evigt hat,
Ett mod, som aldrig böjes eller bryts,
Och hvad mer är, som icke kufvas kan.
Den äran skall hans magt och vrede ej
Aftvinga mig, att tigga om hans nåd
På böjda knän, förgudande hans kraft,
Som nyligen, för denna arm förskräckt,
Sitt välde hotadt sett. Det vore lågt!
Det vore skam långt mer än detta fall,
Då ödet så bestämt, att gudars kraft,
Att denna eldnatur ej kan förgås:
Då genom denna stora händelse,
I magt ej sämre, mera kloke nu,
Vi må besluta oss med mera hopp,
Att föra evigt krig, med våld, med svek,
Oblidk'ligt mot vår store fiende,
Som yfves nu och i omåttlig fröjd,
Som ensam herre, himlens spira för."

Så talte fallne ängeln, fast i sorg,
Med högljudt skryt, dock af förtviflan qvald,
Och straxt hans bålde vän gaf detta svar:

"O prins, du många throners hufvudman,
Som ordnade Serapher ledt i strid,
Och modigt utfört fruktansvärda dåd,
Och bragt i fara sjelfve himlens Kung,
Och satt på prof hans höga öfvermagt,
Stödd utaf styrka, öde eller slump!
Med sorg jag ser den hemska händelse,
Som med svårt nederlag och slemt förderf
Oss himlen stängt och denna starka här
I fruktansvärd förstöring bragt så lågt,
Så vidt som gudar, himlaväsenden
Dö kunna. Själ och ande dock förbli
Okuflige, och kraften vänder snart
Igen, fast äran släckts och lyckan af
Elände, ändlöst, här uppsvulgen blef.
Men hvad, om vår Besegrare (som nu
Jag måste tro allsmägtig, alldenstund
En magt som vår han eljest icke fällt)
Har lemnat hel vår ande och vår kraft
Att lida djupt och bära våra qval?
Att vi må räcka för hans ilskna hämnd,
Att vi som trälar, efter krigets rätt,
I hvad han vill, må göra större tjenst,
Med arbete i afgrundseldens midt,
Med ärenden i detta dystra djup?
Hvad gagnar då, om ock vi känne än
En oförminskad styrka, evigt lif,
Att undergå ett straff, som ej tar slut?"
Med snabba ord gaf Satan härpå svar:

"Cherub, som fallit, vekhet ömklig är
I handling eller lidande. Dock vet,
Att aldrig blir vårt verk att göra godt;
Vår enda fröjd städs blir att göra ondt,

Som motsats till hans höga vilja, som
Vi stå emot. Om ändock hans försyn
Försöker ur vårt onda skapa godt,
Vår sträfvan måste bli att hindra det,
Och i det goda sjelf så frön till ondt;
Och lyckas det nu ofta, vi kanske
Så vålle honom sorg och vände bort
Hans högsta rådslag ifrån deras mål.
Men se, den vrede Segrarn ropat nu
Dem, som hans hämnd och straffdom föra ut,
Till himlens port igen. Det svafvelregn,
Som slog oss med sin storm, nu saktadt, laggt
Det svall af eld, som ifrån himlens brant
I fallet mötte oss; och dundret, som
På blixtens röda vingar häftigt for,
Har kanske tömt sin kraft och upphör nu
Att vråla öfver vidt och gränslöst djup.
Tillfället får ej släppas, om förakt,
Om mättadt raseri det också skänkt.
Ser du den hemska slätten, öde, vild
(Förödelsen der bor), beröfvad ljus,
Förutom det de blåa flammors sken
Utsprider blekt och hemskt? Dit låt oss gå
Från dessa heta vågors starka svall,
Och hvila der, om hvila der kan bo,
Och, återsamlande vår slagna magt,
Slå råd om hur vi skola skada mest
Vår fiende, upphjelpa vår förlust
Och öfvervinna detta olycksfall:
Hvad styrka än oss hoppet skänka kan;
Om icke, hvad beslut förtviflan ger."

Så talte Satan till sin närmste man,
Med hufvud lyftadt öfver vågen upp,
Med ögon gnistrande. Hans kropp låg sträckt
Längs efter floden, flöt der lång och bred
På månget tunnlands rymd, i klump så stor,

Som den i sagan nämns af faslig vidd,
Titanisk, jordfödd, stridande mot Zeus:
Briareus[1]), Typhon, som i hålan låg
Vid Tarsus, eller detta hafvets troll
Leviathan[2]), hvilken Gud af alla verk
Skapt störst bland dem, som gå i hafvets ström:
Om honom, slumrande på Nordsjöns skum,
Från nattvill båt en styrman ser, han tror
Sig se en ö, och, efter sjömäns tal,
Med ankar fästadt i hans hud af fjäll,
Invid hans sida ligger lugnt, då natt
Betäcker sjön och väntad dag ej syns.
Så vidtutsträckt i längd den Lede låg,
På eldsjön fängslad. Aldrig derifrån
Han rest sig, lyft sitt hufvud, hade ej
Guds allmagts vilja och tillåtelse
Till mörka planer lemnat honom fri,
Att med förnyade förbrytelser,
Betänkt att skada andra, dom på sig
Han skulle samla och med vrede se,
Hur all hans ondska endast upphof blef
Till gränslös godhet, mildhet, nåd, bevist
På menskan, han förledt; men honom sjelf
Slog med trefaldig vrede, skam och hämnd.
Straxt han ur pölen höjer sin gestalt,
Och lågorna, tillbakadrifna hårdt,
Nedsänka hvassa spetsar, rulla bort
I vågor, lemnande en gräslig dal.
På sträckta vingar styr han nu sin flygt
Högt upp och sväfvar på den mörka luft,
Som kände ovan tyngd, tills ned han slog

---

[1]) *Briareus*, den hundraarmade, var en af Titanerna. *Typhon*, eller Tyfoeus, af Pindaros (Pyth. 1, 30) kallad den hundrahöfdade, också en af Titanerna, hade, enligt Grekiska sagan, sitt tillhåll i Cilicien. *Tarsus* är en berömd stad i detta land.

[2]) *Leviathan* beskrifves omständigt af Job (kap. 41), och Esaias (kap. 27) kallar honom "en raker orm och en krokot orm."

På land, om det var land, som städse brann
Med hårdnad eld som sjön med flytande.
Och sådan var dess färg, som när en stöt
Af underjordisk vind för bort ett block,
Ryckt från Pelorus[1], från en krossad vägg
Af Ætnas åskberg, hvars med eldfångdt grus
Starkt fyllda innanmäten fatta eld
Och slungas våldsamt upp, mer snabbt än vind,
Samt lemna qvar en afsvedd botten, svept
I stank och rök. Slik hvila unnas här
Hans olycksfot. Hans granne efter kom,
Och begge skröto, att de flytt från Styx[2])
Som gudar, medelst egen, samlad kraft,
Ej blott med tillstånd af en himmelsk magt.

"Är detta då den trakt, den jord, den luft,"
Så fallne ängeln sade, "det den plats
Oss gifs för himlen? detta dystra sken
För himlens ljus? Välan då! efter han,
Som herrskar nu, kan ordna, bjuda på
Hvad som är rätt. Bäst är längst bort från den,
Förnuftet gjort vår like, men som våld
Höjt öfver oss. Farväl, J sälla fält,
Der glädjen evigt bor! Hel fasor! Hel!
Hel helvetseld! Och du, o afgrundsdjup,
Tag mot din nye herre! — en som bär
En själ, som ej förbyts af tid och rum.
Sin egen verld är själen. Helvetet
Kan der bli himmel, himlen helvete.
Hvad gör det *hvar* blott jag *densamme* är,
Är hvad jag skulle vara, mindre blott
Än Han, som dundret större gjort? Här dock
Vi lefva fritt. Ej allmagten har byggt
Till afund här, skall oss ej drifva hän.
Här få vi herrska tryggt. Och herrskarmagt,

[1]) *Pelorus*, Siciliens nordöstra udde, nu *Capo di Faro*.
[2]) *Styx*, en af underjordens förnämsta floder,

Om än i helvetet, är afundsvärd.
Förr spiran der, än stå i himlens tjenst!
Men hvarför låta vi de trogne än,
Förbundne och kamrater i vårt fall,
Bestörte ligga der i glömskans pöl,
Och bedja dem ej dela lott med oss
I detta näste, eller fresta än
Med samlad magt, hvad som kan återtas
I himlen — mistas mer i helvetet?"

Så Satan. Honom gaf Beelzebub
Till svar: "O, dessa härars ledare,
Dem ingen slog, blott den Allsmägtige,
Om blott din röst de höra — denna pant
På hopp i fruktan, fara, ofta hörd
I nödens stund, när uppå farans egg
Just striden vägde, och till angrepp städs
Osvikligt tecken —, snart de skola få
Nytt lif och mod, fastän de ligga nu
Som kräldjur, sträckte ut på eldsjön der,
Som vi helt nyss, bestörte, häpnande;
Ej under, fallne från så farlig höjd."

Han knappt hört upp, då Ärkefienden
Sig stranden närmar, med sin tunga sköld
Af himmelsk malm, en väldig, bred och rund,
På ryggen slängd. Dess breda omkrets hang
Uppå hans skuldror, månen lik, hvars klot
Toskanske konstnärn [1]) genom tuben ser
En qväll från höjden af Fiesole [2]),
I Arnos dal [3]), att finna nya land
Och floder, berg på fläckig skifvas rund.

---

[1]) *Toskanske konstnärn*, den genom sina stora upptäckter och sina stora lidanden berömde Galilei, hvilken Milton besökte under sin resa i Italien.

[2]) *Fiesole*, en stad i Toskana, belägen på en brant höjd ej långt från Florens.

[3]) *Arnos dal* eller *Valdarno:* namnet förklarar sig sjelft.

Sitt spjut, mot hvilket sjelf den högsta fur,
På Norges fjellar fälld, att blifva mast
Åt någon amiral, var blott ett spö,
Han bar i hand att lätta tunga fjät
På brännhet mark, ej lika dem han gick
På himlens azur. Luften, torr och het,
Slog honom ock med sår, kringvärfd af eld,
Och likväl härdade han ut till dess
På eldsjöns strand han stod, och ropade
Sin här af änglaskepnader, som låg
Tätt såsom höstligt löf vid bäckarne
I Vallombrosa [1]), der i gröna hvalf
Etruriens [2]) skuggor bo; som kringströdd säf
På vågen, när Orions [3]) vilda vind
Pint Röda Hafvets kust, hvars böljor dränkt
Busiris [4]) och hans resenärers hop,
Derför att de med trolöst hat förföljt
Det folket uti Gosen [5]), hvilket såg,
Från säker strand, kringflyta deras lik
Och brutna vagnars hjul. Så, strödde tätt,
Betäckte desse usle mörkrets flod,
Bestörte öfver deras hemska fall.
Han ropade så högt, att helvetet
Gaf återskall: "I furstar, väldige,

---

[1]) *Vallombrosa*, skuggans dal, ligger äfven i Toskana, vid Arnos öfre lopp.

[2]) *Etrurien*, Toskanas forna namn.

[3]) *Orion*, en stjernebild, föreställande en väpnad man, som af de gamle ansågs vara åtföljd af stormigt väder: 'assurgens fluctu nimbosus Orion', Virg. Æn. 1, 539. 'Sed vides, quanto trepidet pronus Orion'. Hor. Od. III. 27, 18.

[4]) *Busiris* benämner Milton bibelns Farao, hvars öde är oss alla bekant. Metriska svårigheter ha föranledt den fria öfversättningen af 'Memphian chivalry' (ridderskap, rytteri från Memphis, en stad på venstra Nilstranden, i pyramidernas grannskap) med det bibliska uttrycket 'resenärer'.

[5]) *Gosen*, det välbekanta landet vid Nilens utlopp, som af Egyptens konung anvisades de utvandrade Israeliterna till boningsort.

Den himmels blomma, förr vi egt, nu mist!
Kan slik förfäran gripa Andarne?
Säg, — eller ha'n I utvalt denna plats,
Att efter stridens möda hvila ut
Ert trötta mod, emedan ro det gifs
Att slumra här, som uti himlens dal?
Säg, i så neslig ställning svuren I,
Att dyrka Segraren, som skådar nu
Cherub i floden rulla och Seraph
Med strödda vapen och standar, tills snart
Från himlens port hans snabba sändebud
Besluta stiga ned och trampa ner
Oss trötte, eller oss med blixtars mängd
Fastnagla uti detta afgrundsdjup.
Vak' upp! Stån upp! Nu eller aldrig mer!"

De hörde detta, blygdes, sprungo upp
Med fart, som män, väl vane att stå vakt,
Af den, de frukta, funna sofvande,
Uppstörta, ifrige i halfsömn än.
Och nogsamt kände de det olycksfall,
Hvari de råkat, kände pinans udd;
Men på sin herres rop de lydde straxt
Otalige. Liksom när Amrams son [1]),
Uti Egyptens onda dag, sin staf
Hof upp och böd gå fram en becksvart sky,
En gräshoppshär, som skred med östlig vind
Och öfver gudlös Pharaos rike hang
Likt natt, förmörkande allt Nilens land.
Så sågos onda änglar utan tal
Inunder helvetshvalfvet sväfva kring,
Med eldar öfver, under, rundtomkring,
Tills på ett gifvet tecken (med sitt spjut
Upplyftadt viste deras Storsultan
Dem väg) i jemnvigt nu de sänka sig

[1]) *Amrams son*, Moses, son af Amram och Jochebed, 2 Mos. 6: 20.

På fasta svaflet, fylla slätten all:
En hop, långt större, än den folkrik Nord
Från frusna länder utgöt, öfver Rhen
Och öfver Donau, då barbarers här
Kom öfver Södern, lik en flod, och spreds
Nedom Gibraltar öfver Libyens sand [1]).
Från hvar eskader straxt, från hvarje trupp
Sig ledare och chefer skynda dit,
Der hög stod Satan; gudar till gestalt,
Högt öfver menskan, furstar uti magt,
Och väldige, som fordom throner haft
I himlen, fastän deras namn ej der
Nu nämnas mer, utstrukna, plånade
För deras uppror ut ur lifsens bok.
Ej hade de ännu af Evas barn
Fått nya namn; tills de på jorden här,
Med Herrans tillstånd menskans frestare,
Med lögn och falskhet menskors slägt förledt
I största tal, att öfverge den Gud,
Som skapat dem, och att förvandla hans
Fördolda ära, som dem gifvit lif,
Till bilden af ett själlöst djur, tillbedt
Med lustig gudstjenst, full af ståt och guld,
Och att som gudar djeflar dyrkan ge:
Dem verlden då sig känna hade lärt
I skilda stoder och vid skilda namn.

Nämn, Sångmö, då bekanta namn; hvem först,
Hvem sist uppvaknade på glödhet bädd,
Vid store kejsarns rop; hvem, närmst i vigt,
Kom, en och en, till denna öde strand,
När än den stora hopen fjerran stod.
Främst desse, stigne upp ur afgrundspöln,
Som dra kring jorden efter rof, som djerfts
Att ta sin plats omsider närmst Guds stol,
Med altar invid hans, bland folken vidt

[1]) Afser Vestgoternas inkräktning af Spanien och Norra Afrika.

Som gudar dyrkade, djerft trotsande
Jehovahs dön från Sion, der sin thron
Han har bland Cherubim; som ofta, fräckt,
Ställt i hans tempel sina helgonskrin,
De styggelser, med månget gudlöst ting
Vanhelgat Herrans helga tjenst och fest,
Och med sitt mörker möta djerfts hans ljus.
Först Moloch [1]), hisklig kung, besmord med blod
Af menskooffer, med föräldrars gråt;
Fast trummors dån och pukors skräll förtog
De arma barnens skri, som brändes upp
Åt grymme bilden. Honom Ammons slägt
Tillbad i Rabba [2]), på dess sanka slätt,
I Argob och i Basan [3]), till den flod,
Som Arnon heter. Icke nöjd med slikt
Förmätet grannskap, ledde han med svek
Den vise Salomo att bygga upp

---

[1]) *Moloch* eller *Molech* (Regerande, Konung) påträffas esomoftast i Gamla Testamentet såsom Ammoniternas afgud, åt hvilken barn offrades i eld. Det är svårt att bestämma, när Israeliterna lärde sig att dyrka honom; men det är troligt, att det skedde före Salomos tid. Dock finner man för första gången en bestämd uppgift om hans dyrkan, i I Kon. 11: 7, der det berättas, att Salomo 'bygde en högd till Chemes, de Moabiters styggelse, på berget, som för Jerusalem ligger; och till Molech, de Ammoniters styggelse.' Från denna tid fortfor hans dyrkan oafbrutet der, eller i Tophet, i Hinnoms dal, till dess Josia 'orenade Tophet, uti Hinnoms barns dal, att ingen skulle låta gå sin son eller sina dotter genom eld för Molech' (2 Kon. 23: 10). Om Josie efterföljare förtäljes väl, att de gjorde det som ondt var för Herran, men om Molochs-tjensten finnes ingenting uttryckligt nämndt, och efter återkomsten från Babylon försvinna alla spår deraf.

[2]) *Rabba* eller *Rabbath*, belägen vid floden Jabbok, var Ammoniternas förnämsta stad, som eröfrades af Davids härhöfvitsman Joab. Det var under belägringen af denna stad, "vattustaden" (2 Sam. 12: 27), som David vann Bathseba till hustru på så vanhederligt sätt.

[3]) *Argob* och *Basan*, två gränsländer, tillhörande Ammoniterna, hvilkas gräns i söder var Arnon, en flod som åt vester flöt ut i Döda Hafvet; 5 Mos. 3: 13, 14.

Åt sig ett tempel midtemot Guds hus
På skammens berg[1]), och gjorde till sin lund
Den fagra Hinnoms dal[2]), Tophet ock nämnd
Och svart Gehenna, bild af helvetet. —
Se'n Chemos[3]), Moabs söners styggelse,
Från Aroer till Nebo[4]), söderut
Till vilda Abarim; i Hesebon[5])
Och Horonaim[6]), Seons land, bortom
Det vinbeklädda Sibmas[7]) blomsterdal,
Och från Eleale till Jordbeckssjön[8]).
Peor[9]) han nämndes, då han lockade
Guds folk i Sittim[10]), på dess väg från Nil'n,
Till okysk dyrkan, dem till straff och qval.
Dock sträckte han sin vällustdyrkan ut
Till skammens berg, tätt invid Molochs lund,

---

[1]) *Skammens berg*, Oljoberget, der Salomo, enligt hvad vi förut nämnt, lät bygga ett tempel åt Moloch.

[2]) *Hinnoms dal*, också kallad *Tophet*, sydost från Jerusalem.

[3]) *Se'n Chemos* d. ä. se'n kom (näst efter Moloch) Chemos, Moabiternas afgud, eller "styggelse", som han nämnes i 1 Dom. 11: 7, åt hvilken Salomo byggde "en högd på berget, som för Jerusalem ligger" (1 Kon. 11: 7).

[4]) *Aroer*, en stad vid floden Arnon, sedermera tillhörig Gads stam. *Nebo*, en stad, belägen vid det likbenämnda berget, sedermera tillhörig Rubens slägt.

[5]) *Abarim*, också kalladt *Nebo*, och *Pisga* (5 Mos. 32: 49, 34: 1) en bergskedja, öster om Döda Hafvet. *Hesebon* eller *Hesbon*, en stad tillhörig Moabiterna, som borttogs från dem af Sihon (Seon), Ammoreernas kung.

[6]) *Horonaim*, äfven en Moabitisk stad, tagen af Sihon.

[7]) *Sibma*, ett ställe ryktbart för dess vingårdar (Jer. 48: 32; Es. 16: 8, 9).

[8]) *Elealé*, en Moabitisk stad. *Jordbeckssjön*, Döda Hafvet, rikt på jordbeck, i Skriften kallad "Salthafvet" (1 Mos. 14: 3), omkring 11 mil långt och 3 mil bredt.

[9]) *Peor*, också *BaalPeor*, 4 Mos. 25: 3; 5 Mos. 4: 3; Jos. 22: 17.

[10]) *Sittim*, en slätt, der Israels barn bodde en tid, hvarom förtäljes i 4 Mos. 25.

Mandråparens: lust nära intill hat[1]),
Tills god Josia dref dem derifrån[2]). —
Med desse ifrån gamla Euphrats våg
Till Syriens och Egyptens gränsflod de
Nu följde, som man känt vid allmänt namn
Af Baalim, Astaroth[3]), den ene man,
Den andra qvinna; ty en ande kan
Ta hvilket kön han vill, ta två: så vekt,
Så obestämdt är deras väsende,
Ej bundet och betyngdt af led, af lem,
Ej fästadt vid ett bräckligt stöd af ben,
Som köttet är[4]). I hvilken form som helst,
Utvidgad eller tät, ljus eller mörk,
De sina luftiga beslut och verk
Af kärlek eller hat utföra lätt.
För desse glömde ofta Israel
Sin högsta Kraft och lät stå obesökt
Rättvisans altar, bugande djupt ner
För döda gudar[5]). Derför böjdes djupt
I strid dess hufvud, sjönk det neder för
En usel oväns spjut[6]). — Med dessa kom
Se'n Astoreth[7]), som i Phenicien het
Astarte, himlens drottning, halfmånskrökt,
Till hvilkens klara bild, vid månens sken,
Sidonska jungfrur höjde lof och sång.

---

[1]) *lust nära intill hat*, d. ä. vällustens afgud nära intill hatets.

[2]) 2 Kon. 23: 13, 14; "dref dem till helvetet", säger Milton i grundtexten.

[3]) *Baalim*, *Astaroth*, allmänt namn på gudar och gudinnor i Syrien, Palestina och angränsande länder. Dom. 2: 13.

[4]) Milton kallar köttet *hindersamt*, *besvärligt* (cumbrous).

[5]) *döda gudar;* Milton kallar dem djuriska, förnuftslösa (bestial).

[6]) Dom. 2: 14.

[7]) *Astoreth*, eller *Astarte*, var Pheniciernas gudinna, och månen dyrkades under detta namn. Hon kallas i 1 Dom. 11: 5 "deras gud af Zidon" och i 2 Kon. 23: 13 "Zidons styggelse".

I Sion icke obesjungen, stod
På skammens kulle hennes tempel, bygdt
Af denne qvinnokung, hvars hjerta föll,
Förfördt af vackra hedenqvinnors svek,
Till slemma gudar. — Thammus [1]) kom dernäst,
Som, för det sår han fick på Libanon,
Hvart år lät Syriens mör beklaga sig
Med kärleksvisor sommardagen lång,
Då lugn Adonis från sin klippa flöt
I hafvet, purpurröd af Thammus blod,
Så trodde de. Men denna kärlekssång
Ingöt hos Sions döttrar lika eld.
Och denna slemma brand i templets port
Hesekiel märkte, när af Andan förd,
Hans öga såg afguderiets skam
Uti det fallna Juda. — Se'n kom en,
Som fick stor sorg, då Herrans fångna ark
Hans djurbild stympade och hufvudet
Och händerna högg af i templet sjelft,
Der han på tröskeln skymfligt stupa låg [2]).
Hans namn var Dagon [3]): upptill menniska
Och nedtill fisk; dock stod hans tempel högt
I Asdod, efter Palestinas kust

---

[1]) *Thammus*, eller *Thamus*, var en Syrisk afgud, densamme som Adonis. Han blef dödad af en björn, på berget Libanon, hvarifrån floden Adonis nedflyter. När floden började antaga en rödaktig färg, som den vid en viss tid af året gjorde, började man äfven firandet af Adonis-festen, och qvinnorna upphäfde högljudd veklagan öfver honom, menande, att floden var färgad af hans blod. Samma afgudatjenst upprättades äfven i Jerusalem, der Hesekiel såg qvinnorna gråta öfver Thammus. "Och han hade mig in till den porten på Herrans hus, som nordan till är; och si, der såto qvinnor, som begreto Thammus" (Hes. 8: 14).

[2]) Berättelsen härom finnes i 1 Sam. 5: 1—5.

[3]) *Dagon*, af Milton kallad "hafsodjur" (sea-monster), dyrkades af Philisteerna, i Gasa och Asdod, två af de förnämsta städer i Philisteernas land.

Högt fruktadt, uti Gath och Askalon[1])
Och Akkaron och Gasas[1]) gränsdistrikt. —
Se'n följde Rimmon[2]), hvilkens ljufva hem
Var skönt Damaskus[3]), i en fruktbar ängd,
Vid Abanas och Pharphars klara våg.
Han också stod der fräck emot Guds hus.
En spetälsk[4]) miste han och vann en kung,
Ahas, den galne segrarn, den han dref
Att skymfa Herrans altar, ta det bort
Och på ett Syriskt tända upp ett slemt,
Förhatligt offer, gudar dyrkande,
Dem han besegrat[5]). — Efter desse kom
En hop, som under välbekanta namn,
Osiris, Isis, Orus[6]) vilsefört
I odjursskepnader, med trolldomskonst,
Egyptens prester och förryckta folk,
Att finna gudar uti djurisk form[7])
Mer, än i mensklig. Israel undgick ej
Den smittan, när af lånadt guld det göt
Vid Horeb kalfven[8]). En upprorisk kung
Bröt dubbelt se'n i Bethel och i Dan[9])

---

[1]) *Gath*, *Gasa*, *Akkaron* och *Askalon*, allt Philisteiska städer, vid Medelhafvet eller icke långt derifrån.

[2]) *Rimmon*, en Syrisk afgud, 1 Kon. 5: 18.

[3]) *Damaskus*, på östra sidan af Antilibanon, i en herrlig ängd, vattnad af den mångarmade Barrada. Två af flodens grenar buro fordom namnen *Abana* och *Pharphar*.

[4]) *En spetälsk*, Naaman, konungens af Syrien härhöfvitsman. 2 Kon. 5.

[5]) Berättelsen om Ahas afgudadyrkan finnes i 2 Kon. 16 och 2 Krön. 28.

[6]) *Osiris* och *Isis* voro Egyptiernas förnämsta guddomligheter, den förre man, den senare qvinna. Deras son var *Orus*. Egyptens gudar dyrkades i djurs skapnader: tjurars, kattors, hundars, o. s. v.

[7]) "Deras vandrande gudar" kallar Milton dem, förmodligen med afseende på Osiris tåg till Arabien och Indien, eller ock tillfölje af Egyptiernas tro på själavandringen.

[8]) Se härom 2 Mos. 12: 35; 32: 4.

[9]) Se härom 1 Kon. 12: 28 ff.

Och ställde Skaparn fram som boskapsdjur,
Jehovah, som den natten, då han gick
Ut ur Egypten, nedslog med ett slag
Hvad förstfödt var och gudar bräkande[1]).
Sist Belial kom[2]). Ej sämre ande föll
Från himlen; ingen lasten älskade
Så groft. För honom stod ej tempel rest,
Ej altar rök; men hvem står mer än han
I tempel och vid altar, der en prest
Förnekar Gud, likt Elis söner, som
Uppfyllde Herrans hus med lust och våld[3]).
Han herrskar äfven i palats och hof,
I städer yppiga, der lustans rop
Och skymfens, våldets stiga högre upp,
Än högsta torn. När gatorna af natt
Förmörkas, vandra Belials söner ut,
Af fräckhet öfverfulla och af vin.
Det vittne Sodoms gator[4]), och den natt
I Gibeah, då en gästfri dörr sköt ut
En qvinna, för att hindra värre våld[5]). —
Främst voro desse uti rang och magt;
Se'n kom en väldig hop, en vidt berömd,
Ioniens gudar, utaf Javans[6]) rot,
Som efter Jord och Himmel, som dem födt,

[1]) 2 Mos. 12: 12, 29.
[2]) Milton kallar honom otuktig, kättjefull (lewd).
[3]) Härom 1 Sam. 2 kap.
[4]) 1 Mos. 8 kap.
[5]) Dom. 19: 22.
[6]) *Javan*, Jafets fjerde son och Noaks sonson (1 Mos. 10 kap.), antages hafva nedsatt sig i sydvestra delen af Mindre Asien, i trakten af Ionien. Hans afkomlingar voro *Ionierna* och Grekerna. Deras första gudar voro *Himmel* och *Jord*, hvilkas äldste son var *Titan*. Han var fader till Giganterna, och väldet frånrycktes honom af hans yngre broder *Saturnus*, som sjelf blef det beröfvad af *Jupiter (Zeus)*, son af Saturnus och Rhea. Desse voro först kände på ön *Kreta*, nu Kandia, der Jupiter säges ha blifvit född på berget *Ida*. De kommo derifrån öfver till Grekland och bodde

Tillbådos: Titan, Himlens förste son,
Med tallös afvel. Ifrån honom tog
Saturnus bördsrätt; denne blef af Zeus,
Sin son och Rheas, mätt med lika mått.
Så satt med våldsrätt Zeus. På Kreta först
Och Ida kände, se'n på snöig topp
Af kall Olympos de, med luftens midt
Till himmel, rådde; och på Delphi klint
Och i Dodona, och i allt det land,
Som Doriskt var; och flydde med Saturn
Bort öfver Adria till Hesperiens fält,
Till fjerran öar öfver Celtiskt land.

De och än flere kommo; men med blick
Våt och nedslagen; deri syntes dock
En dunkel glimt af fröjd, att deras chef
Ej var förtviflad, att de sjelfve ej
Gått under: hvilket på hans anlet spred
En oviss färg. Men snart han återvann
Sitt högmod, och med stolta ord med sken
Af värde, tomma dock, han skingrade
Farhågan, höjde deras sjunkna mod.
Och straxt han böd, att under krigiskt ljud
Af skrällande trumpeter resa upp
Hans väldiga standar. Den hedern fick
Azazel som sin rätt, en hög Cherub,

på berget *Olympos* i Thessalien; *på snöig topp af kall Olympos*, "snöbetyngda" (Il. 1: 420) "snöiga Olympos" (Il. 18: 615), som det heter hos Homeros. *Delphi klint*, berget Parnassos, der staden Delphi låg, berömd för sitt Apollotempel, der orakelsvar gåfvos; *och i Dodona*, en stad i Epiros, vid berget Tomaros, med ett orakel, helgadt åt Zeus. Templet låg på nyssnämnde berg i en lund af ek, och presterna gåfvo orakelsvaren än efter susningen i ekarna, än efter tonen i kopparbäcken, som sattes i rörelse af vinden; *och i allt det land som Doriskt var*, d. ä. Grekland, af hvilket Doris var en del; *och flydde öfver Adria*, Adriatiska hafvet, *till Hesperiens fält*, till Italien, *till fjerran öar*, Britanniens öar, Island, Skandinavien, *öfver Celtiskt land*, Frankrike och andra af Celterna bebodda länder.

Som straxt från blanka stången rullade
Den stolta fanan, hvilken, lyftad högt,
Sken meteorlikt, svajande i vind,
Med guld och ädla stenar rikt beprydd,
Seraphisk vapenprakt. Emellertid
Den ljudande metallen krigiskt klang,
Hvarvid af hela skaran höjdes upp
Ett skri, som riste afgrundshvalfvets rund
Och skrämde Chaos magt och åldrig Natt.
Med ens i skumma luften sågos nu
Uppresas tiotusende baner,
Med österns färger fladdrande; med dem
En skog af långa spjut. En trängsel sågs
Af hjelmar och af sköldar, ställda hop
I täta, djupa led. Framåt de gå
I full slagordning efter Doriskt spel[1]
På flöjt och veka pipor, hvilket väckt
Till högsta styrka gamle hjeltars mod.
Det andades ej raseri, men klokt,
Betänksamt mannamod, fast, icke rördt
Af dödens skräck till flykt, till återtåg.
Ej feltes kraft att ge en upprörd håg
I höga toner lugn, att jaga bort
All ängslan, tvifvel, fruktan, sorg och qval
Ur dödligt och odödligt sinne. Så,
Med enig andes kraft, med tanken spänd,
De gingo tyst. Vid flöjtens milda ljud
Förgats hvart smärtsamt steg på brännhet grund. —
Snart stå de ordnade, en faslig front
Af gruflig längd, med blanka vapen, klädd
I forntidsrustning och med sköld och spjut,
I väntan på, hvad deras höge chef
Befalla skall. Hans vana blick går skarp
Igenom hvarje väpnadt led och se'n
Tvärsöfver hela truppen. Deras skick,

---

[1]) Den Doriska musiken utmärkte sig genom en strängare, mera krigisk karakter.

Anleten, gudalika växt han ser,
Och sist han räknar dem. Hans hjerta då
Af stolthet sväller, och förhärdad yfs
Han af sin kraft; ty sedan menniskan
Blef till, har ingen samlad magt mer gällt
Mot denna, än den pysslinghär [1]), som stred
Mot tranorna: om än den jätteslägt
Från Phlegra [2]) med den hjeltestam förbands,
Som stred vid Thebe och vid Ilion [3])
Med gudars bistånd, och hvad mer förtäljs
I saga eller sång om Uthers son [4])
Med Britisk och Armorisk kämparund;
Och sedan alla de [5]), som brutit lans
I Aspramont som ock i Montalban [6]),
I Damask, i Marocco, Trebisond [7]),
De som Biserta [8]) sändt från Afrika,
Då Kejsar Karl föll med sitt ridderskap

---

1) *pysslinghär*, Pygmeerna. De omnämnas af Homeros i början af Iliadens tredje sång; af Ovidius, Met. 6: 90, och beskrifvas utförligt så till skapnad som lefnadsvanor af Ktesias och Plinius. De hade, enligt sagan, sitt hem såväl i Ethiopien som i Indien, och hade till sina värsta fiender tranorna. med hvilka de måste utkämpa svåra strider. Ö. A.

2) *Phlegra*, ett ställe i Macedonien, der Giganterna anföllo gudarne och blefvo nedgjorde af Herakles.

3) *Thebe*, en Grekisk stad, ryktbar för broderstriden mellan Eteocles och Polynices. *Ilion*, ett annat namn på *Troja.*

4) *Uthers son*, konung Arthur, son af Uther Pendragon, som lefde i början af femte århundradet. Arthur stod i mycken gemenskap med konungen af Armorika, sedan Bretagne. Milton syftar på sagan om det Runda Bordet och dess riddare, Iwein, Lancelot, Tristan, Percival m. fl.

5) *alla de*, "döpte eller otrogne", tillägger Milton.

6) *Aspramont* är en stad i Nederländerna, söder om Liege. *Montalban* en stad i Frankrike.

7) *Trebisond*, Trapezunt, en stad i Mindre Asien, vid Svarta Hafvet.

8) *Biserta*, fordom Utica, på Afrikas norra kust. Milton menar Saracenerna, som från Afrika gingo öfver till Europa och bemägtigade sig Spanien.

Vid Fontarabbia[1]). — Desse nu, så vidt
Utöfver mensklig styrka, lydde dock
Sin fruktansvärde chef. Han framför dem,
Stolt, utmärkt genom hållning och gestalt,
Stod lik ett torn. Hans form ännu ej mist
Allt af sin ursprungsklarhet; än han stod
Som ärkeängel i sitt fall, fast mörk
Hans strålglans var: som nyssuppgången sol
Ser genom dunstfylld luft vid himlens bryn
Med matta strålar, eller bortskymd står
Bak' månen, spridande ett sorgligt sken
På halfva jordens folk, och furstarne
Med vexling skrämmer. Så fördunklad, sken
Ärkängeln likväl främst. Hans anlet dock
Bar djupa sår af dundret. Oro satt
Uppå hans bleka kind, dock under bryn
Af oförfäradt mod, lugn sjelftillit,
Betänkt på hämnd. Grym var hans blick, men den
Dock röjde sorg och samvetsagg, att se
Dem, hvilka tagit del uti hans brott,
(Så lyckliga en gång) fördömda nu
Att få sin del i qval till evig tid;
Millioner andar, stötta för hans fel
Ur himlen, slängda bort från evig glans
Blott för hans affall. Trogna dock de stå
Med vissnad ära, som, då himlens eld
Skogseken skadat eller bergets fur,
Med toppen svedd dess stolta stam, fast bar,
Står qvar på blåsig hed. Han ämnade
Att tala; och de böjde sina led

[1]) *Fontarabbia*, Fontarebbia, är en Spansk stad vid Biscaya-viken. Om Karl den Stores nederlag på detta ställe vet historien ingenting, och än mindre om hans död dersammastädes. Milton har i denna uppgift som diktare begagnat sig af Spanska historie-skrifvares grundlösa påståenden. Det var vid Roncesvalles (Ronce-vaux) som Karl led det förfärliga nederlaget mot Saracenerna, poe-tiskt ryktbart genom Rolandssagan. *Desse nu:* Satans underordnade.

Kring honom från hvar flygel i en rund [1]).
Uppmärksamhet höll hvarje tunga stum.
Tre gånger han försökte; men hvar gång
En ström af tårar frambröt: änglagråt [2]);
Till slut, bland suckar, fann dock ordet väg:

"Oräknelige Andar, Mägtige,
Dem blott den Högste uppgår mot, vår strid
Ej skymflig var, var än dess utgång hemsk,
Som denna plats bevisar, detta fall,
Förhatligt att omnämna. Men hvad kraft
Hos själen, aning eller spådomskonst,
Förmådde väl att väcka fruktan för,
Att så förbundna gudakrafter, så
Ståndaktiga, fördrifna kunde bli?
Hvem tviflar väl, fast efter vår förlust,
Att dessa tappra skaror, hvilkas flykt
Gjort himlen tom, ej skola resa sig
Och återtaga deras första hem?
Hvad mig beträffar, vittne himlens här,
Att icke sjelfviskt råd och fara skydd
Vårt hopp tillintetgjort. Men han, som är
Monark i himlen, satt der dittills trygg
Uppå sin thron, stödd utaf gammal frägd,
Samtycke eller sed, och bredde ut
En konungs prakt, men dolde än sin kraft,
Som orsak blef till vårt försök, vårt fall.
Nu känna vi *hans* magt, och äfven *vår*,
Att vi ej väcka upp nytt krig, men ej
Det frukta, väckt. Vår bättre del är qvar
Att verka välbetänkt med svek och list,

---

[1]) Halfrund, säger Milton.

[2]) Öfversättningen har här ej förmått inrymma, allt hvad originalet erbjuder. Denna och föregående vers lyda i prosaisk öfvers. sålunda: Tre gånger han försökte (att tala), och tre gånger, trots hans förakt, (förtrytelse, näml. öfver sin egen svaghet, *C. W. Connons* förklar.) tårar, sådana som änglar gråta (här menas icke, så rena, som de tårar vi kunna föreställa oss änglar gråta, utan af sådan substans) brusto fram.

Der icke styrka halp; att han till slut
Ändock må lära: Den sin ovän tvang
Med våld, han blott till hälften seger vann.
Men tiden skapa nya verldar skall.
Så gick ett tal i himlen, att han snart
En skapa ämnade och sätta der
Ett slägte, det hans omsorgsfulla vård
I lika ynnest ställt med himlens barn.
Dit, om på spejning blott, skall bli kanske
Vår första gång: dit eller hvart som helst,
Ty denna afgrundsgrop skall icke oss
Behålla fångne, icke detta djup,
Af mörker länge höljde. Men här är
Full öfverläggning nödig. Krig då, krig
Beslutas måste, öppet eller tyst[1])!"

Han talade. Millioner blanka svärd
Till bifall blixtra, dragna ifrån länd
Af starka Cherubim. Ett hastigt sken
Upplyste helvetet. De rasade
Högt mot den Högste, och med vapnen vildt
De slogo krigiskt dån på sköldarne
Och slungade sitt trots mot himlens hvalf.

Det stod ett berg helt när, hvars hemska topp
Utspydde eld och rökmoln. Resten[2]) sken
Med glättad skorpa, säkert vittnande
Att i dess inre fans fördold metall,
Ett verk af svafvel[3]). Dit i hastig flygt
Drar hän en talrik trupp, liksom en hop
Skansgräfvare med spade, hacka gå
Framför en kunglig här, att gräfva graf
Och kasta vallar upp. Dem Mammon[4]) för,
Den minst upprätte ande, som föll af

---

[1]) Med *tyst* samtycke. [2]) *Resten*, det öfriga af berget.

[3]) *Ett verk af svafvel*, en produkt af svafvel, troligen derför att svafvel, mer eller mindre, ingår i de flesta ädla malmer.

[4]) *Mammon*, ett Syriskt ord, som betyder skatter, rikedom. Här rikedomens gud. Jmf. Matth. 6: 24; Luk. 16: 9, 11.

Från himlen. Redan der hans håg, hans blick
Var nedåt böjd, beundrande långt mer
Det golf i himlen fans af trampadt guld,
Än allt, hvad himmelskt, heligt eljest glädt
I salig syn. Det var med dennes råd
Och bistånd menniskan sig lärde först
Ransaka djupet, och med gudlös hand
Allmodren Jords inälfvor plundra fräckt
På skatter bättre gömda. Re'n hans hop
I berget huggit in ett rymligt sår
Och uppgräft guld. Förundre ingen sig,
Att rikdom fins i helvetet. Dess mark
Förtjenar bäst så dyrbart gift. Här de,
Som menskoverk upphöja, tala stort
Om Babel och om Memphis kungars verk [1]),
Må se, hur ock den största minnesvård
Af konst, af styrka, öfverträffas lätt
Af onde andar på en stund helt kort,
Der de en menskoålder släpat jemnt
Med händers tal, det ingen räkna kan.
Bredvid på slätten, i tillredda hål,
Med ådror under jord af flytbar eld,
Ledd ifrån sjön, en annan hop med konst
Beundransvärd den tunga malmen göt
Och, skummande bort slagget, skilde den.
En tredje bildade i marken snart
En konstig form, och från smältgroparna,
På sällsam väg, de fyllde hvarje hörn,
Som i en orgel från vindlådan drifs
Till mången rad af pipor blott en pust.
Straxt reste sig en väldig verkstad upp
Ur jorden som en ånga, hvilken ljöd
Af milda strängaspel och ljuflig sång;
Byggd lik ett tempel, med pilastrar och
Med Dorisk pelarrund, på hvilken låg

[1]) Babylons murar och hängande trädgårdar, och pyramiderna i närheten af Memphis i Egypten.

Ett gyllne architrav. Ej feltes der
Kornis och fris med huggna prydnader;
Dess tak var drifvet guld. Ej Babylon,
Ej stora Kairo[1]) hade sådan prakt
I deras flor, att sluta Belus i,
Serapis eller deras kungar, när
Egypten täflade med Assurs land[2])
I magt och öfverflöd. Hög reste sig
Och fast den stolta byggnad. Portarnes
Bronsdörrar öppna sig; dess inre vidd
Nu syns, dess djupa rum, med slät och jemn
Golfläggning under. Från det hvälfda tak,
Med trolldomskonst upphängda, mången rad
Af klara lampor och af fackelljus,
Med naphta närda och asphalt, gaf sken
Liksom från skyn. Brådt steg nu hopen in
Beundrande. En del gaf verket pris,
En annan mästaren. Hans hand var känd
I himlen uppå månget tornkrönt slott,
Der änglar herrskade och höllo hof
Som furstar, dem den högste Konungen
Upphöjt till denna magt, att en och hvar
Sitt prestadöme styra, hvar sin grad.
Hans[3]) namn var icke okändt, otillbedt
I gamla Grekland. I Ausonien[4])
Han nämndes Mulciber[5]), och om hans fall
Från himlen sagan gick[6]): hur, slängd af Zeus

[1]) *stora Kairo* anser jag Milton med poetisk frihet benämna det gamla Memphis, ty sistnämnda, berömda stad låg ej särdeles långt från den gammalegyptiska staden Latopolis, på hvars ruiner Kambyses anlade det gamla Babylon. På dess grund började Araberna år 970 bygga det nu varande Kairo. Ö. A.

[2]) *Assurs land*, Assyrien. [3]) *Hans*, Mammons.

[4]) *Ausonien* d. ä. Italien.

[5]) Mulciber eller Vulcanus, Grekernas Ἥφαιστος.

[6]) Sagan, som berättas af Homeros, har följande lydelse. Hera, Zeus' gemål, hade genom motsägelse retat dennes vrede, och Hephästos (Vulcanus), deras son, söker trösta sin höga moder och

Hän öfver tornen af kristall, han föll
Från morgonen allt intill daggig qväll
En sommardag; och först, när solen sjönk,
Liksom ett stjernfall ned från zenith föll
På Lemnos, den Aegeiska ön[1]). Så sägs,
Men falskt; ty han med sitt lagbrytarband
Föll långt förut. Det halp ej honom nu,
Att han byggt torn i himlen; all hans konst
Ej hjelpte: hufvudstupa blef han sänd
Med sin idoga hop till helvetet[2]).

Bevingade hårolder mellertid,
På herrskarns bud, med stor ceremoni
Och med trumpetskall ropat ut i här'n
Offentligt rådslag, att straxt försiggå
I Pandemonium[3]), Satans hufvudstad
Och hans förnämstes. Deras kallelse
Var ställd till dem i hvarje corps och trupp,
Som genom plats och val mest gällde. De
Med hundratal och tusental i vakt
Straxt kommo. Hvarje gång var trängd, hvar dörr,
Hvar port så vid, den stora saln dock mest
(Fast lik det täckta fält, der riddare
I vapen plägat för Sultanens stol

---

förmå henne till ett klokt uppförande mot sin mägtige herre och gemål. Han springer slutligen upp, räcker sin moder den dubbelkalkade (ἀμφικύπελλον) bägarn och säger sålunda till henne: "Lugna dig, moder min, och lid med tålamod, hur bedröfvad du än må vara, att jag ej må behöfva se dig, som är mig så kär, slagen; ty i den händelsen förmår jag icke, trots all min ovilja, att vara dig till något gagn. Ty svårt är att sätta sig emot Olympiern (Zeus). Mig har han ju ock redan förr en gång, då jag stormade fram för att hjelpa, gripit vid foten och kastat ned från den gudahelgade tröskeln. Hela dagen nedstörtade jag, och först med den sjunkande solen föll jag ned på Lemnos. Blott litet lif fanns än qvar i mig." (Il. 1: 586—593). Ö. A.

[1]) *den Aegeiska ön*, ön i Aegeiska hafvet.

[2]) "att bygga i helvetet", säger Milton.

[3]) *Pandemonium*, enligt betydelsen "alla onda andars plats".

Utmana hedningarnes bäste män
Till dödlig fäktning eller spärridtkamp)
Var fylld. På marken och i luften sjelf
Det prasslade af vingars hvin. Som bin
Om våren, när i Taurus[1]) solen går,
Ett talrikt yngel släppa svärmtals ut
Kring kupan, flyga än bland dagg och blom,
Än på det jemna flustret vandra kring,
Förstaden utaf deras halmkastell,
Ingnidet nyss med doft, och pläga råd
Om deras stat; så tät var denna svärm,
Och tätnade allt mer, tills tecken gafs,
Och se, hvad under! De, som tycktes nyss
I storlek öfverträffa jättar, nu
Som minsta dvärgar i ett rum helt trångt
Tallöse trängdes, som Pygmeers slägt[2])
Hinsides Indiens berg, som älfvors folk,
Hvars midnattsdansar, tätt vid skogens bryn,
Vid källan, någon landtman ser en natt,
Om icke, tror sig se, med månens rund
Till vittne, hvilken nu sitt bleka lopp
Styr närmre jorden. De i dans och lust
Hans öra tjusa med en huld musik,
Och hjertat slits af fruktan och af fröjd.
Kropplösa andar så till minsta form
Nu bragte jätteskepnader och fritt
Sig rörde uti afgrundshofvets sal,
Fastän otalige. Men längre in,
Och uti former oförändrade,
De store Seraphim och Cherubim
Till hemligt rådslag satt sig ned för sig,
Halfgudar, uppå stolar utaf guld,
Mångtusende. Kort tystnad rådde; se'n,
När kallelsen var läst, till råds man gick.

---

1) *Taurus*, Oxens tecken.

2) *Pygmeers slägt*, se ofvan v. 575.

DET FÖRLORADE PARADISET.

ANDRA BOKEN.

Innehåll.

När rådplägningen börjat, hänskjuter Satan till de andra, om icke ännu en strid borde vågas till att återvinna himlen: några tillråda, andra afråda det. Ett tredje förslag föredrages, hvilket Satan förut omnämnt, nämligen att utforska, om det var någon sanning i den förutsägelse eller sägen, man hört i himlen, om en annan verld, ett annat slag af varelse, lik eller icke mycket underlägsen dem sjelfva, som vid den tiden skulle skapas. Deras tvehågsenhet om hvem de skola utsända på denna svåra upptäcktsfärd. Satan, deras hufvudman, åtager sig att resa ensam, för hvilket han hedras och berömmes. När rådplägningen kommit till detta slut, begifva sig de öfriga på olika vägar till de olika sysselsättningar, med hvilka de, hvar efter sitt lynne, vilja upptaga tiden till Satans återkomst. Han kommer på sin färd till afgrundsporten, finner den stängd, och träffar dem, som suto der att vakta den. Den öppnas slutligen och visar honom det stora gap, som är mellan himlen och helvetet. Med möda far han derigenom, visad vägen af Chaos, herrskaren på denna plats, tills han får sigte på den nya verld han sökte.

Hög, på en thron af kunglig glans, som sken
Långt mer, än Indiens och Ormus[1]) prakt,
Än yppig Öster, der den rikast strör
På sina kungar guld och perlors prål,
Satt Satan. Denna slemma herrlighet
Väl anstod hans förtjenst. Från hopplöshet
Så högt upplyftad, vill han högre än,
Vill ännu fresta sig i fåfängt krig
Med himlen; och, ej lärd af det som händt,
Han sina stolta planer lade fram:

"J Öfverheter, Herrskap, Himmelske!
Då intet djup kan fängsla i sin göl
Odödlig kraft, fast fallen och förtryckt,
Jag ger ej himlen upp. Ett himmelskt mod,
Som reser sig från fallet, synas skall
Mer ärorikt och mera fruktansvärdt,
Och utan bäfvan möta än ett slag.
Ehuru rätt och himlens fasta lag
Satt mig i eder spets, näst fritt beslut
Och hvad dessutom är i råd och strid
Förtjenstfullt utfördt, har dock vår förlust,
Så vidt nu öfvervunnen, mig än mer
Satt på en säker, ej afundad thron,
Med allas bifall skänkt. En bättre plats
I himlen, följd af högre ära, bär
Hvar underordnads afund: här dock hvem
Afundas den, som högsta platsen ställt
Till främsta föremål för Dundrarns vigg,
Ett värn för er, och dömt till största lott

[1]) *Ormus*, en ö vid det sund, som leder in i Persiska viken.

Af ändlöst ve? Der något godt ej fins
Att äflas efter, uppstår ingen strid
Af afund; ingen vill i helvetet
Stå främst, och ingen har så liten del
Af dagens qval, att ärelysten han
Åstundar mer. Med denna fördel då
Till enighet, fast tro och fast förbund,
Mer än i himlen fins, vi vända om
Med rättvist anspråk på vårt gamla arf,
Om framgång säkrare, än framgång sjelf
Oss kunnat göra. Men hur detta bäst
Skall ske, med öppet krig, med hemlig list,
Är frågan. Tale den, som råda kan."

Han slöt. Näst honom Moloch, spirklädd kung[1]),
Stod upp, mest stark och grym af andarne,
Som stridt i himlen, nu förtvifladt vild.
Han ville lika uti kraft med Gud
Bli dömd, och hellre icke vara till,
Än vara mindre. När det hoppet föll,
Förgick hans fruktan. Gud och helvete
Han ringa höll. Han talte dessa ord:

"Min röst jag ger för öppet krig. Af svek,
Mer oförsökt, jag yfs ej. Slikt låt dem
Upptänka, som det tarfva — icke här!
Ty när de grubbla, säg, skall resten då,
Millioner väpnade, som vänta blott
Att se signalen stiga, sitta här,
Från himlen stängde, och till boningsort
Ha detta mörka, usla skammens hål,
Tyrannens fängelse, som har sin makt
Utaf vårt söl? Nej, låt oss hellre då
Med vreda afgrundslågor på en gång
Frambryta öfver himlens höga torn

---

[1]) *spirklädd kung*, spirbärande kung, *σκηπτοῦχος βασιλεύς*, Homeros.

Och vända dessa pinoredskap här
Till vapen emot Pinarn. Höra skall
Han, huru dånet af hans åska möts
Med afgrundsdunder, och skall se för blixt
Svart eld och fasa slungas lika vildt
Ibland hans änglar, mot hans egen thron,
Bränd med Tartarens svafvel, med den eld
Han sjelf till plåga skapt. Men kanske syns
Det brant och svårt att gå med vingen lyft
Upp mot en fiende, som högre står.
Må de besinna, om ej sömnens dryck
Ur denna glömskans sjö än döfvat dem,
Att vår natur så bjuder oss att gå
Upp till vårt första hem. Att stiga ned
Är oss emot. Hvem kände icke sist,
Då fienden vår brutna eftertrupp
Förföljde och oss genom djupet dref,
Med hvilket tvång, med hvad besvärlig flygt
Vi sjönko ner? Att stiga upp är lätt.
Utgången fruktas. Om vi reta mer
Den starkare, hans vrede finner väg
Att mer oss skada: om i helvetet
Ett värre fruktas kan. Hvad värre gifs,
Än här att bo, beröfvad sällhet, dömd
Att ropa ve i detta fasans djup,
Der pinan af en outsläcklig eld
Oss måste plåga utan hopp om slut,
Vasaller af hans hämnd, då pinans stund
Och skoningslösa gisseln kallar oss
Att göra bot? Förstörda mer än så,
Vi skulle rent utaf förgås och dö.
Hvi frukta, tveka vi att tända upp
Hans högsta vrede, hvilken i sin höjd
Kanske förtär oss helt, tillintetgör
Vårt väsen i dess grund (långt bättre det,
Än att, eländig, hafva evigt lif)?
Men, om vårt väsen är af himmelsk art

Och ej kan höra upp, så ha vi värst
På denna sidan intet, veta ock
Vår magt nog stark att störa himlens ro,
Att med beständigt infall skrämma upp
Hans thron, fast otillgänglig, slumpens verk;
Och det, om icke seger, är dock hämnd."

Så slöt han hotfullt. I hans blick man såg
Förtviflad hämnd och farlig strid, om ock
För gudar ej. Nu Belial reste sig,
I handling full af mildhet och behag.
Ej himlen mist en skönare. Förnäm
Han tycktes, skapad blott för höga verk;
Men allt var tomt och falskt. Hans tunga dröp
Af manna, kunde vända sämre skäl
Till bättre, att förvirra och slå ned
De bästa rådslut. Ty hans själ var låg,
I laster verksam, men i ädelt verk
Trög och villrådig. Örat dock han vann,
Och inställsamt han började sitt tal.

"J Furstar, äfven jag till öppet krig
Rätt gerna rådde — sådant är mitt hat —
Om ej det skäl, som yrkat här på krig,
Mer talte deremot och väckte upp
En dyster aning om ett sorgligt slut;
Då han, som glänser mest i vapenverk,
I rådslag utmärkt likasom i dåd,
Uppå förtviflan grundar allt sitt mod
Och sätter ren förstöring såsom mål
För mödan, efter någon hisklig hämnd.
Först, hvilken hämnd? Hvart himlens torn är fyldt
Med väpnad magt, som gör all ingång der
Omöjlig. Ofta deras trupper stå
Vid djupets brädd, och ofta fara de
På dunkla vingar vidt i nattens land,
Ett värn mot öfverrumpling. Kunde våld
Der framgå, följde hela helvetet

Vår häl i kolsvart uppror, himlens ljus
Att grumla, dock vår store Fiende,
Sjelf oförderfbar, skulle på sin thron
Än okränkt sitta; och hans etherkropp,
Som ej kan smutsas, plånade snart ut
All skada, ginge klar utur vår eld
Med seger. Slagne så, vårt sista hopp
Blir tom förtviflan. Reta skulle vi
Blott segrarn att sin vrede tömma ut
Till vårt förderf. Vår bot det blefve då,
Att icke vara till. Klen bot! Ty hvem
Vill sakna, fast i sorg, förnuftigt lif,
Och tankar, dessa evigt vandrande,
Och hellre se dem borta, svulgna upp
I vida skötet utaf oskapt natt,
I sinnlös stillhet? Och hvem vet,
Låt det ock vara godt, om Fienden [1])
Kan ge det, eller vill det? Hur han kan,
Är ovisst, säkert att han icke vill.
Skall han, så vis, sin vrede släppa lös,
Kanske af vanmagt eller oförtänkt,
Att vi vår önskan få, och göra slut
På dem i vrede, som hans vrede spart
Till evigt straff? Säg, hvarför dröja vi?
De säga, som här rådt till krig: Vår lott,
Oss sparad och bestämd, är evigt ve;
Hvad än vi göra, hvad kan lidas mer,
Hvad lidas värre? Är då detta värst,
Att sitta så i rådslag, väpnade?
Hvad, när vi flydde brådstört, jagade,
Af himlens dunder slagne, bedjande
Till djupet: skyl oss! — Detta helvete
Blef då en fristad. När på eldsjön nyss
Vi lågo fjettrade, *det* värre var!
Hvad, om den fläkt, som dessa eldar tändt,

[1]) *Fienden;* Gud.

Uppblåste dem till sjufaldt värre brand
Och vräkte oss deri? Om ofvanfrån
En stillad vrede väpnade igen
Sin röda, högra hand att plåga oss?
Hvad, om dess källor alla öppnades,
Om afgrundsskyn göt störtsvall ut af eld
Och fasor, hotande med hiskligt fall
En dag vårt hufvud? Hvad, om vi kanske,
Just som vi bäst till kriget redo stå,
Af häftig eld bortrycktes, slängdes kring,
Hvar på sin klippa fäst, en lek, ett rof
För hvirfvelvindar, eller sjönke ner,
I kedjor slutna, under eldsjön der,
Att lefva i ett evigt jemmerstön,
Ett ständigt, oaflåtligt, misskundslöst,
I åldrar utan slut? Långt värre det.
Krig, derför, öppet, hemligt, likagodt,
Min röst afstyrker. Ty hvad verka kraft
Och list mot honom, hvilkens öga ser
Allt i en blick? Han ifrån himlens höjd
Ser våra rådslag, och han ler deråt,
Ej mer allsmägtig att stå mot vår magt,
Än vis att gäcka våra anslags list.
Men skola vi, som äro himlens slägt,
Förtrampade, i landsflykt lefva här,
I kedjor och i plågor? Bättre det
Än värre, tycker jag, då ödets slag
Och segrarns vilja, som ej rubbas kan
Oss dömt till fall. Ty lika är vår kraft
Att lida som att handla, och med rätt
Blef så bestämdt. Det blefve vårt beslut,
Om klokhet finge råda i en strid
Så oviss, mot en fiende så stor.
Den jag beler, som blott med spjut har mod
Och djerfhet, och, om detta saknas, räds
För hvad han vet dock följa måste: skymf
Och landsflykt, fångenskap och svåra qval,

Allt efter segrarns domslut. Det är nu
Vår dom. Och om vi härda ut dermed,
Vår högste Ovän kanske låter af
Sin vrede, och kanhända, bragt så långt,
Förgäter oss, om vi ej trotsa, nöjd
Med hvad vi lidit. Lågan sjunka skall,
Om den ej lifvas af hans andedrägt.
Vårt väsen, renare, besegra skall
Dess dunster, eller, vandt, ej känna dem;
Om icke, efter stället danadt om
Till lynne och natur, dess vilda brand
Förnimma utan men; och fri från qval
Skall fasan här bli mild och mörkret ljust.
Och se'n det hopp, som framtid bringa kan
I aldrig ändad flygt, och ändring, värd
Att vänta på, då nu vårt öde tycks,
Fast, mot ett lyckligt, ondt, dock icke värst,
Om vi ej sjelfva skaffa oss mer qval!"

Så Belial, under sken af rätt och skäl,
Till neslig ro hörs råda, — makligt lugn,
Ej fred. Näst honom talte Mammon så:

"Vi strida må, att störta himlens Kung
Från thronen, eller ta igen vår rätt,
Som han oss afhändt. Störta honom skall
Dock lyckas först, när evigt öde byts
Mot slumpens kast, och Chaos fäller dom.
Men lika fåfängt är också vårt hopp
Att återfå vår rätt, ty hvar fins plats
För oss i himlens rymd, om himlens Gud
Ej kufvas. Antag, att han blefve mild
Och skänkte alla nåd på löfte om
Ny hörsamhet: säg, med hvad uppsyn då
Vi skulle ödmjukt stå och taga mot
De påbud, som befallde, att hans thron
Med hymner fira och hans gudomsmagt

Med krystad lofsång, då han sitter stolt
Som envåldsherre, och hans altar strör
Ambrosisk välluktsrök och blomsterdoft,
Vår träldoms gärd? Det måste bli vårt värf
I himlen, det vår fröjd! Hur tråkigt dock
Att så i evighet tillbedja den
Vi hata! Eftersträfvom icke då,
Hvad styrka ej kan ta, hvad, om af nåd
Det ges, ej mottas, fast i himlen sjelf:
Ett lysande vasallskap. Sökom förr
Vårt goda hos oss sjelfva; väljom förr
Att lefva här, fastän i öde rum,
Från ansvar fria, föredragande
Hård frihet framför detta lätta ok
Af träldomspomp. Vår storhet synas skall
Mer uppenbar, då stora ting af små,
Af skadligt gagnligt, lyckligt af förvändt
Vi kunna skapa, trifvas väl i ondt,
Hvarhelst vi lefva, vända qval i ro
Förmedelst flit och tålamod. — Månn' vi
Då frukta mörkrets verld? Hur ofta har
Bland mörka skyar himlens herrskare
Ej valt sin plats, med oförduuklad glans,
Och svept i mörkrets majestät sin thron,
Från hvilken samlad åska mullrade
Så djupt, och himlen helvetet var lik!
Som han vårt mörker, kunne vi hans ljus
Ej härma? Uti denna ökengrund
Göms mycken glans af guld och ädelsten:
Oss felas icke konst att derutaf
Tillskapa prakt; och hvad har himlen mer?
På tidens längd kan qvalet blifva oss
Ett nöje, dessa lågors brand så mild
Som pinsam nu, då vår beskaffenhet
Blir deras lik: så känslan utaf qval
Försvinna skall. Allt tyckes mana oss
Till fredligt råd och fastställd ordnings gång,

Att eftersinna, hur vårt onda nu
Kan säkrast botas, dock med hänsigt städs
Till *hvad* och *hvar* vi äro, lemnande
All tanke uppå krig. Der är mitt råd."

Han knappast slutat, då ett sådant sorl
Bröt ut, som då en bergsklyft håller qvar
Af vindar larmet, hvilka natten lång
Rört hafvet upp och nu med svaga ljud
De trötte sjömän vagga, hvilkas båt
Af slump inlöper i en klippig bugt,
När stormen upphört. Sådant bifallssorl
Vann Mammons tal. Behagligt var hans råd,
Som var för fred; ty slikt ett annat fält
De räddes för långt mer än helvetet:
Så stor än fasan var för åskans slag
Och Michaels svärd. Stor var ock deras lust
Att grunda detta lägre rike, som
Förmedelst klokhet, under tidens lopp,
Till trots mot himlen skulle resa sig.
Det hörde nu Beelzebub, han som
Satt högst näst Satan, och med uppsyn sträng
Han reste sig och stod der upprätt, som
En statens pelare. På pannan stod,
Djupt präglad, klokhet, sorg för allmänt väl,
Och furstlig vishet än ur dragen sken,
Ännu i fallet höga. Vis han stod
Med skuldror såsom Atlas [1]), mägtiga
Att bära kungadömens tyngd. Hans blick
Uppmärksam tystnad vann, som natten still,
Som sommarns middagsstund. Så ljöd hans tal:

---

[1]) *Atlas*, en sonson af Uranos, konung i Mauritanien, kände hafvets djup, himmelens höjd och stjernornas lopp, hvadan han af poeterna sades ha fått i uppdrag af Zeus, att stödja himmelen med sina axlar. Berget Atlas, som genom sin höjd gaf anledning till den sägnen, att det uppbar himlen, hade efter honom sitt namn.

"I throner, kungadömen, himlens slägt,
I etherns magter, eller måste vi
Försaka dessa namn och kallas nu
Afgrundens furstar? Ty en allmän röst
Tycks vara, att vi stanna, bygga här
Ett välde nytt; som om vi drömde blott,
Och visste ej, att himlens Kung oss satt
Ett häkte här och ingen tillflyktsort,
Att lefva trygga för hans starka arm,
För himlens höga dom, i nytt förbund
Förente mot hans thron; men att förbli
Som slafvar här, fast flyttade så långt,
Uti en oundviklig tygels våld,
En väldig fångahop. Ty han, var viss!
I höjd, i djup skall herrska ensam städs,
Och för vårt uppror mista ingen del
Utaf sitt rike, men utsträcka hit [1])
Sitt välde, och med spira utaf jern
Oss styra här, som der [2]) med den af guld.
Hvi pläga vi då råd om fred och krig?
Ren kriget dömt oss, bragt oss en förlust,
Som ej kan botas. Ingen fredsvilkor
Än gett, än sökt; ty hvilken fred skall ges
Åt oss förslafvade, om ej sträng vakt,
Hudflängning och godtyckligt pålagdt straff?
Och säg hvad fred vi kunna ge igen,
Hvad annan, än fiendtlighet och hat,
Otämd motspänstighet och hämnd, fast sen,
Dock alltid stämplande, hur Segrarn minst
Må skörda segrens lön, ha minsta fröjd
Att göra det, som ger oss mesta qval?
Tillfälle skall ej felas. Ej behöfs
Att vi i farligt härtåg draga mot
Hans hem, hvars höga murar trotsa storm,
Belägring och försåt. Hvad, om det fans

---

1) *hit*, d. ä. till helvetet. 2) *der*, d. ä. i himlen.

Ett företag mer lätt? Det gifs en plats
(Om ej en himlasägen, länge känd,
Far vill), en annan verld, ett lyckligt hem
För någon ny slägt, kallad Menniska,
Som skapas skall vid denna tid, lik oss,
Fast ej så hög och stark; men gynnad mer
Af Herrskaren der ofvan. Hans beslut
Blef gudarne förkunnadt och med ed,
Som riste himlens hela omkrets, fäst.
Dit riktom våra tankar, för att se,
Hvad varelser der bo, utaf hvad slag,
Hvad ämne, hvad begåfning, af hvad magt;
Hvad deras svaghet; hur den frestas bäst,
Med styrka eller list. Stängd himlen är,
Och himlens höge Herre sitter trygg
Uti sin kraft; men kanske denna plats,
På gränsen af hans rike, lemnats till
Försvar af dem, som bo der. Här kanske
Ett fördelaktigt värf kan föras ut
Med plötsligt anfall: att med afgrundseld
Föröda hela denna verld; att ta
Allt blott för oss och drifva, som vi drefs,
Pygmeerna sin kos; och, om ej det,
Så locka dem till oss, att deras Gud
Blir deras ovän, och med ångrens hand
Sitt verk utplånar. Detta vore mer,
Än vanlig hämnd, och afbrott i hans fröjd
Åt vårt förderf. Vår glädje föddes då
Utaf hans oro: om hans älskebarn,
Nedslungade till oss, förbannade
Sitt svaga ursprung, sin förgångna fröjd,
Så snart förvissnad. Säg, är detta värdt
Att fresta förr, än sitta här i natt
Och kläcka tomma riken ut?" Så han
Framställde nu ett djefvulskt råd, förut
Af Satan föreslaget. Hvarifrån,
Om ej från källan till allt ondt, upprann

En elakhet så djup, att menskors slägt
I roten skada, jord med helvete
Hopblanda och förveckla, allt på trots
Mot Skaparn? Deras trots dock honom städs
Till ära tjenar. Denna djerfva plan
Var afgrundsmagterna till stort behag.
Hvart öga gnistrade af fröjd. Man gaf
Fullt bifall, och han fortfor i sitt tal:

"Väl ha'n I dömt, väl slutat långt beråd,
Synod af Gudar, enligt er natur
Beslutit storverk, som från lägsta djup,
Trots ödet, lyfta skall oss än en gång
Upp mot vårt gamla hem, kanske helt när
De klara gränser, der med vapenmagt
Vi kunde falla in på läglig tid
I himlen; eller i ett luftstreck mildt
Bo, icke utan himlens sköna ljus,
I trygghet, och i Österns stråle klar
Aftvå vårt mörker. Stilla, ljuflig luft
Skall balsam strö, att hela dessa sår,
Dem elden slog. Men först, hvem sända vi,
Att söka denna nya verld? Hvem är
I stånd dertill? Hvem skall med vandringsfot
Väl fresta mörkrets bottenlösa djup
Och finna genom svart, handgriplig natt
En kuslig väg? hvem lyfta sig till flygt,
Af outtröttlig vinge buren upp,
Hän öfver djupets vidd, tilldess han når
Den sälla ön? Hvad kraft, hvad konst är då
Tillräcklig? Hvilken list bär honom trygg
Igenom denna täta änglavakt,
Som der är spridd? Han har behof
Af all omtänksamhet, och äfven vi
Uti vårt val; ty uppå hvem som sänds
Vårt hela och vårt sista hopp beror."

Så sagdt, han satte sig; och väntan höll
Hans blick upplyft, att se om någon kom
Att bistå, motstå, eller fresta på
Det svåra värf. Men hvar och en satt stum,
Djupt tänkande på faran, och en hvar
Sin bäfvan i de andres anlet såg
Förvånad. Ingen bland det främsta tal
Af himlastormrarne fans nu så djerf,
Att han sig erbjöd eller uppdrag tog,
Att ensam våga färden. Satan dock
Till slut, som här en flygtig ära vann
För sina likar, stolt i känslan af
Sin furstehöghet, talade helt lugn:

"O himlafödde, throner högt i skyn,
Med skäl djup tystnad, tvekan gripit oss,
Dock rädsla ej. Lång är och svår den väg,
Som för från helvetet till ljusets land,
Vårt häkte starkt; och detta höga hvalf
Af våldsam eld oss stänger niofaldt,
Och portar utaf brinnande demant,
Tillbommade, förbjuda oss all flykt.
Men om det lyckas, om en utväg gifs,
Den tomma nattens öde djup se'n står
Vidt gapande och hotar med allt lifs
Förstöring den, som sänks i denna göl.
Om derur frälst han nått en annan verld,
En okänd trakt, så vänta honom än
Okända faror, och en undflykt svår.
Men illa vore jag då värd min thron
Och denna kejserliga magt, beprydd
Med glans och stödd på kraft, om ett förslag,
Om ett beslut af allmän vigt i form
Af svårighet, af fara skrämde mig
Ifrån försöket. Hvarför antog jag
En furstes höghet och hans herrskarmagt,
Ifall jag nekar, att ta lika del

I faran som i äran, som det höfs
En styrande; ja väl så mycket mer
Af faran, som han öfver andra högt
I ära sitter? Gån, I Väldige,
I, himlens skräck, fast fallne! Plägen råd
I hemmet — nu är detta hem —, hvad bäst
Kan lindra nöden, göra helvetet
Mer drägligt; om det bot, om trollkonst gifs
Att fly, fördröja, minska qvalet här
I detta pinorum. Stån städs på vakt
Emot en vaksam ovän, medan jag
Långt bort bland mörk förödelse åt oss
Skall räddning söka. Detta företag
Blir ensamt mitt." Så sagdt, uppreste sig
Monarken, för att hindra hvarje svar.
Klokt gjordt: att andra ej bland cheferna
För hans beslut erbjuda skulle nu
(Om afslag visse), hvad de fruktat nyss;
Och, när det vägrats, anses vara hans
Rivaler, och för godt pris vinna frägd,
Då han för den lopp fara stor. Men de
Ej mindre fruktade hans stränga röst
Än äfventyret. Och de stodo upp,
Och deras resning på en gång var lik
En fjerran åskas dån. De böjde sig
För honom vördnadsfullt och som en gud
Upphöjde honom, som den Högste sjelf,
Och underläto ej att prisa högt,
Att han för allmän välfärd satt på spel
Sin egen. Fallne andar mista ej
All dygd, att onde män ej skryta må
Af sina vackra verk, dem högfärd födt
Och ärelystnad, iklädd nitets mask.
Så deras svåra, svarta rådslag slöts
I glädje öfver deras tappre chef.
Som då från bergets topp ett dunkelt moln
Uppstigit, under nordans sömn, och, spridt

På himlens klara hvalf, ur dystert sköt'
Nedöser på förmörkadt landskap snö
Och skur: om solen då till ljuft farväl
Fördröjer qvällens strålar; fälten le,
Och foglar sjunga, hjordar böla fram
Sin fröjd, att dal och höjd ge återskall.
O skam för menskan! Djeflarne stå fast
Endrägtigt; menskan blott af dem, som fått
Förnuft, är vän af split, och fick dock hopp
Om himmelsk nåd. Fred lofva de väl Gud,
Men lefva dock i hat och kif och strid,
En med den andre, föra grymma krig
Och sköfla jorden till hvaranns förderf;
Som om (det borde varna oss för split)
Ej menskan hade fiender ändock,
Som lura dag och natt på hennes fall.

Så Stygens rådslag [1]) löstes upp, och bort
I ordning gingo afgrundsfurstarne.
Midt bland dem deras höfding kom, liksom
Han ensam bjudit himlen trots, en stolt
Afgrundens kejsare, med högsta pomp
Och med en härmad gudaprakt. En krets
Af stolta Seraphim kring honom gick
Med blanka sköldemärken, hemska svärd.
Vid kungligt ljud utaf trumpeter böds
Utropa följden af det hållna råd.
Mot väderstrecken fyra änglar straxt
Till sina munnar satte klangfull malm,
Tydd af härolders ord. Det tomma djup
Hör långt och vidt, och afgrundshären all
Dem svarar med högljudda bifallsrop.
Nu mera lugna, något lifvade
Af falskt, förmätet hopp, de bryta upp,
Och sedan vandrar hvar sin egen väg,
Allt efter tycke och en ömklig smak,

[1]) *Stygens rådslag*, rådplägningen i Styx.

Villrådig, hvar han säkrast finna skall
Ro för orolig håg och tidsfördrif
Intill den store chefens återkomst.
På slätten eller i den höga luft
De täfla dels i flygt, i hastigt lopp,
Som i Olympia, som på Delphi fält[1]),
Dels fly, med eldigt spann, kring målet tätt
På snabba hjul, dels bilda krigarled.
Som då, att varna stolta städer, krig
Förs uti upprörd sky, och härar dra
Till kamp i molnen; framför hvarje front
Framrycka riddare, med fällda spjut,
I täta hopar, och af vapenverk
Står himlens hvalf på hvarje punkt i brand.
Men andra i Typhoniskt raseri[2])
Uppslita berg och kullar, fara fram
I storm. Afgrunden är de vilde trång.
Som då Alciden, i Oechalia[3]) krönt
Med seger, pådrog giftig drägt, och slet
I qval upp med dess rot Thessalisk fur,
Och slängde Lichas[4]) ifrån Oetas topp
Ut i Euboeas haf. En hop mer mild
Tog tillflykt i en stilla dal och sjöng

---

[1]) *Olympia*, en trakt i landskapet Elis, i Grekland, berömd genom de täflingslekar, som höllos der hvart fjerde år. Man täflade i körande, springande, hoppande, brottning, diskuskastning, m. m., och segraren erhöll en krans af oliv. *Delphi*, i landskapet Focis, företrädesvis berömdt genom sitt Orakel, dock äfven genom de *Pythiska Spelen*, som der firades först hvart nionde, sedan hvart femte år. Der täflade förnämligast musikens idkare och belönades med en krans af lager.

[2]) *Typhoniskt raseri;* Om Typhon se Bok 1, 199.

[3]) *Alciden*, Hercules, son af Alceus. *Oechalia*, stad på Euboea, förstörd af Hercules.

[4]) *Lichas* var Hercules tjenare, som öfverlemnade åt sin herre den af Deianira förgiftade högtidsdrägt, som förtärde Alciden. Historien berättas af Ovidius, Met. IX, 136 sqq.

På himmelsk ton till många harpors ljud
Om sina bragder och sitt olycksfall,
I strid beredt, på ödet klagande,
Som underkastat modet våld och slump.
Förmäten sången var, men vid dess ljud
(Hvad under, när odödlig mun dem sjöng?)
Förglömdes helvetet, och tjusning grep
Den stora hopen. I mer ljufligt språk
(Sång fröjdar sinnet, själen älskar tal)
Nu andre, af mer upphöjdt tänkesätt,
Sig lägrat på en enslig höjd, i tal
Om öde, vilja, allvishet, försyn,
Fri vilja, fastställdt öde, vis försyn,
Och funno på sin irrgång intet slut.
De talte mycket se'n om godt och ondt,
Om lycka, om en slutlig lott af nöd,
Om ära, skam, passion, likgiltighet;
Tom visdom allt och falsk philosophi,
Som dock med älsklig trollmagt för en stund
Insöfva qval och smärta, locka fram
Bedrägligt hopp och väpna hårda bröst
Med tålamod [1]) liksom med trefaldt stål.
En del i trupper, större, ringare,
Djerft sökte vidtomkring i denna verld
Af qval, om der ej fans en bättre plats
Till bostad åt dem. Deras flygt gick ut
Åt fyra håll, längs efter stränderna
Af fyra afgrundsfloder, gjutande
I eldsjön deras strömmars dystra våg:
Förhatlig Styx [2]), det vilda hatets flod;
Hemsk Acheron [2]), sorgfloden, svart och djup;
Cocytus [2]), som fått namn af klagorop,
Som hördes på dess ström; stolt Phlegeton [2]),
Hvars eldsvalls vågor föda raseri.

---

[1]) "väpna det förhärdade bröstet med styfsint tålamod."

[2]) *Styx*, af *στυγέω*, hata; *Acheron*, af *ἄχος*, sorg; *Cocytus*, af *κωκύω*, klaga, jämra sig; *Phlegeton*, af *φλέγω*, brinna.

Långt bort från dem, en trög och stilla ström,
Framrullar Lethe[1]), glömskans flod, sin våg
I bugtadt lopp; och den, som dricker der,
Han glömmer hvad och hvar han fordom var,
Förglömmer fröjd och sorg och lust och qval.
Hinsides denna flod ett fruset land
Syns, mörkt och vildt, pint af en evig storm
Af hvirfvelvind, af hagel, hvilket, ej
Upptinadt, samlar sig likt en ruin
Af någon gammal byggnad: snö och is,
Ett gap så djupt, som det Serbonska träsk[2])
Emellan Damyat[3]) och Casius,
Der härar sjunkit ned. Den skarpa luft
Kall bränner, köld der verkar såsom eld.
Dit, utaf Furierna släpade,
Vid vissa tider, de fördömdas hop
Är bragt, att turvis röna vexling svår
Af motsats, genom vexlingen mer hård:
Att från en eldbädd pina bort i is
En mild, etherisk värme; plågas der
Orörlige, fastbundne, kälade
En tid, och återkastas se'n i eld.
De färja öfver detta Lethessund
Fram och tillbaka, dem till större qval,
Vid öfverfarten sträfvande att nå
Dess kära våg, att med en droppe blott
Insupa glömska af allt qval och ve,
Allt i en blink, så nära flodens bryn.
Men ödet står emot ett slikt försök:

1) *Lethe*, af *Λήθη*.

2) *Serbonska träsket*, Palus Serbonis, var en sjö, som låg nära berget Casius i nedre Egypten. Den var på alla sidor omgifven af lös sand, hvilken, af vinden förd i vattnet, gjorde detta så tjockt, att man icke kunde skilja det från fasta landet. Se Herod. III. (c. 5) och Lucan. Phars. VIII, 539.

3) *Damyat:* Damietta, en stad vid Nilens östra mynningsarm.

Medusa vaktar med Gorgonisk skräck[1])
Dess våg, och vattnet undflyr af sig sjelft
Hvar dödligs läpp, liksom det engång flytt
För Tantalus[2]). Så ströfvande framåt
På oviss väg, den djerfva hopen först,
Af skrämsel blek och med en blick bestört,
Såg utan ro sin jämmerliga lott.
Igenom mången mörk och ödslig dal
De gingo, genom mången sorglig trakt,
Och öfver mången kylig, isblank alp:
Berg, klyft, sjö, kärr, träsk, djup och dödens natt,
En verld af död, den Gud förbannade
Och skapte ond, blott för det onda god,
Der allt lif dör, död lefver, och naturn
Frambringar vrängda, stygga underting,
Skräckfulla, onämnbara, värre än
Dem sagan diktat eller fruktan födt,
Gorgoner, Hydror och Chimæra hemsk[3]).

---

[1]) *Medusa*, den rysligaste af *Gorgonerna* (Stheno, Euryale och Medusa), de förskräckliga, vingade, ormhårade, ormomgjordade jungfrurna, som enligt fabeln förvandlade den, som såg dem, till sten. Om Medusa se Ov. Met. 4, 654 och 793. Lucan. 8, 626.

[2]) *Tantalus*, en son af Jupiter, blef för ett brott, som bestod antingen deri att han förrådt en gudarnes hemlighet, den han vid en gudamåltid uppsnappat, eller gifvit gudarne, som tagit in hos honom, sin egen son att äta, dömd, att, pinad af hunger och törst, evigt stå i ett vatten, som nådde upp till hans haka, men som sjönk undan så snart han böjde sig ner för att dricka. Öfver hans hufvud var ett träd, dignande af mogna frukter, hvilka veko tillbaka, när han utsträckte sin hand efter dem.

[3]) *Gorgoner*, se v. 611; *Hydror*, likadana odjur som den *lerneiska hydran*, den månghöfdade sjöorm, hvars hufvuden Hercules afslog, men hvilka straxt återväxte, till dess han med tillhjelp af sin körsven Iolaus med en brand berörde den af odjurets många halsar han just afhuggit. Se Lucr. 5, 27; Hor. Od. IV B. 4, 61; *Chimæra* (eg. Get), ett fabelns odjur, lejon upptill, get på midten och drake baktill, som uppehöll sig i Lycien, der den dödades af Bellerophon. Se Lucr. 5, 903; Hor. Od. I B. 27, 24.

Men Guds och men'skans ovän [1]) mellertid,
Uppeldad af sin stora plan, for hän
På snabba vingar mot afgrundens port
I enslig upptäcktsflygt, och vidrör än
Den högra kusten och den venstra än.
Nu rör han djupet med sin vinge, nu
Han svingar högt sig mot det heta hvalf;
Som då långt bort på sjön en flotta ses
I molnen hänga, af passadvind förd
Ifrån Bengalen eller öarna
Tidor och Ternat [2]), derfrån köpmän ta
Sin last af kryddor. På sin väg till Kap [3])
De plöja Ethiopiens vida haf [4]),
Om natten sträfvande mot poln [5]). Så ock
Nu Satan syntes, fjerran flygande.
Men slutligt afgrundsgränserna sig te,
Sig sträckande till detta hemska tak,
Med portar trefaldt tre: tre utaf brons,
Tre utaf jern, och tre af diamant,
Ogenomträngliga, omkretsade
Af häftig eld. Framföre porten der
På hvar sitt håll en ryslig skepnad satt.
Den ena var till midjan qvinna, skön,
Men slutet var en otäck, fjällig stjert,
Ofantligt stor, en orm beväpnad med
En dödlig gadd. Rundtom kring hennes midt
En hop af helvetshundar skällde städs
Med vida Cerberi-gap, högljudt, och gaf
Ett gräsligt skall; men stundom kröpo de,

---

1) *ovän*, d. ä. Satan.

2) *Tidor och Ternat*, två af de mindre Molukkerna, vester om ön Dshilolo, berömda för sina kryddor.

3) *Kap*, d. ä. Goda Hopps Udden.

4) *Ethiopiens haf*, d. ä. Indiska Hafvet.

5) *sträfvande mot poln*, mot den södra verldspolen, för att under nattens mörker ej stöta på land.

Om skallet stördes, in i hennes sköt'[1]),
Der, fast ej sedda, deras gläfs och tjut
Dock hördes. Mer afskydda voro de
Än Scyllas[2]), i det haf, som skiljer åt
Calabrien och Trinacrias dofva strand;
Af värre följs ej hexan, som i smyg
Tillkallad, genom luften rider ner,
Förledd af lukt af barnablod, till dans
Med Lapplands troll, då deras trolldomssång
Gör månen mörk. — Den andra skepnaden
— Om det kan kallas skepnad, som ej har
Urskiljbar form i kroppsdel, led och lem;
Om väsen det, som endast skugga tycks,
Och båda tycktes ett — stod svart som natt,
Som tio Furier vild och fasansfull,
Och svängde hotfull dolk. Hvad hufvud tycks
En liknelse till kunglig krona bar.
Nu Satan var helt när, och från sin plats
Vidundret kom med fasansfulla steg
I hast: afgrunden skälfde då det gick.
Den djerfve Fienden förundrad stod,
Förundrad, ej förskräckt. Gud och hans Son
Han fruktade, men intet skapadt ting;
Och med föraktlig blick han talte först:

"Hvarfrån och hvem är du, otäcka hamn,
Som törs, fast grym och faslig, ställa dig,
Med så vanskapligt yttre, i min väg
Till denna port? Jag tänker gå här fram,
Var viss derom, förutan lof af dig.

---

1) *her womb*, "deras koja", tillägger Milton.

2) *Scylla* var egentligen en klippa på Italienska sidan af Messinska sundet, midtemot Charybdis, och ansågs fordom såsom mycket farlig för sjöfarande. Hon ingick dock snart under personlig form i sagan. Af Virgilius beskrifves hon (Aen. III, 426—428):

"Prima hominis facies et pulchro pectore virgo
Pube tenus; postrema immani corpore pistrix,
Delphinum caudas utero commissa luporum."

Vik undan, dåre! Afgrundsfoster, lär,
Att icke trotsa himlens andar, du!"

På detta svarar spöket, vredgadt, så:
"Är du Förrädarängeln? är du den,
Som först i himlen fred och trohet bröt,
Dittills obrutna? som i vapen drog
En tredjedel af himlens här med sig
Emot den Högste fräckt, för hvilket du
Och de, utkastade från Gud, nu dömts
Att dväljas evigt här i qval och ve?
Och räknar du bland himlens andar dig,
Fördömde? Andas du förakt och trots
Der jag är kung, och, dig till större harm,
Din kung och herre? Åter till ditt straff,
Du falske flykting! och med vingad fart,
Att ej ett skorpionstyng skyndar på
Ditt dröjsmål, att ett hugg af denna dolk
Med okänd räddsla icke griper dig
Och vållar hittills obekanta qval."

Så talte hemska Fruktan, och dess form,
Vid detta tal och hot, blef tiofaldt
Mer hotfull och förställd. Men på sin plats,
Upptänd af vedervilja, oförskräckt
Stod Satan, lik en glödande komet,
Som tänder store Ophiuci[1]) längd
I arctisk sky och från sitt hemska hår
Nedskakar pest och krig. Åt hufvudet
De måtta dödligt slag. Blott *ett*
Behöfs af *deras* hand. Med sådant hot
De se hvarann, som när två svarta moln,
Med himlens dön uppfyllda, bullra fram
På Kaspisk sjö och midt emot hvarann
Stå sväfvande, tills vinden blåst signal
Att börja deras dunkla strid i skyn.

[1]) *Ophiucus* eller *Serpentarius* (Ormbäraren), en stjernbild.

Så mörkt var deras hot, att helvetet
Blef mörkare dervid. Så stodo de,
Och *en* gång [1]) blott de skulle möta mer
En sådan fiende. Nu stora dåd
Väl utförts, hvilka skakat helvetet,
Ifall Ormhexan, hvilken satt invid
Afgrundens port och olycksnyckeln höll,
Ej rest sig, rusat fram med hiskligt skri:

"O Fader, hvarför lyfts din hand", hon skrek,
"Emot din ende son? Hvad vildhet, son!
Regerar dig, som vänder dödlig dart
Emot din faders hufvud? Och för hvem?
För honom, som deruppe skrattar nu
Åt dig, som är bestämd att föra ut,
Hvad vreden, den han kallar rätt, befallt,
Hans vrede, som en dag skall krossa Er."

Vid hennes tal afgrundens Pest höll upp,
Och Satan talade till henne så:

"Så sällsamt är ditt skri, och dina ord
Så underliga, att min snabba hand,
Förhindrad, spar att säga dig med verk,
Hvad den åsyftar, tills jag lärt af dig,
Hvad ting du är, tveformad så, och hvi,
I denna afgrundsdal först mött, du nämnt
Mig Fader och det spöket der min Son?
Jag dig ej känner; aldrig såg jag mer
Förhatlig syn än honom der och dig."

Afgrundens vakterska gaf detta svar:
"Har du förglömt mig då? och syns jag nu
Så ful i dina ögon, förr så skön
I himlen, då i sällskap, åsyn af
Den här af Seraphim, som slutit sig

[1]) *en gång*, d. v. s. då Christus kommer och öfvervinner döden och djefvulen. Hebr. 2: 14.

Till dig i uppror emot himlens Kung,
Ett ömkligt qval kom plötsligt öfver dig,
Din blick blef skum och kringsam yr
I mörker; ur ditt hufvud eld slog fram,
Till dess ur venstra sidan, öppnad vidt,
Dig likast uti form och anlet klart,
Med glans af himmelsk skönhet, vapenklädd,
Jag som gudinna sprang[1]). Förvåning grep
All himlens här. Den vek tillbaka, rädd,
Och kallade mig *Synd*, och höll mig för
Ett farligt underting; men när jag blef
Bekant, jag vann med lockande behag
De mest motsträfvige och dig förnämst,
Som, då du såg i mig din afbild klar,
Fick lust till mig och njöt en sådan fröjd
I hemlighet, att jag blef hafvande.
Emellertid uppstod i himlen krig,
Och strider höllos, uti hvilka (som
Naturligt var) vår store Fiende
Vann seger'klar: vår lott blef nederlag
I hela himlen. Hufvudstupa föll
Vårt anhang, drifvet bort från himlens höjd,
I detta djup, och då i allmänt fall
Jag också. Då den starka nyckeln här
Blef satt uti min hand, att hålla stängd
För evigt denna port, der ingen går,
Om jag ej öppnar. Tankfull satt jag här
Allen', men satt ej länge, förr'n mitt sköt',
Af dig befruktadt, måttlöst vuxet ut,
Fick känna faslig rörelse och qval.
Till slut det stygga foster du här ser,
Ditt eget barn, bröt fram på våldsam väg,
Slet upp mitt inre, att, af skräck och qval
Förvriden, nedra delen af min kropp
Förböts. Men han, den ovän sjelf jag födt,

---

[1]) Beskrifningen liknar den Homeros gifver af Pallas Athenes födelse.

Kom, svängande sin olycksdigra dart,
Skapt till förderf. Jag flyr och skriker: *Död!* —
Afgrunden skälfde vid det hemska namn,
Och från dess hålor återljöd det: *Död!*
Jag flydde. Han förföljde (mer, jag tror,
Af lust än hat upptänd) och, mera snabb,
Mig hann, sin moder, af förfäran lam,
Och i omfamning, våldsam, skändligt fräck,
Med mig förenad, blef ett upphof till
Odjuren här, som med sitt gälla tjut
Omge mig, hvarje timma aflade
Och hvarje timma födda, till stor sorg
För mig. Ty när dem lyster, söka de
Det sköt', som födt dem, tjuta, gnaga der
Mitt inre, deras spis, och rusa ut
På nytt, och pina mig med brottets skräck,
Så att jag aldrig finner ro och rast.
För mina ögon sitter midtemot
Grym Död, min son, min ovän, hetsar dem,
Och skulle gerna sluka mig, sin mor,
I brist af annat rof, om ej hans slut
Med mitt förenadt vore. Men han vet,
Att denna bittra munsbit blef' hans död,
När helst det skedde. Ödet så bestämt.
Men du, o Fader, dig jag varnar: sky
Hans dödeliga pil! Tro dig ej, falskt,
I dessa blanka vapen osårbar,
Fast de i himlen härdats: Dödens hugg
Han ensam, som der ofvan styr, står mot."

Hon slöt. Den sluge Fienden snart lärt
Sin lexa, var nu mild och sade blidt:
"O Dotter! då du räknar mig för far,
Och visat mig min son [1]), den dyra pant
Utaf vårt smek i himlen, af en fröjd
Då söt, nu svår att nämna, se'n vårt fall

---

[1]) "min fagra son", säger Satan tämligen ironiskt hos Milton.

Så hemskt, så oförtänkt allt ändrat: vet,
Jag kommer ej som ovän, men att dig
Och honom rädda ur det hemska hus
Af natt och qval; er[1]) och all himlens här,
Som, då den grep till vapen för vår rätt,
Med oss från höjden föll. För dem jag går
Så vidrigt ärende, utsätter mig —
För alla en — att trampa öde stig
I grundlöst djup, att uti öde rymd
Uppsöka vandrande en omtalt ort,
Som enligt alla tecken redan skapt
Bör vara, vid och rund, ett paradis
Vid himlens gränser, och deri försatt
En slägt uppkomlingar, att fylla upp
Vårt tomma rum kanske; dock längre bort,
Att himlen ej, fylld af en mägtig hop,
Blir nya upprors härd. Det, eller hvad
Än mera hemligt skett, jag skyndar nu
Att se; och när jag detta gjort, jag går
Att föra Dig och Döden dit, att bo
Der lugnt, och osedt svinga upp och ned
I stilla, lättrörd luft, i välluktdränkt.
Der skolen I bli födde, gödde väl,
Ja utan mått. Allt der blir edert rof."

Han slöt, ty bådas nöje tycktes stort.
Ett spöklikt löje Döden grinar hemskt,
Att få sin hunger stillad, och hans våmb
Välsignar denna sälla stund. Hans mor
Var lika glad, och svarade sin far:

"Till denna afgrundspöl jag nyckeln har,
Med rätt, på hög befallning: himlens Kung
Den gaf; men han förbjöd mig läsa upp
Dess portar af demant. Och mot allt våld
Står Död tillreds att sträcka fram sin dart,

---

[1]) *er*, Synden och Döden, modren och barnet.

Ej rädd att nedslås utaf dödlig magt.
Men hvarför skall jag lyssna till hans bud,
Som hatar mig, som vrok mig neder hit
I denna djupa afgrunds dysterhet,
Att sitta vid förhatlig tjenst här stängd,
(Jag, som i himlen bott, som der är född)
Uti beständig ängslan, evigt qval,
Med larm och fasor omkringränd af dem
Jag födt, som af mitt inre föda sig?
Du är min fader, du min upphofsman,
Du gaf mig lif: hvem bör jag lyda mer
Än dig? hvem följa? Du mig förer snart
Till denna nya verld af ljus och fröjd,
Att lefva lugnt bland gudar, delande
Din herrskarmagt i vällust, som det höfs
Din dotter och din älskling, utan slut."

Så sade hon och hemska nyckeln tog,
Det dystra redskapet till allt vårt ve.
Till porten rullande sin odjurssvans,
Hon straxt den stora bommen uppdrog högt,
Den hon blott, icke Stygens hela magt,
Förmådde rubba. Uti låset vrids
Villsamma axet. Hvarje stång och kolf,
Af härdadt jern, af fast granit, helt lätt
Då lossnar. Nu helt plötsligt flyga upp
Med häftig bakstöt och ett gnisselljud
Afgrundens dörrar. Deras hakars knarr
Kärft dånar, så att lägsta bottnen skalf
I Erebus [1]). Hon öppnar, men för svag
Att stänga är. Vidöppen porten stod,
Så att en fanprydd här med utsträckt flank,
Med fanor flygande, der kunnat gå,
Med rytteri och tross i upplöst led:
Uppspärrad vidt som gapet af en ugn,

[1]) *Erebus*, en mörkrets guddomlighet, son af Chaos och hans syster Nox (Natt). Här *underjorden*, sedermera kallad de dödas land.

Som utspyr hvirfvelrök och mörkröd eld.
För deras blick brådt öppnar sig en syn
Uti det gråa djupets rum: en mörk
Oändlig ocean, förutan gräns
Och utan storlek, der längd, bredd och djup,
Och tid och rum ej fans; der äldsta Natt
Och Chaos, som naturen födt, städs ha
Oordnadt välde, bland ett bråk
Af ändlös strid, en villervallans magt.
Här hett, kallt, vått och torrt om väldet slåss —
De fyra kämpar —, föra ut i strid
Atomerna, som hvar till sitt partis
Standar sig sälla, uti skilda band,
Med vapen lätt, tungt, skarpt, vekt, qvickt och trögt,
I myckenhet, otalige som sand
På Barcas [1]), på Cyrenes heta jord,
Upplyft att fly med hvirfvelvind och tyngd [2])
Dess vingar ge. Den mest de stanna hos,
En stund är herre; Chaos skipar rätt,
Och med sin dom förvärrar mer den tvist,
Som är hans magt [3]). Näst honom domare,
Styr Slumpen allt. Vid detta vida djup,
Naturens qved och kanske hennes graf,
Der ej är sjö, ej strand, ej luft, ej eld,
Men mängda alla dessa lifsvilkor
Förvirradt, hvilka måste strida jemnt,
Om icke Skaparn dem bestämt till mörkt
Grundämne, att än bilda verldar af;
Vid detta vilda djup stod Fienden
Uppå afgrundens brädd och såg en stund,
Betänkande sin färd. Bred var den fjärd
Han skulle öfver. I hans öra ljöd

---

[1]) *Barca*, ett ökenland i norra Afrika. *Cyrene* låg i detta land.

[2]) Att tynga ned hvirfvelvindens lättare vingar. *Hos den* (af de fyra kämparne) *de* (atomerna) &c.

[3]) *Som är hans magt*, d. ä. genom hvars fortvaro hans magt består.

Ett dån och buller, starkt (att likna stort
Vid smått) som då Bellona [1]) stormar löst
Med alla skottverktyg, att grusa ned
En mägtig stad; dock ej så starkt, som om
Sjelf himlen föll', och elementerna
I uppror stött från axeln stadig jord.
De segel-breda vingarne till flygt
Han slutligt bredde, och i moln af rök
Upplyftad spände [2]) marken. Mången mil,
Som i en molnvagn stigande, nu far
Den djerfve. Men snart fästet [3]) brast; det kom
Ett vidsträckt tomrum. Plötsligt fjädrarne
Han fåfängt rör, och faller lodrätt ner
Mång tusen [4]) famnar djupt, och än i dag
Han fölle, hade ej, af elak slump,
Den starka knuffen mot ett hetsigt moln,
Uppfyldt med eld och nitrum [5]), honom slängt
Så många mil uppåt. Hans ilfärd slöt,
Släckt i en sumpig syrtis [6]), icke sjö,
Ej godt, torrt land. Upptröttnad trampar han
Den grofva grunden, mellan gång och flygt;
Båd' år' och segel är af nöden här.
Som när en grip igenom öde land
Med vingadt lopp, på höjd, i sumpig dal,
Förföljer Arimaspen [7]), som med stöld

[1]) *Bellona*, krigets gudinna.

[2]) *spände*, sparkade till vid uppflygten.

[3]) *fästet*, det som uppbar Satans flygt.

[4]) *Mång tusen*. Milton har tiotusen.

[5]) *Nitrum*, salpeter.

[6]) *Syrtis*, hvarken land eller vatten, i enlighet med Lucan. Phars. IX. 304.

[7]) Griparne äro fabelaktiga djur, hvilkas öfre del liknar en örn och den nedre ett lejon. De sägas vakta guld. *Arimasperne* voro ett lika fabelaktigt, enögdt folk i Scythien, som prydde sitt hår med guld. Herodotos (III. 116; IV. 27) berättar, att ständiga krig egde rum mellan griparne och Arimasperne angående guldet, som Arimasperne vid hvarje lägligt tillfälle frånstulo griparne.

Beröfvat honom, trots all vaksamhet,
Hans kära guld. Så ifrigt Fienden
I träsk och djup, i trångt, hårdt, tätt och glest
Med hufvud, händer, vingar, fötter for,
Sam, sjönk och vadade och kröp och flög.
Till slut ett allmänt och oredigt larm
Af skilda ljud och röster tränger fram
Ur tomma mörkret och hans öra slår
Med högljudd häftighet. Dit bort han går,
Ej rädd att möta der hvad magt som helst,
Hvad ande helst utur det lägsta djup,
Som i det bullret bor, att fråga den,
Hvarest en kust af mörkret närmast låg
Till ljusets gräns. Då straxt han Chaos thron
Upptäckte och hans mörka tält, utbredt
Vidt öfver ödsligt djup. Hos honom satt
På thronen svartklädd Natt, äldst utaf allt,
Hans medregent. Hos dessa stodo nu
Orcus och Hades[1]), och det fasans namn
Af Demogorgon[2])! Rykte se'n och Slump,
Förvirring, Uppror, alla utan ro,
Och Tvedrägt med mång tusen skilda gap.
Till dessa vände Satan djerft sitt ord:

"I Magter, Andar i det lägsta djup,
Chaos och åldrig Natt, jag kom ej hit
Att speja efter och att röra upp
Ert rikes hemligheter; men af tvång
Jag vandrar här i mörkret, ty min väg
Bär genom edert vida land till ljus.
Jag söker ensam, halft förgången, väg,
Som fortast för mig dit, er dystra gräns
Berörer himlen. Om en annan plats,

---

1) *Orcus*, underjordens gud, Pluto. *Hades*, mörkrets rike; här personifieradt till en gud.

2) *Demogorgon*, af δῆμος och Γοργών, betyder efter orden "folkets förskräckelse."

Från edert välde vunnen, himlens Kung
Nyss fått i ägo: för att komma dit
Jag far i detta djup. Mig visen väg,
Och ingen dålig lön det bringa skall
I ert behof, om, när jag drifvit bort
Inkräktarne, jag landet återför
Uti sitt första mörker, i ert våld
(Och detta är mitt mål), och än en gång
Uppreser gamla Nattens fana der.
All vinsten blifve er, men hämnden min."

Så Satan. Honom svarade, med blick
Orolig, stammande, den åldrige
Anarch[1]): "Jag vet, o främling, hvem du är:
Den starke Ledarängeln, hvilken nyss
Stod upp mot himlens Kung, men slagen blef.
Jag sett och hört; ty en så talrik här
Ej flytt i tystnad genom fruktadt djup,
Med fall på fall, med flykt på flykt,
Förvirring mer förvirrad. Himlens port
Utgöt millioner af förföljande,
Som segrat. Jag på mina gränser här
Min bostad har och söker med all kraft
Försvara detta lilla, som är qvar,
Förminskadt genom edert inre bråk,
Som slappar Nattens magt: först helvetet,
Ert häkte, vidt och bredt sträckt nedantill;
Nu senast himmel, jord, en annan verld,
Hängd öfver detta land i gyllne ked,
På samma håll, hvarfrån er här föll ned.
Om denna väg är er, ni har ej långt;
Så mycket närmre faran! Skynda, gå!
Förstöring, plundring, fall, allt är min vinst!"

Han slöt, och Satan dröjde ej för svar;
Men, glad att nu hans sjö skall finna strand,

---

[1]) *Anarch:* en af Milton uppfunnen titel för denna oordningens herrskare.

Med muntert sinne och förnyad kraft,
Sprang uppåt, som en pyramid af eld
I vild utsträckning, och anfallen hårdt
Af upprorselementer, omkringränd,
Och mer i fara, än då Argo [1]) gick
Fram i Bosporen mellan klipporna,
Än då Odysseus, rädd, om bagbord lät
Charybdis, och åt andra hvirfveln höll.
Så han med svårighet och stort besvär
Gick fram, med svårighet och möda stor.
Men då han en gång gått, vid menskans fall,
(Förunderliga vexling!) Synd och Död
Uti hans spår — så himlens vilja var —
Straxt banade en bred och trampad väg
Hän öfver djupets natt, hvars göl af eld
Bar tåligt upp en bro af sällsam längd
Från helvetet till denna svaga verlds
Först nådda krets. På den till tätt besök
De vrånge Andar fram och åter gå,
Att fresta eller straffa dem, som ej
Gud anförtrott åt goda änglars vård.
Men nu ses ändtligt ljusets helga magt,
Och ifrån himlens murar strömmar ut
Långt in i skötet af den skumma natt
En skimmergryning. Här naturens rand
Längst bort begyns, och Chaos viker, som
En slagen fiende från yttre murn,
Med mindre väsen, mindre krigiskt dån.
Och Satan mindre tungt, och nu helt lätt,
På vågen flyter i ett ovisst ljus,

---

[1]) *Argo*, det skepp som förde Iason till och från Kolchis, då han hemtade det gyllene skinnet. Han passerade med knapp nöd mellan de farliga Symplegaderna, tvenne klippor vid ingången till Svarta Hafvet, der seglingen var så trång och svår, att fabeln berättade, det dessa klippor oupphörligt stötte tillhopa och krossade hvarje skepp, som ej med qvick ansträngning förstod att komma igenom just då de öppnade sig. Ö. A.

Och lik ett väderdrifvet fartyg styr
Till hamnen gladt, med slitet segeltyg;
Snart ock i öde rymd, som liknar luft,
På spända vingar sväfvar han, att se
Den högsta himlen fjerran sträcka sig
I omkrets vidt, fyrkantig eller rund,
Prydd med opal-torn och med tinnars rad
Af klar saphir, en gång hans rätta hem,
Och tätt intill, hängd i en gyllne ked,
All denna verld[1]), stor som den stjerna är,
Af minsta slag, som tätt vid månen står.
Och dit, fullastad med förderflig hämnd,
Förbannad, i förbannad stund, han far.

---

[1]) "hängande verld", kallas hon af Milton.

DET FÖRLORADE PARADISET.

TREDJE BOKEN.

Innehåll.

Gud, sittande på sin thron, ser Satan flyga mot vår verld, då nyss skapad; visar honom för sin Son, som satt på hans högra hand; omtalar för honom, att det skall lyckas Satan att förvända menniskorna; visar att hans rättvisa och visdom ej har någon del deri, eftersom han skapat menniskan fri och väl i stånd att kunna motstå frestaren; men förklarar sitt beslut att dock vara nådig mot henne, derför att hon ej föll genom egen ondska, som Satan, utan förförd af honom. Guds Son prisar sin Fader för detta beslut. Men Gud förklarar nu, att nåd icke kan betes menniskan, utan att den guddomliga rättvisan blifvit tillfredsställd. Menniskan har förbrutit sig mot Guds majestät, då hon eftersträfvade guddom, och är derföre med all sin slägt hemfallen åt döden, och måste dö, om ej någon kan finnas, som förmår tillfyllestgörande svara för hennes brott och lida hennes straff. Guds Son erbjuder sig frivilligt som lösen för menniskan. Fadren antager detta, befaller hans menniskoblifvande, förkunnar hans upphöjelse öfver all namn i himmelen och på jorden; befaller änglarne att tillbedja honom. De lyda och sjunga i full chör hymner till sina harpor, firande Fadren och Sonen. Satan uppnår emellertid denna verld, vandrar der och finner först ett rum, som sedan blifvit kalladt "fåfänglighetens limbo." Hvad personer komma dit. Kommer sedan till himlens port, som beskrifves. Hans väg derifrån till solens klot. Han finner der Uriel, detta klots regent, men påtager sig först en lägre ängels skepnad. Föreger ett ifrigt begär att se den nya skapelsen och menniskan, som Gud försatt der. Frågar Uriel om hennes boningsort, och visas dit. Hamnar först på berget Niphates.

Hel, helga Ljus, förstfödda himlabarn!
Dig lika evig som den Evige
Djerfs jag väl nämna, då Gud sjelf är ljus [1])
Och endast i ett otillgängligt ljus
Bott utaf evighet, har bott i dig,
Utflöde från ett oskapt ämne klart?
Kanske du hellre nämns ren, himmelsk ström,
Hvars källa ingen vet? Långt före Sol
Och Himlar var du till, och, när Guds röst
Dig bjöd, som i en mantel klädde du
Den verld, som steg ur vattnets mörka djup,
Som vans ifrån en tom och öde rymd.
Till dig jag kommer nu i högre flygt,
Undkommen Stygens pöl, änskönt fördröjd
På denna mörka ort, då, på min flygt
I yttersta och medelmörkret [2]) förd,
Med andra toner än med Orphei [3]) klang
Jag sjöng om Chaos och om evig Natt,
Af himmelsk sångmö lärd att stiga ner
I mörka djupet, stiga åter upp
Igen. Jag kommer åter, utan men,
Och känner din lifslampas kraft; men du
Från detta öga flytt, som fåfängt vrids,
Att se din stråles glans, och finner natt.

---

1) "Gud är ett ljus, och intet mörker är i honom." (1 Joh. 1: 5). "Den der bor uti ett ljus, der ingen tillkomma kan" (1 Tim. 6: 16).

2) *Yttersta mörkret*, helvetet; *medelmörkret*, svalget mellan helvetet och himmelen.

3) *Orpheus*, den berömde skalden och tonkonstnären, diktade en hymn till Natten och sjöng om verldens skapelse ur chaos.

En droppe klar[1]) fördunklat deras rund
Och dimmigt flöde slöjat. Men likväl
Jag vandrar än, der sångens jungfrur bo
Vid källa klar, i lund, på solig höjd,
I kärlek till den helga sång. Men främst
Dig, Sion, och de blomsterbäckars lopp,
Som två din helga fot med stilla sorl,
Besöker jag i natten, aldrig glömsk
Af desse män, med öde lika mitt
— O, om jag vore dem i ära lik —,
Blind Thamyris och blind Mæonides[2])
Och Phineus och Tiresias[3]), siarne,
Och närs af tankar, väckande helt fritt
Harmoniskt välljud: som en vaksam trast
I mörkret sjunger, djupt i skuggan gömd
Uppstämmer nattlig sång. Med hvarje år
Årstider vexla, men jag återser
Ej dag, ej morgongryning eller qväll,
Ser icke vårlig blom, ej sommarns ros,
Ej hjordarne, ej menskans gudadrag.

---

[1]) *En droppe klar*, *gutta serena*, särskildt slag af ögonsjukdom, som förr förklarades åstadkommen af ett kallt, klart fluidum, som skymde synen.

[2]) *Thamyris*, om denne talar Homeros (Il. 2, 594—600) på följande sätt: "Der (i Doris) träffade Muserna Thraciern Thamyris och gjorde slut på hans sång, då han kom från Oechalia från Oechaliern Eurytos; ty han skröt med att i sång kunna besegra till och med Muserna, den ägisbärande Zeus döttrar. Men de råkade i vrede och gjorde honom blind, beröfvade honom yttermera den guddomliga sångens förmåga och sitterspelets konst." Plato omnämner hans Hymner med beröm i början af 8:de boken af sina Lagar och af Suidas lära vi, att han diktade en sång om verldens skapelse. — *Mæonides* kallas Homeros efter sin fader Mæon eller efter det land (Mæonien), der han föddes.

[3]) *Phineus*, en konung i Salmydessos i Thracien, som blef straffad med blindhet, derför att han lät blända sina båda söner, på inrådan af deras styfmoder Idäa. *Tiresias*, den berömde spåmannen i Thebe, som varit både man och qvinna, och som af Hera (Juno) slogs med blindhet.

En sky, ett mörker, som ej viker bort,
Omger mig, mig, från menskors glada väg
Afstängd, som för den sköna kunskapsbok,
Naturens, endast fick ett naket blad [1]),
Der allt för mig är bortskymdt, plånadt ut,
Och visdom från dess ena ingång stängd.
Dess mera då, o Ljus, du himmelska,
Skin inåt, och min själs förmågor all
Bestråla! Der sätt ögon, der blås bort
All dimma, att jag se och tala må
Om ting osynliga för dödlig blick.

Nu hade Fadren, den Allsmägtige
Från högsta himlen, der han thronar högt
Uppöfver allt hvad högt, sitt öga sänkt,
Att sina verk och dessas verk bese.
Kring honom stod all himlens helgonhär
Som stjernor tätt och af hans åsyn njöt
Onämnbar sällhet. På hans högra hand
Den klara bilden af hans ära satt,
Hans ende Son. På jorden först han såg
De första utaf menskors slägt, ännu
Blott två, i paradiset, skördande
Odödlig frukt af kärlek och af fröjd,
Beständig fröjd och kärlek obestridd,
I lycklig enslighet. Dernäst han såg
Afgrunden, skilnadssvalget, Satan der
Vid himlens mur, på denna sidan natt,
I dystra, höga skyn, och nu beredd
Att stanna, trött i vingar, trött i fot,
Vid nakna gränsen af den verld, som låg
Liksom ett fastland utan himlahvalf,
Ovisst i hvad, i vatten eller luft.

---

[1]) Detta erinrar om Lockes utsago om förståndet eller själen, att hon var en *tabula rasa*, ett tomt mörkt rum eller ett hvitt papper, hvarpå intet var skrifvet. Lockes verk "Essay concerning human understanding" utkom 1690. Ö. A.

Gud honom såg ifrån sin höga plats,
Der Han allt ser, som var och är och blir,
Och talte till sin Son profetiskt så:

"Enfödde Son, ser du hvad raseri
Hänför vår ovän, som ej fastställd gräns,
Ej afgrundsreglar, inga kedjors last
På honom lagd, ej ens det vida svalg,
Som gapar bredt, afhålla? Så han vill
Förtvifiad hämnd, som återfalla skall
Uppå hans eget upprorshufvud. Nu
Igenom hinder fällda svingar han
Ej långt från himlen, ljusets gränser när',
Rakt fram mot denna verld, som nyss blef skapt,
Till menskan der, att göra ett försök,
Om hon med våld kan krossas, eller ock,
Än värre! föras vill[1]) med list. Det sker:
Ty menskan lyssnar till hans hala lögn,
Och bryter lätt mot detta enda bud,
Som var dess lydnads pant. Så faller hon
Och hennes slägte utan tro. Hvems fel,
Om ej den otacksammas, som jag skänkt
Allt hvad hon kunde få? Rättskänsla nog
Hon fick att kunna stå, dock fri till fall.
Så skapade jag himlens väldige
Och andar, fallne som beståndande,
Att fri den stod, som stod, och föll, som föll.
Ofrie de ej kunnat ge bevis
På verklig trohet, stadig kärleks tro,
Då blott nödvändigheten ledde dem,
Ej viljans val. Hvad pris förtjente de,
Hvad nöje skänkte mig slik hörsamhet,
Då vilja och förstånd (förstånd är val)
Gagnlösa, tomma, slafvar bägge två,
Kraftlösa tjenade nödvändighet,
Ej mig? De derför skaptes sådane,

[1]) *vill* = vilse.

Som rättvist var, och kunna ej med fog
Mig skylla, ej sin tillkomst, ödet ej,
Som om förutbestämmelse tog' magt
Med viljan, enligt ovilkorlig lag
Och med min vetskap [1]). Sjelfve de bestämt
Sitt affall; icke jag. Om än jag såg'
På förhand, detta rör ej deras fel,
Som varit lika visst, oförutsedt.
Så, utan påstöt, utan skymt af slump,
Och utan något fastställdt val af mig,
De bryta, sjelfve upphofsmän till allt,
Ehvad de döma eller välja; ty
Jag skapt dem fria: så de bli, tilldess
De sjelfve sig förslafva. Eljest jag
Dem måste bilda om och återta
Det fasta, eviga beslut, som gaf
Dem frihet. Sjelfve de bestämt sitt fall
Det första slaget [2]) sjelfförvålladt föll,
Sjelffrestadt, sjelfförstördt; men genom dem
Föll menskan: derför skall hon finna nåd,
De andre ej. I himmel och på jord
Med nåd och rätt min ära lysa skall;
Dock nåden, först och sist, af dem mest klar."

Så talte Gud, och ett ambrosiskt doft
Uppfyllde himlen, spred i andarne
En glädjekänsla ny och onämnbar.
Förutan like syntes der Guds Son
Mest herrlig. Uti honom Fadren sken,
Sitt hela väsen uppenbarande.
Hans gudaanlet löftet bar om nåd,
Förbarmande och kärlek utan gräns.
Dem [3]), vänd till Fadren, gaf han luft i ord:

---

1) Milton uttalar sig här mot en väsendtlig grundsats i den reformerta läran, den han eljest i många delar synes ha gillat. I versen 183 söker han åter göra en förmedling.

2) *Det första slaget*, (the first sort) näml. änglarne.

3) *Dem*, d. ä. sin nåd, sitt förbarmande och sin kärlek.

"O Fader, nådigt var det ord, som slöt
Din dom, att menniskan skall finna nåd.
Derföre jord och himmel högt ditt lof
Skall sjunga, i oräkneliga ljud
Af helga sånger, hvilka kring din thron
I evighet dig skola prisa säll.
Ack, skulle menskan gå förlorad, hon,
Som nyss du älskat så? din yngste son
Så falla, snärjd af sveket, fast förent
Med egen dårskap? Bort ifrån dig det!
Ja, bort det, Fader, du som dömer allt,
Hvad skapadt är, och dömer endast rätt!
Ej skall vår fiende sålunda nå
Sitt mål och gäcka ditt? Skall han få fram
Sin ondska och din godhet nederslå?
Tillbakavända till en dom mer sträng,
Men stolt af utförd hämnd, och med sig dra
Till helvetet all menniskornas slägt,
Förledd af honom? Eller vill du sjelf
Ditt verk förderfva, och för dennes skull
Förstöra, hvad du dig till ära gjort?
Då skall din godhet, skall din höga magt
Betviflas och försmädas utan skydd."

Den store Skaparn honom gaf till svar:
"O Son, i hvilken jag har godt behag,
Son af mitt sköte, Son, som är allen'
Mitt ord, min visdom och min rätta magt:
Allt har du talat som jag tänker, allt
Så som min afsigt var af evighet.
Den menska räddas skall, som räddas vill.
Dock ej af egen vilja: af min nåd,
Fritt gifven. Än en gång jag stärka vill
De fallna krafter, fast förslafvade
I synd hos slemma, måttlösa begär.
Stödd utaf mig, hon än en gång skall stå
Emot dödsfienden på lika grund;

Stödd utaf mig, att hon må se, hur svag
Hon är uti sitt fall, och stå i skuld
För hela sin förlossning blott hos mig.
Jag några utvalt utaf särskild nåd,
Valt framför andra; så min vilja är.
De andre skola kallas, varnas för
Sin synd, att blidka medan tid än är
Guds vrede, medan än tillbuden nåd
Dem bjuder. Jag skall rena sinnets natt
— Som här är nog[1]) — och göra hjertat mjukt
För bön, för ånger och lydaktighet.
För bön, för ånger och lydaktighet,
Fastän försökta blott med uppsåt rent,
Mitt öra, öga skola öppna stå,
Och jag skall gifva dem till ledare
Mitt ombud samvetet. Om det blir hördt[2]),
De skola hinna mer och mera ljus,
Och, om de stånda fast, till målet nå.
Men den min tålsamhet och nådens dag
Försummar och försmår, skall hungra städs:
Hård skall förhärdas, blind förblindas mer,
Att han må stappla fram till fall mer djupt;
Och blott en sådan ifrån nåden stängs.
Men än är allt ej slut. Olydig, vrång,
Sin trohet menskan bryta skall och synd
Begå mot himlens höga öfvermagt.
Hon önskar guddom och förlorar allt,
Kan ej försona sitt förräderi,
Är åt förderfvet vigd och fallen hem,
Och måste med sitt hela slägte dö.
Hon måste det, skall rätt ej dö; så vidt
En annan icke vill och kan ge ut
Den svåra lösesumman: död för död.
Säg', himlamagter, hvar slik kärlek fins?
Hvem vill af er bli dödlig för att, sjelf

[1]) *Som här är nog*, d. ä. här behöfs ingen annan direkt inverkan från Guds sida.

[2]) *Om det blir hördt*, d. ä. om de höra det.

Rättfärdig, frälsa orättfärdige?
Bor i all himlen slik barmhertighet?"

Han frågade, men himlens chor stod stum,
Och tystnad [1]) var i himlen. Menniskan
Fann intet skydd, fann ingen medlare,
Än mindre djerfdes någon på sig ta
Den dödens lösen, derpå blifvit satt.
Och utan återlösning menskan nu
Förlorad gått, till död och afgrund dömd
Med obeveklig dom, om ej Guds Son,
I hvilken himmelsk kärleks fullhet bor,
Sin milda förbön nu ånyo fällt:

"Fader, ditt ord är sagdt, att nåd skall ske;
Och skall ej nåden finna utväg, hon,
Den snabbaste af dina sändebud,
Som vägen vet till alla, kommer städs
Oförberedd, okallad, icke sökt?
Väl, att hon kommer så, då hennes hjelp
Ej menniskan kan söka, död i synd.
Försoning för sig sjelf, tillbörlig gärd,
Skuldsatt, förlorad, ingen har att ge.
Så tag då mig för henne! Lif för lif
Jag bjuder. Låt din vrede träffa mig.
Tag mig för menska. Jag för hennes skull
Din famn vill lemna, och min herrlighet
Närmst dig försaka, och för henne dö
Förnöjd. På mig låt dödens vrede slå.
Inför hans dystra magt ej länge skall
Jag ligga slagen. Du har gifvit mig
Lif i mig sjelf för evigt. Jag i dig
Har lif, fastän allt är i dödens våld,
Som utaf mig kan dö. När jag betalt,
Du lemnar mig ej i den dystra graf
Hans rof, och låter ej min rena själ

[1]) Erinrar om orden i Joh. Upp. 8: 1. "Och då det uppbröt det sjunde inseglet, vardt en tysta i himmelen vid en half stund."

För evigt bo uti förderfvets rum.
Men jag skall uppstå segrande och slå
Min ovän, som sitt segerbyte mist.
Då Döden får sitt dödssår, faller ned
Med skam, beröfvad grafvens grymma udd.
Jag genom vida skyn i segertåg
Skall leda helvetet, och mörkrets magt
I kedjor visa. Du, vid denna syn,
Förnöjd från himlen blicka skall och le,
Att väckt af dig jag hvarje ovän slår,
Sist Döden, mättar grafven med hans lik;
Se'n med den skara, som jag återlöst,
Går in i himlen, vänder åter dit,
Att se ditt anlete, der intet moln
Af vrede finnes qvar, blott stadig fred
Och fast förlikning. Vrede skall ej mer
Då finnas, men hos dig fullkomlig fröjd."

Här slöts hans tal, men än hans milda blick
Utandades odödlig kärleks ord
För menskan, och uti hans anlet sken
Blott sonlig lydnad. Som ett offer, gladt
Att offras, väntar han att höra, hvad
Hans store Fader vill. Beundran grep
All himlen, undran, hvad hans afsigt var;
Men den Allsmägtige snart svarar så:

"O du, på jord, i himmel, enda frid,
Som för den fallna menskan fans! O, du
Mitt enda välbehag! Du vet, hur kärt
Jag håller allt mitt verk, ej menskan minst,
Fast skapad sist. För hennes skull du släpps
Ifrån min famn, på det att du, en tid
Förlorad, räddar denna fallna slägt.
Derför, med din natur förena ock
Naturn hos dem, som du blott frälsa kan,
Och blif du sjelf bland menskor menniska;
Blif kött, då tider blir, af jungfru född

Förunderligt. Blif du i Adams plats
Bland menskoslägtet främst, fast Adams son.
Med honom alla föllo, men i dig,
Som från en andra rot, upprättas skall
Hvem som upprättas, ingen utan dig.
Hans brott till barnen når; men din förtjenst,
Tillräknad, frigör dem, som afstå från
Allt eget verk, rättfärdigt eller ej,
Som ha sin rot i dig, och få nytt lif
I dig. Så menska, som mest rättvist, skall
För menska gifva bot, och dömas, dö,
Ur döden uppstå, väcka upp med sig
De bröder, som hon löst med eget lif.
Så himmelsk kärlek nedslår djefvulskt hat,
Ger sig åt döden, dör för att så dyrt
Dock återköpa det, som djefvulskt hat
Så lätt förderfvat och förderfvar än
Hos dem, som, fast hon bjuds, försmå Guds nåd.
Ej, fast du menniskonatur tar an,
Din egen sämre, ringare skall bli.
Emedan du, som satt i sällhet högst,
Jemnlik med Gud, och njöt i lika mått
Guddomlig sällhet, detta allt förlät,
Att frälsa verlden, och blef funnen mer
Utaf förtjenst än bördsrätt Son af Gud,
Den värdigaste genom godhet mer
Än genom magt; emedan uti dig
Fans större kärleks mått än herrlighet:
Derför skall din förnedring höja upp
Med dig din mensklighet [1]) till denna thron.
Här skall du spiran föra, menskliggjord,
Båd' Gud och man, Guds Son och menniskans,
Till hela verldens konung smord. All magt
Jag ger dig. Herrska här för evigt! Njut
Hvad du förtjent! Jag gifver i ditt våld,

[1]) *din mensklighet*, d. ä. det som hos dig är menskligt, din menniskonatur.

Som Furste, throner, riken, välden, land.
All knän dig skola böjas, deras som
I himlen bo, på jord och under jord.
När du i glans, af himlens härar följd,
Skall visa dig i skyn och sända ut
Årkänglarne att ropa alla till
Din stränga dom; — från hvarje väder straxt
De lefvande, de döde, från all tid,
Uppkallade, då skola skynda fram
Till doms. Slikt dön skall störa deras sömn.
Då, bland de helige, du döma skall
Ondt folk och änglar. Brottet för din dom
Skall sjunka ner. Afgrunden, full i tal[1],
För evigt varder stängd. Emellertid
Skall verlden brinna, och ur askan gå
Ny jord och himmel. De rättfärdige
Der skola bo och efter all sin sorg
Se gyllne dar, som bära gyllne verk
I kärlek och i fröjd och sanning ren.
Då lägger du din kungaspira bort;
Ty kungaspira då ej mer behöfs:
Gud skall bli allt i allt. I änglar all,
Tillbedjen honom, som för detta dör,
Och dyrken Sonen, som I dyrken mig!"

Knappt hade den Allsmägtige så talt,
Förr'n änglaskaran ropade så högt,
Som från ett tal otaligt, och så ljuft,
Som fromma rösters lofsång. Himlen skalf
Af jubel, högstämdt hosianna ljöd
Och fyllde himlen. Vördnadsfullt och djupt
För hvarje thron de buga, Gud till pris
Till jorden kasta sina kronor ned,
Med amarant och guld inflätade,
Odödlig amarant[2]), den växt, som först,

1) *tal*, antal.

2) *Amarant* (*ἀμαράντος*, oförvissnelig), Tusenskön, Sammets-

I paradiset, invid lifsens träd
Slog ut i blom, men som vid menskans fall
Till himlen flyttad, der den fordom växt,
Nu blommar hög och skuggar lifvets brunn,
Der salighetens flod sin ambravåg
Framrullar öfver evig blomsterbädd.
Med dessa, som ej vissna, andarne
Omvira stråluppfyllda lockars glans;
Nu kastas de i fria kransar tätt
På golfvet, som, en sjö af jaspis [1]) likt,
Af rosor himmelska bepurpradt log.
Och åter krönte [2]), togo de sitt spel,
De gyllne, evigt stämda harpor, som
Likt koger hängde glittrande, och ljuft
Med förspel af behaglig klang togs upp
Den helga sången, väcktes tjusning hög.
Der teg ej röst: hvar röst sin stämma sjöng
Melodiskt; så är himlens samklang blott.

Dig, Fader, sjöng man först, Allsmägtige,
Densamme städs, odödlig, utan gräns,
Och evig Kung, Dig, alltings upphofsman,
Du ljusets källa, fastän sjelf ej sedd,
Der du i klarhet sitter på din thron,
Dit ingen når, om ej du skuggar sjelf
Din fulla stråleglans, och ur en sky,
Omkring dig sluten som ett solklart skrin,

---

blomma (Celosia cristata). Milton begagnar ordet poetiskt, och valde det sannolikt med afseende på uttrycket i Första Petri Ep. 5 kap. 4 v. "Och sedan då öfverste Herden uppenbar varder, skolen I undfå herrlighetenes ovanskeliga krona" (*τὸν ἀμαράντινον στέφανον*).

1) *Jaspis*, en hård sten af olika färg, blå, gul, grön &c.; här med afseende på Upp. B. 21: 11 "och hans ljus var lika som den allraädlaste stenen, en klar jaspis." Hos de gamle var jaspis en grön ädelsten.

2) *krönte*, hafvande åter påsatt sig kronorna.

Mörk genom rågad glans [1]), din klädfåll syns,
Men bländande, att klaraste Seraph
Sitt öga skyler under vingarne.
Dig se'n de sjöngo af allt skapadt först,
Enfödde Son, guddomlighetens bild,
I hvilkens klara anlet, utan sky
Gjord synlig, glänser en Allsmägtig Far,
Den eljest ingen skapad såg. Hos dig
Intryckt qvarstannar herrlighetens sken;
Hos dig ingjuten Anden rikligt bor!
Han himlars himmel och all magt deri
Igenom dig har skapat. Genom dig
Nedslogos de förmätne. Du den dag
Ej sparade din Faders åskas skräck
Och lät ej vagnens eldhjul stå, hvars fart
Hårdt riste himlens hvalf, när fram du for
På nacken af en skingrad änglahär.
Tillbakavänd, de dina med högt pris
Upphöjde dig, Son af din Faders magt,
Som af hans fiender utkräfde hämnd.
Men menskan, fallen genom deras list,
Du, nåds och mildhets Fader, dömde ej
Så strängt; men var långt mer för misskund böjd.
Din ende, dyre Son knappt märkt, att du
Ej ville döma svaga menniskan
Så strängt, men var långt mer för misskund böjd;
Förr'n han, att stilla vreden och den strid
Af nåd och rätt, han i ditt anlet såg,
Ej aktande den sället, som han njöt
Närmst intill dig, erbjöd sig sjelf att dö
För menskans brott. O kärlek oerhörd!
O kärlek, som den fins allen' hos Gud!
Hel dig, Guds Son, vår Frälsare! Ditt namn
Skall bli förnämsta ämnet för min sång
Framgent. Min harpa aldrig skall ditt lof
Förgäta, skilja Fadrens lof från ditt."

---

[1]) *rågad glans*, genom öfvermått af klarhet.

Så de i himlen ofvan stjernors krets
Förlefde lycklig tid i sång och fröjd.
Derunder på det fasta, dunkla klot
Utaf vår verld, hvars första hvalf är gräns
För lägre ljusplaneter[1]), stängda så
Från Chaos och det gamla mörkrets våld,
Nu Satan hamnad går. På afstånd likt
Ett klot, det synes nu ett gränslöst land,
Mörkt, öde, vildt, i stjernlös dyster natt
Förlagdt, med Chaos' alltid hotande
Stormvindars brus omkring och oblid sky;
Utom den sidan, som från himlens mur,
Fast fjerran bort, vann litet återsken
Af glansfylld luft, af stormar mindre pint.
Här gick den Lede på ett vidsträckt fält:
Liksom en gam på Imaus[2]) född (hvars ås
Af snö är gräns för ströfvande Tartar[3])),
Bortdragande ifrån en utödd trakt,
Att sluka kött af lam och unga kid;
Der hjordar beta, far till källorna
Af Indiens Ganges[4]) och Hydaspes bort,
Men på sin väg slår ned på nakna fält
I Sericana[5]), der Chinesen far
Med segel på sin lätta vagn af rör.
Så, liksom på en stormig sjö af land,

---

[1]) *lägre ljusplaneterne*, d. ä. som enligt den gamla verldsåsigten tillhörde jorden och genom verldens yttersta (första) hvälfning stängdes från Chaos.

[2]) *Imaus*, ett berg i Nordöstra Asien, omnämndt af Plinius, som säger att namnet i infödingarnes språk betyder "snöig."

[3]) *ströfvande Tartar*, emedan detta folk lefver ett nomadlif, flyttande med sina hjordar från ort till ort.

[4]) *Ganges och Hydaspes* (nu Dshjalum) äro välbekanta floder i Indien.

[5]) *Serica eller Sericana* är en trakt mellan China i öster och berget Imaus i vester. *Der Chinesen far &c.* Milton anses ha tagit detta från Heylins Cosmografy, der det säges (p. 867): "Enligt hvad nyare skriftställare iakttagit, är landet så slätt och

Ovännen, lurande på rofvet, gick
Allen', ty utom honom fans ej här,
Död eller lefvande, en varelse.
Ej än; men ifrån jorden for dit upp,
Likt lätta dunster, snart en väldig hop
Af allt förgängligt, allting tomt, då synd
Med falsk fåfänglighet fyllt menskans verk.
All fåfäng ting, och alla som på dem
Byggt hopp om ära och varaktigt pris,
Om fröjd i detta eller annat lif;
Hvar en, som väntar här sin lön, en frukt
Af pinsam öfvertro, förblindadt nit,
Som söker endast menskors pris: de här
Få sin belöning, tom som deras verk.
Allt ofulländadt af naturens hand
För tidigt födt, vanskapligt, falskt till art [1]),
Upplöst på jorden, flyter hit och går,
Tills det för alltid löses, gagnlöst här,
Ej i den nära månen, som man drömt,
Hvars silfverfält mer passa att bebos
Af helgon [2]) eller medelandar, som
Stå mellan menniskors och änglars art.
Dit detta foster af ett snödt förbund,
Den gamla verldens jätteslägt kom först
Med mången tom bedrift, fast frägdad då [3]).

---

jemnt, att folkets kärror och åkdon framdrifvas med segel, liksom de på andra ställen dragas af hästar." Todd visar genom "Sir G. Staunton's Embassy to China", att Milton har fullkomligt rätt. Det uppgifves der, att dessa åkdon äro små kärror eller dubbla bårar af bambu, med ett hjul; och att vinden får hjelpa till vid deras fortskaffande förmedelst ett *segel*, bestående af en matta, som är fästad vid två stänger, som stå upp från kärrans båda sidor.

1) *falskt till art*, undkindly mixed, d. ä. hybridt, hvars föräldrar varit af olika art.

2) "öfverflyttade (translated) helgon", säger Milton.

3) "På den tiden voro ock tyranner på jordene, förty, sedan Guds söner ingingo till menniskors döttrar, och de födde barn, voro deraf väldige och fast beryktade män i verldene" (1 Mos. 6: 4).

Se'n de, som byggde Babel på den slätt
I Sennaar[1]), och de som byggde upp
Fler' nya Babel, om de hade magt.
Dit kom ock han, som ville anses för
En gud och galen sprang i Ætnas glöd,
Empedocles[2]), och han, som sökande
Platons Elysium, i hafvet sprang,
Cleombrotus[3]); dertill en skara lång
Af utkast[4]), fånar, munkar, enslingar
Grå[5]), hvita, svarta, med sitt falska spel.
Pilgrimer stryka här, som fjerran sökt
På Golgatha den Lefvande[6]) som död,
Och de, som för att vinna paradis,
Vid döden[7]) tagit Dominici drägt,

---

[1]) *Sennaar* eller *Sinear*, en provins af Babylonien.

[2]) *Empedocles*, en berömd Grekisk filosof hvars slut Horatius berättar med ungefärligen samma ord som Milton:

"deus immortalis haberi
dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Ætnam
insiluit." (Epist. 2: 3, 464 sqq.). Om denne man, äfven berömd som skald, naturforskare och läkare, finner man underrättelse: Diog. L. VIII. 51seq. Cic. de Orat. I. 50. Lucret. de Rer. Nat. I. v. 727—734. Han blomstrade omkring den 84 Olympiaden, d. v. s. omkr. 440 f. Chr. Ö. A.

[3]) *Cleombrotus*, en ung man från Ambracia i Grekland, som dödade sig, sedan han läst en af Platos skrifter, som behandlade frågan om själens odödlighet och framtida vistelseort (Elysium). Cic. Tusc. Disp. I: 34. Ovid. Ibis, 493.

[4]) *utkast* (embryos), som ännu ej hunnit få fullständigt utbildad form, missfallsfoster. *Enslingar*, eremiter.

[5]) *Grå* munkar, d. ä. Franciskaner, en munkorden stiftad år 1209 af italienska munken Franciscus af Assissi, med tillnamnet *Seraphicus* (den änglalike), efter hvilken ordensbröderna också kallades *Seraphiska bröder*. Sjelfve kallade de sig *Smâbröder* eller *Minoriter*. *Hvit* ordensdrägt bars af *Premonstratenserne*, en telning af Benediktinerorden. *Svart* kåpa bars af Dominikanerne, en munkorden stiftad år 1215 af Spanska kaniken Dominicus Guzman.

[6]) *den Lefvande*, d. ä. Christus.

[7]) Den, som dog i en munks kåpa, ansågs komma behållen genom skärselden.

Som tänkt i Franciskanerns smyga fram.
De sju planeter vandra de förbi,
Det fasta, och den spheren af kristall,
Som dallrar, jemte den, som rördes först[1]).
Och nu Sanct Per vid himlaluckan syns
Med nycklarne i hand, och nu sin fot
De lyfta invid himlens brant; då se!
En häftig motvind ifrån bägge håll
Bortblåser dem mång tusen mil på sned
I tomma luften. Kåpor, kläder då
I kunden se och deras bärare
I trasor slitna, radband, aflatsbref,
Dispenser[2]), bullor och reliquier,
Allt hvirfvelvindens lek. De flyga högt
Långt bort till andra sidan af vår verld
Uti ett Limbo[3]) vidt och bredt, benämndt
De dårars Paradis, af många kändt
Långt efter, men nu folktomt, obeträdt.
Den Lede fann det mörka klotet nu,
Och långt han gick, tills slutligen en glimt
Af gryningsljus drog åt det håll i hast

---

[1]) Milton talar efter det Ptolemeiska verldssystemet, enligt hvilket Jorden stod stilla och de öfriga planeterna rörde sig kring henne. *De sju planeter*, vårt solsystem; *det fasta*, fixstjernornas spher; *den spheren af kristall*, den klara eller kristallhimlen, som enligt Ptolemei system befann sig i en dallring, hvilken skulle förklara den oregelbundenhet man märkt i stjernornas gång; *den, som rördes först*, den spher, som först rörde sig och först rörde, d. ä. meddelade sin rörelse åt de lägre sphererne. Allt detta omslöts af den empyreiska himlen, der Gud och änglarne hade sitt säte.

[2]) *Dispenser*, eller dispensationer, tillåtelser gifna af Påfven med afseende på mångahanda ting, såsom att ingå äktenskap inom förbjudna led &c.

[3]) *Limbo* eller Limbus (rand, gräns) var hos medeltidens theologer ett ställe, der goda menniskors själar skulle få uppehålla sig till vår frälsares ankomst och död på korset (limbus patrum), samt äfven ett förvaringsrum för odöpta barns själar (limbus infantum). Poeterna bruka namnet efter sitt hufvud; Milton gör det till dårarnas paradis.

Hans trötta steg. Långt bort han varseblef,
Uppstigande med trappsteg präktiga
Allt intill himlens mur, en byggnad hög.
Vid toppen af den, blott mer rik, der sågs
Ett verk likt porten af ett kungaslott
Med frontispis, af diamant och guld
Beprydd. Af österns ädelstenars glans
Portalen sken, oefterhärmliga
I degeln eller genom penselns konst.
Dess trappa lik var den, som Jakob såg,
— Der änglar stego upp och ner, en här
Af ljusa vakter — då, från Esau flydd
Till Padan-Aram [1]), på det fält vid Luz
Han drömde nattligt under öppna skyn,
Och vaknad utbrast: "Här är himlens port."
Hvart steg var bygdt med hemlig plan, och fans
Ej städs, men drogs till himlen då och då,
Osynligt. Nedantill flöt klar en ström
Af jaspis, eller perl-liquid [2]), hvarpå
De, som från jorden lände, seglade,
Af änglar förde, eller öfver sjön
Framflögo i en char med eldigt spann.
Sänkt trappan var, att med en tillgång lätt
Utmana Satan, eller att hans sorg
Föröka, stängd från salighetens port.
Midt emot denna öppnades nedåt,
Just öfver Paradisets sälla ängd,
En väg till jordens dal, en väg helt bred,
Långt bredare än i en framtids dar
Den öfver Sion, som, fast ej så stor,
I Löftets Land var Herren lika kär.

---

[1]) 1 Mos. 28 kap. *Padan-Aram*, norra delen af Mesopotamien. *Luz*, "Och kallade det rummet BethEl, men tillförene hette den staden Luz." (1 Mos. 28: 19).

[2]) *perl-liquid*, upplösta, i flytande form befintliga perlor; liksom målare tala om grön, röd &c, liquid, d. ä. grön, röd &c. färg i flytande form. Ö. A.

På denna, sända till ett lyckligt folk,
På Guds befallning änglar gingo tidt
Fram och tillbaka, och hans öga gick [1]
Från Paneas [2], der Jordanen rinner upp,
Till Beersaba [3], der det Helga Land
Berör Egypten och Arabiens gräns.
Så vid den öppning sågs, der gräns var satt
För mörkret, liksom strand för hafvets våg.
Nu Satan ifrån trappans lägsta del,
Hvars guldsteg höjde sig mot himlens port,
Ser ned, förvånad, då han plötsligt såg
All verlden på en gång. Lik en spion,
Som hela natten gått en farlig väg,
En mörk och ödslig, och när dagen gryr
Ser sig på kammen af ett högrest berg,
Som för hans öga blottar oförtänkt
Den sköna taflan af ett okändt land,
Af någon stor och ryktbar hufvudstad,
Med glimmande tornspiror rikligt prydd,
Dem solen i sin uppgång strör med guld.
Slik undran grep, fastän han himlen sett,
Den onde anden, afund likväl mer,
Då hela denna verld han såg så skön.
Rundtom han såg (och lätt från denna plats,
Högt öfver kretsande thronhimmelns dok
Af nattens skugga) ifrån östlig punkt
Af Libra [4]) till den stjerna, hvilken bär
Andromeda [5]) långt från Atlantisk Sjö

---

1) *och hans öga gick* "med förkärlek", tillägger Milton.

2) *Paneas*, en stad vid foten af Antilibanon, der Jordan har sin källa.

3) *Beersaba*, BerSaba, BerSeba, en stad på gränsen mot Arabien. Derom skrifves (1 Kon. 4: 25): "Så att Juda och Israel bodde trygge, hvar och en under sitt vinträ och under sitt fikonaträ, ifrå Dan allt intill BerSeba, så länge Salomo lefde."

4) *Libra*, eller Vågen, ett af de tolf himmelstecknen.

5) *Andromeda*, en stjernbild, som står straxt öfver Väduren, "den ulliga" stjernan, som Milton kallar henne, hvarföre ock den senare säges bära Andromeda. Satan såg nu från öster till vester,

Bortom synkretsen. Se'n från pol till pol
Han skådar vidt, och utan dröjsmål mer
Rakt ned i verldens första trakt han far
Med brådstört flygt och slingrar lätt sin väg
Snedt fram igenom rena marmorskyn [1])
Bland stjernor utan tal, som fjerran gå
Likt stjernor, men som verldar, närmre sedt:
Som verldar eller sälla öars land,
Hesperiens berömda parker [2]) likt,
Med blomsterdalar, lunder, sälla fält.
Men hvilka lycklige der bodde, han
Ej stannade att spörja. Mer än de
Den gyllne solen, himlen närmst i glans [3]),
Hans öga tjuste. Dit han vägen tog
Igenom stilla skyn (om upp, om ned,
Om inåt eller utåt, det är svårt
Att säga), der det stora klot af eld,
Långt från de lägre stjernebilderna,
Som gå på afstånd från dess herrskarblick,
Från fjerran sprider ljus. De, när i dans
De svinga, hvilkens taktslag bilda dar,
Och månar, år, mot hennes glada ljus
Qvickt vända skilda banor, eller dras
Af hennes stråles magt, som värmer mildt
All verlden, och till hvarje inre del
Fint genomträngande, fast det ej ses,

---

[1]) *marmorskyn*, med afseende på luftens egenskap att vara klar och ljus, utan tanke på marmorns hårdhet. De gamle begagnade liknelsen ofta om det som var klart och skinande. Så Hom. Il. Ξ. 273. *ἅλα μαρμαρέην*; Virg. G. 1: 254 "infidum remis impellere *marmor*"; Æn. 6: 729 "Et quæ *marmoreo* fert monstra sub æquore pontus."

[2]) *Hesperiens parker*, eller trädgårdar, på en ö i Oceanen, bort om Atlas, vid jordens yttersta gräns i vester, berömda för sina gyllne äpplen, som vaktades af en hundrahöfdad, aldrig sofvande drake. Trädgårdarne ägdes af och hade sitt namn efter *Hesperiderna*, nattens döttrar (hesperus, *ἕσπερος*, aftonstjerna).

[3]) *himlen närmst i glans*, mest lik himmelen i glans.

Till djupet äfven bär osynlig kraft.
Så underfullt dess klara plats var satt.
Der landar Satan på en fläck, som ej
Stjernkikaren i solens ljusa krets
Igenom tuben än sett make till.
Han fann den platsen outsägligt klar,
Jemförd med allt på jord, sten och metall;
Ej lika hvarje del, men lika dränkt
Med stråligt ljus, som glödhett jern med eld,
Och om metall [1], dels guld, dels silfver klart,
Om sten, karbunkel eller chrysolith [2],
Rubin om ej Topas, till dessa tolf [3])
På Arons bröstsköld, och ännu en sten,
Inbillad mer än någonstädes sedd,
Den stenen, eller denna lik, som här
Vishetens vänner fåfängt, länge sökt;
Sökt fåfängt, fast de vid sin djupa konst
Fäst vingad Hermes [4]), kallat upp ur sjön

---

[1]) *Och om metall*, om solen utgjordes af, eller liknade metall, så &c.

[2]) *karbunkel:* "Enär en blodröd lågande Orientalisk Rubin går öfver 20 karats vigt, kallas han *Carbunkel*, Carbunculus." (Wallerii Mineralogia, p. 115.). *Chrysolith*, "Gemma pellucidissima, duritie sexta, colore viridi subflavo, in igne fugaci. Är flersidig eller fyrsidig, af *gröngul* färg, hvilken färg sten mister i elden." (Wal. l. c. p. 118.).

[3]) *Rubin* "är en äkta sten af åttsidig eller ock rundad *figur*, röd färg, ganska hård, näst in till Demanten, behåller ock sin färg i elden och står der fast." *Topas* "är en flersidig äkta sten, af hög *gul* färg, eller gul färgad; behåller ock den färgen i elden, och är sjelf eldhärdande." (Wal. l. c. p. 117.). *till dessa tolf* d. ä. jemte de öfriga af dessa tolf &c. se 2 Mos. 28: 17 ff.

[4]) *vingad Hermes*, d. ä. qvicksilfret, som för sin rörlighet fått namnet Mercurius (Hermes) efter den bekante guden. Milton slår här tillsammans "vishetens vänner" (filosoferna) och medeltidens guldsökare (alchemisterna) i ett. Desse senare begagnade väl qvicksilfret mycket tillfölje af dess *vis attrahendi* och *solvendi metalla*, hvarom Wallerius talar l. c. p. 217. Ö. A.

Proteus [1], obunden, i mångsidig form,
Bragt genom kolfven [2] till sin urgestalt.
Hvad under då, om fält och trakter här
Utandas elixir [3] och vattnets våg
Är drickbart guld, då med en kraftig flägt [4]
Ur-skednings-solen [5], fast från oss så långt,
Frambringar, mängd med jordisk fuktighet,
Här i vår natt så månget dyrbart ting
Af präktig färgglans och af sällsynt kraft?
Här nya saker mötte Satans blick,
Ej bländad: vidt omkring hans öga ser.
Ty här ej blicken hinder, skugga fann,
Men solsken allt; så som när solen står
Ifrån Equatorn längst, så strålarne
Uppskjöto lodrätt, hvadan ingenstäds
Från dunkel kropp en skugga föll. Och skyn,
Ej annorstäds så klar, hans synkraft skärpt
För fjerran föremål, så att han snart
Såg tydligen en herrlig ängel stå,
Densamme som Johannes såg i sol'n [6]:
Han bortvänd stod; men dock han lyste klar.

---

[1]) *Proteus*, en hafsgud, son af Neptunus, hade en profetisk förmåga, men gaf icke sina svar, förrän han tvingades dertill, hvilket var så mycket svårare, som han kunde antaga flere olika skepnader.

[2]) *genom kolfven*, det kemiska kärl, som brukas till destillering &c. De filosofer Milton här talar om hade ungefärligen samma medel att binda Proteus, som våra naturalister; men den hale guden gör väl än länge som han gjorde i Horatii dagar: "effugit tamen hæc sceleratus vincula Proteus." Ö. A.

[3]) *elixir*, här en vätska, förmedelst hvilken man skulle kunna förvandla metaller till guld (Websters Dict.).

[4]) *flägt*, Milton har *touch*, beröring, lätt stöt, slag.

[5]) *Ur-skednings-solen*, ur = originalis; det har varit mig omöjligt, att på annat sätt få in i versen Miltons uttryck "The arch-chemic sun", den ärkekemiska solen, uppenbarligen den sol, som han antager i första hand ha frambragt, skiljt och ordnat de oorganiska naturbildningarna. Ö. A.

[6]) "Och jag såg en Ängel stå i solene", Upp. 19: 17.

Solstrålar bildade en guldtiar[1])
Omkring hans hufvud. Baktill lockars flod
Sin klara glans på vingad skuldra göt
I rika vågor. Vigtigt var hans värf,
Så tycktes, eller djup hans tankegång.
Orene Anden var nu glad, i hopp
Att finna ledning för sin vandringsflygt
Till Paradiset, menskans sälla hem,
Hans resas slut och början af vårt ve.
Men först han tänkte byta ut sin form,
Som kunde vålla dröjsmål eller risk,
Och nu han synes som en ung Cherub,
Ej af de främste, men i anletet
Log himmelsk ungdom, och i hvarje lem
Den göt behag, så väl var han förställd.
En krans[2]) höll håret, som föll lockigt ned
Och lekte på hans kind. Han vingar bar
Af mången färgad fjäder, stänkt med guld.
Uppskörtad vandringsdrägt han bar och höll
Framför anständigt fjät ett silfverspö.
Han kom ej ohörd när', ty ängelen,
Förr'n han kom när', sitt klara anlete,
Af örat varnad, vände. Känd han var,
Årkängeln Uriel, en utaf de sju,
Som stå uti Guds åsyn, närmst hans thron;
De äro Herrans ögon[3]), löpande
Igenom himlarne och ned till jord,
Som gå hans budskap öfver vått och torrt,
Haf eller land. Till honom Satan så:
"Uriel, ty af de andar sju, som stå
I åsyn af Guds höga, klara thron,
Du är den förste, som hans herrskarbud

---

1) *tiar:* (τιάρα) en praktfull hufvudbetäckning, först buren af de persiske konungarne.

2) *krans*, liten krona, coronet.

3) *Herrans ögon*, "de sju, som Herrans ögon äro, de der öfver hela landet löpa." (Zach. 4: 10.).

Är van att föra genom himlars höjd,
Der all hans barn ditt budskap akta på,
Som äfven här, helt visst, på högt beslut
Får lika heder, får kring denna verld,
Den nyss han skapat, som hans öga gå.
Ett stort begär att se och kunskap få
Om dessa verk, dock först om menniskan,
Hans största fröjd och lust, för hvilkens skull
Han skapat dessa verk så underbart,
Har mig förmått, från Cherubimers chor
Att vandra hit. Säg, klaraste Seraph,
Hvad klot af dessa ljusa menniskan
Till bostad fått, om hon ej fritt bebor
Dem alla, efter eget godt behag,
Att jag må finna henne och med blick,
Förstulen eller fritt beundrande,
Den se, åt hvilken Skaparn verldar skänkt,
Och den han höljt med alla gunstbevis,
Att vi i henne, som i allt, med skäl
Allskaparen må prisa, hvilken dref
Upproriska ovänner rättvist bort
Till afgrundsdjupet; som, att sin förlust
Godtgöra, skapat denna nya slägt
Till bättre tjenst. Hans väg är alltid vis."

Så talte falske hycklarn, oupptäckt,
Ty hvarken menska eller ängel kan
Urskilja skrymtan, denna last, som går
Af ingen sedd förutom Gud allen',
Af honom tåld, i himmel och på jord.
Fast visdom vakar, ofta vid dess dörr
Dock misstron sofver, lemnar menlöshet
Sin syssla, medan godhet tänker godt,
Der ondt ej syns. Så blef nu vilseförd
Uriel, fast solens furste, fast han hölls
För skarpsyntast af hela himlens här;
Och åt den lede, falske hycklarn han
I all uppriktighet gaf detta svar:

"Du sköna ängel, ditt begär att se
Guds verk, och derigenom gifva pris
Åt Mästarn, förde ej till öfverdrift,
Som tadlas bör, men är mer värdigt lof,
Ju mer det liknar öfverdrift, som fört
Dig från din höga boning så allen',
Att se med egna ögon det, som — nöjd
Med ryktet — mången hört blott nämnas om.
Ty allt hans verk är underfullt förvisst,
Och ljuft att känna, och mest värdt att allt
Med glädje hafvas uti minne städs.
Men hvilken skapad själ kan deras tal
Begripa eller detta visdomsdjup,
Som födde dem, men dolde deras grund?
Jag såg, när lösa massan på hans ord,
All verlds grundämne, samlades ihop.
Förvirringen förnam hans röst, vild strid
Stod kufvad, gränslöshet begränsad stod.
Tills på hans andra varde mörkret flyr,
Ljus skiner, ordning ur oordning går.
Till deras skilda ställen hastade
De tunga ämnen, jord, luft, flod och eld;
Och himlens fina ether-quintessens [1])
Flög upp, besjälad nu med former mång,
Som rördes kretslikt, blefvo stjernor af,
Tallöse, som du ser, och hur de gå.
Hvar har sin plats bestämd, hvar har sitt lopp;
Och resten [2]) gör en ring kring denna verld.
Se ned på detta klot, hvars hälft, vänd hit,
Med ljus, som härfrån strömmar, skiner der:
Det jorden, menskans hemvist är. Dess dag
Är detta ljus. Dess andra halfklot natt
Betäckte, komme månen ej (så nämns
Den sköne grannen, stjernan midt emot)

---

[1]) *ether-quintessens*, quintessens var i alchemien den femte eller sista fina kraften i en kropp.

[2]) *resten*, d. ä. af grundämnet; det som ej tog form af stjernor.

Till hjelp i tid; men han i ständigt lopp,
Förnyadt städs när slutadt, midt i skyn,
Med lånadt ljus sin skifvas tregestalt[1]),
Att lysa jorden, fyller, tömmer ut,
Och i sitt bleka rike hämmar natt.
Den fläck jag pekar på är Paradis,
Är Adams hem, och skuggan der hans bo.
Din väg ej villsam är; min kallar mig."

Så sagdt, han gick; och Satan bugar djupt
Sig för den högre, efter himlens bruk,
Der höflighet och vördnad hålls i helgd,
Tog afsked, och mot låga jordens kust,
Ned från ekliptikan[2]), i hoppfull hast,
Sig skyndar, trampande mång luftig krets,
Och stannar först uppå Niphates[3]) topp.

---

[1]) *tregestalt*, månens olika form vid ny, nedan och fullmåne.

[2]) *ekliptikan*, solens skenbara lopp kring jorden.

[3]) *Niphates*, ett berg, tillhörande Tauruskedjan, vester om sjön Arsissa.

DET FÖRLORADE PARADISET.

FJERDE BOKEN.

Innehåll.

Satan, nu i Edens åsyn och nära den plats, der han måste våga det djerfva företaget, han ensam, emot Gud och menniskan, kommer i många trifvelsmål med sig sjelf, och plågas af många lidelser, fruktan, afund och förtviflan. Men slutligen styrker han sig sjelf i sitt onda uppsåt, fortsätter sin resa till Paradiset, hvars yttre utseende och läge beskrifvas; öfverhoppar gränserna; sitter i skepnad af en cormorant i lifvets träd, det högsta i trädgården, för att se omkring sig. Trädgården beskrifves; Satan ser Adam och Eva för första gången; hans förundran öfver deras utmärkta skapnad och lyckliga tillstånd; han besluter att söka bringa dem till fall; åhör deras samtal, får deraf veta, att det var dem förbjudet att äta af kunskapens träd, vid straff af död; ämnar göra bruk af detta och fresta dem till lydnadsbrott; lemnar dem derpå för någon tid, för att genom andra medel få mer kunskap om deras ställning. Under tiden nedstiger Uriel på en solstråle och varnar Gabriel, som hade vakten af Paradisets port sig anförtrodd, för en ond ande, som flytt ur djupet och vid middagstiden passerat genom hans krets i skepnad af en god ängel på vägen till Paradiset, röjd af sina häftiga åtbörder på berget. Gabriel lofvar att taga rätt på honom före morgonen. Natten kommer; Adam och Eva samtala om att gå till hvila; deras hydda beskrifves; deras aftongudstjenst. Gabriel, som beordrar sina trupper att gå rundt omkring Paradiset och bevaka det under natten, skickar två starka änglar till Adams hydda, på det den onde anden ej må skada Adam eller Eva under deras sömn; de finna honom der vid Evas öra, frestande henne i en dröm, och föra honom, mot hans vilja, till Gabriel, hvars frågor han föraktfullt besvarar, bereder sig till motstånd; men hindras derifrån genom ett tecken från himlen och flyr bort från Paradiset.

O röst, den han, som [1]) Uppenbarelsen
Såg, hörde ropa uti himlen högt
Sin varning: "Ve dem, som på jorden bo"! [2])
Då Draken, andra resan släppt på rof,
Kom vredgad ner att söka hämnd [3]), — o, att
I tid nu Adam, Eva varning fått,
Att falske ormen nalkades, och flytt,
Och dödens snara lyckligt flytt! Ty nu,
Nu först af vrede upptänd, Satan kom,
Nu frestare, ej än anklagare,
Att på en skuldlös [4]) hämnas sin förlust
I första striden och sin afgrundsflykt.
Men, utan glädje åt sin hast, fast djerf
Och modig fjerran, utan skäl till skryt,
Begynner han det hemska företag,
Som [5]) kokar vildt i hans upprörda bröst
Och likt ett djefvulskt skottverktyg bakut
Mot honom far. Hans håg oroligt slits
Af skräck och tvekan, och från bottnen upp
Rörs helvetet, ty helvetet han bär
Inom sig och utom sig. Helvetet
Han kan ej fly från mer än från sig sjelf,
Ehvart han går. Samvetet väcker upp
Förtviflan, hvilken sof, och minnets udd
Af hvad han var, hvad är och måste bli:
På värre gerning följer värre straff.

---

[1]) *han, som &c.*, d. ä. Evangelisten Johannes.
[2]) Upp. 12: 9. [3]) Upp. 12: 12.
[4]) *på en skuldlös* "och svag", tillägger Milton.
[5]) *Som*, "så nära sin födelse", så nära att sättas i verket, tillägger Milton.

Än emot Eden, som nu för hans blick
Behagligt låg, hans sorgsna öga vrids,
Än upp mot himlen, mot den fulla soln,
Som nu satt högt i middagliniens[1]) torn;
Och tankfull, suckande, han talar så:

"O du, som, med oändlig ära krönt,
Nedblickar såsom Gud i denna verld,
Du, vid hvars åsyn alla stjernorna
Förminskade sig dölja, dig jag nämnt,
Men ej med vänlig röst, och nämner dig,
O Sol! af hat till dina strålars glans,
Som blott påminna mig om hvarifrån
Jag föll, som öfver dig stod ärorik,
Tills högmod, ärelystnad slog mig ned,
Då jag i himlen stred mot himlens Kung.
Ack, hvarför? Han förtjente ej slik tack,
Han, som mig skapade till hvad jag var
I himmelsk höghet; som, hvad godt han gaf,
Ej någon förebrått[2]), hvars tjenst var lätt!
Hvad mindre kunde honom ges än pris?
Den lättaste erkänsamhet! och tack?
Hur billigt! Men hos mig allt godt han gaf
Blott ondska födde. Lyftad upp så högt,
Brast jag i lydnad, trodde att ett steg
Uppåt mig skulle ställa högst och fri
Från en ofantlig skuld af tacksamhet,
Så tung att jemnt betala, jemnt ha qvar.
Glömsk af hvad jag af honom ännu fick,
Förstod jag icke, att en tacksam själ
Ej, skyldig, är i skuld, men gäldar jemnt,

---

1) *Middagslinie*, meridian.

2) Jac. 1: 5. "Hvar nu någrom ibland eder fattas visdom, han bedje af Gudi, *den der gifver enfaldeliga allom*, *och föreviter icke*", d. v. s. som ej på det goda han ger grundar några anspråk från mottagarens sida, hvilka, om de icke uppfyllas, gifva anledning till förebråelser.

Fast skuldsatt, fri från skuld. Hvad börda då?
O, att ett mägtigt öde mig bestämt
Till någon lägre ängel! Lycklig då
Jag stått; ett obegränsadt hopp ej väckt
Min ärelystnad. Dock! en annan magt,
En lika stor, mig kunnat lysten dra,
Fast låg, till sig. Men lika mägtige
Ej föllo, utan stodo fast, så in-
Som utifrån stålsatte mot begär.
Fick du ej vilja fri och kraft att stå?
Du fick. Hvem eller hvad anklagar du?
Att himlens kärlek lika ställt enhvar?
Ve denna kärlek: kärlek eller hat,
För mig detsamma, alstrar evigt qval.
Förbannad du, att, mot hans vilja, din [1]),
Hvad nu den rättvist ångrar, valde fritt!
Jag arme! Säg, hvar skall jag undanfly
Oändlig vrede och oändligt ve [2])?
Sjelf helvetet, det fins, hvarthän jag flyr,
Och i det lägsta djup ett lägre djup,
Jemnt hotande att sluka, gapar vidt,
Mot hvilket denna afgrund [3]) himmel tycks.
Ack, blif dock mild till slut! Fins det ej plats
För ånger, ingen för förlåtelse?
Blott undergifvenhet. Men detta ord
Förakt förbjuder, fruktan ock för skam
Bland desse andar, hvilka jag förledt
Med andra löften och med annat skryt,
Än lydnad, då jag skröt att kunna slå
Den starke sjelf. Ve mig! De veta ej,
Hur dyrt jag pliktar för det tomma skryt,
Hur jemnt jag qvider under inre qval,
Då de mig dyrka på afgrundens thron.

---

1) *din*, näml. *vilja*.

2) *ve*, Milton säger i texten *förtviflan*.

3) *denna afgrund*, i hvilken jag nu befinner mig, "detta helvete jag nu lider."

Upphöjd med spira och med diadem,
Dess djupare jag sjunker, endast främst
I jämmer. Det är ärelystnads fröjd.
Men säg, jag kan ju ångra, kan ju få
Af nåd min förra plats igen: hur snart
Skall högheten ej göra stolt, hur snart
Förneka hvad en hycklad vördnad svor,
Och lättnad ta aftvunget ord igen [1])!
Ty aldrig kan en sann förlikning ske,
Der sår af dödligt hat trängt in så djupt.
Det ledde blott till värre återfall,
Och tyngre fall; och då jag köpte dyrt
Med dubbel smärta blott ett afbrott kort.
Det vet min bödel; derför han så långt
Är från att ge, som jag att tigga fred.
När så ej hopp mer fans, har han för oss
Utkastade, förvista, sig till lust,
Skapt menskan, och åt henne denna verld.
Farväl då, hopp! och fruktan ock med dig!
Farväl du ånger! Jag har mist allt godt;
Var du mitt goda, ondt! Igenom dig
Jag väldet dela skall med himlens Kung,
Ja, kanske styra mer än hälften blott,
Som [2]) menskan snart och denna verld skall se."

Härunder skuggades hans anletsdrag
Trefaldigt utaf ilska, afund, sorg.
Förvriden blef hans falska min, förrådd
Han stått som skrymtare, om någon sett:
Ty från ett sådant elakt missmod är
Hvart himmelskt sinne rent. Han märkte det
Och gömde oron under yttre lugn,

[1]) "såsom ofrivilligt och kraftlöst", tillägger Milton. *Lättnad;* meningen är: så snart någon lättnad inträdde i det nuvarande pinsamma tillståndet, skulle Satan genast vara beredd att återkalla det ord han gifvit att lyda, underkasta sig en högre.

[2]) *Som*, syftar på Satans i föregående sats uttalade förhoppning.

I svek en konstnär. Han den förste var,
Som öfvat falskhet under heligt sken,
Och dolde ondskan, lurande på hämnd,
Dock icke än nog öfvat, att bedra
Uriel, som, varnad, följde med sin blick
Den väg han gick och på Assyriens berg [1])
Såg honom vanställd mer, än hända kan
En lycklig ande, och gaf akt på hans
Åtbörder och hans galna skick, då han
Sig trodde ensam, osedd, obemärkt.
Så far han längre fram, och kommer nu
Till Edens gräns, der ljufligt Paradis,
Nu närmre, kröner med sin gröna mur,
Som med en landtlig vall, den släta höjd
Utaf en vildmark brant, hvars sluttning, tätt
Beväxt med snar, vidunderlig och vild,
Förböd att nalkas. Ofvantill sköt upp,
Oöfverstigligt hög, en skuggrik lund
Af ceder, pinie, fur och grenig palm:
En skogsscen. Rad sig höjer öfver rad
Med skugga öfver skugga, som i prakt
En skogstheater. Öfver trädens topp
Sig lyfte Paradisets gröna mur,
Som åt vår stamfar gaf en utsigt vid
In i hans nedre rike närmst omkring.
Mer hög än denna mur en rund der sågs
Af bästa träd, som buro skönsta frukt,
På en gång blom och frukt med gyllne hy,
Omvexlande med granna färgers glans,
Der solen hellre strålar göt, än på
Den fagra aftonskyn, på våta bron,
Som efter regnet syns. Så älskligt sågs
Det landet. Af en luft alltmera ren
Han möttes, som i hjertat blåste in
En vårlig lust och fröjd, nog att förströ
All sorg, dock ej förtviflan. Fläktar nu,

[1]) *Assyriens berg:* Niphates, omnämndt i 3:dje boken v. 742.

På välluktrika vingar burna, strö
Sitt hemlands dofter, hviska hvar de fått
Sitt balsamrof. Som när till seglarne
Hinsides Kap, som redan gått förbi
Mozambik [1]), vinden blåser från nordost
Sabeiska dofter [2]) från det Lyckliga
Arabiens krydduppfyllda kust. Med fröjd
De sakta färden: mången mil bortåt
Af vällukt smekt ler hafvets gamle gud.
Så mötte söta ångor Fienden,
Som kom att skingra dem, fast mer förnöjd
Med dem, än Asmodeus [3]) med den rök
Af fisk, som honom, fastän lysten, dref
Ifrån Tobie brud, då han blef förd
Från Medien till Egypten, der han bands.

Till branten af det höga, vilda berg
Nu Satan, trög och tankfull, dragit fram;
Men längre fans ej väg, så tätt hopväxt,
Liksom ett enda snar, här lägre skog
Af låga, sammanvuxna buskar stängt
All väg för folk och djur, som kommo dit.
En port blott fans, som var mot öster vänd,
Rakt midt emot. När det den Lede såg,
Försmådde han rätt väg, och med förakt,
Lätt i ett hopp, högt öfversprang hvart skrank
Af berg och högsta mur, och snart inom
Stod på sin fot. Som då en lysten ulf,
Af hunger drifven till en jagtmark ny,
Står vakt, der herden fållar in sin hjord

---

1) *Mozambik*, ett land på Afrikas östra kust, midt för den stora ön Madagaskar.

2) *Sabeiska dofter*, efter Saba, en stad och ett land i Lyckliga Arabien, berömdt för sitt rökverk. Virg. G. 2, 117, "solis est thurea virga Sabæis." — Ibid. 1, 57 "India mittit ebur, molles sua thura Sabæi". — Man påminnes här ovilkorligen om de gamles "promontorium aromatum." Ö. A.

3) *Asmodeus* &c. Derom förtäljes utförligt, Tob. 8 kap.

Hvar qväll i kringstängdt hus på tryggadt fält,
Och löper öfver stängslet lätt ditin;
Liksom en tjuf, som fiken lätta vill
Den rike borgarns skatt, hvars tunga dörr,
Med stång och bult fast tillstängd, trotsar våld,
Inklättrar genom fönster eller tak: —
Så nu den första stora tjufven sprang
In i Guds fårahus; så tränga se'n
In i hans kyrka lystna legohjon.
Se'n flög han upp och uti lifsens träd,
Som midt i Paradiset växte högst,
Satt lik en cormorant[1]). Men ej sant lif
Han dermed vann, dock stämplade han död
Åt dem som lefde; och han tänkte ej
På denna växtens lifskraft; satt der blott
För utsigts skull, der klok han kunnat få
Odödlighetens pant. Så litet vet
Nu någon, utom Gud, att skatta rätt
Det goda, utan gör af bästa ting
Det värsta missbruk eller sämsta bruk.
Med ny förundran ser han under sig
För hvarje sinnes njutning öppen lagd
Naturens hela rikedom, ja mer,
En jordisk himmel; Paradiset var
Guds egen trädgård, den han österut
I Eden satt. Och Edens gräns gick fram
Från Haran[2]) öster till de stolta torn
I stort Seleucia[3]), bygdt af Grekisk kung,
Der Edens söner hade långt förut
Bott i Telassar[4]). I den ljufva ängd

[1]) *Cormorant*, hafstjäder, en glupsk fogel af pelikanslägtet, som i China inöfvas att fånga fisk.

[2]) *Haran*, en stad i Mesopotamien.

[3]) *Seleucia*, en stad i Mesopotamien, på Tigris strand, byggd af Seleucus Nicanor, Alexander den stores efterträdare i denna del af hans stora rike.

[4]) *Telassar*, eller Talatha, var ett landskap och en stad, af Ptolemeus förlagda i Babylonien, omkring floderna Euphrat och Tigris.

Bestämde Gud sin lustgård mera ljuf.
Ur fruktbar jord uppväxte på hans bud
Allt ädelt träd för syn och lukt och smak,
Och uti deras midt stod lifsens träd,
Högt lyftadt, blommande ambrosisk frukt
Af växtligt guld. Och närmast lifsens träd
Vår död, kunskapens träd, sköt upp tätt vid;
Kunskap om godt, dyrt köpt med den om ondt.
Och söder genom Eden gick en ström
Med stadigt lopp, som genom ruggig höjd
Rann fram inunder jord; ty detta berg
Gud kastat som sin lustgårds höga vall
I strömmens lopp, som, sugen upp med törst
Igenom ådror af en pipig jord,
En källa födde, och med mången bäck
Lustgården vattnade, som sedan föll
Ned utför branten till den lägre flod,
Som från sin mörka ban der löpte fram,
Och nu, i fyra stora strömmar delt,
Igenomvandrar månget ryktbart land
Och landskap, som ej här beskrifvas bör.
Om konst förmådde, borde sägas förr,
Hur bäckarne från källan flöto klart
På österns perlor, på dess sand af guld,
I labyrinthiskt lopp, bland skuggors hvalf,
Med nektarvågor, näring gifvande
Åt Edens blomster, dem på trädgårdsland
Fin konst ej ordnat, men naturens gunst
Rikt utstrött öfver höjd och dal och slätt,
Så väl der morgonsolen först föll varm
På öppet fält, som ock der skuggan tät
Spred mörker middagstid i löfvigt hvalf.
Så vexlingsrik var denna sälla plats;
Med lunder utaf balsam drypande,
Och andra, der en blank, guldskalig frukt
Hang vänligt skön (Hesperiens sagor här,
Blott här besannats) och af kostlig smak.

Små gröna fält och kullar, hvilkas gräs
Af hjordar bettes, lågo här och der,
Palmklädda höjder; eller ock en dal,
Väl vattnad, spred sitt blomsterskötes skatt
Med blommor af all färg och tagglös ros.
På annat håll skuggrika grottors djup
Bjöd svalka, öfver hvilka vinranksref,
Med purpurdrufvor, vackert hvälfde sig
Och yppigt. Bäckar sorla skilda ner
Från branta kullar, tills de i en sjö,
Som håller för den myrtenkrönta strand
Sin spegel af kristall, förent sitt lopp.
Der sjunger foglars chör, och vårlig vind,
Som andas doft från fält och lund, hvart löf
I dallring sätter, medan Pan [1]), förent
Med Timmarne och med Behagen [2]), för
I dans en evig vår. Ej Ennas [3]) fält,
Hvårest Proserpina, som blomster bröt,
Sjelf skönsta blomstret, af den dystre Dis
Blef plockad, hvilket Ceres [4]) nödgade

[1]) *Pan*, "allmän (universal) Pan", som Milton säger. Pan var den stilla, sköna, ensliga naturens gud, herdens och jägarens beskyddare. Ö. A.

[2]) *Timmarne*, Horerne (Ὧραι), den vexlande tidens gudinnor, åtfölja som allt det skönas skaparinnor *Behagen*, Chariterna eller Gratierna.

[3]) *Enna*, en stad på Sicilien, i sagan berömd genom Proserpinas bortröfvande. Om henne, en dotter af Jupiter och Ceres, förtäljes, att då hon en gång, i trakten af Enna, roade sig med blomsterplockning ("aut violas aut candida lilia carpit", säger den elegante Ovidius, Met. V, 392), kom Dis (Pluto), underjordens gud, och bemägtigade sig den sköna jungfrun, och förde henne till sitt hem, der hon blef drottning. Ö. A.

[4]) *Ceres* gick all verlden omkring, att söka sin dotter, och fann henne slutligen. På modrens klagomål beslöt Jupiter, att Proserpina skulle återvända från underjorden, så vida hon der ingenting förtärt. Men som hon redan ätit några kärnor af ett granatäpple, måste hon stanna qvar hos Pluto. Till slut blef henne dock medgifvet att få vistas ofvanjord hos sin moder sex månader af året.

Att gå all verlden kring; ej Daphnes[1]) lund
Invid Orontes, ej förtrollade
Kastalias[2]) våg med detta Paradis
I Eden täflar; ej Nyseiska[3]) ön
Vid floden Triton, der den Gamle Cham
— Af folken kallad Ammon, Libysk Zeus —
Fördolde Amalthea med sin son,
Ung Bacchus för hans styfmors, Rheas blick;
Ej, hvarest Habesch' unga kungsslägt göms,
Amaras berg, af många hållet för
Ett verkligt eden, under[5]) solens brand,
Der Nilen föds, af blanka klippor stängdt,
En dagsfärd uti höjd, men fjerran bort
Från den Assyriens lustgård, der med sorg
Den Lede såg all lust och alla slag
Af varelser, ovanliga att se.
Två af mer ädel form, upprät[6]) och hög,
I medfödd heder, syntes der,
I naket majestät, beherrska allt:

---

[1]) *Daphne*, δάφνη, egentl. *lagerträd*, här den af Apollo till ett lagerträd förvandlade dottren af flodguden Peneus, Ov. Met. I. 452 sqq. Vid floden Orontes i Syrien fans en henne helgad lund. Ö. A.

[2]) *Kastalia*, en åt Apollo och Sånggudinnorna helgad källa vid Parnassus.

[3]) Ön *Nysa*, innesluten af floden Triton i Afrika, vid lilla Syrtis, der *Cham*, Noaks son, af hedningarne kallad *Ammon* eller den *Libyske Jupiter (Zeus)*, gömde sin älskarinna *Amalthea* och hennes sköna son *Bacchus* undan *Rheas*, sin gemåls och sålunda på sätt och vis Bacchi styfmoders blickar.

[4]) *Amaras berg*, fordom Pylæ, i Ethiopien. Bland dessa berg är en slätt, som öfverflödar af naturens alster och som är på bästa sätt prydd genom konstens tillhjelp. *Ludolfus*, i sin Ethiopiska historia, berättar att Habesch' eller Abyssiniens kungar der höllo sina barn väl instängda; samt att, då en konung dog, hans efterträdare afhemtades från detta ställe. Detta skedde till att förekomma inbördes krig om thronföljden.

[5]) *under* &c. texten har här "under Ethiopiska linien", under equatorn.

[6]) "guddomligt upprät", säger texten ytterligare.

Och det med rätt, ty uti deras blick
Den ärorike Skaparns afbild sken
Med sanning, visdom, fromhet, ren och sträng,
(Sträng, men uti sann barnafrihet ställd),
Som gifva verklig värdighet. Likväl
De tycktes skilda, skilda ock i kön:
Han skapt för eftertanke, tapperhet,
För mildhet hon, med fängslande behag;
Han blott för Gud, för Gud och honom hon [1]).
Hans panna, bred och klar, hans höga blick
Var herrskarns. Bruna lockar rundtomkring
Från benad hjessa hängde manligt ner
I klasar, dock ej nedom skuldrorna [2]).
Hon, som en slöja till sitt smärta lif,
De obeprydda gyllne flätor bar
Utslagna, böljande i lockars lek,
Som rankans klängen krökta: tydande
På lydnad, fast med milda bud begärd,
Af honom tagen bäst som hennes skänk,
Mildt undergifvet skänkt, med stolthet blyg,
Med dröjsmål ljuft, motsträfvigt, kärleksfullt.
Det nu bortgömda var då icke doldt,
Var rent. Vanhederliga blygsel för
Naturens verk, okyska kyskhet, född
Af synd, hur hafven I ej menskan qvalt
Med sken, med idel sken af låtsad dygd,
Och bannlyst utur menskans lif det lif,
Som sällast är: ren oskuld, enkelhet!

---

[1]) Öfversättaren har i denna vers (den 299:de i originalet) icke kunnat underlåta att följa den af Bentley föreslagna läsarten "she for God *and* him", i stället för Miltons af harm ingifna, obilliga, oberättigade "she for God in him." Inbördes beroende är kännemärket på de naturens ändamål med menniskan, dem Milton här blott hos qvinnan berör; men i förhållande till Gud ha bägge samma frihet, samma omedelbara, raka väg, samma rätt och samma pligt. Ö. A.

[2]) *dock ej nedom (de breda) skuldrorna*, emedan en sådan hårets längd skulle vara qvinlig. Ö. A.

Så gingo nakne de och skydde ej
Guds och hans änglars blick; med tanke ren
De gingo hand i hand, det skönsta par,
Som någonsin i kärligt famntag mötts,
Adam af män, hans söner, herrligast,
Eva bland qvinnor fagrast, hennes barn.
I skuggan af en qvist, som på en gren
Satt hviskande invid en källas brädd,
De sutto, efter icke mer besvär
Af älskadt arbete, än som var nog
Att göra ro och svala vinden kär,
Samt skänka helsans törst och hunger smak,
Och började sitt aftonmål af frukt:
Af nektarfrukter, som en böjlig gren
Dem skänkte, der de sutto lutade
På vek och dunmjuk vall, med blommor klädd.
De åto fruktens kött och i dess skal
Upphemtade ur bräddad ström sin dryck.
Ej milda ord, ej ömma leenden
Der brusto, ej ungdomligt smek, som höfs
Ett lyckligt par, förent i äktenskap,
Ensamt som de. Omkring dem lekte gladt
All jordens djur, som, vilda, jagas nu
I skog och vildmark, uti park och hål.
På lek sprang lejonet, och i sin tass
Ett kid det smekte; tiger, björn och pard
Af lust der sprungo; klumpig elefant,
Att glädja dem, uppbjöd all magt, och vred
Sin mjuka snabel. Ringlad tätt bredvid,
Den sluge ormen vred i gordisk knut
En krusig stjert, och röjde farlig list
Helt öppet. Andre der på gräsets bädd
Sig lagt, sig mätta satt, kringblickande,
Idislande, tills stilla sömnen kom.
Ty solen, låg, nu sjönk med hastig fart
Mot hafvets öar; i den höjda skåln
Af himlen qvällens stjernevakt drog upp.

Då Satan, som försänkt i skådning stod,
Till slut knappt kunde dyster säga så:

"O ve! Hvad får mitt öga se med sorg!
Upp till vår sällhets plats högt lyftade
Ett nytt slags väsen, födda utaf jord,
Ej andar, och dock föga ringare
Än himlens ljusa andar. Jag dem ser
Med undran; jag dem kunde älska: så
I dem Guds afbild skiner, slikt behag
Den hand, dem bildat, göt i deras form.
Ack, milda par! du litet vet hur när'
Du står förvandling, då all denna lust
Skall fly och öfverlemna er åt qval,
Mer qval, ju mer I smaken nu af fröjd;
Lycksalige, dock lyckan klent befäst,
Att räcka länge, och er himmel här
Bevarad illa mot den fiende,
Som inträdt, ej just fiende till er,
Hjelplösa, som jag kunde ömka, fast
Ej ömkad sjelf. Jag söker blott förbund,
Inbördes vänskapsband, så tätt, så fast,
Att jag må bo hos er, och I hos mig
Framgent. Mitt hem behagar er kanske
Ej så som denna lustgård; njuten så
Dock edert upphofs verk! Han gaf mig det,
Som jag ger er. Afgrunden öppna skall,
Att motta eder två, sin största port,
Och sända sina kungar bort. Der rum,
Ej trångt som här, fins att mottaga er
Talrika slägt, om än ej bättre plats,
Tack vare den, som tvingar mig till hämnd
På er, som mig ej kränkt, för den det gjort.
Och om jag än af eder menlöshet
Är rörd, så har jag allmänt, rättvist skäl:
Magt, ära, glans, förökade med hämnd,
Då denna verld jag vinner, nödga mig
Till det, som, fast fördömd, jag eljest skytt."

Så talte Satan, med nödvändighet,
Tyranners skäl, ursäktande sitt dåd.
Se'n från sin höga plats i lifsens träd
Han nedslog bland den muntra hjord af djur,
Och sjelf han blef än ett, ett annat än,
Allt som dess skapnad tjente bäst hans mål
Att närmre se hans rof och, ej bemärkt,
Se hvad af deras tillstånd mer i ord
Och verk än läras kunde. Omkring dem
Han nu ett lejon går med eldig blick,
En tiger nu, som slumpvis i ett hult
Fått se två milda rådjur uti lek,
Och hukar ner sig, uppstår, byter om
Sin vakt på lur, som en som valt sig plats,
Från hvilken i ett språng han griper dem,
En i hvar klo. Då talte Adam, först
Af män, till Eva, först bland qvinnor, så;
Och Fienden nu idel öra var:

"Enda deltagerska och enda del
Af dessa fröjder, som är mer än allt:
Den makt, som skapat oss och denna verld,
Oändligt god dock är och uti godt
Så fri och gifmild som oändligt rik;
Som oss ur stoftet lyft och satt oss här
I denna sällhet, vi som ingenting
Förtjent af honom, som ej kunna ge
Ett grand för hans behof; han som begär
Ej annan tjenst af oss än lydnad för
Hans enda lätta bud, att af hvart träd
I Paradiset, som bär ljuflig frukt
Mångfaldig, icke smaka ett, blott ett,
Kunskapens träd, som står vid lifsens träd.
Så nära lif står död, hvad död än är.
Ett fasligt ting helt visst, ty Gud har sagt,
Att den skall dö, som smakar detta träd,
Det enda tecknet af vår lydnad satt

Ibland så många utaf herrskarmagt,
Tilldelad oss, och välde öfver allt,
Hvad annars skapadt är, allt som bebor
Jord, luft och sjö. Låt oss ej anse svårt
Ett lätt förbud, vi, som i rikligt mått
Allt annat fritt få njuta, hvilkas val
Är obegränsadt bland mångfaldig fröjd.
Men låt oss prisa honom, höja upp
Hans godhet, skötande vårt ljufva värf,
Att vårda blomster här och unga träd,
Som, mödosamt, med dig dock vore ljuft."

Och Eva svarade: "O du, som jag
Blef skapad för och af, kött af ditt kött,
Som är mitt ändamål, min ledare,
Mitt hufvud! hvad du sagt är billigt, rätt;
Ty honom böra vi ge allt vårt lof
Och all vår tack; jag främst, som njuta får
Så mycket bättre lott, som jag har dig,
Så rik på företräden, medan du
Ej finna kan en like till dig sjelf.
Den dagen mins jag ofta, då jag först
Uppvaknade och fann mig hvilande
I skuggans hägn på blomster, undrande
Hvar, hvad jag var, och hvarfrån förd, och hur.
Ej långt från samma plats med stilla sorl
Ett vatten från en grotta flöt och spreds
Uppå en slätt, tills det orörligt stod,
Rent såsom himlens hvalf. Och dit jag gick
Med oerfaren håg, och lade mig
På gröna stranden och såg ner i sjön,
Den klara, jemna, som var himlen lik.
Då jag mig böjt att se, just midtemot
En skepnad jag i vattenskimret såg
Nedböjd att se på mig. Jag blef förskräckt;
Den likaså. Förtjust jag åter såg;
Straxt den förtjust mig mötte med en blick

Af sympathi och kärlek. Der jag fäst
Mitt öga än, af fåfäng längtan qvald,
Om ej en röst mig varnat: Hvad du ser,
Det är, du sköna varelse, dig sjelf;
Med dig den kom och går. Men följ nu mig,
Och jag dig för, der ingen skugga står
Och möter dig och dina famntag: han,
Hvars afbild sjelf du är. Du honom skall
Till egen få, och föda honom barn,
Mång slägten lika dig, och kallad bli
Allt menskoslägtets mor. Hvad annat val
För mig, än lyda straxt, osynligt ledd?
Tills dig jag varseblef, så skön, så hög
I lönnens skugga; dock ej fullt så skön,
Så ljufligt vek ej, ej så älskligt mild
Som vattnets glatta bild. Jag vänder mig.
Du följer, ropar: 'Sköna Eva, kom!
Hvem flyr du? Den du flyr, du kommit från:
Hans kött, hans ben. Att dig ge lif jag lånt,
Utur min sida, närmst mitt hjerta, dig
Sjelfständigt lif, att vid min sida du
Framgent skall stå en älskad trösterska.
Del af min själ, jag söker, fordrar dig,
Min andra hälft!' Och nu din milda hand
Grep min. Jag följde; såg från denna stund,
Hur mer än skönhet är en mans behag
Och visdom, som allen' är verkligt skön."

Vår första mor så talte, med en blick
Af äktenskaplig kärlek, tadellös,
Hängifven, vek, i half omfamning stödd
Mot Adam; tryckande mot hans sitt bröst,
Det svällande och obetäckta, gömdt
Af lösta flätors guld. Men han, förtjust
Af skönhet och af ödmjuk älsklighet,
Med högre kärlek log, som Jupiter [1])

[1]) Jupiter (himlen) och Juno (jorden) betraktas här som blotta naturkrafter; på samma sätt som af Virgilius, Georg. II. 325:

Mot Juno ler, då han befruktar skyn,
Som majblom strör, och tryckte hennes läpp[1])
Med rena kyssar. Satan vred sig bort
Af afund, men med svartsjuk sidoblick,
Af ilska full, och sade för sig sjelf:

"Förhatliga, pinsamma syn, att de,
Så paradisiskt sälla famn i famn,
Det bättre Eden, skola ha rikt mått
Af sällhet, då till helvetet jag drefs,
Der ej fins fröjd, ej kärlek, blott vild lust,
Som, ibland alla andra qval ej minst,
Städs ouppfylld, med längtans marter tär.
Dock, låt mig ej förglömma hvad jag lärt
Af deras tal. Allt tillhör icke dem.
Ett farligt träd här står, kunskapens nämndt,
Som dem förbjöds. Hvad? kunskap dem förbjöds?
Misstänksamt, utan skäl! Hvi skulle Han
Afundas det? Kan kunskap vara synd?
Kan det bli död? Är deras styrka blott
Okunnighet? Är detta lyckan då;
På deras lydnad profvet, deras tro?
O sköna grundval, hvarpå deras fall
Kan byggas! Jag skall egga deras håg
Med mera kunskapslust, och inge trots
Mot afundsbud, påfunna till det mål,
Att hålla lågt dem kunskap höja kan
Till gudars likar; och med sådan lust
De äta och de dö! En säker följd!
Men först jag måste noga se mig om
Härinne och ej glömma någon vrå.
En slump skall kanske föra i min väg
En himlaande vid en källas brädd,

Tum pater omnipotens fecundis imbribus Æther
Conjugis in gremium lætæ descendit, et omnes
Magnus alit, magno commixtus corpore, fetus.

1) *hennes läpp*, "her matron lip", säger Milton.

Bland djupa skuggor gömd, af hvilken jag
Kan locka mer. Lef, medan än du får,
Du sälla par! Njut till min återkomst
Ett nöje kort! Snart följa långa qval."

Så sagdt, han vände sig med stolta steg,
Dock listigt varsamt, och strök se'n omkring
I skog och vildmark, öfver höjd och dal.
Emellertid längst bort, der himmelen
Berörer jord och haf, qvällsolen sjönk
Helt sakta ner och riktade sin blick
Rakt emot Paradisets östra port [1])

---

[1]) *emot Paradisets östra port.* Miltons utgifvare och kommentator Kightley anmärker i sitt arbete "An Account of the Life, Opinions, and Writings of John Milton", p. 431 mot riktigheten af denna Miltons vers följande: "Vi kunna ej anföra samma ursäkt (Miltons blindhet) för följande misstag, hvilket vi endast kunna tillskrifva den *incuria*, som ibland smyger sig på äfven den mest uppmärksamme". Sedan anföres jemte dithörande verser den 543, i originalet 542:

Against the *eastern* gate of Paradise

och författaren fortfar: "Här tycks nu ingen kritiker ha frågat sig sjelf, huru solen, som sjönk i *vester*, kunde rikta sina strålar mot Paradisets *östra* port? Man kunde säga, att det var mot inre sidan af porten, och att strålarne kommo öfver Paradiset; men detta är emot all analogi; ty ingen utom Satan inträdde i lustgården utom genom porten, och Uriel kom på en af dessa strålar. Det vederlägges också af följande ställe:

and Uriel to his charge
Returned on that bright beam, whose point now raised,
Bore him slope doconwards, to the sun now fallen
Beneath the Azores: — IV. 589 ff.

eller på svenska:

och Uriel till sin tjenst
For hem på strålen, hvilkens spets, nu höjd,
Bar honom nedåt snedt till soln, som sjönk
Nedom Azorerna.

Nu tala dock alla skäl *för* den åsigt Kightley sökt förkasta, den nämligen, att det var på insidan af paradisets port, som aftonsolen kastade sin glans. Det talar visst icke mot analogien, om

Med sänkta strålar. Porten var ett block
Af alabaster, stapladt upp i skyn,
Vidt genomskinligt, kringhvärfdt af en stig
Tillgänglig ifrån Jord: en ingång hög.
Dess slut var skrofligt berg, som brant sköt ut
Mot höjden, der ej foten fäste fann.
Bland dessa pelarblocken bidade
På natten Gabriel, änglavaktens chef.
Kring honom öfvade i krigisk lek
Sig himlens ungdom vapenlös. Bredvid
Dock himmelsk rustning, sköldar, hjelmar, spjut,
Hang högt och sken af diamant och guld.
Dit, genom qvällen, Uriel gled uppå
En stråle, hastigt som ett stjernefall
På höstnatthimlen far, då luften trycks
Af tända ångor, hvaraf seglarn ser
Från hvilket håll han har att akta sig
För stormars våld. Han talte hastigt så:

"Ditt skifte[1]) har, o Gabriel, ålagt dig
En noggrann vakt, att denna sälla plats
Ej ondt får nalkas, der ej träda in.
I dag vid middagstid kom till min krets
En ande, ifrig på att känna mer

---

man säger, att porten var åtminstone lika värd att beskinas på inre som yttre sidan; och hvad det skäl beträffar, som K. med sitt *ty* inför, det nämligen att *ingen utom Satan* &c., måste jag rent af förklara det för nonsens. Hvad vederläggande kraft finnes i de om Uriels färd anförda verserna inser jag lika litet. Tvärtom, Miltons åskådning är fullkomligt riktig och öfverensstämmande med den bild han gjort sig af Paradiset. Han säger uttryckligen B. IV. v. 178:

En port blott fans, som var mot öster vänd;
One gate there only was, and that look'd east;

Det fans alltså i Miltons Paradis blott en och en *östra* port; hur skulle då solen skina på en annan? Skarpa kritici böra läsa sin text riktigt och väl behjerta det Tyska ordspråket: Allzu scharf macht schartig. Ö. A.

[1]) *skifte*, se 2 Krön. 8: 14.

Utaf den Högstes verk, och menskan främst,
Guds sista afbild. Jag gaf noggrann akt
Uppå hans väg och på hans lätta gång.
Men på det berg, som är från Eden norr,
Der först han nedsteg, märkte jag hans blick
Från himlen bortvänd, mörk af ondt begär.
Mitt öga följde honom, tills han kom
I skuggan. En af den förvista hop,
Jag räds, ur djupet gått att väcka upp
Ny oro. Sök att finna honom du!"

Den vingade stridsmannen gaf till svar:
"Ej under, Uriel, om din skarpa syn,
Ifrån din plats i solens klara rund,
Ser långt och vidt. Men ingen går förbi
Den vakt, vid porten står, om ej han kom
Väl känd från himlen. Sedan middagsstund
Kom ingen derifrån; men om en ann,
Ond ande, dessa gränser öfversprang,
Du vet, hur svårt det är att stänga ut
Ett andligt väsen med en kroppslig bom.
Men om han lurar i hvad form som helst
I dessa gångars omkrets, skall jag ren
Vid nästa morgongryning veta det."

Så lofvar han, och Uriel till sin tjenst
For hem på strålen, hvilkens spets, nu höjd,
Bar honom nedåt snedt till soln, som sjönk
Nedom Azorerna[1]); ehvad hon sjelf,
Otroligt huru hastigt, rullat dit
Sitt dagslopp, eller jorden, mindre snabb,
I flygt mot öster lemnat henne der[2]),

1) *Azorerna*, en grupp af nio öar vester om Portugal, hvilka af engelsmännen kallas *Vestra öarna*. De kallades fordom *Flandriska* eller *Flamändska* öarna, tillhöra nu Portugal.

2) Solen gick synbarligen ned bakom Azorerna, ehvad Ptolemeus hade rätt, som lärde att solen sjelf — "the prime orb", som hon kallas i texten — med ofantlig hast rullade kring jorden; eller

Bestrålande med purpur och med guld
De moln, som kring dess vestra thron stå vakt.
Nu stilla afton kom, och skymning grå
Uti sin enkla klädnad allting klädt.
Och tystnad följde: djur och fogel nu
Till deras gräsbädd, deras nästens ro
Gått bort; blott näktergalen, vaksam, sjöng
All natten på sin klara kärlekssång.
En tystnad ljuf. Nu glödde himlens hvalf
Som ren saphir, och Hesperus [1]), som för
All stjernors här, gick klarast, intilldess
Upp månen steg i skyhöljdt majestät,
Afslöjade sitt makalösa ljus
Och öfver mörkret silfvermanteln drog.

Då sade Adam: Sköna maka, natt
Det är, och allting gått till ro; så låt
Oss njuta hvilan, sedan Gud bestämt
Så ro som möda, dag som natt, åt oss
I vexling, och den goda sömnens dagg,
Som faller, tynger, stilla söfvande,
Vårt ögonlock. De andra kreatur
Dra gagnlöst kring och tarfva mindre ro;
Men menskan dagligt verk för kropp och själ
Har fått: bevis på hennes värdighet
Och himlens omsorg om all hennes väg,
Då andra djur kringströfva overksamt,
Och Gud ej frågar efter deras verk.
I morgon, förrän gryningsstrålen rör
Vid östern, re'n vi måste vara vid
Vårt ljufva arbete, att bilda om
Löfsalarne och denna gröna gång,
Vår middagsstig, med grenar öfverväxt,
Som gäcka all vår flit och fordra än

Copernicus, som lärde, att solen stod stilla i förhållande till jorden, hvilken sjelf rörde sig kring solen.

[1]) *Hesperus*, aftonstjernan.

Fler händer emot deras yppighet;
Och dessa blomster, den droppgummi här,
Som ligger kringströdd, obemärkt och grof,
Bort måste, om vi vilja gå beqvämt.
Men nu naturen, natten fordrar ro.

Och Eva svarade, med skönhet prydd:
"Min upphofsman och herre, det du vill
Jag utan tvekan lyder: Gud så ställt.
Gud är din lág[1]), du min: att veta det
Är qvinnans bästa kunskap, hennes pris.
I tal med dig förglömmer jag all tid
Och älskar lika hvarje dagens stund.
Ljuf morgonfläkten är; ljuf gryningen
Med tidig fogelsång; och ljuf är soln,
Då först hon strålar på vårt sköna land
Från österns bryn, på ört, träd, frukt och blom,
Dagg-glittrande; och välluktrik vår jord,
Då regn mildt fallit har. Ljuf kommer ock
Den kära, stilla qvälln, så natten tyst
Med vemodssångarn[2]), med sin måne skön,
Och himmelens juveler, stjernorna.
Men icke morgonfläkt, som höjer sig
Med tidig fogelsång, ej sol, som ler
På detta sköna land, ej ört, frukt, blom,
Dagg-glittrande, ej doftet efter regn,
Ej mild och älsklig qväll, ej stilla natt
Och näktergal, ej gång i månens sken,
I stjerneljus, är ljufligt utan dig.
Men hvarför skina de hvar natt? för hvem
Så herrligt, då hvart öga sömnen slöt?"

---

1) *Gud är din lag, du min.* Vi möta här åter ett af Miltons ensidiga utfall mot qvinnan, lika med det i denna bok v. 300 förekommande, som i noten blifvit särskildt omnämndt. Här kan ingen mildring göras i öfvers., och läsaren får ursäkta den store mannens ensidighet så godt sig göra låter. *att veta det;* här är Milton i texten än skarpare. Han säger ordagrant: *att icke veta mer.*

2) *vemodssångarn*, the nigth's solemn bird, näktergalen.

Och henne svarade vår stamfar så:
"Dotter af Gud och Man, o maka skön,
De ha sin väg att omkring jorden gå
Hvar morgon, afton, och från land till land
I ordning — fast för än ej födda folk —
Utsprida tjenligt ljus, gå upp och ner,
Att mörkret ej om natten tar igen
Sin gamla magt och släcker lifvet ut
I skapelsen, som deras milda eld
Ej blott upplyser, men med hetta sin,
Af olik verkan, ljummar och gör varm,
Ger näring, mildrar, eller gjuter in
Sin stjernekraft hos allt, som har sin växt
På jord, och så bereds att taga mot
Af solens högre kraft fullkomlighet.
De, fast osedda i den djupa natt,
Ej fåfängt skina. Om ej menskan fans,
Ej himlen osedd blef, ej prislös Gud:
Millioner andeväsen vandra här
Osedda, då vi vaka, i vår sömn,
Och dessa se hans verk med evigt pris
Så natt som dag. Hur ofta från en brant
Och ljudfull klippa, från en lund vi hört
De röster himmelska i midnattsluft,
Allena eller svarande hvarann,
Sin Skapare lofsjunga, — uti chör,
Då vakt de hålla, eller gå omkring
Vid himmelsk klang af klara strängaspel,
I sköna samljud enade, med sång
Afdela natten[1]), lyfta oss till Gud!"

Så talande de gingo hand i hand
Till deras sälla hem. Det var en plats,
Vald utaf Skaparn, när han danade
Åt menskan allt till nöjsamt bruk. Dess tak
Var lätt och som en skugga, sammanväfd

[1]) *Afdela natten*, d. ä. dela den i vakter, väkter.

Af myrt och lager och hvad högre sköt
Af fast och doftrikt löf. På sidorna
Akanth[1]) och alla buskar med fin lukt
Upprest en vägg af grönt. Hvar blomma skön,
Mångfärgad Iris[2]), rosor och jasmin,
Högt lyfte blomsterkronorna, i rik
Färgblandning. Under foten blyg viol,
Krokus[3]) och Hyacinth i brokig prakt
Beprydde marken, mera bjert än sten
I skön inläggning. Andra väsen hit,
Djur, fogel, insekt, mask, sig våga ej,
Så sky de menniskan. I löfrik sal
Mer helig, enslig, fastän diktad blott,
Sylvanus[4]) aldrig sof, och aldrig Nymf
Och Faun[5]) bodde. Här i enslighet
Med kransar, blomster, örter doftande,
Som maka Eva täckte först sin bädd,
Och himlachörer sjöngo bröllopssång,
Då till vår stamfar ängeln[6]) henne bragt
I naken skönhet endast mera prydd;
Mer älsklig än Pandora[7]), som fick allt

---

[1]) *Akanth*, Acanthus mollis, L., en växt hvars blad återfinnas afbildade i kapitelät af den korinthiska pelarordningen. Ö. A.

[2]) *Iris*, Svärdsliljan.

[3]) *Krokus* (κρόκος) Saffran; af denna ört beredde de gamle en välluktande essens, med hvilken de beständkte sina hvilosoffor samt stundom äfven skådebanan. Ö. A.

[4]) *Sylvanus*, som af namnet synes, en latinsk *skogsgud*. *Nymf*, nymferna voro lägre guddomligheter, som bodde i vatten, i sjöar, floder, källor, eller i skogar och lunder. Ö. A.

[5]) *Faun*, Faunus, också en latinsk guddomlighet, som ansågs beskydda skog och fält. Han är lätt förvexlad med Sylvanus och Pan, som hade ungefär samma magt och vistelseort. Ö. A.

[6]) *ängeln*, äktenskapets ängel.

[7]) *Pandora* (*Πάνδωρα*, den af alla begåfvade, den allbegåfvade), sagans första menniska af qvinnoslägtet, skapad af Vulcanus, och begåfvad med alla qvinliga behag och fullkomligheter. Minerva gaf henne skicklighet i qvinnans ädla handaslöjder; Venus och Horerne gåfvo henne kärlekens och behagets tjusning och magt,

Hvad gudar kunna ge, och, ack, för lik
I sorgligt slut, då hon, till Japhets son,
Den mindre vise[1]), förd af Hermes, snärjt
Med fagra blickar menskors slägt, till hämnd
På den, som bortstal Jovis[2]) egen eld.

Så stodo bägge snart vid skuggrikt bo,
Och vände sig, och under öppna skyn
Tillbådo Gud, som jord och himmel gjort,
Dem de nu se, och månens klara klot
Och stjernepoln: "Du också natten skapt,
Allsmägtig Skapare, och skapt den dag,
Som vi, uti vårt förelagda verk,
Nu slutat, af en ömsesidig hjelp
Och kärlek sälla: kronan på allt godt,
Som du oss skänkt, och denna ljufva plats,
För oss för stor, hvarest ditt öfverflöd,
Ej njutet[3]) och ej skördadt, faller ner.
Men du har lofvat från oss två en slägt,
Som fyller jorden, som med oss ger pris
Åt all din godhet, vakna oss betedd,
Såväl som när vi söka sömnens skänk."

Mercurius söta ord och förställningskonst. Men af Jupiter fick hon också en ask innehållande alla olyckor. Hon fick denna ask med uppdrag att bära den till Epimetheus, Promethei broder. Jupiter var nämligen vred på Prometheus, som i ett ihåligt rör gömt och stulit med sig elden, den han gaf åt menniskorna, och hade gerna straffat honom; men som Prometheus var alltför slug, att låta bedraga sig, sändes Pandora med asken till Epimetheus, som också, tvärt emot sin broders varningar, tog emot den. Då öppnade Pandora asken, och till menniskoslägtets förderf flögo ut derur allt ondt, och hade hon icke hastigt tillslutit locket, hade väl icke ens *hoppet* blifvit qvar, som dock nu skedde. Prometheus och Epimetheus voro Japeti (Japhets) söner. Om detta berättar Hesiodos, Verk och Dagar, v. 42—105. Ö. A.

[1]) *Den mindre vise*, Epimetheus.

[2]) *Jovis;* Jupiter, genitivus Jovis.

[3]) *Ej njutet:* "som saknar deltagare", saknar flere, som med oss kunde dela det, säger Milton.

De talte så endrägtigt. Andra bruk
De iagttogo ej, blott dyrkan ren,
Den Gud helst tar, och gingo hand i hand
I hyddan in; och ej betungade
Af den förklädnad, som gör oss besvär,
De lade sig till ro. Och Adam ej
Ifrån sin sköna brud sig vände bort,
Och Eva gaf en makas kärlek fritt.
Hvad skrymtare än tala hårdt och strängt
Om renhet, oskuld, och om lefnadskall,
Som orent smädande, hvad Gud gjort rent
Och bjuder några, lemnar alla fritt; —
Gud sagt: *Förökens.* Hvem förbjuder det,
Om icke Guds och menskans fiende? [1])
Hel, makars kärlek, rätta källa du [2])
För mensklig tillkomst, enda egendom
I Eden, der allt annat samfäldt var.
Från menskan dref du bort ett slemt begär,
Att herrska ibland djuren. Genom dig,
Byggd på förnuftet, trogen, sann och ren,
Kär slägtskap och en faders ljufva band,
En sons, och broders först man känna lärt.
Bort det, att anse dig för synd och skam
Och ej förenlig med en helig plats [3]),
Beständig källa du till huslig fröjd,
Hvars bädd förklarad blifvit ren och kysk,
Som nu, som förr på patriarchers vis [4]).
Här brukar kärleken sin gyllne pil,
Sitt bloss här tänder, purpurvingen rör,
Och herrskar, fröjdas: ej af köpta smil
Af skökor, utan kärlek, ömhet, fröjd

---

[1]) *Guds och menskans fiende*, "vår förderfvare", djefvulen.

[2]) "hemlighetsfulla lag", tillägger Milton.

[3]) *helig plats;* Milton vänder sig här mot det ogifta stånd, som var och är lag bland katholska presterna. "Den heligaste plats" är Miltons ordagranna uttryck.

[4]) *Som nu, som förr* &c. sådant som äktenskapet förekommer nu, eller sådant det var i patriarchernes ("och de heliges") dagar.

Tillfälligt njutna; ej i nöjets hof
Bland dans, lättfärdigt maskspel, midnattssorl,
Vid serenad, som frusne älskarn ger
Sin stolta sköna, med förakt bäst lönt.
Men dessa, famn i famn, sjöng näktergaln
Till ro. Från taket höljde dem en skur
Af rosor, dem hvar morgon gaf på nytt.
Sof, sälla par! och sällast om, förnöjdt
Med hvad du är, du vet, att det är bäst.

Nu natten med sin dunkla kägla mätt
Sin halfva väg uppåt, på himlens hvalf [1]),
Och ifrån elfenporten Cherubim,
Utströmmande på vanlig tid, sig ställt
Beväpnade till nattlig vakt i rad;
Då sade Gabriel till sin närmaste:

"Uzziel, låt denna hälft dra söderut
På noggrann vakt, den andra vänd mot norr;
Vår krets i vester möts." Som eld de fly,
Halft svingande på sköld och halft på spjut.
Två starka, sluga andar kallar han
Af desse, och åt dem han uppdrag ger.

"Ithuriel och Zephon, nu med hast
Härinne söken; lemnen ingen vrå!
Men främst der dessa tvänne fagra bo,
Som kanske sofva, trygga för allt ondt.

---

[1]) *himlens hvalf*, i texten: "detta ofantliga sublunariska hvalf." Till grund för denna bildliga framställning af tidens lopp ligger den föreställning om jordens skapnad, som vi finna uttalad af Cosmas Indicopleustes, en köpman från Alexandria, som lefde i sjette århundradet före Christus. Han tänkte sig jorden som en stor kägla, flytande på oceanen, och kring denna kägla solen beskrifvande en sned bana. Den från solen bortvända sidan af jorden hade natt, och derifrån skulle man, om den öfver hufvud taget vore synlig, kunna se jordens skugga kägelformigt aftecknad på himlahvalfvet. Ju lägre solen sjönk, dess längre blef käglan på himlen, och tvärtom. Ö. A.

I qväll kom en från solens nedergång,
Som säger sig en afgrundsande sett,
Den hitåt drog, undkommen, sällsamt nog,
Afgrundens bommar, säkert på ond väg.
Hvarhelst han fins, grip honom och för hit"!

Så sagdt, han går med sina blanka led,
Som blända månen. Rakt till hyddan gå
De andra, och de funno Satan der,
Hopkrympt till groda, Evas öra när,
Med afgrundskonst der sökande att nå
Till hennes inre verld [1]) och dikta der
Godtyckligt drömmar, bilder, tomma sken;
Att han med inblåst gift må fläcka ner
Lifsandarne, som stiga ur rent blod,
Likt skära dimmor ur den klara ström,
Och väcka missmod och en missnöjd håg,
Fåfängligt hopp och syfte, vrångt begär,
Uppblåst af högfärds moder: inbilskhet.
Som nu han satt, Ithuriel med sitt spjut
Vidrörde honom; ty ej någon lögn
Tål himlens stål, men vänder då igen
Med våld till egen form. Han störtar upp,
Röjd och förvirrad. Som då gnistan tändt
En hög af krut, för tunnan redo lagd
Att uti ett förrådshus tagas in,
När rykte går om krig, det svarta korn,
Utspridt med plötsligt sken, upplyser skyn;
Så spratt han i sin egen skepnad upp.
Hvardera ängeln ryggar, halft förskräckt,
Att se den grymme konungen så brådt,
Dock utan fruktan snart de talte så:

"Hvem af de dömde upprorsandars här
Är du, flydd ur ditt häkte? Hvarför satt
Förvandlad du som fiende på lur
Vid deras hufvud, hvilka sofva här?"

---

[1]) *inre verld*, Milton specielt: "fantasi-organer."

Hånfullt han svarar: "Kännen I mig ej,
I, hvilke en gång känt mig, då jag satt
Der eder vinge aldrig sväfva torts?
Om jag är okänd, ären I det ock:
De lägste af er hop. Men är jag känd,
Hvi fråga? börja med onödigt prat
Ert budskap, som väl slutar lika tomt?"

Då svarar Zephon hånfullt äfven han:
"Tro, upprorsande, dig ej sådan mer
Till skapnad, känd på oförminskad glans,
Som när du stod i himlen hög och ren.
Den glansen då, när du ej mer var god,
Ifrån dig bortvek, och du liknar nu
Din straffdoms ställe, mörk och stygg.
Men kom, ty du skall afge svar inför
Den, som oss sändt, som denna plats okränkt
Bevara skall och desse från allt ondt."

Så var Cherubens tal. Hans tadel skarpt
Fick af ungdomlig skönhet ett behag
Oemotståndligt. Satan stod bestört,
Och kände, hur förskräcklig godhet är,
Hur älsklig dygden; såg och sörjde djupt
Sin mistning; mest dock att man tydligt märkt
Hans glans förringad. Orädd dock han syns,
Och så han säger: "Måste här bli strid,
Bäst med den bäste, sändarn, ej hans bud,
Om ej med bägge: så vins mer beröm,
Förloras mindre." Zephon svarar djerf:
"Din rädsla sparar oss försöket, hvad
Den ringaste af oss förmår mot dig" [1].
Ej Satan svarar, qväfd af raseri,
Men lik en tyglad häst går stolt framåt
Och tuggar betslets jern. Strid eller flykt,
Allt fåfängt var; skräck ofvanfrån beklämt
Hans eljest tappra bröst. De nalkades

[1]) *mot dig* "du arge, och derför svage", säger texten.

Den vestra punkt, der vaktens krets just nu
Sig slöt, och stod i ordnad trupp förent,
I väntan på befallning. Gabriel,
Dess chef, för fronten ropar högljudt så:
"I vänner! jag hör ljud af lätta fjät,
Som hasta hit, och ser der skymta fram
I skuggan Zephon och Ithuriel,
Och än en tredje med konungsligt skick,
Men bleknad, vissnad glans, hvars vilda sätt
Och gång utvisa afgrundsfursten sjelf,
Som säkert oss ej lemnar utan strid.
Stån fast, ty i hans blickar lurar trots."

Han knappt talt ut, så kommo desse två
Och sade, hvem de förde, hvar han fans,
Hur sysselsatt och i hvad form nedböjd.

Då sade Gabriel med bister blick:
"Hvi har du, Satan, brutit gränsen, satt
För dina öfverträdelser, och stört
Dem du ej locka kan att gilla synd
Med ditt exempel? som ha rätt och magt
Att fråga, hvi du här trädt in så djerf,
Att störa sömnen, som det tycks, och dem,
Hvars boning Gud i sällhet här byggt upp?"

Föraktligt svarar honom Satan så:
"I himlen, Gabriel, du ansågs vis,
Jemväl af mig; men frågan, du här gör,
Det jäfvar. Hvem kan älska eget qval?
Hvem vill ej lemna helvetet, som kan,
Fast dömd dit? Sjelf du ville det helt visst,
Och sökte djerft att nå en annan plats,
Längst från allt qval, der hopp om vexling fans:
För plåga ro, för sorgen glädjens lön.
Jag sökte detta här; men du ej kan
Förstå mitt skäl, som känner endast godt,
Och icke frestat ondt. Och anför du
Hans bud, som band oss? Må han stänga då

Sin jernport bättre, vill han stänga oss
I detta mörka häkte. Der är svar.
Sant är, att jag blef funnen der de sagt;
Dock detta innebär ej våld, ej ondt."

Så han med trots. Stridsängeln, retad, gaf
Föraktfullt leende nu detta svar:
"Hur miste himlen ej en vis i dom[1]),
Då Satan föll, af dårskap nederlagd,
Och nu som flykting kommer han igen
Med tvifvel, om den vis är eller ej,
Som frågar, hur han djerfdes komma hit
Förutan tillstånd från sitt helvete.
Så vist han anser dock att fly från qval!
Så vist att komma undan från sitt straff!
Så döm du fritt, förmätne! tills den hämnd,
Som med din flykt du manat, möter dig
Sjufald och piskar denna vishet hem[2]),
Som dig ej bättre lärt, att intet qval
Kan likna vrede, retad utan gräns.
Men hvarför kom du ensam? Hvi med dig
Ej hela helvetet? Är qval för dem
Då mindre qval att fly från, eller du
Att tåla mindre stark? Du tappre chef,
Den förste sjelf att fly: om du förtrott
Din öfvergifna här ditt skäl till flykt,
Du säkert då ej kommit ensam hit!"

Med bistert uttryck svarar Fienden:
"Att jag ej mindre tål, ej skyr för qval,
O fräcke ängel! vet du väl. Mot dig
Jag tapprast stod, då till din hjelp i strid
Med knall och dunder åskan hastade
Och bistod ett ej annars fruktadt spjut.
Men ännu dina lösa ord, som förr,

---

[1]) *vis i dom*, egentl. en som var förträffligt egnad att döma om hvad som var vist eller ej.

[2]) *hem* "till helvetet."

Bevisa, att du icke vet hvad höfs
— Af svårt försök och motgång lärd —
En trogen chef: att icke våga allt
På farans väg, om han ej gått den sjelf.
Jag grep mig derför an, jag ensam först,
Att flyga öfver öde djup och se
Den nya verld, hvarom i helvetet
Ej ryktet tiger, för att finna här
Ett bättre hem, och mitt förtryckta folk
Ge bostad här, om ej, i luftens midt.
Men först jag tvingas väl att än en gång
Försöka, hvad du vågar och din trupp,
Hvars mera lätta värf det vore visst
Att tjena Gud med lofsång för hans thron,
Och buga afmätt, djupt, än dra i strid."

Stridsängeln honom genast svarade:
"Först jaka och se'n neka, påstå sig
Först fly ur pinan, vara se'n spion,
Gör ingen chef, det gör blott lögnarn röjd,
Satan! Och kan du säga *trogen?* Namn!
Du helga namn af trohet, skändadt så!
Hvem trogen? Mot din egen vrånga hop?
En lämplig kropp till detta hufvudet!
Var det er krigstukt, eder gifna tro,
Er krigsmanslydnad, att i lösten upp
Er trohet mot den erkändt Högsta Magt?
Och, sluga hycklare, som synas vill
Frihetens skyddsman nu: hvem, mer än du,
Har smickrat, bugat och gett slafviskt pris
Åt himlens Herre? Hvarför? Jo, i hopp
Att drifva honom bort och herrska sjelf.
Men märk, hvad jag dig råder nu: Bort, hän!
Fly dit du flydde från! Om här du mer
Inom fridlysta gränser visar dig,
Jag skall dig fängslad släpa till ditt hål,
Och det försegla, så att hånet dör
Om afgrundsporten, som för klent är stängd."

Så hotar han; men Satan aktar ej
Hans hot, och svarar, mer ursinnig, så:
"Nämn kedjor först, när jag din fånge blir,
Du stolte gränscherub; dock var till dess
Beredd att känna sjelf långt större tyngd
Utaf min starka arm; fast himlens Kung
På dina vingar far, då i hans ok
Bland likar spänd, du drar hans segervagn
Fram öfver himlens stjernbeströdda väg."

Då så han talte, klara änglahärn
Blef eldröd, spetsade som månens horn
Sin falanx[1]) och den Lede inneslöt
Med sträckta spjut, så tätt som när ett fält
Med moget korn, i vågor, böjer ned
En borstig skog af ax, hvart vinden för,
Och trägne plöjarn tvifvelaktig står,
Om vacker skörd på logen blifva skall
Blott boss. Å andra sidan Satan, skrämd,
Med all sin styrka samlad, utsträckt stod,
Lik Teneriffa[2]) eller Atlas, fast:
Hans växt steg högt i skyn, och på hans hjelm
Satt fasan. Det ej feltes i hans hand,
Som tycktes spjut och sköld. En gräslig strid
Nu hade följt. Ej paradiset blott
I detta uppror, utan stjernkupoln
Kanhända eller elementerna
Till slut förgåtts, hopvräkta, slitna i
Den vilda kampen; hade icke snart
Den Evige, att hindra gräslig strid,
I himlen hängt den gyllne våg, som syns
Der Skorpionen och Astrea stå[3]),

---

[1]) *falanx* (*φάλαγξ*), slagordning.

[2]) *Teneriffa*, ett berg på en ö af samma namn, den största af Canarie-öarna. *Atlas*, ett berg i norra Afrika.

[3]) *Vågen* är det af djurkretsens tolf tecken, som man finner mellan *Skorpionen* och *Astrea* eller *Jungfrun*.

I hvilken allting skapadt först han vog,
Den runda jorden sväfvande med luft
Till motvigt: nu der väges allt som sker,
Fältslag och riken. Vigter tog han två,
Bestämmande för fäktning eller flykt.
Den förra qvickt flög upp och balken slog.
När Gabriel det såg, han talte så:
"Satan, jag vet din kraft, och du vet min,
Vår egen ej, oss skänkt. Hvad vanvett då
Att bruka våld, då du ej mägtar mer,
Än himlen vill, ej jag, med dubbel kraft
Att trampa dig som dy. Vill du bevis,
Så läs din lott i stjernetecknet der,
Der du är vägd och funnen lätt och svag
Till motstånd." Satan såg dit upp, och såg
Sin skål högt lyft. Ej mer. Han flyr med knot,
Och bort med honom nattens skuggor fly.

DET FÖRLORADE PARADISET.

FEMTE BOKEN.

Innehåll.

Då morgonen inbrutit berättar Eva sin oroliga dröm för Adam; han tycker icke om den, men tröstar henne. De begifva sig till sina arbeten. Deras morgonhymn vid löfhyddans dörr. För att icke lemna menniskan någon ursäkt, ifall hon fölle, sänder Gud Raphael, att påminna henne om hennes lydnad och frihetstillstånd, om hennes nära fiende, hvem han är och hvarför hennes fiende, jemte hvad annat, som är af gagn för Adam att veta. Raphael kommer ned till Paradiset. Hans utseende beskrifves. Adam, sittande vid dörren af sitt tjäll, ser honom komma på afstånd. Han går ut att möta ängeln, förer honom till sin bostad, gifver honom af Paradisets mest utvalda frukter, samlade af Adam och Eva. Deras samtal vid bordet. Raphael framför sitt budskap, påminner Adam om hans ställning och hans fiende; berättar, på Adams åstundan, hvem denna fiende är, och huru han blef sådan, börjande med hans första uppror i himlen och orsaken dertill: huru han drog sina legioner med sig till de norra delarne och der förmådde dem att deltaga i hans uppror. Han öfvertalar alla utom Abdiel, en Seraph, som vederlägger och motsätter sig honom, och derpå lemnar honom.

Då morgonen med rosensteg gick fram
I öster, jorden perlbeströende,
Adam, som vanligt, vaknar, ty hans sömn
Var luftigt lätt, af frisk matsmältning född,
En sömn, den intet annat ljud än det
Af lätta löf och bäckar ångande
— Solfjädern, som Aurora [1]) svalkar här —
Lätt skingrade, och morgonsången gäll
Af foglar på hvar gren. Så mycket mer
Han undrar på att Eva ännu sof,
Med hår förvirradt och med glödhet kind,
Som i orolig sömn. På sidan stödd,
Halfrest, han med en hjertlig kärleks blick
Sig böjde öfver henne öm och såg
Skönhet, som vaken eller sofvande
Utstrålade behag. Då, med en röst,
Som när på Flora [2]) Zephyr andas, mild,
Han hviskar och rör lätt vid hennes hand:
"Vak upp min sköna maka, sista skänk
Och bästa himlen gaf, städs nya fröjd!
Vak upp! Re'n sol står klar; det friska fält
Oss kallar. Vi förlora morgonstund
Och märka ej, hur späda växten gror,
Hur lunden af citron i blomma står,
Hur myrrha droppar och hur balsamrör,
Hur färgerna omskifta, och hur bi't
På blomman sitter och drar sötma ut."

---

[1]) *Aurora*, morgonrodnadens gudinna.

[2]) *Flora*, blomstrens, vårens gudinna. *Zephyr*, vestanvinden, såsom en stilla len vind.

Af denna hviskning väckt, med uppskrämd blick
På Adam, talar hon, nu i hans famn:

"Du ende, der min tanke finner lugn,
Min ära, min fullkomning, glad jag ser
Ditt anlet, ser ny morgon; ty i natt
(Slik natt jag hittills aldrig haft) jag drömt —
Om drömt — ej som jag annars gjort, om dig,
Om gårdagsverk, om plan för nästa dag,
Nej, blott om synd och oro, dem min själ
Ej känt förr'n denna hemska natt. Det var
Som någon manat mig att vandra bort,
Med sakta stämma, den jag höll för din:
'Sof icke Eva! Nu är ljuflig tid,
Så sval och tyst, der tystnaden blott bryts
Af nattens sångare, som vaken nu
Utför sin ömma kärlekssång. Nu styr
Fullmånen och med mera älskligt ljus
I halfdag tingen visar: fåfängt dock,
Om ingen ser. Hvar stjerna vaken står
Att se — hvem, om ej dig, naturens lust?
Vid hvilkens syn allt gläds och tjusadt dras
Emot din skönhet uti skådning sänkt.'
Jag uppsteg på ditt rop, men fann dig ej.
Att finna dig jag styrde då min gång,
Och framåt gick jag uppå vägar, som
Helt plötsligt förde mig till detta träd
Utaf förbuden kunskap. Skönt det var,
Långt skönare, än jag det sett vid dag.
Då jag förundrad såg, stod en bredvid
Med vingar, skapad som de himlabud
Vi ofta sett: ur våta lockar dröp
Ambrosia. Han också på trädet såg.
'Du sköna växt', han sade, 'tyngd af frukt,
Täcks ingen lätta bördan, smaka dig,
Gud eller menska? Afskys kunskap så?
Har förbehållsam afund satt förbud?

Förbjud hvem vill, det skall ej hindra mig
Att njuta godt, som bjuds. Hvi eljest här?'
Så sagdt, han sträckte ut en vågsam arm,
Tog frukten, smakade. Jag ryste till
Vid ord så djerfva, vid ett dåd så djerft;
Men hänryckt han: 'Guddomeliga frukt,
Ljuf i dig sjelf, mer ljuf dock skördad så,
Förbjuden här, som blott för gudar skapt,
Med kraft att göra menniskan till gud;
Och hvarför ej [1]), då godt, ju mera det
Meddelas, växer desto rikare,
Ej Skaparen till men, blott till mer pris.
Här, sälla Eva, som en ängel skön,
Tag äfven du; fastän du lycklig är,
Blif mera lycklig, värdigast är du!
Af frukten smaka, och bland gudarne
Blif sjelf gudinna, ej vid jorden fäst;
Men än i luften såsom vi, och än
Till himlen stig, den du förtjent, och der
Det lif, som gudar lefva, lef ock du!'
Så sägande, han kom mig när' och höll
Tätt till min mund en del af denna frukt,
Han plockat. Lukten af den, ljufligt fin,
Så retade min smak, att jag förledd
Den smakade. Straxt upp till skyarna
Jag flög med honom; jorden under mig
Jag såg, oändligt utsträckt, vid att se
Och vexlingsrik. Förundrad så jag flög
I höga rymden, då jag plötsligt såg
Min ledare försvunnen. Jag sjönk ned
Och föll i sömn; men, o hur glad jag är,
Att det var blott en dröm?" När Eva så
Sin natt förtäljt, gaf Adam sorgset svar:

"Min bästa afbild och min dyra hälft,
Din tankes oro under denna sömn

---

[1]) *hvarför ej* göra menniskan till gud.

Stör också mig. Jag kan ej tycka om
Så sällsam dröm, af elakt ursprung visst.
Men ondt hvarfrån? Hos dig det ej har hem,
Ty du är skapad ren. Dock i vår själ
Mång ringare förmåga finnes, ställd
Uti förnuftets tjenst. Främst fantasin
Der har sin plats. Af alla yttre ting,
Som våra fem vaksamma sinnen te,
Hon skapar tankebilder [1]) luftiga:
Förståndet skiljer, ställer dem ihop,
Och detta — hvad vi jaka, neka — är
Vår kunskap eller åsigt. Till sitt rum
Det [2]), när naturen hvilar, drager sig.
Då vakar ofta gycklarn fantasi,
Och härmar efter; men missbildningar,
Vildt verk, den ofta skapar, mest i dröm,
Olämpligt tal och forna handlingar.
En sådan likhet tyckes mig jag ser
Med gårdagsqvällens tal uti din dröm
Men med ett sällsamt tillägg. Sörj dock ej!
Ondt komma kan i Guds och menskors håg,
Kan gå, ogilladt, och ej lemna qvar
Fläck eller tadel. Detta ger mig hopp,
Att hvad i sömn du skytt att drömma om,
Du vakande ditt bifall aldrig ger.
Blif icke rädd; fördystra ej din blick,
Som brukar vara mera glad och klar,
Än när skön morgon först på verlden ler,
Och låt oss till förnyadt verk stå upp
Bland dessa lunder, källor, blomster mång,
Som öppna nu den fina doft de gömt,
Den de för natten rikligt spart åt dig."

---

[1]) Milton följer här Aristoteles lära om de trenne själsförmögenheterna: sinnesförnimmelse (*αἴσθησις*) — fantasi (*φαντασία*) och tänkande, förstånd (*τὸ νοεῖν*). De Anim. Lib. III. Ö. A.

[2]) *Det*: förståndet.

Så han sin fagra hustru tröstade,
Och hon blef tröstad; men en stilla tår,
Borttorkad utaf hennes hår, flöt ner.
Två andra, ädla droppar stodo snart
Tillreds, kristalleklara, dem han straxt
Bortkysste, älskligt vittnande, att öm
Och from han räddes, att han sorg uppväckt.
Så allt blef godt, och de till fältet gå.
Men först, när undan skogens dunkla tak
De kommit fram i öppen gryningsdag,
Och solen, än knappt gången upp, med hjul
Än sväfvande utöfver hafvets bryn,
Sin våta stråle längs med jorden sköt
Och röjde allt det land i öster låg
Af Paradisets och af Edens slätt,
De böjde sig i dyrkan, började
Sin bön, som hvarje morgon troget hölls
På skilda sätt; ty hvarken uttryckssätt,
Ej heller helig lust dem felades
Att prisa Skaparn, så med tal som sång,
Oförberedt. Så qvick vältalighet
Der flöt, i prosa eller tonfull vers,
Melodisk, att den ej vann mer behag
Af lutors välklang. Så de började:

"Ditt ärofulla verk, all godhets Far,
Är detta, din den undersköna verld,
Du skapt: du sjelf då huru Underbar
Och Outsäglig! som här ofvan bor
För oss osynlig, eller dunkelt sedd
I dina lägsta verk, som tala dock
Om obegriplig godhet, gudamagt.
I ljusets söner, Änglar, talen I,
Som bäst det kunnen, I, som honom sen,
Och i en evig dag med sång och spel
Hans thron med fröjd omgifven! I i skyn
Och I, all jordens kreatur, hans lof

Förkunnen först och sist och utan slut!
Du skönsta stjerna, som i nattens tåg
Är sist, om du ej förr hör gryning till,
Du dagens pant, som kröner morgonen
Med klara ringen, prisa honom du,
När dag går upp, i ljuflig gryningsstund!
Och Sol, du verldens öga, verldens själ,
Bekänn, att Han är större! Höj hans pris
I evigt lopp, så när du stiger upp,
Som högt vid middag står och lågt vid qväll!
Måne, som flyr, som möter österns sol;
Fixstjernor, fästa i en rörlig krets,
Och I, fem andra vandringsbloss, som gån
I mystisk dans, med sång, uppstämmen högt
Hans lof, som ljus ur mörkret kallat upp!
Luft och I Elementer, dem naturn
Först födt, som i fyrfaldig blandning[1]) gån
I ständigt kretslopp, I, som blandens i
Och nären allt: er vexling låten städs
Fortgå till Skaparns ständigt nya pris!
I dimmor, dunster, hvilka höjen Er
Från höjd och dimtäckt sjö i duskigt grått,
Tills solen målar eder fåll med guld:
Till pris för verldens store upphofsman
Er höjen! Täcken blåa skyn med moln!
Med regnets skurar fukten törstig jord!
I uppgång höjen och i fall hans lof!
Hans lof, I vindar, andens mildt och högt
Från himlens fyra hörn; och eder topp,
I pinier, plantor, böjen dyrkande!
I källor — allt, som sorlar i sitt lopp

[1]) *fyrfaldig blandning*, enligt en gammal verldsåsigt, hvarom läses hos Cicero, De Nat. Deor. II. 33. 'Et quum quatuor sint genera corporum, vicissitudine eorum mundi continuata natura est. Nam ex terra, aqua; ex aqua oritur aer; ex aere æther; deinde retrorsum vicissim ex æthere, aer: inde aqua: ex aqua, terra infima. Sic naturis his, ex quibus omnia constant, sursus, deorsus, ultro, citro commeantibus, mundi partium conjunctio continetur.'

Med stilla välljud: sorlen till hans pris!
Stäm in hvad lif har fått! I foglar, som
Med sånger stigen upp till himlens port,
Ge'n honom pris med vingar och med röst!
I, som i vattnet gliden, I, som gån
På jorden, vandren ståtligt, krypen lågt,
I, vittnen, om jag tiger, tidigt, sent,
För höjd, dal, källa eller skugga frisk,
Som röst fått i min sång, som lärt hans pris.
Hel, altets Herre! I din mildhet gif
Oss alltid endast godt; och om i natt
Här samlats något, som är ondt, är doldt,
Förskingra det, som ljus fördrifver natt."

Så bådo de oskyldigt. Friden kom
Ock snart i deras håg, och vanligt lugn.
Och nu de skynda till sitt morgonvärf
Bland ljuflig dagg och blom, der någon rad
Af frukträd yppigt vuxna grenar räckt
För långt och tarfvade att hindras från
Fruktlös omfamning. Rankan ledde de
Att äkta [1]) almen: hon kring trädet slår
Giftvuxna armar, och för med sig sin
Hemgift, upptagna [2]) klasar, prydande
Dess torra löf. Så sysslande dem såg
Medlidsamt himlens Kung, och kallar på
Den umgängsamme anden Raphael,
Som reste med Tobias, tryggande
Hans giftermål med sjufaldt vigda mön.

"Du hört", han sade, "Raphael, hvad bråk
Satan, som genom mörka djupet flytt,
Uppväckt i Paradiset; hur i natt

---

[1]) *äkta* (maritare) ett i den klassiska poesien allmänt brukadt bildligt talesätt. Hor. Epod. II. 9, Virg. G. I. 2, Ovid. Met. XIV. 661.

[2]) *upptagna*, "adopted", adopterade, icke egna, men såsom egna upptagna barn.

Han menskoparet stört och tänker på,
Att störta menskoslägtet uti dem.
Gå derför och i dag som vän till vän
Med Adam tala, i hvad skuggigt hvalf
Du finner honom undan hettan gömd,
Att hvila från sitt dagsverk, spisande,
I stilla ro; och led ditt samtal så,
Att han får kunskap om sin sällhet här,
Om sällhet lemnad åt hans vilja fritt,
Dock denna vilja, fastän fri, likväl
Föränderlig. O måtte, varnad, han
Ej alltför säker tro sig. Nämn också
Om faran, och från hvem: hvad fiende,
Nyss fallen sjelf från himlen, stämplar nu
På andras fall från samma sällhets höjd.
Med våld? Nej, detta motstånd röna skall;
Men genom svek och lögn. Säg honom det,
Att om han syndar, han ej skylla kan
På öfverraskning, icke varnad, rådd."

Så talte, fyllande rättvisans kraf,
Den Evige, och ängeln dröjde ej,
När han sitt uppdrag fått; men ut ifrån
De tusen himlens Starke, der han stod
Med sköna vingar täckt, han uppsprang lätt,
Flög genom himlens midt, och änglarne
Åt bägge sidor veko, gåfvo rum
Ut efter etherns väg, till dess han stod
Vid himlens port, som vidt sig öppnar sjelf
På gyllne gångjern. Så med himmelsk konst
Guddomlige byggmästaren den byggt.
Derfrån, då hvarken stjerna eller sky
Den skymde, fastän liten, dock han ser,
Ej olik andra ljusklot, denna jord,
Och der Guds trädgård högst, med cedrar krönt.
Som när om natten Galileos glas,
Dock mindre säkert, uti månens rund
Framställer, hvad man hållit har för land;

Som seglarn, när ibland Cycladerna [1])
Delos och Samos synas först, varskor
En molnfläck. Dit han far med hastig flygt,
Och seglar genom vida etherskyn
Bland verldarna, med stadig vinge nu
På polens vindar; se'n med vinge qvick
Den veka luft han klyfver, tills han nått
Till örnens rymd. Han af hvar fogel hölls
För Phenix [2]), fogeln utan like, som
Att gömma sina öfverlefvor i
Soltemplet, till Egyptens Thebe far.
Med ens på Paradisets östra brant
Han nedslår, och sin seraphs-skepnad tar:
Sex vingar bar han för att skugga ge
Åt sina gudadrag. Det par, som satt
På breda skuldror, öfver bröstet föll
Med kunglig prydnad. Midtelparet gick

---

[1]) *Cycladerna*, en ögrupp öster om Grekland, till hvilken ön *Delos* hör. Den andra här nämnda ön, *Samos*, tillhör en annan ögrupp närmare Mindre Asiens kust, kallad Sporaderna.

[2]) *Phenix*. Om denna diktens skapelse förtäljer oss Herodot närmare i sin Historia, II. 73: "Äfven är ännu en annan fogel helig, vid namn Phenix; dock har jag icke sett den annat än i bild. Han kommer också mycket sällan till dem, såsom Heliopoliterna säga en gång hvart femhundrade år, och de påstå, att han alltid kommer, då hans far är död. Om bilden är lik, så ser han ut på följande sätt. En del af hans fjädrar äro guldfaniga, en del röda; till skapnad och storlek är han mest lik örnen. De säga nu, att han gör på detta sätt, men jag håller deras berättelse för osann. Från Arabien säges han föra sin far, inlagd i myrrha, till Helios (Solgudens) tempel och begrafva honom der. Men sålunda bär han honom. Först gör han ett ägg af myrrha, så stort som han förmår bära, sedan pröfvar han detsammas vigt, och när han pröfvat den, så urhålkar han först ägget, för att lägga sin far deri, och när han lagt fadren i det urhålkade ägget, tillsmetar han detta med ny myrrha. När nu fadren ligger deri, så blir vigten densamma. Och så inlagd för han honom till Egypten till Helios tempel. Så säga de nu att denna fogel gör." Ö. A. *Egyptens Thebe*, till skilnad från Greklands Thebe, som låg i Beotien.

Liksom ett stjernebälte kring hans lif,
Kring lår och länder liksom dun af guld,
Med himlafärger stänkt. Det tredje fot
Och häl beskuggade med fjäder, dränkt
I himmelsblått. Lik Majas son[1]) han stod
Och vingen skakade, att himmelskt doft
Flöt vida kring. Straxt blef han igenkänd
Af änglarne på vakt, som för hans rang
Och för hans bud med vördnad resa sig;
De gissa, att han sändts i vigtigt värf.
Han gick förbi vid deras tält och kom
På sälla fält igenom myrrhaskog
Och balsam, nardus[2]), cassia i blom:
En vildmark utaf dofter. Här naturn
Var yppig, än i barndom, lekte fritt
I jungfrudrömmar och göt sötma ut,
Vild, konstlös, regellös, oändligt säll.
Ur denna kryddskog honom nalkas såg
Nu Adam, då han uti dörren satt
Utaf sitt friska tjäll, ty soln, nu högst,
Sköt lodrätt ner att värma jordens djup
Med strålars glöd, för Adam alltför het.
Derinne Eva redde till i tid
Ett mål af smaklig frukt, som retade
Okonstlad matlust, ej en törst förtog,
Med nektardrycker släckt, med mjölklik ström,
Bär eller drufvor. Adam ropade:

"Hit skynda Eva! Se en värdig syn:
I öster ibland träden en gestalt
Hög nalkas, lik en annan morgon, som
Gått upp vid middagstid. Ett himmelskt bud
Han kanske för till oss och täckas skall

[1]) *Majas son:* Mercurius.

[2]) *Nardus.* Det är egentligen roten af en Ostindisk ört, Nardostachys Jatamansi, som lemnar det berömda välluktämnet. *Cassia* bereddes af Judarne (2 Mos. 30: 24, Ps. 45: 8) af en art *laurus*, som växer i Österlandet.

Att bli vår gäst i dag. Men gå nu straxt
Och bringa, hvad som fins i ditt förråd,
I rikligt mått, att ära nog må ske
Vår himlagäst. Väl må vi skänka dem,
Oss skänkt, af egna gåfvor; rikligt ge
Hvad rikligt gafs. Naturn mångdubblar här
Sin alstring, och beskattad mer hon blir
Mer fruktbar, så att spara ej behöfs."

Och Eva svarar: "Jordens helga mull,
Lifvad af Gud, ger oss förråder nog,
Hvar årstid, mogna hängande på stjelk,
Och se'n hvad sparsamt göms, att styrka få
Till näring och förlora osund must;
Men jag vill skynda, att från hvarje gren,
Hvar ört och saftig kurbis [1]) plocka hop
Så rikligt urval, att vår änglagäst
Skall tillstå, att också på jorden Gud,
Liksom i himlen, utbredt öfverflöd."

Så sagdt, med ifrig blick hon vänder sig
Helt brådt, i gästfri tanke på det val,
Som göras bör att välja smakligast,
Hvad ordning följas bör, att smaken ej
Hopblandas genom dålig följd; hur hon
I bästa vexling bringar rätt på rätt.
Se'n skyndar hon, och från hvar stängel vek,
Hvad jorden, den allföderskan, oss ger
I Indiens Ost och Vest, på hafvets [2]) kust,
I Pontus [3]) och på Punisk strand, och der
Alcinous [4]) styrde, all slags frukt, med skinn

[1]) *kurbis:* pumpa.

[2]) *hafvets:* Medelhafvets.

[3]) *Pontus:* en del af Mindre Asien. *Punisk strand:* en del af norra Afrika.

[4]) *Alcinous*, en konung på Corcyra (Corfu), för oss bekant såsom Odysseus gästfria värd och den sköna Nausicaas fader. De herrliga trädgårdarne på hans ö voro i forntiden mycket prisade.
Ö. A.

Groft eller slätt, tagghylsa, fnasigt skal,
Hon samlar rikligt, hopande dem upp
Frikostigt. Drufvan pressar hon till dryck,
Oskadlig must, och flere sorters mjöd
Af bär. Af söta kärnor, krossade,
Hon blandar ljuflig kräm, och rena kärl
Ej fattas henne. Se'n hon marken strör
Med rosor och med friska buskars doft.

Emellertid vår store stamfar gick
Emot sin gudalike gäst, ej följd
Af annat följe än sitt väsendes
Fullkomligheter. Sjelf han var sin glans;
Mer värdig än den dumma pomp, som står
I furstars tjenst: en grann och talrik svit
Af hästar och en guldsmidd stalldrängsflock,
Dem hopen, bländad, ser med öppen mun.
Men i hans närhet Adam, fast ej rädd,
Ändock med ödmjuk gång och vördnadsfullt,
Som för ett högre väsen, böjde sig
Och sade: "Himlafödde, ty en form
Så herrlig blott i himlen kan ha hem;
Då du nedstigit från din höga thron
Och, lemnande din sälla ort en stund,
Nu hedrar denna, värdigas med oss,
Oss två, som undfått denna vida grund
Af Gud, att hvila här i skuggrikt tjäll
Och smaka hvad i denna lustgård bäst
Du finner; till dess middagshettan gått
Förbi, och solen sjunker mera sval."

Mildt svarar honom åter ängelns Kraft [1]:
"Adam, jag derför kom, och du ej är
Så danad, eller har ett sådant hem,

---

[1]) *ängelns Kraft*, en efterbildning af de gamles uttryckssätt, såsom till exempel hos Homeros *Πριάμοιο βίη*, Priami kraft, i stället för helt enkelt Priamus (*Πρίαμος*); Horatius: Catonis virtus, i stället för Cato, o. s. v.

Att ej, fast himlens andar, gerna vi
Besöka dig. Så för mig till ditt tjäll
I skuggan. Middagstimmarne till qvälln
Jag äger fritt." Så till ett skogigt bo
De kommo, vänligt som Pomonas[1]) sal,
Blomhöljdt och doftande. Men Eva sjelf,
Af intet höljd och mera älskligt skön
Än skogens nymf, än diktens skönaste
Gudinna, som på Ida priset vann[2]),
Stod väntande sin gäst. Ej slöja hon
Behöfde, stark i dygd. Ej blygsel falsk
Förändrar hennes kind. Och ängeln nu
Den helga helsning, han långt efter gaf
Jungfru Maria, andra Eva, bjöd:
"Hel menskoslägtets mor, hvars rika sköt
Med söner verlden talrikt fylla skall,
Mer än med frukt mångfaldig här Guds träd
Fyllt detta bord!" Upprest af gräsrik torf
Var deras bord, med mossbänk rundtomkring,
Och på dess vida fyrkant hopad låg
All hösten, fastän vårn och hösten här
Gå hand i hand. De talade en stund;
Och maten blef ej kall. Då sade så
Vår stamfar: "Smaka du, o himlagäst,
De håfvor, hvilka den, som föder oss,
Som omätt gifver allt fullkomligt godt,
Att nära och förnöja oss, förmått
Jorden att lemna, kanske smaklös mat

[1]) *Pomona*, fruktens gudinna. Hon nämnes af Ovidius. Met. XIV. 623, sqq.

Pomona..., qua nulla Latinas
Inter hamadryadas coluit sollertius hortos,
Nec fuit arborei studiosior altera foetus:
Unde tenet nomen.

[2]) *Gudinna, som &c.: Venus* som af Paris, den tiden en ung herde på Ida, blef förklarad för den skönaste af de tre om priset täflande gudinnorna, Juno, Minerva och Venus. Ö. A.

För andeväsen; endast det jag vet,
Att samme Himlafader alla ger."

Då sade ängeln: "Derför hvad han ger,
Som evigt prisas skall, åt menniskan[1]),
Den renaste af andar finna bör
En föda god; ty föda tarfvar så
Ett väsen utaf ren intelligens[2]),
Som ett förnuftigt. Bägge sluta in
En hvar förmåga af förnimmelse
Mer låg: syn, hörsel, känsel, lukt och smak,
Att smakande hopkoka, smälta allt,
Och kroppsligt till okroppsligt byta om.
Ty vet, att allt som skåpats fordrar vård
Och föda. Utaf elementerna
Det gröfre blir mer fint: af jord blir sjö;
Luft föds af jord och sjö, och etherns eld
Af luft, och, som den lägsta, månen först,
Med fläckar i sitt runda anlete
Af dunst[3]), som ej förvandling undergått.
Och månen sprider också näring ut
Till högre klot ifrån sitt däfna land.
Och solen, som ger ljus åt allting, sjelf
Från allt en närande ersättning får
I våta dunster, och hvar qväll hon går
Till bords med hafvets gud. Fast lifsens träd
I himlen bära ambrafrukt, och vin
Ger nektar; fast hvar morgon ifrån gren
Vi skaka ljuflig dagg och marken se
Betäckt med perlekorn: har Gud dock här
Sin godhet blandat så med nytt behag,
Att här är himlen likt. Tro ej, att jag

[1]) *åt menniskan* "till en del ande", efter textens ord.

[2]) Milton uppdrager här en skilnad mellan änglarnes väsende, som säges vara *rent intelligent*, och menniskans, som blott är *förnuftigt* (rational). Ö. A.

[3]) "Af ångor, som ej ännu öfvergått till samma ämne som han (månen) består af."

Skall maten rata." Så de satte sig
Och grepo an sitt mål[1]). Och skenbart ej
Åt ängeln, ej i töcken, som det sägs
Bland Theologer, men med ifrig hast
Af verklig hunger och matsmältningsbrand
Att det förvandla. Hvad som öfver blir
Utsvettas lätt. Hvad under, då med eld
Af sotigt kol guldsökarn frestande
Kan vända (eller tror sig kunna det)
Metaller slaggiga till äkta guld.
Emellertid vid bordet Eva gick
Oklädd omkring och fyllde bägarne
Med ljufva drycker. O, du oskuld ren,
Värd paradiset! Då om någonsin
Guds söner ursäkt haft, om kärleken
Dem fattat. Men i deras hjertan fans
Ej sinnlig lusta, ej svartsjukans qval,
Som är den kränkta älskarns helvete.

När så med mat och dryck de tillfredsställt,
Ej nedtryckt kroppen, kom en hastig lust
På Adam, att tillfället ta i akt
Af detta samtal, att få kännedom
Om tingen ofvantill[2]); om deras lif,
Som bo i himlen, hvilkas glans han såg
Så vidt gå öfver sin, utstrålande
Guddomlig klarhet, med en magt så vidt
Utöfver mensklig: och sitt rädda tal
Han ställde så till himlens sändebud:

"O du, som bor hos Gud, nu vet jag väl
Din gunst, då menniskan du hedrar så,
Uti hvars låga hem du värdigats
Inträda, smaka denna jordens frukt,
Ej änglars föda, och dock njuten så,

[1]) *Och grepo an sitt mål*, "And to their viands fell", efter det Homeriska *οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.* Ö. A.

[2]) *tingen ofvantill*, d. ä. tingen öfver denna jorden.

Att knappt du kunnat synas mera nöjd
Vid himlens festmål. Hvad jemförelse!"

Den vingade Hierarchen[1]) svarade:
"O Adam! en Allsmägtig är, från hvem
Allt utgår, och till hvem allt återgår,
Som ej det goda svikit, skapadt allt
Till slik fulländning, allt i början ett,
Försedt med skiljda former, skiljdt i grad
Af ämne, och, i ting med lif, af lif;
Men mer förfinadt, mera andligt, rent,
Ju närmre honom ställdt och sträfvande
Hvart i sin vissa arbetskrets, att kropp
Till ande höja upp, inom en gräns,
Afmätt för hvarje slag. Så från sin rot
Uppspringer stjelken mera lätt; se'n löf
Mer luftigt, sist den fulla blomman bjert
Utandas vällukt. Blomman och dess frukt,
Som menskans näring, gradvis stigna upp,
Lifsandar blifva, animaliska[2]),
Förnuftiga: de sinne ge och lif,
Inbillning och förstånd, från hvilka själn
Undfår förnuft, förnuft, som är dess lif,
Så dömande[3]) som rent åskådande:
Det första mest är ert, det andra vårt,
Af samma art, skiljaktigt blott i grad.
Ej undra då, om jag det Gud er gaf
Af godt ej ratar, utan vänder det
Till tjenlig näring. En gång menniskan
Kanske i änglasamfund finna skall
En ej otjenlig föda, ej för lätt;

---

1) *Hierarchen*, eg. prestfursten, herrskaren bland himlens helige.

2) *animaliska*, tillhörande de oskäliga djuren.

3) Milton gör här en distinction mellan *bedömande*, *discursivt* förnuft, och *intuitivt* förnuft, af hvilka det förra leder sig till sanningen genom en rad af slutledningar; det sednare deremot ser det sanna i en omedelbar högre åskådning (intuition, af Schelling kallad intellectuel åskådning), hvilken ej är allom gifven. Ö. A.

Och kanske skall af denna kroppens spis
Er kropp till slut förbytas helt till själ,
Förädlad under tidens lopp, och fly
Som vi till ethern, eller ock bo fritt
Här, eller uti himlens paradis,
Om I befinnens lydige och fast
Och utan vank uti hans kärlek stån,
Hvars slägt I ären. Njuten dock till dess
Den sällhet full, som detta sälla lif
Kan gifva, ej i stånd att njuta mer."

Vårt slägtes stamfar honom svarade:
"Bevågne ande, mildt benägne gäst,
Väl har du lärt den väg, som leda bör
Vår kunskap, och naturens trappa satt
Från medelpunkt till omkrets, hvaruppå,
Betraktande allt skapadt, steg för steg
Vi kunna stiga upp till Gud. Men säg,
Hvad menar du med varningen: om I
Befinnens lydige? Hur skulle vi
Hans lydnad bryta, från hans kärlek gå,
Som skapat oss af stoft och satt oss här
Att njuta af det högsta sällhetsmått,
Som menskoönskan söka, fatta kan?"

Till honom ängeln: "Jords och himmels son,
Gif akt! Att du är lycklig, tacka Gud!
Att det förbli, beror utaf dig sjelf,
Utaf din lydnad. Håll dig fast dervid:
Det var den varning, som dig gafs. Lyd den!
Fullkomlig, men ej oföränderlig,
Gud gjort dig: god, men att förblifva det,
Han lemnat i din magt. Din vilja blef
Fri af naturen, ej af ödet styrd,
Det hårda, ej af sträng nödvändighet.
Frivillig tjenst han utaf oss begär,
Och ej en tvingad; sådan tar ej han
Emot, och kan ej heller. Ty hur kan

Ett ofritt hjerta pröfvas, om dess tjenst
Sker villigt eller ej, som endast vill
Hvad ödet bjuder, ej har annat val?
Jag sjelf och all den änglahär, som står
Inför Guds thron, behålla såsom I
Vårt sällhetstillstånd genom lydnad blott;
Ej annan borgen gifs. Vi tjena fritt,
Förty vi älska fritt, änskönt med kraft
Att hata: deri stå och falla vi.
Och några fallit i olydnad djupt
Från himlen ned i helvetet. O fall
Från sällhets höjd ned i ett sådant qval!"

Till honom Adam sade: "Dina ord
Jag uppmärksamt har hört, guddomlige
Lärmästare, och mer förtjust, än då
Cherubers sång på nära- berg sändt hit
Om natten lätta toner. Väl jag vet,
Att både verk och vilja fria skapts.
Dock att vår kärlek ej förgäta skall
Vår Skapare, skall lyda den, som gaf
Ett bud blott och så rättvist, städs min håg
Mig sagt och säger än. Hvad du förtäljt
Ha skett i himlen, något tvifvel väckt [1]),
Dock mer begär att höra, om du vill,
Fullständigt om så sällsam händelse
Och att med helig tystnad höras värd.
Och än är dagen lång, ty knappast soln
Sin halfva resa slutat, knappt begynt
Den andra hälften uppå himlens hvalf."

Så Adam bad, och efter tystnad kort
Samtyckte Raphael och började:

"Högt ämne, Adam, leder du mig på,
Ett sorgligt, svårt. Hur skall jag ställa fram
För menskligt sinne dåd osynliga

[1]) *tvifvel*, icke på sanningsenligheten af ängelns berättelse, utan om tjenligheten för Adam sjelf att derom veta mer.

Från andars strid? Hur utan grämelse
Så mångas fall, som förr med lydnad stått
I hög fullkomlighet? Hur visa sist
Det dolda från en annan verld, kanske
Ej rätt att yppa? Men för din skull må
Det ske. Hvad mensklig fattning öfvergår,
Det skall jag tala om i liknelser,
I det jag gifver anden kroppslig form
Som bästa uttryck: dock om jorden är
Blott himlens skugga [1]), och om tingen mer
Hvarannan likna, än man tror på jord?

Då denna verld ej fans, och Chaos satt
Der dessa himlar rulla, denna jord
Nu hvilar på sin midtpunkt, då en dag
(Ty tiden, fastän evig, lämpad på
Allt som förändras, mäter allt som är
Med nu- och forn- och framtid), då en dag
Af himlens stora år all änglars här,
På hög befallning kallad, utan tal
Inför den Allrahögstes thron med hast
Från himlens alla ändar samlades
I ljusa leder under sitt befäl.
Väl hundratusen fanor, lyfta högt,
Standar och märken mellan eftertrupp
Och front i luften fladdra, skiljande
Hierarchier [2]), grader, ordningar;
De äfven bära drägter glittrande
Med helga minnestecken utaf nit
Och utmärkt kärlek. När i kretsar så

[1]) Milton vågar här ej i bestämd form uttrycka den åsigten, att tingen på jorden äro blott en skugga af dem i himlen; utan låter ängeln, liksom i medvetande af, att denna uppenbarelse vore för hög för en dödlig, blott framkasta en vink derom, den Adam efter förmåga kan upptaga eller låta falla. Ö. A.

[2]) *Hierarchier;* Milton delar änglarne först i *hierarchier* (prestadömen), stora afdelningar, som anfördes af hvar sin Hierarch, (prestfurste) såsom han kallas i originalets v. 587, der öfversättningen måst bruka helt enkelt ordet *befäl* (v. 589). Ö. A.

Af obeskrifligt omfång, krets i krets
De stå; den store Fadren, i hvars famn
Lycksaligt sluten ende Sonen satt,
I deras midt, som från ett eldbergs topp,
Den klarhet gjort osynlig, talade:

"Hören I alle Änglar, ljusets slägt,
I Throner, Välden, Krafter, Mägtige,
Hören mitt bud oåterkalleligt!
I dag jag födt den jag förklarar för
Min ende Son; på detta helga berg
Jag honom smort, som I nu skåden på
Min högra hand. Han edert hufvud blir,
Och inför honom skola alla knän
I himlen böjas och ge honom pris.
Förblifven under hans regentskap [1] fast
Förente, likasom en enda själ,
I evig sällhet. Den mot honom bröt,
Bröt ock mot mig, bröt vårt förbund och skall,
Utkastad från Guds åsyn, falla i
Det sista mörkret, att uppsvulgen der
Förblifva utan räddning, utan slut."

Så Herren talade, och med hans ord
En hvar syns nöjd; ja syns, men är det ej.
Den dagen, såsom hvarje högtidsdag,
De sjunga, dansa kring det helga berg:
En mystisk dans, som denna stjernespher
Utaf fixstjernor och planeter närmst
Är lik i sina ringar, irrgångslikt
Förvecklade, men regelbundna mest,
Då mest de tyckas från all regel gå.
Guddomlig samklang, när de röra sig,
Så herrligt ljuder, att den Högste sjelf
Med tjusning lyssnar. Qvällen nalkades
(Ty vi ha qväll och morgon äfven vi,
Till vexling angenäm, ej för behof),
Och straxt från dans de gå till läckert mål,

[1]) *regentskap:* texten har *"vice-regering."*

Med ifver. Som de uti kretsar stå,
Bord sattes dit, helt hastigt rågade
Med änglamat: rubinröd nektar flöt
I perlor, diamant och guld massivt [1]),
Must af det ljufva vin, i himlen växt.
På blomsterbädd, hvar med en blomkrans frisk,
De äta, dricka, och i skönt förbund
Odödlighet och lust de svälja tryggt,
Der öfverdrift har rågadt mått till gräns,
Inför allgode Konungen, som gaf
Med riklig hand, af deras glädje glad.
Då nu ambrosisk natt, med molnen spridd
Ifrån Guds berg, der ljus och mörker föds,
Den genomklara himlens anlet bytt
I älsklig skymning (Natten der ej går
I kolsvart slöja), och en rosendagg
Bjöd allas ögon söka sömnens ro,
Förutom Guds, de aldrig sofvande;
Vidt öfver slätten all, och mera vidt
Än hela detta jordklot utbreds slätt
(Så äro Herrans gårdar), änglahärn,
Utbredd i hopar, leder, lägrar sig
Vid snabba strömmar under lifsens träd.
Tallösa tält och tabernakel qvickt
Uppsattes, der de sofvo, svalkade
Af svala vindar. Andra i sin tur
Uppstämde hymner omkring kungastoln
I vexling natten lång. Så vakar ej
Satan; så nämns han nu, hans förra namn
Hörs ej i himlen mer. Han, om ej främst
Bland ärkeänglarne, dock stor i magt,
I gunst och företräde, men nu tryckt
Af afund mot Guds Son, som denna dag
Af Fadren ärades, utropad till
Messias [2]), Konung smord, fördrog ej stolt

[1]) I kärl af guld besatt med perlor &c.

[2]) *Messias*, det hebreiska ordet Messias betyder *smord* eller *konung*.

Den synen, utan ansåg sig för kränkt.
Djup fattad utaf ondska och förakt,
Så snart midnatten bragt den mörka stund,
Som älskar sömn och tystnad, han beslöt
Att bryta upp och lemna otillbedd
Och utan lydnads gärd den Högstes thron,
Föraktligt. Väckande sin närmste man,
Till honom hemligt talade han så:

"Du sofver, vän? Hvad sömn kan sluta till
Ditt ögonlock? Och mins du hvad beslut
I går, så nyss gick öfver läpparne
På himlens konung? Dina tankar du
Åt mig förtrodde, mina jag åt dig.
Vi vakande jemnt varit ett: skall sömn
Nu skilja oss? Du nya lagar ser
Pålagda; godt, så rese sig ny håg
Hos oss, som tjena, till att pläga råd,
Hvad oviss följd det har! På denna plats
Kan mer ej sägas tryggt. Församla du
Utaf de tusental, som lyda oss,
Och säg, att jag, befalld, förr'n dimmig natt
Molntäcket drager bort, skall skynda hän
Med alla, hvilkas fanor följa mig,
Hemåt i ilmarsch, der vi inneha
Vårt hem i norden, och bereda der
En passande mottagning för vår kung,
Store Messias, och hans nya bud,
Som ämnar skyndsamt genom alla land
Framresa i triumph och stifta lag."

Den falske ängeln talte så och göt
Ondt råd uti sin följeslagares
Lättrogna bröst. Han sammankallar dem,
Och särskildt, en och en, de mägtige,
Närmst honom i befäl, och säger dem,
Att på den Högstes bud, nu straxt, förrän

Den skumma natten himmelen gjort lätt [1]),
Den stora fanan [2]) sättas skall i gång;
Berättar orsaken och flickar in
Tvetydigt afundstal, att fresta dem,
Att fläcka deras redlighet. Åtlydd
Blef dock signalen och den höga röst,
Som dem befallde. Stort i sanning var
Hans namn och hög hans grad i himmelen.
Hans anlet, morgonstjernan likt, som för
Stjernskaran, dem besvek och drog med lögn
Till honom tredjedeln af himlens här.
Men Evighetens öga, hvilket ser
De dolda tankar från sitt helga berg,
Ibland de gyllne lampor, som hvar natt
För Herran brinna, utan deras ljus
Såg uppror resas, såg hos hvem, hur spridt
Bland dessa barn af morgonen, och såg
Hvad skaror sig förenat mot hans bud,
Och log och talte till sin ende Son:

"Son, uti hvilken jag min ära ser
Fullt återskina, arfving af min magt.
Nu gäller det, att ej gå miste om
Vår allmagt, att betänka på hvad sätt
Vårt gamla kraf på guddom, herrskarrätt
Må häfdas; ty en sådan fiende
Står upp, som ämnar resa sig en thron,
Jemngod med vår, utöfver vidsträckt nord;
Som ej är nöjd, men böjd att fresta på
I strid, hvad kraft vi hafva och hvad rätt.
Låt oss betänka det och sammandra
Till detta vågspel, hvad vi än ha qvar

---

[1]) *Den skumma natten himmelen gjort lätt* (disencumber'd heav'n) d. ä. förrän natten lemnat, det af henne betyngda himlahvalfvet.

[2]) *Den stora fanan*, "den hierarkiska fanan", säger Milton, som gerna ger ett hugg åt Katholikerne, här för deras utvärtes prål med processioner och fanor. Ö. A.

Till vårt försvar, att icke oförtänkt
Tas bort vår höga plats, vårt helga berg."

Och Sonen, med ett anlet lugnt och klart,
Guddomligt strålande, osägligt rent,
Så svarar: "Fader, dina fiender
Beler du med allt skäl och skrattar trygg
Åt deras tomma anslag, tomma bråk:
Allt till min ära; mig, som deras hat
Ger glans, då all den kungamagt de se,
Mig gafs att qväsa deras mod, då de
Få lära, om jag äger kraft att slå
Till jord din ovän, eller sjelf slås ned."

Så Sonen svarade. Men Satan drog
I vingad hast framåt med mägtig här,
Oräknelig som nattens stjernors tal,
Som daggens morgonstjernor, hvilka soln
Till perlor gör på blommor och på blad.
De gingo genom land beherrskade
Af Seraphim, af Throner, Väldige,
I trefald grad, land, emot hvilka allt
Ditt välde, Adam, icke mer förslår
Än denna lustgård emot jorden all
Och hela hafvet, från ett klotrundt helt
Sträckt ut i längd; och när de gått der fram,
Till nordens gränser kommo de till slut,
Och Satan nådde der sin kungaborg,
Högt på ett fjäll, vidtglänsande, som berg
På berg, med pyramider och med torn
Ur diamantbrott brutna, block af guld:
Den store Lucifers [1]) palats (så het
Den byggnaden på menniskornas språk
Uttolkadt), som ej långt derefter han,
I allting sökande att likna Gud,
I efterhärmning af det berg, hvarpå

[1]) *Lucifer* eg. morgonstjerna (ljusbringare); i nyare kristna myther kallas djefvulen med detta namn. Jemf. Esaias 14: 12. Ö. A.

Christus förklarades i himmelens
Åsyn, benämnde Vittnesbördsens berg [1]);
Ty dit församlade han allt sitt folk,
Liksom befalld att hålla rådslag der,
Hur bäst de skulle motta deras kung,
När dit han komme, och med smädlig konst
Af efterhärmad sanning talte han:

"I Throner, Furstar, Välden, Mägtige,
Om dessa stolta namn ej nu stå qvar
Som tomma titlar, då med sitt beslut
En annan dragit under sig all magt,
Och höjt sig öfver oss med namnet af
Smord Konung, för hvars skull vi skyndat hit
Med nattlig marsch och samlats här i hast,
Blott för att pläga råd, hur vi må bäst,
Med hvad ny heder, som kan hittas på,
Mottaga honom, som af oss begär
Tribut af knäfall, icke gifven än,
För mycket ren åt en, men dubbelt svårt
Att ge åt en och åt hans afbild ock.
Hvad, om vi skulle fatta bättre råd,
Uppresa oss och kasta af hans ok?
Skall eder nacke sänkas, böjen I
Ett villigt knä? Det skall ej ske, så sant
Jag känt Er rätt, så sant I kännen Er
Som himlens födda barn, i ingens våld,
Om ock ej alla like, frie dock
I samma grad; ty grad och ordning stå
Med frihet väl tillsammans, stå ej mot.
Hvem kan med rätt och skäl tillvälla sig
Envälde öfver dem, som rätt gjort till
Hans likar, om i magt och glans ej fullt,
Likväl i frihet? Hvem kan lagar, bud
För oss utfärda, då vi utan lag

[1]) *Vittnesbördsens berg*, se Esaias 14: 13. Milton har efter den engelska bibelöfversättningen "the mountain of the Congregation."

Ej fela? mycket mindre bli vår kung
Och söka dyrkan i förnedring af
De höga titlar, som försäkra oss,
Att vi bestämts att herrska, ej till tjenst."

Så långt hans djerfva tal åhördes tyst
Och utan klander, då bland Seraphim
Abdiel, än hvilken ingen mera varmt
Höll Gud i vördnad och hans helga bud,
Stod upp med lågan af sitt stränga nit
Och lät sin vredes ström framvälla så:

"O arga slutkonst, hädisk, falsk och stolt!
Ord, dem ej något himmelskt öra här
Sig väntat, Otacksamme, minst af dig,
Sjelf öfver dina likar ställd så högt.
Fördömer du, med gudlöst tadel, det,
Som Gud med rätt påbudit, fäst med ed:
Att för hans ende Son, rättvisligt klädd
Med kungaspira, hvarje himlens själ
Skall böja knä och i all ödmjukhet
Bekänna honom Kung? Orätt, du sagt,
Platt orätt är, att frihet binds af lag,
Att like öfver like råda skall,
Och öfver alla en med ändlös magt.
Skall du ge lag åt Gud? och tvista, du,
Om frihets gränser med den dig har gjort
Till hvad du är, som efter sitt behag
Skapt himlens mägtige och satt dem gräns?
Erfarenhet oss lärt, hur god han är,
Om allt vårt goda och vår värdighet
Hur omtänksam, hur fjerran derifrån
Att oss förnedra, böjd att öka förr
Vår sällhet, under detta hufvud mer
Förenta. Låt dig ock ha rätt deri,
Att like icke like styra bör:
Du, fastän stor och herrlig, anser du
Dig eller alla änglars kraft förent
Jemförlig med Guds Son? med hvilkens magt,

Som med sitt Ord, den höge Fadren gjort
Allting, dig ock samt alla änglarne,
I deras ljusa grader, och dem krönt
Med ära och till deras glans gett namn
Af Throner, Furstar, Välden, Mägtige,
Med verklig magt. Hans spira gör ej mörk,
Men mera lysande, då han, som är
Vårt hufvud, så blir en utaf vårt tal,
Hans lag vår lag, och all hans ära går
Igen hos oss. Upphör att rasa fräckt;
Att desse fresta! Skynda och gör lugn
Den vrede Fadren och hans vrede Son,
Och sök i tid att få förlåtelse."

Så talte Ångeln häftigt; men hans nit
Fann intet stöd, som uti otid dömdt,
Som sällsamt, brådstört. Deråt gladde sig
Affällingen och sade mera stolt:
"Vi äro skapade, du sagt: ett verk
I andra hand, från Fadren öfverfördt
Till Sonen? Hvilken sällsam sak och ny!
Hvar har du fått den läran från? Hvem såg
Den skapelsen? Och kommer du ihåg
Ditt upphof, då du fick af Skaparn lif?
Jag vet ej tid, då det ej var som nu,
Vet ingen före oss[1]. Vårt lif vi fått
Af egen lifskraft då, när ödets gång
Sitt hela kretslopp fyllt: en mogen börd
Af denna hemlandshimmel, etherns barn.
Vår kraft vår egen är. Vår högra hand
Skall lära oss, att genom bragder se,
Hvem som vår like är. Då skall du se,
Om det vår afsigt är att tigga nåd
Med böner, att kring allmagtsthronen stå
Som bedjande, ej bjudande fastmer.
För denna nyhet till din Smorde Kung,
Och fly förr'n något ondt afskär din flykt."

[1]) *före oss*, före oss i tid, som kunnat vara vårt upphof.

Han talte, och som djupa vattens dån
Doft mummel genljöd bifall åt hans ord
Ifrån en tallös hop. Men, icke skrämd,
Den flammande Seraphen, fast allen',
Kringsluten af ovänner, svarar djerft:

"Fördömde Ande, fallen ifrån Gud,
Som kastat bort allt godt! Jag ser ditt fall
Bestämdt, din arma hop jemväl inhvärfd
Uti ditt falska svek, och smittan spridd
Så af ditt straff som brott. Från denna stund
Var lugn, hur du skall slippa detta ok
Af Guds Messias. Dessa milda bud
Ej gifvas nu: beslut af annan art,
Oåterkalleliga, vänta dig.
Den gyllne spira, som du har försmått,
Är nu ett jernris [1]) till att sönderslå
Och bryta din olydnad. Väl du rådt;
Dock flyr jag icke för ditt råd och hot
Från dessa ondskans fält; men att den hämnd,
Som nalkas, rasande med plötslig eld,
Ej träffar mig. Ty snart du känna skall
Hans dunder på ditt hufvud och hans eld.
Lär då med jämmer, hvem som dig har födt!
Lär då, hvem dig tillintetgöra kan!"

Så talte Abdiel, som trofast stod
Ibland trolöse, trofast ensam han,
Ibland oräkneliga falske, fast,
Oskakad, oförförd och oförskräckt.
Sin tro han höll, sin kärlek och sitt nit;
Ej antal, ej exempel honom bragt,
Att från det rätta gå och ändra håg,
Fast ensam. Midt ibland dem gick han bort,
Lång väg bland fiendernas hån, det han
Med höghet bar och icke skrämd af våld.
Med lika hån han vände nu sin rygg
Åt dessa tinnar, dömda re'n till fall.

[1]) *jernris*, se Ps. 2: 9.

DET FÖRLORADE PARADISET.

SJETTE BOKEN.

Innehåll.

Raphael fortfar att förtälja, huru Michael och Gabriel blefvo utsände för att strida mot Satan och hans änglar. Första striden beskrifves. Satan med sin magt drager sig tillbaka under natten. Han kallar till rådplägning; uppfinner djefvulska machiner, som under den följande dagen bringa Michael och hans änglar i någon oordning; men desse upprycka slutligen berg och krossa dermed Satans stridsmän och machiner. Men då oväsendet likväl ej dermed ändas, sänder Gud på tredje dagen sin Son, åt hvilken han sparat äran af denna seger. Han, kommande med sin Faders magt och låtande sina legioner stå stilla på hvardera sidan, kör med sin dundrande vagn midt ibland fienderna, förföljer dem, oförmögna till motvärn, till himmelens mur, som öppnar sig. Desse löpa då i förskräckelse och förvirring ner uti det för dem beredda straffets rum i djupet. Messias återvänder i triumph till sin fader.

All natten ängeln oförfärad gick
Framåt på himlens fält, tills morgonen,
Af timmarne uppväckt, med rosig hand
Lät ljusets portar upp. En grotta är
Uti Guds berg, hardt nära vid hans thron,
Der ljus och mörker i beständig rund
Få bo och flytta turvis. Himlen har
En älsklig vexling, lika natt och dag:
Här ljuset flyr, och vid den andra dörrn
Inträder mörkret lydigt, att sin tid
Beslöja himlen, fastän mörkret der
Här vore skymning. Så kom morgon nu,
Som i den högsta himlen, klädd i guld
Af rensta glans. För honom flydde natt,
Af österns strålar spetsad. Slätten då,
Betäckt med trupper, ordnade till strid,
Med stolta hästar, vagnar, vapens glans,
Som blänkte tidt, här mötte först hans syn.
Krig såg han, såg en strid beredd och fann,
Att det var redan kändt, hvad han som nytt
Der tänkt förtälja. Glad han blandade
Sig bland de starke, der han emottogs
Med fröjd och ljudligt bifall, att dock en
Af tusenden, som fallit, ändock en
Tillbakavände. Till det helga berg
Han under bifall fördes, ställdes fram
Inför Guds stol, och derifrån en röst
Ur midten af en guldsky hördes mildt:

"Guds tjenare, väl handladt! Väl du stridt
En ädel strid, som ensam hållit stånd
För sannings sak mot denna upprorsflock,

Du, mer än de i vapen, stark i ord.
För sanningen du vittnade och bar
Ett allmänt tadel, värre att fördra
Än våld. Ty derpå gick din sträfvan ut
Att stå för Herran gild, fast verldens dom
Var motsatt. Lättare den striden är
Som väntar: att med dessa vänners hjelp
Tillbakavända mera ärorik,
Än vred du bortgick, och att nederslå
Med våld enhvar, som fräckt förnuftets lag,
Det rättas, nekar, och Messias som
Sin Kung, som herrskar med förtjenstens rätt.
Gå Michael, du himlahärens chef,
Och du dernäst i tapperhet och mod
För mina söner, Gabriel, i strid
Till seger; vapenklädda Helige
I tusental för ordnade till kamp,
I lika tal med denna fräcka hop
Upproriske! Med eld och svärdshugg dem
Grip orädd an! Förfölj till himlens bryn,
Och drif dem bort från sällheten och Gud
Till deras straffort, till Tartarens svalg,
Hvars Chaos utaf eld ren gapar vidt,
Beredt att fånga dem i deras fall."

Så talte Herrskarns röst. Moln började
Förmörka berget, rök att rulla fram
I mörka kretsar, lågor sköto upp,
Ett vredens tecken. Med förskräcklig ton
Trumpeten högt i etherns rymder ljöd.
På detta bud de starke stridande,
Som himlen värjde, i en fyrkant stor
Oemotståndligt slutne, gingo fram
I ljusa legioner, vid ett ljud
Af instrumenters samklang, väckande
Hos hären med dess höge ledare
En hjeltelust till strid och vågsamt verk

För Gud och hans Messias. Framåt gå
De oupplösligt fast. Ej berg, ej dal,
Som låg i deras väg, ej skog, ej ström
Bröt deras led. Ty öfver marken högt
De gingo, och den veka luften bar
De lätta fjät; som då all foglars slägt,
I ordnadt tåg på vingar buret, kom,
Tillkalladt, öfver Eden, för att få
Namn utaf dig. Så öfver mången trakt
Af himlen gå de, öfver månget land
I längd som tiofaldt vår jord. Till slut
Långt bort vid himlaranden sågs i norr
Från gräns till gräns en eldlik trakt, utsträckt
I krigiskt hot, och, då man närmre såg,
Med höjda spetsar späckad utan tal
Af spjut, med hjelmar, sköldar, tecknade
Med skilda märken utaf skrytsamt slag.
Satans förbundna styrka ryckte fram
Ursinnigt hastigt; ty just denna dag,
Med öfverrumpling eller strid, de tänkt
Att taga in Guds berg och på hans thron
Hans afundsman uppsätta, Frestaren
Så bold. Men deras plan ses fåvitsk re'n
Vid vägens midt. Fast oss det sällsamt syns,
Att ängel emot ängel gick i strid
Och möttes i het fiendskap, som mötts
Vid glada kärleksfester ofta förr
Endrägtigt, såsom söner af en far,
Lofsjungande den Evige: dock nu
Stridsropen började, och drabbningens
Oväsen afbröt snart hvar tanke mild.
Högt midt ibland dem, upplyft som en gud,
Affällingen satt i en solblank vagn,
I härmadt gudamajestät, kringränd
Af Cherubim med sköldar utaf guld.
Han nedsteg från sin granna thron, ty re'n
Var rummet trångt emellan här och här
— Ett fasligt mellanrum —, och front mot front

Stod uppställd uti en förfärlig rad
Af hisklig längd. Framför sin mörka trupp,
På stridens hemska egg, förr'n den bröt lös,
Satan med långa, stolta steg gick fram,
Tornhög och väpnad i demant och guld.
Abdiel den synen ej fördrog, der han
Stod bland de högste, böjd för stora verk,
Och yppade sitt djerfva hjerta så:

"O himmel, att den Högste härmas kan
Så väl, der ingen tro och redlighet
Fins qvar! Hvi skall ej felas kraft och magt,
Der dygden felas, hvi ej svagast stå,
När fräckast, fast man tycks okufvelig?
Hans kraft, förtröstande på Herrans hjelp,
Jag fresta vill, hvars skäl jag funnit falskt
Och osundt. Och det är ej mer än rätt,
Att den, som uti strid om sanning vann,
Också skall segra uti vapenstrid;
Fastän den kampen djurisk är och stygg,
Då skälet tager våld till hjelp. Men så
Det skäl, som segrar, blifver mest ett skäl."

Från sina vapenbröder nu han gick
Framåt. På halfva vägen mötte han
Sin djerfve ovän, upptänd af hans hast
Än mer, och trygg han bjuder honom trots:
"Stolte, du möts! Ditt hopp dock var att nå
Förutan motstånd till din önskans höjd,
Att finna obevakad Herrans thron,
Förlåten utaf fruktan för din magt,
Din tungas kraft. Narr! att ej tänka på,
Att mot Allmagten du till vapen grep,
Som af de minsta ting kan mana fram
Ändlösa härar till att nederslå
Ditt vanvett; hvilken med sin blotta hand,
Hvars kraft är gränslös, i ett enda slag
Dig hjelplöst kunde krossa och i natt

Ditt krigsfolk innesluta. Men du ser:
Ej alla följa dig! Än finnas de,
Som älska tro och fromhet mer, fast då
Du icke såg dem, när jag i din verld
Stod ensam, tycktes falskligt skilja mig
Från er. Se mitt parti! och lär för sent:
En kan ha rätt, när tusen fara vill."

Den store Fienden med spotsk, sned blick
Så svarar: "Svårt för dig, men för min hämnd
I läglig tid, först sökt, ifrån din flykt
Du kommer, upprorsängel, för att få
Förtjenad lön, det första prof min hand
Uppretad ger, alltsen din tunga först,
Motsägande, djerfts sätta sig emot
En tredjedel af gudarne, som mötts
Att påstå sin guddomlighet; som ej,
Så länge guddomskraft uti dem käns,
Åt *någon* allmagt ge. Men väl du kom
Framför de dina, lysten att från mig
En fjäder röfva och med sådan bragd
Förskräcka resten. Detta uppehåll
Begagnar jag att säga dig, hur först
Jag lärt att frihet och att himmel var
För himlasjälar endast ett; men nu
Jag ser, att mängden lättjefull helst går
Som tjensteandar, vand vid fest och sång.
Dem har du väpnat, himlens sångarcorps,
Träldomen att mot frihet gå i strid,
Det bådas verk jemfördt snart visa skall."

På detta svarar Abdiel strängt och kort:
"Affälling, än du vilse far och vill
Så göra, fjerran från all sannings väg.
Orätt befläckar du med träldoms namn,
Att lyda hvad naturn och Gud befallt.
Gud och naturen hafva samma bud,
När den, som styr, är värdigast och står

Högt öfver dem han styrer. Träldom är,
Att tjena dåren, eller den, som rest
Sig mot den bättre. Sådan tjenst får du,
Sjelf icke fri, i träldom hos dig sjelf,
Du som oss förevitar fräckt vår tjenst.
Styr du ditt afgrundsrike; men låt mig
I himlen tjena Gud, i lydnad för
Hans höga bud, bäst värdt att varda lydt;
Dock kedjor vänta dig i helvetet,
Men intet välde. Tag emellertid
Af mig, vänd åter, som du sagt, från flykt,
En helsning på din gudsförgätna hjelm!"

Så sagdt, ett ädelt slag han lyfte högt,
Som hang ej, men så snabbt med stormfart föll
På Satans stolta hjelm, att ingen blick,
Ej qvicka tanken, mindre då hans sköld,
Hann mota faran. Tio jättesteg
Han raglar bakåt; sist, på nedböjdt knä,
Han stöds af spjutet: som då under jord
Vind eller vatten, brytande sin väg
Åt sidan, vräkt ett berg ifrån dess plats,
Halfdränkt med sina furor. Häpnad grep
De vrånga Throner, större ilska dock,
Att deras mägtigaste tuktad blef.
De våra jublade i eldig lust
Till strid. Nu Michael blåsa bjöd en stor
Basun [1]), och genom himlens vida rymd
Den ljöd, och trogna skaror höjde upp
Hosianna till den Högste. Overksam
Stod icke fienden. Med ryslig stöt
De rände samman: stormig vrede steg,
Och sådant buller himlen förr ej hört.
Mot rustningarna skrällde vapnen gällt
Med fasligt missljud; kopparvagnarne
På galna hjul framflögo; stridens dån

1) *stor basun*, text: ärkeänglatrumpeten.

Var hiskligt. Högt i luften hveno hemskt
Eldpilar uti salfvor lågande,
Och höljde båda härarne i eld.
Så under lågors hvalf de härar två
Tillsammans drabba, med förderflig storm
Och outsläcklig vildhet. Himmelen
Gaf eko, och om jorden funnits då,
Hon skakats till sin midt. Hvad under, när
Millioner änglar möttes vildt i strid,
Af hvilka sjelf den minsta hade magt
Med elementerna, beväpnad med
All deras kraft; hur mycket mera magt,
Här emot tallös här, att väcka upp
En ryslig stridsbrand, störande, fast ej
Förstörande det sälla land dem födt:
Om ej den Evige, Allsvåldige
Högt ifrån himlens starka fäste styrt
Och stäfjat deras magt, fastän till tal
Så stor, att hvarje trupp väl kunnat bli
En talrik här, i kraft hvar väpnad hand
En trupp. Fast förd i striden [1]), tycktes dock
Hvar enskild man en chef, som visste väl
Att rycka fram, att stå, att ändra plan
Och stridssätt, visste öppna, sluta till
Det grymma krigets åsar [2]). Ingen fans,
Som tänkte här på flykt, på återtåg.
Ej fruktan fans. En hvar let på sig sjelf,
Som på hans vapen stridens gång berott.
Bedrifter skedde der af evig glans,
Men obemärkt; ty detta krig var vidt
Utbredt, ombytligt: än en kamp till fot
På stadig grund, än högt i väldig flygt
Det luften slet. All luften tycktes då

---

1) *förd i striden*, lydande, icke befallande.

2) *krigets åsar*, en liknelse tagen från ett nyplöjdt fälts utseende; *åsar* motsvarar helt enkelt *lederna* i en uppställd här.

En eld i strid. I jemna skålar hang
Den strid en tid, tills Satan, hvilkens kraft
Gjort underverk, som ej i vapen mött
Sin like, ströfvande i hisklig kamp
Af fäktande Serapher, såg till slut,
Hvar Michaels svärd slog ner, och hur han slog
Sqvadroner i ett hugg. Med tvehändt kraft
Högt svängd, den hemska eggen nederkom
Vidt ödande. Att hindra slikt förderf
Han skyndar, bärande en klippig krets
Af tiofald demant, sin vida sköld,
En väldig rundel. Då han nalkades,
Den stora ärkeängeln glad höll upp
Med striden, som han hoppats här få slut
På himlakriget, om blott Satan föll,
Och drogs i kedjor fången. Hotfullt mörk
Och glödande som eld han talar först:

"Det ondas fader, okändt till ditt fall,
Namnlöst i himlen, rikt nu, då du ser
Förhatligt kif, förhatligt för en hvar,
Fast tyngst ändock, rättvisligt, för dig sjelf
Och dina vänner. Hur du himlens fred,
Den sälla, stört, och i naturen bragt
Elände, skapadt först, när brottet dig
Till uppror ledt! Hur du göt ondska in
Hos tusen, en gång trogne, redlige,
Men nu så falske! Tänk dock icke här
Att störa heligt lugn. Ut från sin gräns
Dig himlen kastar; himlen, sällhets hem,
Fördrager inga verk af våld och krig.
Bort då, och ondskan med dig vike bort,
Ditt foster, till afgrunden, ondskans plats;
Du och din leda hop! Ställ der till tvist,
Förr'n detta hämndens svärd begynt din dom,
Om ej mer häftig, vingad hämnd från Gud
Dig kastar brådstört dit med ökadt qval!"

Så talte änglafursten. Honom så
Ovännen svarar: "Tro dig ej med vind
Af luftigt hot den skrämma, som med verk
Du det ej kan. Har du en enda vändt
Till flykt, till fall, som ej står upp igen
Okufvad; att du hoppas mera lätt
Få magt med mig, förmätne, och med hot
Mig jaga hän? Tro ej att striden så
Skall sluta, den du kallar ond, men vi
En ärans kamp. Vi tänka vinna den,
Om ej, skall himlen bli det helvete
Du pratar om, och vi här fria bo,
Om än ej herrska. Samla all din kraft,
Tag fritt till hjelp den, som Allsmägtig nämns,
Jag flyr ej; men har sökt dig när och fjär."

Så talet slöts, och nu bereddes strid
I tystnad. Hvilken, fast med änglars mund,
Kan tälja detta, eller med hvad ting
På jorden klart förlikna, som förmår
Att lyfta mensklig tanke[1]) till en höjd
Af himmelsk kraft? De gudar liknade
I ställning, rörelser och vapenglans,
Vapen att strida om en himmel med.
I luften deras eldsvärd svänga nu
I hemska cirklar; som en sol en sköld
Sken mot den andra, medan Väntan stod
Förfärad. Skyndsamt änglahären sig
Tillbaka drog, der nyss var trängsta strid,
Och lemnar rum, otrygg så långt en slik
Förvirring når; liksom, att stora ting
Med små förlikna, om sträng ordning bröts,
Om krig uppkom bland stjernebilderna,
Och två planeter, ilsket skådande
Från vredgad ställning mot hvarann i skyn,
Till strid framflöge, stötte kloten hop.

[1]) *tanke*, orig. inbillningskraft.

Hotfullt upplyfta bägge på en gång
En närmst allsmägtig arm, att ge ett hugg,
Som afgör allt, ej tarfvar repas upp;
Och ingen tycktes gynnad framför ann
I kraft, i qvick beräkning. Men det svärd,
Som Michael fått ur Herrans vapenhus,
Var härdadt på det vis, att hvarken skarpt
Ej heller hårdt motstod dess egg. Och nu
Mot Satans svärd sig sänkande med kraft
Det nedföll, klöf det tvärt, och stannade
Först när det inträngt djupt och skurit upp
Hans högra sida. Då först Satan led,
Och vred sig hit och dit i kramp. Så svårt
Gick svärdet med ett vidtuppspärradt sår
Igenom honom. Etherämnet dock
Sig snarligt slöt, och ur det djupa sår
En ström af nektarvätska sprang likt blod,
Så som det blöds af himlaandarne,
Och rustningen blef fläckad, nyss så klar.
Straxt många, starka änglar lupo dit
Från alla håll till hjelp och ställde sig
Som skydd, då han på sköldar undanbars
Bort till sin vagn, som bakom stridens led
Tillbakadragen stod. Der blef han lagd,
Af ångest gnisslande, af trots och skam,
Att se sig slagen och sitt stolta mod
Så djupt förnedradt, hans, som hysa djerfts
Stark tillförsigt att likna Gud i magt.
Dock snart han helas. Andarne ha lif
I hvarje del, ej som en menska svag
I hjerta, hufvud, lefver, njurar blott,
Och kunna blott tillintetgjorda dö.
Ej deras veka kropp ett dödligt sår
Mottaga kan, ej mer än flygtig luft;
Helt hjerta[1]), hufvud, öga, öra; helt

[1]) *Helt hjerta* etc. d. ä. helt och hållet utgörande hjerta etc.; mottagande all slags sinneförnimmelse med och ägande tankekraft hvarje del af kroppen.

Förstånd och känsla lefva de och ta
Som bäst dem synes lemmar, skapnad, färg
Och storlek, än förtunnad och än tät.

På andra håll nu lika dåd förtjent
Att nämnas om, der Gabriels styrka stred
Och bröt med djerfva fanor in uti
Den djerfve Molochs här, som bjöd blott trots
Och hotade, att honom bunden dra
Vid sina vagnshjul. För den högste sjelf
Hans fräcka tunga icke skyr; men straxt
Till midjan klufven, flyr han vapenlös
Och vrålar utaf qval. På flyglarne
Uriel och Raphael, bolda fiender,
Fast store, väpnade med diamant,
Slå Asmodeus[1]) och Adrammelech,
Två starka throner, som föraktade
Att ringare än Gudar räknas för,
Men som på flykten lägre tankar lärt,
Hemskt höljda utaf sår i plåt och ring[2]).
Ej trög stod Abdiel emot denna hop
Af atheister. Med fördubbladt slag
Ariel och Arioch jemte Ramiels våld[3]),
Svedd och förbränd, han öfverända vrok.
Om tusen kunde jag förtälja, dem
Till evigt pris; men de utvaldas tal
Af änglarne, med lof i himlen nöjdt,
Ej söker menniskornas pris. Och dem,

---

[1]) *Asmodeus*, den kättjefulla, förstörande ängeln, som finnes omnämnd i Tob. 3: 8. *Adrammelech*, betyder i hebreiskan *mäktig konung*. "De af Sepharvaim brände upp sina söner, (åt) *Adrammelech* och Anammelech, Sepharvaims guddom" (2 Kon. 17: 31).

[2]) *plåt och ring* (plate and mail), d. ä. i det släta harnesket och i det af ringar hopfogade böjliga pansaret.

[3]) *Ariel*, namnet finnes i Esr. 8: 16, Es. 29: 1. *Arioch*, namnet förekommer i 1 Mos. 14: 1. *Ramiels våld*, (jemf. Virg. Æn. XI. 376. "Talibus exarsit dictis *violentia Turni*"), den våldsamme, häftige Ramiel.

Som, fast i kraft och bragder väldige
Och ifrigt ärelystne, dock på dom
Ur himlen och dess hågkomst strukits ut,
Låt dem namnlösa uti glömska bo.
Ty styrka ifrån rätt och sanning skild,
Vanhederlig, förtjenar tadel blott
Och skam, när den till ära ifrigt trår,
Inbilsk, och genom nesa söker pris.
En evig tystnad blifve deras dom.

Nu, när den störste fallit, nu när böjd
Slaglinien var och sprängd, oordnad flykt
Bröt in och vild upplösning. Marken all
Var strödd med brustna vapen. I en hög
Låg kullstjelpt vagn och körsven jemte spann
Vildt flämtande. Hvad än stod upprätt, vek
Uttröttadt, genom Satans matta här,
Försvarbar knappast; eller blekt af skräck,
Då först af fruktan fattadt och af qval,
Helt skymfligt flydde, bragt i sådan nöd
Till följe af olydnads synd, förut
Ej underkastadt fruktan, flykt och qval.
Men osårbare himlens Helige
I djup slagordning trängde fast framåt
Ogenomträngligt skyddade mot sår [1]).
Så mycken fördel deras oskuld gaf
I striden, då de ingen synd begått,
Olydnad ingen. Starke stodo de
I strid, och frie ifrån alla qval
Af sår, fast våldsamt rörda från sin plats.

Nu natten kom och öfver himlen spred
Sitt mörker, tvang dem till kärt stillestånd
Och tystnad böd åt krigets hemska dån.
Uti dess sköt' tillbaka draga sig

[1]) I texten lyder denna vers ordagrant öfversatt: "osårbare och ogenomträngligt väpnade."

Slagne och segrare. På stridens fält,
Der herrskande, slå Michael och hans här
Sitt läger, ställa vakter rundt omkring,
Cheruber like eld. Men på sitt håll
Satan med sina upprorsmän försvann
Långt bort i mörkrets land; och utan ro
Om natten kallar han tillhopa råd,
Och sade midt ibland dem oförskräckt:

"I fara pröfvade, i vapenmagt
Okuflige, kamrater dyraste,
Befunne värda icke frihet blott
— För ringa mål! — men det vi söka mer:
Heder och välde, ära, ryktbarhet,
Som härdat ut i dag i oviss strid
(Och om *en* dag, hvi ej i evighet?)
Det kraftigaste himlens Herre sändt
Emot oss från sin thron och ansett nog
Att oss förmå till lydnad för hans bud,
Fast fåfängt. Nu ej mera ofelbar
Vi kunna honom anse, fast tills nu
Trodd allvis. Mindre vapenstarke väl
Vi lidit något men och litet qval,
Förut ej kändt, men kändt blott med förakt.
Nu ha vi funnit denna etherkropp
Ur stånd att lida något dödligt ondt
Och oförgänglig, fast betäckt med sår,
Snart slutna, helade af medfödd kraft.
Men för ett ondt så litet lika lätt
Fins bot. Kanske att bättre vapen blott,
Mer grymma, när vi mötas åt härnäst,
Oss gagna mer, och mera skada dem,
Och jemna det, som ojemnt är, fast ej
I vår natur. Om annat hemligt skäl
Ger dem mer kraft, då vi behållit qvar
Vår själ oskadad, frisk vår tankekraft,
Behörigt råd och granskning visa skall."

Han satte sig, och straxt derpå stod upp
Nisroch, som var bland Förstadömen främst[1]).
Nu stod han ur den grymma striden flydd,
Svårt qvald, med vapen splittrade i kras,
Och gaf med molnfull uppsyn detta svar:

"Befriare från träldom, som oss ledt
Att njuta fritt vår guddomsrätt; men svårt
För gudar och obilligt verk det är,
Att strida mot ojemna vapen, qvald
Mot oqvald, hvilket föder sorgligt fall
Nödvändigt. Ty hvad båtar oss väl mod,
Hvad kraft, fast makalös, af pina qväfd,
Som kufvar allt och gör den starkes hand
Vanmägtig? Nöjets känsla kunna vi
Kanske försaka utan grämelse
Och lefva nöjde, hvilket lugnast är.
Men qval är största uselhet, är värst
Af ondt och stjelper, om det blir för svårt,
Allt tålamod. Kan någon finna nu
Ett medel utaf större kraft emot
Vår än oskadde ovän, eller oss
Med lika skydd beväpna, han förtjent
En lika tack som vår befriare."

Med blicken lugn gaf Satan detta svar:
"Ej ouppfunnet det, som du med rätt
Tror för vår framgång vigtigt, bringar jag.
Hvem af oss, som den klara ytan ser
Af denna ethergrund, hvarpå vi stå,
Ser detta himlens vida fastland, prydt
Med örter, frukt, ambrosisk blom och guld,
Ser dessa tingen med så ytlig blick,
Att han ej minnes, hvar de ha sin rot
Djupt under grunden, ämnen mörka, rå,
Af fint och eldigt skum; tills himlens ljus

[1]) *Förstadömen*, se Rom. 8: 38. Col. 2: 15.

Dem rör, tills blandade de skjuta upp
Så sköna, öppna sig för ljusets kraft.
Dem, uti deras mörker, djupet skall
Oss ge, uppfyllda utaf afgrundseld;
Och drifna uti långa, runda ting[1],
Ihåliga, och rörda blott af eld,
Utvidgade, de skola sända ut
Långt bort med dån bland våra fiender
Ett sådant skaderedskap, hvilket slår
I stycken och förkrossar allt, som står
Emot; och det skall blifva fruktan stor,
Att vi ha tagit Dundrarns skräckvigg bort.
Ej lång vår möda blir. Förr'n dagen gryr
Vår önskan uppfylld är. Till dess, friskt mod!
Bort med all fruktan! Kraft på klokhet stödd
Gör allting lätt och tål förtviflan ej."

Han slöt, och dessa ord det sjunkna mod
Upphöja, lifva deras matta hopp.
En hvar beundrar detta påfund, blygs,
Att han ej fann det; ty det tycktes lätt
För en och hvar, när funnet, som förut
Omöjligt var. Men kanske af din slägt,
När tider blir, och ondskan blir för stor,
Att någon, böjd för skada eller fylld
Af Satans funder, finner verktyg upp
Af lika art, att plåga menskors barn
För synd, benägna för inbördes mord.
Från rådslag nu de skynda till sitt verk.
Oviss stod ingen. Tusen händer straxt
Tillreds upprefvo himlens vida grund
Uti en blink, och sågo i dess djup
Naturens ursprungsämnen uti rå
Samvaro; svafvel- och salpeter-skum
Der fans, som blandadt och med mycken konst

[1] Läsaren finner här den första, råa beskrifningen på skottvapen, kanoner.

Hopkokadt, torkadt, de förvandlade
Till svarta korn och lade i förråd.
En del grof gömda ådror upp (vår jord
Har sådant ock) af mineral och sten,
Att gjuta verktyg af och runda klot,
Sändbart förderf. En del med bränbart rör
Förser dem, som, om blott det rörs, tar eld.

Så före dagning (natten blott det såg)
Var allt nu hemligt slutadt och beredt
Med tyst försigtighet. Men obemärkt,
När morgonen i öster fager sågs,
Stod segerhären upp. Till vapen ljöd
Trumpeten, och i vapen stodo de,
I gyllne rustning helt, en glansfull här,
Snart ordnad. Andre från de höga berg
Se kring. Fältvakter ströfva öfver allt,
Att spana upp den fjerran fienden,
Hvar lägrad, hvarthän flydd, om stridsberedd,
I stillhet eller marsch. Snart möttes han
Med höjda, flygande standar, i sen
Men fast slagordning. Straxt tillbaka flög
Zophiel, den snabbaste af Cherubim,
Och ännu midt i luften skrek han högt:

"Till vapen, stridsmän! Fienden är när,
Som flydd vi tänkt, och sparar oss i dag
Långt sökande. Räds ej han flyr. Så tätt
Som moln han kommer. I hans blick jag ser
Ett trumpet, fast beslut. Låt en och hvar
Tillspänna väl sin diamantrock, ta
Sin hjelm och gripa fast sin runda sköld,
Högt lyftad. Denna dag skall gjuta ner,
Om jag får gissa, ej en skur af dugg,
Men eldbeskodda pilars smatterstorm."

Så varnar han de ren varsamme, som,
Då intet hindrar, snart i ordning stå.
Härskriet utan oro straxt förnams,

Och deras leder gå framåt. Då, se!
Ej långt bort fienden med tunga steg
Sig närmar vid och djup, i fyrkant tom
Framsläpande sitt afgrundsredskap, stängdt
På hvarje håll af djupa, mörka led,
Att dölja listen. Så de stodo der
En stund, då Satan plötsligt visar sig
Framför dem, och hörs ropa högljudt så:

"Förtrupp, till höger och till venster fall!
Att våra fiender må se, hvad fred
Vi söka, huru vi med öppet bröst
Stå redo för dem, om de tycka om
Vårt uppslag och ej vända ryggen till.
Dock fruktar jag derför. Men vittne blif
Du himmel, då vi straxt fritt rycka fram
Dermed. I, som befallning hafven fått,
Stån färdige; berören nu den punkt
Vi sagt er, högljudt dock, så att det hörs!"

Så gäckas han med falska ord, och knappt
Han slutat, förrän fronten delar sig
Till höger och till venster, och vi se
Framför oss något nytt och underligt:
En trefald rad af pelare, som lagts
På hjul (ty pelare de likna mest,
Så ock urgröpta stammar utaf ek,
Af fur, grenlösa, fällda uti skog [1]),
Af malm, jern, sten — så, om ej [2]) deras svalg
Med hisklig mynning gapat mot oss vidt
Och bådat tomt fördrag. Vid hvar af dem
Stod en Seraph och svängde i sin hand
Ett rör med eld i spetsen. Då vi så
I ovisshet der stodo, grundande,
Med ens utsträcka alla sina rör

[1]) "eller på berg", tillägger texten.

[2]) *så, om ej* &c. d. ä. vi hade kunnat anse dem för blott pelare, *om ej deras* gap etc.

Och föra dem intill ett litet hål,
Med lätt vidröring. Genast i en eld
Sågs hela himlen, snart dock mörk af rök,
Utspydd ur dessa redskaps djupa gap,
Som fyllde luften med ett grufligt dån,
Och slet dess inre, styggt utgjutande
En djefvulsk hop af viggar och ett regn
Af jernklot, som, emot oss riktade,
Nedslogo med så häftigt raseri,
Att de, som träffades, ej kunde stå,
Fast förr som berg de stått, men föllo ned,
Änglar och ärkeänglar, tusentals.
Och vapnen hjelpte till; ty utan dem
Som andar lätt de vikit undan snabbt
Med qvick hopdragning eller flyttning blott.
Men skingring följde nu och nederlag.
Förgäfves öppnas deras täta led.
Hvad är att göra? Sker nytt anfall, slås
Det straxt tillbaka; skamligt nederlag,
Fördubbladt, gör dem mer föraktade
Och mål för oväns spe. Ty midt framför
En ny rad uppställd stod af Seraphim,
Beredd att fyra af ett andra lag
Af dunder. Men att slagne vända om
Var värre. Satan deras trångmål såg,
Och sade till de sina hånfullt så:

"Hvi komma ej de stolte segrarne,
Som kommo förr så modigt? Nu då vi
Till mötes gingo dem med öppen front
Och bröst och föreslogo fredsvilkor
Af bästa slag, straxt bytte de om håg,
Bortflydde, fingo griller konstiga,
Liksom för dans; dock tycktes de för dans
För vilda, för omåttliga: kanske
I glädjen att få fred. Men dock jag tror,
Om än en gång de höra vårt förslag,
Att vi förmå dem till ett qvickt beslut."

Till honom Belial, lika skämtsamt stämd:
"Vår chef, vi skickat dem förslag af vigt,
Af hårdsmält innehåll och skarpa skäl,
Af sådan art, att alla fröjd de skänkt,
Förbryllat många. Att förstå dem rätt,
Behöfs från topp till tå ett sundt förstånd;
Ej rätt förstådda, visa de ändock,
När våra fiender ej upprätt gå."

Så sinsemellan de i lustigt mod
Begabba, öfver hvarje tvifvelsmål
Om seger höjda. Att en evig magt
Med sina påhitt trotsa, tänkte de
Så lätt, föraktade hans åskas kraft,
Beskrattade hans här, då denna stod
En stund förvirrad. Dock ej länge så.
Uti sitt raseri de vapen ta,
Som passa mot ett sådant djefvulsverk.
Straxt (märk, hvad hög förträfflighet och magt
Gud har åt sina starka änglar skänkt)
De slängde vapnen bort och ilade
Till bergen (ty från himlen jorden lånt
En älsklig vexling mellan berg och dal),
Så snabba i sitt lopp som ljungeldssken.
Rotfasta klippor refvo de nu upp
Från grunden, lyfte deras stora tyngd:
Berg, vatten, skog med tag i ruggig topp
De buro uti hand. Bestörtning stor,
Var viss! och skräck grep upprorsmakarne,
När, kommande emot sig fruktansvärd,
De sågo bergens grundval uppåt vänd;
Till dess på deras afgrundsverktygs rad [1])
De sågo dem afvältas och sitt hopp
Begrafvet djupt inunder bergens last,
Och sågo se'n mot sina hufvuden
Berguddar slängas i förmörkad luft,

---

[1]) tredubbla rad, triple-row,

Som tryckte hela legioner ner.
Rustningen hjelpte till; ty krossad, klämd
In uti deras kropp, den vålde qval
Af värsta slag och månget smärtans rop,
Då de med mycken vånda vredo sig
Fram ur sitt häkte[1]), andar de af ljus,
Förr klart och rent, men grumladt nu af synd.
De andre[2]), samma vapen, härmande,
Nu gripa till och slita bergen upp,
Och högt i luften emot berg slår berg,
I hisklig kastning svängda från och till,
Så att de[3]) strida i en skugga hemsk;
Ett afgrundsbuller. Krig tycks blott en lek
Mot detta uppror. Hopadt hemskt tumult
Steg ur tumult. Och nu all himmelen
Förlorad gått, betäckt utaf förderf,
Om icke den Allsmägtige ifrån
Sin trygga plats i himlens helgedom,
Der han afväger tingen, förutsett
Och låtit detta uppror ske med flit,
Att så hans stora plan fullbordad blef,
Att Sonen ära, såsom hämnare
På hans ovänner, och att all sin magt
Åt honom lemna. Derför till sin Son,
Bisittarn på sin thron, han talte så:

Min äras återsken, o dyre Son!
Son i hvars anlete, osynligt, ses
Nu synligt, hvad jag genom guddom är,
Och med hvars hand jag utför mitt beslut;
Du andra Allmagt: tvenne dar förgått,
Två dagar, som vi räkna himlens dar,

---

[1]) sitt *häkte*, de öfver dem vräkta bergen.

[2]) *De andre*, resten af de onda andarne.

[3]) *Så att de* &c. En imitation af den Spartanske krigarens svar, då man sade honom, att fiendens pilar skulle förtaga solens ljus: "så mycket bättre; vi skola då strida i skuggan."

Se'n Michael och hans Starke drogo ut
Att kufva Satan. Svår var deras strid,
Och måste bli det mellan desse två;
Ty jag har låtit dem få handla fritt,
Och lika blefvo bägge danade,
Och hvad än synden verkat har till men,
Är litet, ty jag uppsköt deras straff.
Derföre måste en beständig strid
Fortfara utan lösning, utan slut.
Uttröttadt krig har gjort hvad krig förmår,
Och till oordnad framfart tygeln löst.
De strida nu med berg, ett vildsint verk
I himlen, farligt för det helas väl.
Två dar förgått, den tredje är nu din!
För dig jag den bestämt och hittills haft
Fördragsamhet, att äran må bli din
Att sluta detta krig, som endast du
Kan sluta. Jag i dig slik kraft och nåd
Omätlig göt, att alla lära må,
Hur du i himmel, afgrund allmagt har.
Och detta upprorsverk jag styrde så,
Att visa, huru du är värdigast,
Att ärfva allt, att blifva smord till Kung
Och arfvinge, en rätt den du förtjent.
Gå då, du starke i din Faders magt!
Bestig min vagn och led de snabba hjul,
Som skaka himlens grund. Min väpning tag,
Min båge och min allmagts åska tag,
Och fästa svärdet vid din starka länd!
Sätt efter mörkrets söner! Drif dem ut
Från himlens gränser till det lägsta djup!
Låt der dem lära, att förakta Gud
Och den Messias, som han smort till Kung."

Så sade han och klart på Sonen sken.
Och oförsvagad all sin Faders glans
Tog Sonen i sitt anlet upp. Och så
Den sonliga Guddomen svarade;

"O Fader, himlens högste Herrskare,
Först, heligast och bäst, du söker städs
Förherrliga din Son, jag åter dig,
Som rättvist är. Det är min äras glans,
Är min upphöjelse och all min fröjd,
Att du i mig förnöjd din vilja sagt
Uppfylld, som gör mig säll att fylla upp.
Din skänk af magt och spira tar jag mot,
Att ge dem gladare igen till slut,
Då du blir allt i allt, och jag i dig
För evigt, och i mig du allt har kärt.
Men den du hatar, hatar jag, och kan
Så väl din mildhet visa som din skräck,
I allt din afbild. Väpnad med din magt,
Ur himlen jagar jag rebellerna
Till detta ondskans rum för dem beredt,
Till mörksens kedjor och den mask, ej dör:
Dem, som sig reste mot ditt lydnadsbud,
Fast all vår sällhet är att lyda dig.
Då skola dina helgon, skilda från
Allt orent, stå omkring ditt helga berg,
Oskrymtadt sjungande ditt höga lof
Med halleluja, och bland dem jag främst."

Så sagdt, han öfver spiran böjde sig,
Och från Guds högra hand uppstod. Och nu
Den tredje morgonen sitt helga ljus
I himlen spred. Fram flög med stormvinds ljud
Den höge Fadrens char, som blixtar sköt;
Ej dragen, löpte hjul dock inom hjul,
Rördt af en inre kraft. Följd vagnen var
Af fyra änglar; fyra anleten
Hvar hade; liksom stjernor deras kropp
Och vingar ögon fyllde, likaså
Beryllehjulen[1]), hvilka sköto eld.

---

1) *beryll* "är flersidig och klar, af sjögrön eller blågrön färg, som kallas *Céladon*-färg; den sista af äkta stenar i anseende till hårdheten, smälter i elden." (Val. Min. p. 122).

Närmst öfver var en hvälfning af kristall,
Derpå en saphirthron, med ambra ren
Och alla färger prydd från regnets bro.
Han, väpnad helt i himmelsk krigardrägt
Af ståtlig Urim [1]), ett guddomligt verk,
Steg upp. På högra handen Segern satt
Örnvingad. Vid hans sida bågen hang
Och kogret, med tredubbla viggar fyldt,
Och framför honom rullade ett svall
Af rök, af hemska gnistor, flammors eld.
Af tvåfaldt tiotusen helgon följd
Han kom, och re'n i fjerran sken hans tåg.
Ett tal af tjugutusen (så jag hört)
Guds vagnar, hälften på hvar sida, sågs.
Han på Cherubers vingar åkte högt
Uppå kristallskyn, på sin saphirthron,
Långt glänsande och vidt, men af sin här
Först sedd. Oväntad glädje fyllde dem,
Då nu Messias' fana breddes ut
Af änglar höjd, hans himmelska baner.
Snart under hennes ledning Michael för
Sin änglahär, utsträckt på flyglarne,
Nu under samma hufvud sammanförd.
Guddomlig kraft beredde honom väg.
På hans befallning hvarje uppryckt berg
Gick till sitt rum. De gingo lydigt, när
Hans röst de hörde. Himlen straxt blef klar;
Med friska blomster logo dal och höjd.

[1]) *Urim.* Härom läses i 2 Mos. 28: 30 följande: "Och du skall låta (sätta) Ljus (Urim) och Fullkomlighet (Thummim) i ämbetsskölden, att de blifva på Arons hjerta, när han ingår för Herranom." I den Svenska bibelöfversättningen förekomma ej de Hebreiska orden *Urim* och *Thummim* såsom särskilda benämningar på något annat, än det de i allmänhet med sin betydelse angifva: *Ljus* och *Fullkomlighet.* I anmärkningen till anförda vers säges i Svenska bibelöfversättningen: "Hvad detta hafver varit vet man intet." Ur poetisk synpunkt behöfde det nu icke heller vara något annat än *Ljus* och Fullkomlighet. Ö. A.

Det såg hans ovän, men förhärdad stod.
De samla all sin magt till upprorskamp
Vansinnigt; blott förtviflan gaf dem hopp.
Kan sådan ondska bo hos himlens barn?
Men af hvad tecken tar den stolte skäl,
Hvad under göra en förhärdad vek?
Dem, styrkta af hvad dem bort vända om
Och qvalde af hans ära, afund grep
Vid denna syn, och lust att nå hans höjd;
Och åter ordnade, med våld, med svek
De hoppas segra, att få öfverhand
Mot Gud och mot Messias, eller sist
Nedstörta i gemensamt fall. Och nu
De dra till sista strid och flykt försmå
Och rädd reträtt. Då talade Guds Son
Till hären, som på hvar hans sida stod:
"Stån stilla, Helige, i ljusa led,
Och hvilen Er, I änglar, nu från strid!
Er kamp har varit trogen och af Gud
Väl tagen, tapper för hans kränkta rätt;
Och som I undfått, hafven I ock stridt
Okufligt. Dock hör andra händer till
Att straffa denna gudsförgätna hop.
Hans hämnden är [1]), är dens, som han bestämt.
Ej tal [2]) blef satt för denna dagens verk,
Ej myckenhet. Stån I och skåden blott
Guds vrede, öfver ondskan gjuten ut
Af mig. Ej Er, men mig de bjudit trots,
Afundats. Deras hat var vändt mot mig,
Emedan Fadren, den i himlens höjd
Allt tillhör, rike, magt och herrlighet,
Mig heder gifvit efter sitt behag.
Derför åt mig han lemnat deras dom,
Och efter önskan få de pröfva mig

[1]) "Hämnden är min; jag skall vedergällat." 5 Mos. 32: 35. Äfven Rom. 12: 19, Ebr. 10: 30.

[2]) tal = number.

I strid, om de tillsammans ha mer magt,
Än jag allena; då nu efter *kraft*
De mäta allt, och all förträfflighet
Af annat slag hos hvar och en försmå:
Och ingen annan strid beviljas dem."

Så talte Sonen och i skräck förböt
Sitt anlet, allt för strängt att se uppå,
Och full af vrede mot sin ovän drog.
Nu på en gång de fyra änglarne
Utbredde stjerneströdda vingar tätt
Bredvid hvarann med skugga hemsk, och hårdt
Hans vagnshjul rullade, liksom ett ljud
Af vattens buller eller truppers tåg.
Han for rakt fram mot sina fiender,
Som natten dyster. Under heta hjul
Den fasta himlen hel och hållen skalf,
Allt utom Herrans thron. Snart ibland dem
Han kom, och grep uti sin högra hand
Mångtusen blixtar, dem han sände ut
Och göt i deras själar fasans qval.
Förfärade de tappa allt sitt mod;
Allt motstånd upphör, vapnen fällas ner.
Han for på sköldar, hjelmar, hufvuden
Af Throner och nedsträckta Seraphim,
Som önskade, att bergen fallit ner
Och skyddat dem emot hans vredes slag.
På hvarje sida föllo som i storm
Hans pilar: från de fyra änglarne [1]),
Med ögon fulle, från de snabba hjul,
Betäckta äfven de med ögon tätt.
En ande styrde dem, och blixten sken
Ur hvarje öga; skadlig eld for ut
Bland de fördömda, tärde deras kraft
Och borttog all den styrka, som de egt,

[1]) *de fyra änglarne*, i texten: *från de fyra med fyrfaldigt ansigte.*

Nu trötta, sorgsna, fallna, utan mod.
Han brukar ej sin halfva kraft, men höll
I slaget åskan inne; ty han kom
Ej att utrota, men fördrifva dem.
De fallne reste han, och som en hjord
Af getter, en af fruktan hopträngd flock,
Han dref dem för sig, slagna, jagade
Af skräck och fasor intill himlens gräns,
Till dess kristallmur, hvilken, öppnad vidt,
Drogs inåt, visande ett väldigt gap
Ner i det öde djup. Så gräslig syn
Dem dref med skräck tillbaka; bakfrån dock
En värre dref dem. Handlöst störta de
Sig ned från himlens brädd. Guds vrede brann
Tätt efter i det bottenlösa svalg.
Afgrunden hörde sällsamt dån och såg
Från himmel himmel störta, ville fly
Förskräckt; men stränga ödet lagt för djupt
Dess mörka grund och bundit den för fast.
I nio dygn de föllo. Chaos röt,
I tiofald förvirring af det fall,
Hans välde [1]) störde. Sådant nederlag
Var hans förderf. Afgrunden nu till slut
Uppgapar, griper dem, och slutes till:
Afgrunden, deras hem, uppfyld med eld,
Som aldrig släckes, sorgens, qvalens hus.
Nu lättad gläddes himlen, läkte snart
Sin mur, som återvände till sitt rum.

När nu han ensam slagit fienden,
Messias vände sin triumphvagn om,
Och alla Helige, som tysta stått,
Bevittnande hans allmagts verk, gå fram
Mot honom jublande, och som de gå
I palmers skugga, hvarje ordning ljus,
De sjöngo honom Konung segerrik,

---

[1]) "Hans vilda anarki", säger texten.

Son, Arfving, Herre, den all magt har fått,
Bäst värd att herrska. I triumph han red
Igenom himlens midt till gårdarne
Och templet, der hans Fader på sin thron
Satt högt. Med ära togs han der emot,
Och sitter nu på sällhets högra hand.

Så mätande med jordens himlens ting,
På din begäran, att du varning tar
Af det som skett, för dig jag yppat nu
Hvad eljest ingen menska känna lärt:
Tvedrägten, kriget uti himmelen
Bland änglarne och deras djupa fall,
Som sträfvade för högt och föllo af
Med Satan, han som afund till dig bär,
Som stämplar nu att locka äfven dig
Ifrån din lydnad, att med honom du,
Beröfvad lyckan, också må ta del
Uti hans straff, elände utan slut.
Det skulle bli hans hela tröst och hämnd
— Som trots ännu emot den Högste Sjelf —
Att engång dela få med dig sitt qval.
Men lyssna icke till hans frestelser,
Och varna [1]) Eva. Lär af hvad du hört,
Af så förskräcklig föresyn, hvad lön
Olydnad får. De kunnat faste stå,
Men föllo. Mins det och för brottet räds.

---

[1]) "Varna din vekare", säger Milton.

DET FÖRLORADE PARADISET.

SJUNDE BOKEN.

Innehåll.

På Adams begäran berättar Raphael, huru och hvarför denna verld blef skapad; att Gud, sedan han utdrifvit Satan och hans änglar ur himlen, förklarade sitt behag vara, att skapa en annan verld och andra varelser att bo i den. Han sänder sin Son med herrlighet och med ett följe af änglar, att på sex dagar fullborda skapelseverket. Änglarne fira med hymner dess fullbordan, och han uppstiger åter till himlen.

Stig ned från himmelen, Urania [1]),
Om du med rätt så nämnes, hvilkens röst
Jag följde, lemnande Olympens höjd
Och vingstark Pegasus [2]) långt under mig;
Dig sjelf och ej ditt namn åkallar jag.
Du är ej en af sångens nio mör,
Som på Olympus bott; men himlafödd,
Förr'n bergen syntes, förrän källa flöt,
Du med en evig Visdom talade,
Din syster Visdom, som du lekte med
Inför din höge Fader, som förnöjd
Din himlasång åhörde. Ledd af dig
Till himlars himmel jag förmäten steg,
En jordisk gäst; har andats eldsluft fin,
Gjord mild af dig. Så led mig lika trygg
Tillbaka till mitt rätta element,
Att från otyglad häst jag ej (som förr
Bellerophon, fast från en lägre höjd)
Må falla ned på de Aleiska fält [3]),
Att vandra vilsen och förlorad der.
Osjungen hälften är, men trängre stängd
Inom den krets, vi dagligt för oss se [4]).
På jorden stödd, ej ofvan polen ryckt,

[1]) *Urania*, den himmelska (*Οὐρανία*); i gamla mythologien den af de nio sånggudinnorna, som beskyddade astronomien. Ö. A.

[2]) *Pegasus*, den ur mythen bekanta vingade hästen, på hvilken *Bellerophon* försökte att rida upp till himlen. Samme häst uppsparkade med sin hof sångens och diktens källa, Hippokrene. Ö. A.

[3]) *Aleiska fält*, en slätt i Cilicien, der Bellerophon, träffad af Jupiters blixt, störtade ned af Pegasus. Ö. A.

[4]) *den krets, vi dagligt för oss se*, d. ä. jorden och det för menskligt öga synbara.

Mer trygg jag sjunger med en dödlig röst,
Ej hes, ej stum, fastän min dag är ond [1]),
Och onda tungor hafva stungit mig,
I mörker och af faror omkringhvärfd,
I enslighet, men ensam ej, då du
I nattlig slummer kommer, eller när
En rosig morgon gryr. Led än min sång,
Urania, hörd af goda, om än få;
Men bortdrif ett barbariskt, vidrigt larm
Af Bacchus och hans hop, afkomlingar
Af denna vilda flock, som Orpheus [2]) slog
På Rhodope, der skog och berg förtjust
Var öra, tills det vilda bullret dränkt
Så röst som harpa. Sånggudinnan då
Sin son ej kunde gifva skydd. Men du,
Svik icke den, som ropar om din hjelp;
Ty du är himmelsk, hon en flygtig dröm.

Gudinna, säg hvad följde, sedan nu
Igenom hemskt exempel Raphael
Åtvarnat Adam att afhålla sig
Från affall: visat hvad i himlen händt
Affällingarne, att ej sammaleds
Det vederfores Adam och hans slägt,
Ålagda att ej röra kunskaps träd,
Ifall de bröte emot detta bud,
Så lätt att lyda vid ett sådant val
Bland allt, som kunde fägna deras smak,
Fast nyckfull. Han, och Eva likaså,
Åhörde talet uppmärksamt och full
Af djupa tankar och beundran för
Så sällsamt höga ting, för dem så svårt
Begripliga, som hat i himmelen,
Som krig så nära vid Guds sälla frid

---

[1]) anses syfta på Miltons betryckta och farliga ställning på den tid han diktade denna sång.

[2]) *Orpheus* dödades af Bacchantinnorna på *Rhodope*, ett berg i Thracien.

Och slik förvirring. Men det onda snart
Tillbakadrifvet öfversköljde dem,
Som födt dess böljor, oförenligt med
Lycksalighet. Snart Adam tystade
Det tvifvel i hans hjerta höjde sig.
Än syndfri, önskade han känna mer
Om det, som honom rörde: hur vår verld,
Så jord som himmel, först sin början tog;
När den blef skapad, hvarför, hvarutaf,
Hvad inom Eden skett, hvad utanför,
Re'n förr än han var till; som den, hvars törst
Knappt stillad är, ser strömmens strida lopp,
Hvars våta sorl uppväcker törst på nytt.
Än mer han sporde nu sin himlagäst:

"För oss du uppenbarat stora ting,
Vidt skilda ifrån allt i denna verld,
Guddommelige tolk, af ynnest sänd
Från höga himlen, att oss varning ge
I tid för det, som kunnat skada oss,
Okändt och öfver mensklig kunskaps gräns.
Till Gud oändlig skylle vi derför
Odödlig tack, och tage mot hans råd
Med ärlig föresats, att utan vank
Hans höga vilja lyda, som det mål
Vi skapats för. Men då det dig har täckts,
Att vänligt ge oss kännedom om ting
Högt öfver jordisk tanke, som ändock
Oss rörde, danade för högsta mål;
Så värdigas, att stiga lägre ned,
Och säg oss, kanske till ej mindre gagn,
Hur denna himmel blef, den vi nu se,
Så fjerran hög, med vandringseldar[1]) prydd
Otalige, och detta, som ger rum,
Som fyller rymden: luften, hvilken allt
Omfattar, gjuten mellan allting ut,

---

1) *vandringseldar*, moving fires, eldar, som röra sig, stjernor.

Kringslutande vår sköna jord? Hvad skäl
Förmådde Skaparn, i hans helga ro
Från evighet, till detta sena verk
I Chaos, och, en gång begyndt, hur snart
Fullbordadt? säg, om du det yppa törs,
Som vi här spörja, ej att forska ut
Det dolda i hans höga magt, men blott
Att med mer kunskap prisa mer hans verk.
Och dagens stora ljus än af sin väg,
Fast brant[1]), har mycket qvar. På himmelen
Utaf din röst, den mägtiga, fördröjd,
Hon bida vill, att lyssna på ditt tal
Om hennes tillkomst, om naturens, som
Stod upp, framfödd ur ett osynligt djup.
Och skyndar aftonstjernan hit att lyss
Och månen, tystnad följer natten åt,
Och sömnen vaka skall, när dig han hör,
Om ej förbjudas komma, tills din sång
Har slut, och innan morgon gryr du far."

Så Adam bönföll hos sin höge gäst,
Och gudalike ängeln svarade:
"Beviljadt vare det, som blygsamt du
Begärt. Dock att förtälja allmagtsverk,
Hvad ord, hvad seraphstunga kan förslå,
Hvad menskohjerta att begripa dem?
Men hvad du fatta kan, som tjenar bäst
Till att förherrliga din Skapare
Och göra dig mer säll, du höra skall;
Ty sådant uppdrag har jag ofvanfrån
Mottagit, att, begränsadt, ditt begär
Till kunskap fylla. Hvad deröfver går,
Ej fråga. Sök ej sjelf att forska ut
Fördolda ting, dem den Osynlige,
Allen' Allvetande, i natt försänkt,

---

[1]) *Fast brant:* fast solen framskridit så långt, att den började stupande sänka sig i vester.

Att jord och himmel ej må känna dem.
För forskning, kunskap, fins det nog ändå.
Men kunskap är som spis, behöfver väl
Med måtta njutas, att man veta må,
Hur mycket själen väl inrymma kan.
Den annars trycks af äckel: visdom vänds
Till dårskap, liksom födan vänds till vind."

Vet då, att se'n från himlen Lucifer
(Så kalla honom, en gång klarare
Än ibland stjernor stjernan med hans namn)
Med sina legioner lågande
I djupet föll, och store Sonen kom
Med sina helgon åter, segerrik,
Gud den Allsmägtige ifrån sin thron
Såg deras mängd och sade till sin Son:

"Till slut vår afundsamme fiende
Måst vika, hvilken ansåg alla för
Rebeller, like sig, med hvilkas hjelp
Han denna otillgängligt höga borg,
Guddomens säte, hoppades, när oss
Han drifvit bort, intaga; som till svek
Förförde många, nu okände här.
Dock största delen, ser jag, i sin tro
Förblifvit. Himlen än är rik på folk
Tillräckligt att besitta dessa land,
Fast vida, och att fira templet här
Med skyldig tempeltjenst och helga bruk.
Men om hans hjerta skulle yfvas af,
Att hafva minskat himlens härars tal
Och gjort mig skada, den förlusten jag
Kan bota lätt — om sjelfspildt kallas kan
Förlust — och skapa i ett ögonblick
En annan verld, och af en enda man
En tallös menskoslägt, att dväljas der,
Ej här, tills, höjda genom sin förtjenst,
De öppna slutligt åt sig sjelfva väg

Hit upp, i lydnad väl bepröfvade;
Och jord blir himmel, himmel blifver jord,
Ett rike, fröjd och endrägt utan slut.
Till dess, I himlamagter, bon mer fritt;
Och du, mitt Ord, min Son, igenom dig
Jag utför detta: tala, och det sker!
Min Ande öfverskyggande, min magt
Åtföljer dig. Drag ut och djupet bjud,
Att bli begränsad himmel, blifva jord:
Grundlösa djupet, hvars oändlighet
Jag fyller, ej en tom, ihålig rymd.
Fast i mig sjelf jag hvilar oinskränkt
Och ej min godhet visar, som är fri
Att handla eller ej. Nödvändighet
Och slump mig nå ej. Min är ödets dom."

Så talte den Allsmägtige. Hans Ord,
Hans käre Son, gaf verkan åt hans tal.
Mer snabba äro Herrans handlingar
Än tid och rörelse; för örat ej
Det kan berättas utan tidsförlopp
Så, att ett jordiskt sinne fattar det.
I himlen var triumph och glädje stor,
Då den Allsmägtige sagt sitt beslut.
Guds ära sjöngo de, och menskorna
En vilja god och uppå jorden frid:
Åt honom ära, hvilkens vredes hämnd
Bortdrifvit de gudlösa från hans syn
Och från rättfärdighetens boningar,
Åt honom ära, som så vist beslöt
Att skapa godt af ondt, beslöt att för
De onde andarne en bättre slägt
Frambringa, och att sprida derifrån
Godhet till verldar, åldrar utan slut.

Så sjöngo Hierarchierna [1]). Och nu
Sågs Sonen komma i sitt stora värf,

---

1) *Hierarchierna*, änglasamfunden.

Omgjordad med Guds allmagt, krönt med glans
Af gudamajestät; med kärlek djup
Och visdom uti honom Fadren sken.
Tallöst utgjutne voro kring hans vagn
Cheruber och Serapher, vingade
Och starke andar, vagnar vingade
Ifrån Guds tyghus, der från fordom stått
Myriader mellan tvenne kopparberg [1]),
I ordning ställde till en högtidsdag,
Åkverk för himlen. Nu de körde fram
Af egen kraft, en inre andas kraft,
Till Herrans tjenst. Och himmelen upplät
Sin evigt fasta port — harmoniskt ljud
Från gyllne gångjern ljöd — att göra väg
Åt Årans Konung, som uti sitt Ord,
Sin Ande, kom att skapa en ny verld.
På himmelsk grund de stodo, seende
Från stranden ett omätligt, öde djup,
I storm liksom en sjö, mörkt, ödsligt, vildt,
Af ilskna vindar upp från botten vändt
I vågors svall, som berg, att löpa storm
Mot himlens höjd och blanda midt med pol.

"Upprörda böljor, tigen! frid du djup!
Allskaparordet sade: "tvisten ej!"

Och nu på vingar utaf Cherubim
Upplyftad, for han i sin Faders glans
Långt in i chaos och en ofödd verld.
Ty chaos hört hans röst. Med honom kom
I ljusa led hans följe, för att se
Hans skapelse och undren af hans magt.
Nu stanna heta hjulen. I sin hand
Han tog den gyllne cirkeln, hvilken fans
I Guds förrådshus, för att mäta ut
All denna verlden och all skapad ting.

[1]) "Och si, der voro fyra vagnar, som gingo ut emellan tu berg, och bergen voro af koppar." Zach. 6: 1.

Den ena foten ställde han nu fast
I medelpunkten, vred den andra kring
Uti det vida, dunkla djupets rymd,
Och sade: "Härintill din gräns må gå;
Din rätta omkrets vare detta, verld!"
Så skapade Gud himmel och så jord:
Ett ämne tomt och öde. Mörker svart
Betäckte djupet, men på stilla våg
Guds ande bredde sina vingar ut
Och lifvets kraft och lifvets värma spred
Uti den våta massan. Nedåt flöt
Den svarta, kalla afgrundsdräggen, som
Fiendtlig är mot lifvet. Se'n han gaf
Åt tingen grund och sammanförde dem.
Hvad öfrigt blef olika rum han gaf,
Och spände deremellan luften ut,
Och hängde jorden vid dess medelpunkt.

Gud sade: "Varde ljus!" [1]) Och genast ljus,
Etheriskt, först och renast utaf ting,
Ur djupet sprang. Från östern, der det födts,
Det framfor genom mörk och dyster luft
Kretsformigt i en strålig sky, ty soln
Ej fans. Hon i ett molntält bodde än.
Och Gud såg ljuset, såg, att det var godt,
Och ljus från mörker, till hvart halfklot ett[2]),
Han skiljde: ljuset dag och mörkret natt
Han nämnde. Så blef qväll och morgon af
Den första dagen. Firadt blef med sång
Af himlens chörer, när de sågo först
Ur mörkret österns strålar skimra fram.
Då föddes jord och himmel, och med fröjd
Och rop de fyllde alltets hvälfda rund;
Med gyllne harpors spel och hymners ljud

---

[1]) Jemf. 1 Mos. 1: 3 ff.

[2]) *till hvart halfklot ett*, d. ä. så att mörker täckte jordens ena halfklot, då den andra halfvan var ljus.

De gåfvo pris åt Skaparn och hans verk,
När första morgon var och första qväll.

Gud sade åter: "Låt ett fäste bli[1])
Emellan vattnen, hvilket skiljer åt
Från vatten vatten." Och nu gjorde Gud
Ett fäste utaf ren och flytande
Och genomskinlig luft, klar, gjuten ut
I omkrets till den fjermsta hvälfningen
Af denna rund. En delning säker, fast,
Som skiljde vattnen nedantill från dem
Derofvan. Verlden blef, likt jorden, byggd,
Kringfluten, på de lugna vatten i
Ett vidt kristallhaf. Chaos upprorsmagt
Han satte fjerran, att ej häftiga
Motsatser, hvilka stötte mot hvarann,
Verldsbyggnaden förstöra skulle helt.
Och fästet kallade han himmel. Så
Sjöng qväll och morgon andra dagens pris.

Nu jorden bildad var, men låg dock än
Ofödd, omogen, sänkt i vattnets sköt,
Osynlig. Öfver hela jorden flöt
Verldshafvet, icke fåfängt, lenande
Med varm lifsvätska hela hennes klot,
Den stora modrens, att hon fruktsam blef,
Med alstringsämnen fylld. Då sade Gud:
"I vatten, samlens under himmelen[2])
På särskildt rum, så att det torra syns."
Och straxt de stora bergen dyka upp
Och höja deras breda, nakna rygg
Mot molnen, lyfta topparne i skyn.
Så högt som våta fjället steg, så lågt
Nedsjönk en hålig botten, bred och djup,
En rymlig vattenbädd. Dit vattnen fly
Med glädtig brådska, rullande åstad,
Likt vattendroppar på den torra mull.

---

[1]) Jemf. 1 Mos. 1: 6 ff. [2]) Jemf. 1 Mos. 1: 9 ff.

En del af vattnet höjer sig, liksom
En mur utaf kristall, en tvärbrant kam,
I ifvern. Sådan flygt Guds bud ålagt
De snabba floder. Som härskaror på
Trumpetens ljud (om härar har du hört)
Kring fanan samlas, så trängs vattnet nu,
Våg efter våg, hvarhelst det fann en väg,
Om brant, med häftigt fall, om öfver slätt,
Med stilla flöde. Utaf berg och höjd
Ej vattnen stängdes, under jorden de
I ormig slingring funno dock en väg
Och djupt sig gräfde lopp i sanka kärr.
Och detta lätt, förr'n marken bjöds bli torr,
Torr allestädes, der ej floder nu
I ständig gång sin våta fåra dra.
Det torra landet gaf han namn af jord,
Och vattnens stora samlingsställen, haf,
Och såg, att det var godt [1]) och sade: "Gräs
Må jorden bära, ört, som hafver frö,
Och fruktsam trä, med frukt hvart i sin art,
Som hafva i sig sjelfva eget frö."
Det knappt var sagdt, förr'n jorden, bar förut
Och naken, öde, ful och obeprydd,
Lät späda gräset gro, hvars grönska nu
Betäckte marken med ett älskligt grönt.
Se'n örter, bärande olika blad,
Uppblommade och slogo hastigt ut
I tusen färger, glädtigt prydande
Dess barm, sött doftande. Och dessa knappt
Utspruckit, förr'n vinstocken yppigt steg
Med täta klasar, förr'n den svällande
Kurbisen framkröp, kornets strå stod fram
I krigiskt led, låg skog sig reste upp,
Och buskar små med krusigt, insnärjdt hår.
Till slut uppreste sig liksom i dans
Träd ståtliga och bredde grenar ut,

[1]) Jemf. 1 Mos. 1: 11 ff.

Med frukt behängda eller smyckade
Med blommor. Hög skog krönte höjderna.
En löfvig grönska dalar, källors brädd
Och floders stränder prydde. Jorden nu
Var himlen lik; der gudar kunnat bo,
Med nöje vandrat, eller gerna dvalts
I helga skuggor. Ännu intet regn
På jorden fallit, ingen menska fans,
Som plöjde; men från jorden daggig dunst
Steg upp och vattnade all marken, samt
Hvar fältets växt, som, förr'n den kom i jord,
Gud skapat, och hvar ört, förrän den växt
På stammen grön. Gud såg, att det var godt,
Och qväll och morgon blef den tredje dag.

Gud sade åter: "Varde ljus högt upp [1])
I himlens fäste och åtskilje dag
Och natt, och gifve tecken, månader,
Årstider, dagar och i kretslopp år;
Och vare de för ljus på himlens hvalf,
Att lysa jorden." Och det skedde så.
Och Herren gjorde tvenne stora ljus,
Det större ljuset att regera dag,
Det mindre natt, och gjorde stjernorna,
Och satte dem i himlens fäste högt
Att lysa jorden och regera dag,
I ständig vexling, och regera natt
Och skilja ljus och mörker åt. Gud såg
Uppå sitt stora verk, att det var godt.
Ty utaf himlakroppar solen först,
En väldig rund, han gjorde, först helt mörk
Fast utaf ether. Se'n han formade
Månklotet, sedan stjernor, stora, små,
Och sådde stjernor öfver himlen tätt,
Som såningsmannen korn på fältet sår.
Den vida större delen ljus han tog

[1]) Jemf. 1 Mos. 1: 14 ff.

Ur molnet, som det gömt, och satte det
I solens rund, som gjorts porös, för att
Uppta och dricka flytbart ljus, och dock
Så fast, att strålarne, som samlats der,
Qvarhöllos, nu ett stort palats af ljus.
Hit, som till deras källa, stjernorna
Gå, att i gyllne urnor hemta ljus,
Och morgonstjernan sig förgyller här.
Med färgning öka de, med återsken,
Sitt eget lilla ljus, som dock så långt
Från mensklig blick, städs obetydligt syns.
Först uti östern sköna lampan sågs,
Dagsdrotten, hvilken klädde himlens rund
Med sina klara strålar, glad att gå
Sin långa bana öfver himlens hvalf.
Sjustjernorna, utgjutande en mild[1]
Inverkan, och den gråa gryningen
För henne dansa. Månen, mindre klar,
Var satt som hennes spegel gent emot
I vester, lånande sitt fulla ljus
Af henne. Annat ljus han tarfvar ej
På denna plats, och bibehåller jemnt
Sitt afstånd, till dess natten bryter in,
Då han i öster skiner i sin tur,
På himlens stora axel hvälfd, sin magt
Med tusen mindre ljusklot delande,
Med tusen, tusen stjernor, hvilka då
På himlahvalfvet glittra. Då först prydd
Med dessa klara kroppar utaf ljus,
Som gingo upp och ned, med morgon glad
Och afton glad blef fjerde dagen krönt.

---

[1]) *utgjutande en mild inverkan*, en häntydning på Job 38: 31, som i Engelska bibelöfversättningen lyder sålunda: 'Canst thou bind the sweet influences of Pleiades.' Svenska bibeln har här: "Kan du binda tillsammans sjustjernornas band?"

Gud sade åter: "Föde vattnet nu [1])
Kräldjur med riklig rom, och djur med lif,
Och flyge foglar öfver jorden lätt
Med vingar bredda ut i öppen luft."
Nu skaptes stora hvalar och all djur,
Som hafva lif och kräla; de i mängd
Af vattnen alstrades, hvart i sin art,
Och all slags vingad fogel i sin art.
Gud såg, att detta allt var godt, och gaf
Dem sin välsignelse och sade så:
"Fruktsamme varer, ökens, fyller upp
All vatten uti haf och sjö och ström,
Och foglarne föröke sig på jord."
Och genast sund och sjö och vik och bugt
Af småfiskskaror svärma och af stim
Af fisk med fenor och med blanka fjäll,
Som glida i den gröna våg så tätt,
Att ofta midt i hafvet blir en bank.
En del ensamme, andra två och två
Bland sjögräs beta eller sväfva kring
I lunder af korall; en del i lek
För solen visar i en hastig glimt
Sin randiga beklädnad, stänkt med guld.
I skal af perlmor andra vänta lugnt
På fuktig näring, eller lura på
Sin föda under klippor, klädda i
Ett böjligt harnesk. Skäl och krökt delphin
I lugnet leka. Andra med stor kropp,
Ovigt framvältande med faslig gång,
Upphröra hafvet. Leviathan der,
Den största af all skapad kreatur,
På djupet utsträckt som ett väldigt näs,
Ses sofva eller simma, liknande
Ett rörligt land, och med sin gäl dra in
Och ur sitt tryne spruta ut en sjö.

---

[1]) ff. Jemf. 1 Mos. 1: 20 ff.

De ljumma hålor, kärr och stränder nu
Ett talrikt foster kläcka. Ägget snart
Med varlig remning brast och släppte fram
Ett naket yngel, som snart fjädradt flög
Fullvingadt högt i skyn, med jorden lågt
Innunder sig, liksom utaf ett moln
Beskuggad. Örn och stork uppbyggde der
På klippor och i cedrar sina bon.
En del far en och en; en ann, mer vis,
Gemensamt skär sig väg i ordnad kil,
Medveten af årstider, och far fram
Högt öfver haf och land i luftigt tåg,
Och hvar den andra hjelper i hans flygt.
Så styr den kloka tranan hvarje år
Sin färd, uppburen utaf vindarne.
Der de dra fram, i vågor luften går,
Kringflägtad utaf fjädrar utan tal.
Från hvarje gren småfoglarne med sång
Upplifva skogarne och breda ut
Färgrika vingar intill aftonen.
Ej då den vemodsfulla näktergaln
Upphör att drilla: hela natten han
Uppstämmer der sin milda, veka sång.
I strömmar, silfversjöar, andra två
Sitt dunbröst. Svanen, med sin krökta hals
Stolt utsträckt mellan hvita vingar, ror
Sin prakt med årlik fot. Men ofta nog
De lemna vattnet, stiga högt i sky
På styfva pennor. Andra stadigt gå
På fasta marken: tuppen, kambeprydd,
Som med sin gälla stämma ropar ut
De tysta timmar, och den andra, som [1])
Pryds af en bred och brokig stjert, betäckt
Med granna regnbågsfärger, smyckad rikt
Med stjerneögon. När nu vattnen så

---

[1]) *och den andra, som &c.*, påfågeln.

Med fiskar, och med foglar luften fyllts,
Sjöng qväll och morgon femte dagens lof.

Den sjette skapardagen uppsteg sist
Vid harpors morgonklang. Då sade Gud:
"Frambringe jorden, hvart uti sin art [1]),
Krypdjur och fänad och de vilda djur,
Hvart i sin art." Och jorden lydde. Straxt
Hon öppnade sitt sköte, rikt på frukt,
Och bragte fram uti en enda börd
En tallös mängd af varelser, till form
Och storlek vuxna fullt. Ur marken steg
Det vilda djuret, såsom från sin bädd
I vilda skogen, uti snår och hål.
Parvis bland träden uppstå, vandra de;
På fält och gröna ängar boskap går.
De förra spridda glest, de sednare
I stora flockar gingo betande
Och sprungo uti breda hjordar upp.
Grästorfvan öppnas nu och visar halft
Ett gulbrunt lejon, sparkande att fri
Sin bakdel få; och snart det springer upp,
Som om ur brustna band, och skakar, högt
Upprest, en brokig man. Lokatten se'n,
Leoparden, tigern, på mullvadens vis,
Stå upp och kasta jorden bakom sig
I hög. Ur jorden snabba hjorten stack
Ett grenprydt hufvud upp. Tung ur sin mull
Behemot, tjockast, född af jord, upphof
Sin bål. Ullklädda hjordar växte upp
Som örter. Hörande till land och sjö,
Flodhästen kom och fjällig krokodil.
Allt hvad på marken kryper föddes nu,
Insekt och mask. De förra fladdrade
Med veka hinnor; noggrant minsta del
Af deras drägt var täckt af sommarns prål

[1]) Jemf. 1 Mos. 1: 20 ff.

Med guld och purpurfärg, med blått och grönt.
Sin långa kropp drog masken som en tråd
Och följde marken uti bugtad gång.
Och desse voro icke alla minst
I skapelsen. En del af ormars slägt,
Ofantliga i längd och vidd, sig sno
I krökta veck, bevingade. Först kröp
Sparsamma myran, hvilken sörjer för
Sin framtid; liten, men med stort förstånd,
Ett mönster utaf rättvis jemlikhet,
Som lefver i republikanskt förbund.
Dernäst man biet såg, det qvinliga,
Som föder drönaren, sin late man,
Med sötma, och som bygger rum af vax,
Med honing fyllda. Resten tallös är;
Du känner dem, och gaf dem namn, som här
Jag ej behöfver nämna. Okänd är
Ej ormen, listigast af alla djur,
Ofantligt stor ibland och kopparögd,
Med faslig, hårig man; fastän han dig
Ej skadar, utan lyder straxt din vink.

Nu himlen sken i all sin glans och lopp
Sin bana så, som den utaf Guds hand
Först rördes. Jorden uti präktig drägt,
Fullbordad, älskligt log. I haf, i luft,
På jord fisk, fogel, djur, sam, flög och gick
Talrikt. Dock ännu något återstod;
Än feltes mästerverket, för hvars skull
Allt annat gjorts: en varelse, ej låg
Och själlös såsom andra djur, men en,
Som fått förnuftets helga skänk, som rak
Framträda kunde och med panna klar
De andra styra, sjelfmedveten; som
Högsint med himlen i gemenskap stod,
Men tacksamt tillstod, hvarifrån allt godt
Nedkommer, dit med hjerta, ögon, röst,
Vänd uti ödmjukhet, att prisa Gud

Och dyrka Gud, som ställde honom främst
Af allt sitt verk. Nu den Allsmägtige
Och höge Fadren (hvar är icke han
Tillstädes) talte hörbart till sin Son:

"Låt oss nu göra menskan efter vårt
Beläte, det oss likt är[1]), så att hon
Må råda öfver hafvets fiskar all
Och foglarne inunder himmelen,
Och öfver fältets djur och jorden all,
Och öfver allt, som krälar uppå jord."

Så sagdt, han skapte dig af jordens stoft,
O Adam; blåste i din näsa in
Lifsandan. Till sin egen afbild han
Dig skapat, till ett Guds beläte klart;
Och så du blef en själ, en lefvande.
Dig skapade han man, men qvinligt blef
Din makas kön. Välsignande han bjöd:
"Fruktsamme varer och förökens rikt;
Uppfyller jorden, bruker henne som
Er egen: råder öfver fiskarne
I hafvet, foglarne i luftens rymd
Och hvarje djur, som sig på jorden rör!"
Ehvar du skapad blef — ty ingen plats
Ännu har särskildt namn —, han derifrån
Dig förde, som du vet, till denna lund,
En lustgård, skönt planterad med Guds träd,
Behagliga för både syn och smak,
Och fritt all deras goda frukt dig gaf
Till föda. Allt hvad jorden bär fins här
Uti oändlig vexling. Men det träd,
Som, smakadt, kunskap ger om godt och ondt,
Blef dig förbjudet röra; ty den dag
Du deraf äter skall du döden dö.
Död sattes der till straff. Tag dig i akt,

[1]) Jemf. 1 Mos. 1: 26 ff.

Och styr begäret, så att synden ej
Dig griper och dess svarta följe, död."

Här slöt han, seende på allt han gjort,
Och se, det var allting fullkomligt godt.
Så qväll och morgon blef den sjette dag;
Dock ej förr'n Skaparen ifrån sitt verk
Aflåtit, fast ej trött, och återvändt
Till himlars himmel, der han bodde högt,
Att derifrån den nya verld bese,
Som till hans välde blifvit lagd, hur den
Ifrån hans thron såg ut, hur god, hur skön,
Motsvarande hans syfte. Upp han for
Följd utaf bifallsrop och klara ljud
Af tiotusen harpor, klingande
Af änglaharmonier. Jord och luft
Genljödo (du det mins, som sjelf det hört)
Och himlen skalf och stjernebilderna;
Planeterna, att lyssna, stodo still,
Då detta ljusa tåg med jubel steg.
"Upplåter eder, portar", sjöngo de,
"I evigt fasta! Himlar, låter upp
De portar lefvande och släpper in
Den store Skaparn, kommen från sitt verk,
Sex dagars verk, hur herrligt dock: en Verld!
Er öppnen ofta nu; ty ofta Gud
Vill nu besöka fromma menskors hem
Förnöjd, och skicka sina sändebud,
De vingade, att flitigt bära fram
Hans ärenden om himmelsk nåd." Så sjöng,
Uppfarande, det höga följet. Han
Igenom himmelen, som upplät vidt
De lågande portalerna, sin väg
Tog rätt fram till Guds hus, det eviga:
En bred och rymlig väg, hvars dam är guld,
Hvars grus är stjernor, som du skådar dem
I vintergatan, denna väg af mjölk,
Som ses om natten som en gördels rund,

Beströdd med stjernor. Jordens sjunde qväll
Nu öfver Eden sänkte sig, ty soln
Gått ned, och skymning ifrån öster kom,
Som nattens förbud. Till det helga berg
På himlens höga topp, till Herrans thron,
Den höga, ställd för evigt fast och trygg,
Guds Son anlände nu och satte sig
Hos store Fadren; ty han följde ock
Osynlig, fast han qvarblef (sådan magt
Har endast Gud) och gaf befallningar,
Allts upphofsman och mål; och, från sitt verk
Nu hvilande, välsignar, helgar han
Den sjunde dagen, derför att han på
Den dagen hvilade från allt sitt verk.
Men icke tyst den helig hölls. Alltjemnt
Ljöd harpan utan ro och flöjtens ljud
Och lutan, alla milda blåsverktyg,
Och toner ifrån sträng och gyllne tråd
Mildt sammansmälte, blandade med sång,
Än chörsång, än entonig. Moln af rök
Ur gyldne rökfat gömde berget bort.
Och så de sjöngo Skaparns stora verk:

”Jehovah, stora äro dina verk,
Oändlig är din magt! Hvad tanke kan
Dig mäta, eller hvilken tunga kan
Förtälja dig? Du kommer större nu,
Än när du kom från jätteänglarne[1]).
Den dagen blef du högt förherrligad
Af dundret; men att skapa större är,
Än att förstöra det, som skapats. Hvem
Kan dig förringa, starke Konung? Hvem
Din magt inskränka? Du tillbakaslog
Affällingarnes tomma anslag lätt
Och deras dristiga försök, då de,

[1]) *jätteänglarne*, en benämning på de upproriske änglarne, den Milton upptagit ur den klassiska sagan om Giganterna. Ö. A.

Gudlösa i sitt sinne, tänkte dig
Förminska, tänkte draga ifrån dig
Dem, som dig dyrka. Den, som söker fräck
Att dig förringa, bidrar endast till
Att uppenbara mer din magt. Allt ondt
Han gör, du skapar mera godt utaf.
Bevittne detta denna nya verld
— En annan himmel —, ifrån himlens port
Ej fjerran, grundad så, att vi den se
På denna klara sjö af hyalin [1],
I storlek hardt när utan mått och full
Af stjernor, och hvar stjerna sjelf en verld,
Som kanske är bebodd. Du vet, hur der
Årstider vexla. Jorden, menskans hem,
Är en bland dem, af lägre hafvet [2]) sköljd,
En älsklig boplats. Trefaldt lycklige
I menniskor, I menskors barn, som Gud
Så högt uti sin ynnest ställt! som Gud
Har skapat till sin afbild, att der bo
Och dyrka honom, och till lön derför
Beherrska allt på jord, i haf, i luft,
Och att föröka deras helga slägt,
Som honom dyrka. Trefaldt lycklige,
Om de sin lycka känna och stå fast."

Så sjöngo de, och höga himlen skalf
Af jubelsång. Så hölls sabbathen der.
Du har nu fått din önskan uppfylld, då
Du sporde mig, hur denna verlden först
Blef till, hur dessa tingen skapnad fått,
Och hvad som utförts, som du icke mins,
Uti begynnelsen, att det du må
Dem lära, hvilka komma efter dig.
Om eljest du vill veta något, som
Ej öfverstiger menskligt mått, så säg!"

[1]) *hyalin*, efter Upp.B. 4: 6, "Och framför stolen var såsom ett glashaf" (*θάλασσα ὑαλίνη*).

[2]) *lägre hafvet* till skilnad från det högre hafvet, öfver himlafästet.

DET FÖRLORADE PARADISET.

ÅTTONDE BOKEN.

Innehåll.

Adam frågar om himlakropparnes rörelser, men får obestämda svar, och uppmanas att vända sin forskning till ting, mer värda att kännas. Adam samtycker, och då han önskar att få behålla Raphael qvar, berättar han för honom, hvad han minnes från sin egen skapelse, huru han blef satt i Paradiset, om sitt samtal med Gud angående enslighet och passande sällskap, om sitt första möte med Eva, om deras giftermål. Talar än mera med ängeln, som efter förnyade varningar begifver sig dädan.

Nu ängeln slöt, men ännu ljöd hans röst
Så ljuft i Adams öra, att han stod
En stund, som om han honom tala hört;
Då liksom väckt ur dröm han svarade:

"Hvad tack tillräcklig, hvad motsvarig lön
Har jag att gifva dig, guddomlige
Berättare, som har så rikligt släckt
Min kunskapstörst, som värdigats att dig
Nedlåta vänligt att förtälja om
Ting outgrundliga, dem jag nu hört
Förundrad, men förtjust, och, som sig bör,
Den höge Skaparn räknade till pris
Och ära? Dock, än ovisshet fins qvar,
Den endast din förklaring skingra kan.
När jord och himmel, hela denna verld,
Guds underverk, jag ser, och tänker på
Dess storlek: denna jord, en fläck, ett korn,
Ett grand, jemfördt med himlens hvalf och dess
Talrika stjernor, som ses rulla fram
I ofattbara rymder (hvilket skönjs
Af deras afstånd, deras dagsomlopp,
Så snabbt), blott för att sprida ljuset ut
Kring dunkel jord, kring denna lilla punkt,
En dag och natt, och eljest utan gagn
Utbredda vidt; jag ofta undrat, hur
Naturen, vis och sparsam, här begått
Slikt missförhållande, slikt slöseri,
Och skapt så många kroppar, ädlare
Mångfaldigt större, blott till detta bruk,
Så som det tycks, och ålagt dessa klot

En oupphörlig hvälfning, dag från dag
Upprepad, medan jorden, hvilande
— som förr, med trängre krets[1]), sig röra bort —
Betjenad af mer ädla, når sitt mål
Förutan minsta rörelse och får
Sitt ljus, sin värma såsom skatt, förd dit
På en oändlig färd, okroppsligt snabb,
Så snabb, att intet tal uttrycker det.”

Så talade vår stamfar, och hans drag
Antyda tycktes, att han var försänkt
I djupa, dunkla tankar. Eva, som
Bemärkte detta, der hon satt för sig,
Med ödmjukt majestät ifrån sin plats
Sig reste så behagfullt, att enhvar,
Som henne såg, väl önskat att hon dröjt,
Och gick till sina blomster bort, att se
På deras trefnad, deras knopp och blom,
Se sin barnkammare[2]); och när hon kom
De sprungo upp och växte mera gladt.
Dock gick hon ej, som om hon illa tålt
Samtalet eller haft ett öra, stängdt
För höga ting: det nöjet hon sig spart,
Att ensam lyssna få till Adams tal.
Sin man som lärare hon föredrog
Framför en ängel, sporde honom ock
Långt hellre; ty han blandade sitt tal
Med kära afsprång, lärde djupa ting
Med äktenskaplig ömhet. Från hans läpp
Ej ord blott henne smekt. När mötes nu
Ett sådant par i kärlek fast förent?
Med skick, likt en gudinnas, gick hon bort,
Ej ouppvaktad: älskliga behag
Åtföljde henne, som en drottnings svit,

---

[1]) *med trängre krets*, emedan hennes omloppskrets vore trängre än solens.

[2]) *sin barnkammare*, då blomstren ännu voro Evas enda barn.

Och strålar utaf längtan gingo ut
Från henne till hvart öga, väckande
En önskan att hon skulle dröja qvar.
Och Raphael nu på Adams spörjsmål gaf
Otvunget och välvilligt detta svar:

"Att du mig spörjer, att du forska vill,
Jag tadlar ej, ty himlen är liksom
Guds bok framför dig lagd, att läsa der
Hans underfulla verk och lära hans
Årstider, timmar, dagar, månar, år.
För denna kunskap är af föga vigt,
Om himmel eller jord sig rör; och allt
Hvad öfrigt är Han, som all verlden byggt,
För ängel och för menska visligt dolt,
Att ej hans hemligheter må dras ned
Till granskning utaf dem, som borde förr
Beundra; eller, om de hafva lust
För gissning, då han lemnat himlens verk
Åt dem att tvista om, att han må ha
Sin lust åt deras klyftiga förstånd,
Då de en gång uppgöra himlens plan,
Beräkna stjernorna och röra sjelft
Verldsalltet[1]: hur de bygga, rifva ner,
Och tänka ut, att rädda det som blott
Är sannolikt, och gjorda spheren om[2])
Med centrisk och excentrisk spher, välvist,

---

[1]) *röra sjelft verldsalltet*, ironiskt för: tro sig kunna röra &c.; afser förmodligen Archimedes bekanta yttrande: "Gif mig en stödpunkt utom jorden, och jag skall lyfta jordklotet ur dess bana."
Ö. A.

[2]) *och gjorda spheren om* &c.; dessa verser syfta på den Ptolemeiska astronomiens försök att redogöra för verldskropparnes gång. *Centrisk spher* kallas den, hvars medelpunkt sammanfaller med jordens, *excentrisk* deremot den spher, som har en annan medelpunkt än jordbanans. *Cykel*, kretsformig bana, af *κύκλος*, teknisk astronomisk term; och *epicykel*, i den Ptolemeiska astronomien en liten krets, som rörde sig omkring, under det att dess centrum vred sig omkring i en större cirkels periferi. Ö. A.

Med cykel, epicykel, krets i krets.
Jag gissar detta redan af ditt tal,
Du förste af din slägt, som orätt tror,
Att större, ljusa kroppar gå i tjenst
Hos mindre, dunkla, samt att himlen så
Får genomlöpa sträckor dag från dag,
Då jorden sitter still och tar emot
Välgerningar. Betänk dock först, att *stor*
Och *ljus* ej innebär förträfflighet.
Fast jorden emot himlen liten tycks
Och glanslös, kan den dock af verkligt godt
Ha mer än solen med dess nakna sken,
Hvars kraft ej verkar något på den sjelf,
Men blott på fruktbar jord. *Der* ljuset först
Mottaget — eljest overksamt — har kraft.
Men dessa klara ljusen gagna ej
Blott jorden, men ock dig, som den bebor.
Och himlens vida omkrets, tale den
Om Skaparns höga herrlighet, som byggt
Så rymligt och sitt snöre sträckt [1]) så långt,
Att menskan ej må hålla allt för sitt;
En byggnad allt för stor för henne, som
Bebor en ringa del, då resten är
Bestämd för bruk, dem Herren känner bäst.
Tillräkna dessa kretsars snabba lopp,
Fast oberäkneligt, hans allmagt, som
Kan ge ett kroppsligt ämne hastighet,
Hardt nära andlig. Snabb du anser mig
Som for från himlen, när det dagades,
Från Herrans boning, och förr'n middag blef
Till Eden kom, ett afstånd, som i tal
Ej kan uttryckas. Visa vill jag dock,
Om rörelse i himlarne nu fins,
Hur kraftlöst allt ditt tvifvel derpå var;

---

[1]) *och sitt snöre sträckt* &c. erinrar om Job 38: 5. "Wetst du, ho henne hafver satt sitt mått eller ho hafver dragit något snöre öfver henne?"

Dock ej jag säger, att så är, fast dig
Det synes så, som här på jorden bor.
Gud sina vägar dolt för mensklig blick,
I det han jord och himmel skiljt så vidt,
Att jordisk syn, ifall den djerfves gå
Så långt, må utan nytta fara vill
I ting för höga. Hvad, om solens rund
Verldsmedelpunkten vore, stjernorna,
Af hennes och af egen dragningskraft
Framdrifna, omkring henne dansade?
Ett vandringslopp, än högt, än lågt, än doldt,
Framskridande, tillbakagående
Och stillastående, hos sex du ser[1];
Och hvad, om nu den sjunde ibland dem,
Planeten Jord, så fast den också tycks,
Sig rörde omärkbart i trefaldt lopp[2]?
Det eljest kom af flere-spherers gång,
I sneda banor rörda mot hvarann.
Om ej, så spara solen mödan, spar
Den snabba rhomb, som går så dag som natt
Osynlig ofvan stjernor, dagens hjul
Och nattens. Det behöfver du ej tro,
Om jorden, verksam, sjelf sig hemtar dag

---

[1]) *hos sex du ser*, planeterna Mercurius, Venus, Mars, Jupiter, Saturnus, samt Månen. Ö. A.

[2]) *i trefaldt lopp*, nämligen jordens *dagliga* hvälfning rundtom sin egen axel, hennes *årliga* omlopp kring solen, och hennes *libration*, förmedelst hvilken jorden så framskrider i sin omloppsbana, att hennes axel beständigt är parallel med verldsaxeln. *Det* (jordens och planeternas synbara rörelser) *eljest kom af flere spherers gång* &c.; men om så icke är, så *spara solen mödan* (att röra sig omkring jorden), och *spar den snabba rhomb* &c. "Milton förstår med denna rhomb ett primum mobile eller movens, som fordna Astronomer ställde öfver Fixstjernorna: en ljuskropp eller ett hjul, hvarom alla andra spherer skulle röras utom hvarandra. De gissade denna ljuskropp, utan att se den; och kanhända hade de, som Milton säger, kunnat spara sig dess hypothes." *Oxenstjerna.*

I ostlig färd, och med den del, som är
Från solen bortvänd, möter natt, belyst
Uppå den andra. Hvad, om detta ljus,
Hon sänder genom klar och vidsträckt luft,
För jordens måne som en stjerna är,
Som lyser upp dess dag, som han er natt
På jord, inbördes [1]); om det finnes land
Och åbor der? Hans fläckar skådar du
Som moln, och moln ge regn; i vattnad mull
Föds frukt af regn, bestämd till spis åt dem,
Som bo der. Andra solar du kanske,
Af deras månar följda, varseblir,
Som sprida manligt, sprida qvinligt ljus [2]),
De tvenne kön, som gifva verlden lif,
Der hvarje krets kanske med lif är fylld;
Ty att det finnas skall ett vidsträckt rum
Beröfvadt lif, ett öde, obebodt,
Blott till att skina, för att sparsamt ge
Hvart klot en ljusglimt, förd så långt
Till den bebodda jorden, som ger ljus
Åt dem tillbaka, det är otänkbart.
Dock, hur med dessa ting förhåller sig,
Om solen, som i himlen är förnämst,
Höjs öfver jorden, eller ock tvärt om,
Om solen lågande ur öster går,
Om jorden ifrån vester skrider tyst
Med ett omärkligt lopp, och stilla rörs
Kring släta axeln, då hon framgår jemnt,
Och dig längs med den mjuka luften för:
Bry ej din tanke med de dolda ting,
Men tjena du och frukta Herran from!

---

[1]) *inbördes*, ömsesidigt, den ena gifver ljus åt den andra.

[2]) *Som sprida manligt, sprida qvinligt ljus*, se härom Plin. Nat. Hist. 2, 100: "Solis ardore siccatur liquor; et hoc esse *masculinum sidus* accepimus, torrens cuncta sorbensque. — E contrario, ferunt lunæ *foemininum* ac molle sidus, atque nocturnum solvere memorem."

Om andra väsen, efter sitt behag,
Hvarhelst de finnas, han förfoge. Du,
Njut hvad du fått! Gläds af ditt Paradis,
Och af din Eva! Himlen är för hög,
Att veta hvad der sker. Var ödmjukt vis.
Tänk blott på det dig rör och rör ditt lif!
Dröm ej om andra verldar, eller hvad
Der lefver, i hvad tillstånd, ställning, grad,
Nöjd med hvad här du känna lärt, ej blott
Om jorden, men om högsta himlen ock."

Ej längre oviss, Adam svarade:
"Mig har du i all måtto tillfredsställt,
Du rena himlaväsen, ängel klar,
Och hjelpt ur brydsamheter, lärt det lif,
Som lättast lefves, ej af grubbel tyngdt,
Som stör ett lyckligt lif, från hvilket Gud
Bjöd ängslans sorger fjerran hålla sig
Och ej oss plåga, om vi sjelfve ej
Dem fåvitskt söka med orolig håg.
Men fantasi'n är böjd att ströfva kring
Otyglad, ströfva utan mål och slut,
Tills varnad, eller af erfarenhet
Upplyst, hon lärt att icke kunskap om
Gagnlösa, dunkla, fjerran ting, men om
Dem, som vi dagligdags framför oss se,
Är vishetens begynnelse. Hvad mer
Är, det är rök, förmätenhet, tom flärd,
Och gör oss uti ting af mesta vigt
Ovana, oberedda, famlande.
Derföre må vi sänka nu vår flygt
Och tala om oss närmre ting af gagn,
Från hvilka slumpen leda kan vårt tal
På något, som vårt spörjsmål lämpligt är,
Om med fördragsam ynnest så du täcks.
Dig har jag hört berätta det som skett
Re'n förr'n jag skaptes; lyssna nu till min

Berättelse, den du kanske ej hört.
Än är ej dagen all. Till dess du ser,
Hur slugt jag söker att qvarhålla dig,
Då jag dig beder lyssna till mitt tal,
Dåraktigt, om jag icke hade hopp
Om svar. Ty när jag sitter här med dig,
Det är, som sute jag i himmelen,
Och för mitt öra är ditt tal mer ljuft
Än palmträdsfrukten, som är smakligast
För törst och hunger, då man tröttad får
Sin måltid: den, fast älsklig, mättar snart,
Men dina ord, af himmelsk älsklighet
Uppfyllda, bringa sötma, mättnad ej."

Och himmelskt ödmjuk Raphael svarade:
"Din läpp, o Adam, saknar ej behag;
Vältalig är din tunga, ty på dig,
Sin sköna afbild, Gud sin godhet göt
Invärtes och utvärtes rikligt ut.
Tyst eller talande, behaget dig
Åtföljer, i hvar rörelse, hvart ord.
I himmelen vi anse dig på jord
Som vår medtjenare, och tala gladt
Och spörja om Guds väg med menniskan.
Ty Gud, det se vi, hedrat dig och skänkt
Åt menskan lika kärlek. Tala då:
Ty på den dagen var jag borta, sänd
Uti ett hemskt och dystert ärende,
Var fjerran på en färd till helvetet,
Utkommenderad med en hel legion,.
Att tillse, det ej någon spejare,
Ej någon fiende gick ut derfrån,
Så länge Gud höll på med skapelsen,
Att han ej, vredgad på så djerft försök,
I skapelsen inblandade förderf.
Hans lof förutan de ej vågat det,
Men oss han sänder för sin äras skull,

Som herrskare och konung, att ge prof
Af hastig lydnad. Helvetsporten fast
Vi funno och med bommar sluten starkt;
Men långt förut vi hörde innanför
Ett buller, icke ljud af dans och sång,
Men klagan, verop och vildt raseri.
Gladt återvände vi till ljusets land,
Förr'n sabbathsafton kom; så var befaldt.
Men nu, berätta sjelf! Jag hör ditt ord
Med icke mindre nöje än du mitt."

Så talte ängeln. Adam svarade:
"För menniskan är svårt att säga, hur
Den menskliga tillvarelsen först blef,
Ty hvem har kunskap om sin början sjelf?
Begär, att längre tala få med dig,
Förledt mig. Som nyss väckt ur bästa sömn
Jag fann mig varligt lagd på blommigt grönt
Bland doftig dagg, den solens strålar snart
Som fuktig ånga sögo upp till spis.
Straxt emot himmelen jag ögat vred
Förvånad och uppblickade en stund
Uti den vida skyn, tills af instinkt
Jag kände mig som lyftad och sprang upp,
Dit uppåt trående, och upprätt stod
På mina fötter. Rundt omkring jag såg
Höjd, dal och skuggig skog och solig slätt
Och strömmar sorlande och bredvid dem
En mängd af djur, som lefde, rörde sig,
Undflydde eller gingo lugnt omkring.
På grenen foglar slogo, allting log;
Af doft och fröjd var hjertat öfverfullt.
Uppå mig sjelf jag se'n gaf akt, beság
Lem efter lem, än gick, än åter sprang
Mjukledad, af en liflig styrka förd.
Men hvem jag var, hvar, hvadan, visste jag
Ej då. Nu jag försökte tala. Straxt

Min tunga lydde och gaf namn åt allt,
Jag såg. "Du Sol", jag sade, "fagra ljus,
Och du beglänsta Jord, så frisk och glad;
I berg och dalar, floder, skogar, fält,
Och I, som lefven, vackra varelser,
O sägen, sägen I, hur jag kom hit?
Ej af mig sjelf, men skapad utaf en,
Som mer än alla god och mägtig är.
O sägen mig, hur känna, dyrka skall
Jag den, som verkat, att jag lefver, rörs
Och känner mig mer lycklig än jag vet?"
Då så jag sporde, ströfvande omkring
Från stället, der jag andats först, först såg
Det sälla ljuset, och jag ej fick svar,
Uppå en grön och skuggig, blomprydd strand
Jag tankfull satte mig. Der stilla sömn
Först fann mig och med varlig tryckning grep
Mitt dufna sinne, och helt lugnt, fastän
Jag trodde, att jag skulle omärkbart
Straxt till mitt förra tillstånd lösas upp.
Då plötsligt vid mitt hufvud stod en dröm,
En inre syn, som stilla ledde mig
Att tro, det än jag hade varelse
Och lif. En kom, mig tycktes, skapt som Gud,
Och bjöd: 'Statt upp! Din boning saknar dig,
Du förste man och åt otalige
Stamfader! På ditt rop jag kom, att dig
Ledsaga till ditt sälla paradis."
Så sagdt, han tog min hand och reste mig,
Och öfver fält och vatten, som i luft
Mjukt, steglöst glidande, han förde mig
Upp på ett skogigt berg, hvars topp var slät,
En vid, omgärdad krets, med bästa träd
Beväxt, med gångar, löftjäll, så att det,
Som jag af jorden sett förut, numer
Mig knappast tycktes angenämt. Hvart träd
Af skönsta frukt var tyngdt, som frestande

För ögat hang och väckte hos mig lust
Att plocka. Nu jag vaknade och fann
För mina ögon verkligt, hvad i dröm
Så klart jag skådat. Här min färd på nytt
Jag börjat, hade ej min ledare,
Som fört mig dit, ur träden stigit fram
I himmelsk närhet. Glad, men bäfvande,
Tillbedjande jag nedföll för hans fot
Ödmjuk. Han lyfte upp mig; sade mildt:
"Den, som du söker, Adam, det är jag!
Upphofvet till allt detta, som du ser
Här ofvan, rundtomkring och under dig.
Jag ger dig detta paradis som ditt,
Att bruka det och äta af dess frukt.
Af hvarje träd i denna lustgård ät
Med hjerta gladt, och frukta här ej brist;
Men detta träd, som gömmer uti sig
Kunskap om godt och ondt, och det jag satt
Som pant utaf din lydnad och din tro
Midt i trädgården, bredvid lifsens träd,
— Mins väl min varning —: sky att smaka det,
Och sky den bittra följden väl! Ty vet:
Den dag du deraf äter och mitt bud,
Mitt enda, bryter, skall du döden dö
Och blifva dödlig och ditt paradis
Förlora, drifven hädan till en verld
Af qval och sorg!" Strängt han uttalade
Det hårda budet, hvilket ljuder än
Förskräckligt i mitt öra, fastän fritt
Mig står, att icke bryta det. Men snart
Hans klara anletsuttryck återkom,
Och nådigt for han i sitt tal så fort:
"Ej denna lustgård blott, men jorden all
Dig och din slägt jag ger. Som herrar den
Besitten och all ting, som lefva der
Och uti luft och haf: djur, fogel, fisk.
Till tecken derutaf, se fogel, djur,

Hvart i sin art. Jag för dem fram, att få
Namn utaf dig, att underdånigt dig
Sin hyllning gifva. Anse den ock skänkt
Af fiskarne i deras våta hem,
Fast hit ej stämda, ej i stånd att gå
Ur deras element och andas luft."
Då så han talte, se, då kommo djur
Och foglar, två och två. De förra lågt
Och inställsamt sig sänkte. Fogeln höll
På vingen stilla. Och jag gaf dem namn,
Och deras egendomlighet förstod
Jag väl; ty sådan kunskap hade Gud
Min snabba fattning skänkt. Men ej hos dem
Jag fann, hvad jag mig tyckte sakna än,
Och sade dristigt till den Himmelske:

"O, med hvad namn — ty öfver dessa högt,
Och öfver menskan och än högre, står
Du, obenämnd af mig — och hur skall jag
Dig dyrka, du, som detta alltet skapt,
Som allting godt mig gaf, för hvilkens väl
Så rikligt och med så frikostig hand
Du sörjt i alla ting? Men jemte mig
Ej någon delar det. Hvad lycka fins
I ensamhet? Hvad njuter ensam en,
Och om han njuter allt, är han väl nöjd?"

Så jag, förmäten. Af ett leende
Förklarad, klara Synen svarade:

"Hvad är då ensamhet? Är jorden ej
Uppfylld med varelser af skilda slag,
Är luften ej? Och lyda de ej dig,
Och komma lekande? Och känner du
Ej deras språk och sätt? De ha förstånd
Och ej föraktlig tanke. Haf din ro
Med dem och herrska. Stort ditt rike är."

Allherrskarn talte så, som hans beslut
Det varit. Jag, bönfallande om lof
Att tala, honom ödmjukt svarade:

"Låt ej mitt ord dig såra, Himlamagt,
Min Skapare, bevåget hör mitt ord!
Har du ej satt mig i ditt ställe här,
Och gifvit alla dessa i mitt våld?
Ibland olike, hvad samhällighet
Gifs der? hvad endrägt och hvad verklig fröjd?
Det måste ömsesidigt gifvas, fås,
I lika mått. Men herrskar olikhet,
Om en är högstämd och den andra låg,
De passa ej ihop, men blifva snart
Utledsna bägge. Sällskap menar jag
Och söker, som med mig kan taga del
I själens nöjen, der ej något djur
Kan vara menskans make. Djur med djur
Bäst trifs, med lejoninnan lejonet;
Så har du klokt förenat dem i par.
Så litet fogel med fyrfotadjur,
Så litet fisk med vingadt djur kan ha
Gemenskap, som med oxen apan trifs;
Än mindre än allt detta, minst af allt
Är djuret passande för menniskan."

Ej missnöjd sade den Allsmägtige:
Jag ser, att du en utsökt lycka klokt
Åt dig har uttänkt, Adam, i ditt val
Af sällskapsvänner, och ej smaka vill
Ett nöje, änskönt nöje, ensam du.
Hvad tänker du om mig då, om min plats?
Anser du mig då ha tillräckligt mått
Af lycka, eller ej, som ensam är
Af evighet? Ty ingen liknar mig
Och ännu mindre fins min like till.
Hvem har jag mer att pläga sällskap med,
Än med de varelser jag gjort, som stå

Djupt under mig, uti oändligt led
Djupt under, mot hvad andra stå till dig?"

Han teg. Jag ödmjukt svarade: "Att nå
Till dina dolda vägars höjd och djup,
Du, Högste, menskotanken är för svag.
Du är fullkomlig i dig sjelf. Hos dig
Fins ingen brist. Ej så hos menniskan:
Hon lägre är, och detta väcker lust,
Att ibland likar finna hjelp och tröst,
Der något brister. Du har ej behof
Att dig fortplanta, som oändlig är,
Som är fullkomlig, fast du blott är *en*.
Men menskan måste genom antal te
Sin brist som enskild, och bli upphof åt
Sig lika, se sin bild mångfaldigad,
Som *en* blott ofullständig, fordrande
Slägtkärleks stöd och dyra vänskapsband.
Du, fastän ensam i din afskildhet,
Bäst nöjd med eget sällskap, söker ej
Umgängelse med andra. Om du vill,
Du kan upphöja varelserna högt,
Förgudade, och umgås så med dem.
Jag kan ej höja djuren upp till mig
Och finner ej min glädje ibland dem."

Så, mera djerf, jag talte, brukande
Tillåten frihet, hvilken bifall vann,
Och nådigt gudarösten svarade:

"Så långt jag ville, Adam, pröfva dig,
Och fann, att du ej kände djuren blott,
Dem du gaf rätta namn, men ock dig sjelf
Och väl uttryckte anden inom dig,
Min afbild, som åt djuren icke gafs,
Och hvilkas sällskap, icke gjordt för dig,
Ett godt förstånd dig bjöd undvika fritt.
Tänk städse så! Jag, förr'n du talade,
Väl visste, att det ej för menniskan

Var godt, att vara ensam eller i
Ett sådant sällskap, som det du dig såg
Tillämnadt, bragt allenast på försök,
Att se, om du begrep det passande.
Det, som härnäst jag bringar, blir dig kärt,
Din like och din hjelp, ditt andra jag,
Din önskan fylld just efter hjertats kraf."

Han slöt. Jag hörde icke mer, ty nu
Jag, jordens barn, utaf hans himmelska
Närvaro ändligt öfverväldigad,
Den länge jag uthärdat, ansträngd svårt
I detta samtal, öfverjordiskt högt,
— Som bländad, mattad af ett föremål
För starkt för sinnet — nedsjönk, sökte bot
I sömn, som ögonblickligt, af naturn
Som hjelp tillkallad, kom och ögat slöt.
Han ögat slöt, men fantasiens rum
Lät öppet stå, min inre syn, hvarmed
Jag, i en dvala sänkt, mig tyckte se,
I sömnen, *hvar* jag låg, se skepnaden
Än lika herrlig, den jag vaken såg.
Han lutade sig ned och öppnade
Min venstra sida, och derur han tog
Ett refben, än af lifvets värma varmt,
Der lifsblod flödade. Stort såret var,
Men snart med kött det uppfyldt blef och läkt.
Refbenet med sin hand han skapnad gaf,
Så att det blef ett väsen likt en man,
Men af skiljaktigt kön, så älskligt skönt,
Att allting skönt i verlden tycktes nu
Lågt, eller uti henne sammanfördt,
I henne och i hennes blickar gömdt,
Som ifrån denna tiden gjöto in
I hjertat sötma, icke känd förut,
Och hennes fägring tände öfverallt
En anda utaf kärlek, ömhet, lust.
Hon flydde bort och lemnade mig qvar

Bedröfvad, för att vaken henne se
Igen; om ej, för att begråta städs,
Att hon var borta, att all fröjd var slut.
Tröstlös jag såg, och se, hon var mig när',
Så som jag henne såg i drömmen, prydd
Med allt hvad jord och himmel kunnat ge
Att göra henne älskvärd. Dit hon kom,
Ledd af sin Skapare, fast han ej sågs,
Styrd af hans röst, och icke obekant
Med äktenskapets helgd och ömma bruk.
Behaget var i alla hennes steg,
Och himlen uti hennes öga klart,
I hvarje åtbörd kärlek, värdighet.
Af glädje öfvermannad, brast jag ut:

"Nu är allt åter godt igen. Ditt ord
Du hållit, gåfvorike, gode Gud,
Som ger allt skönt, men här det skönaste
Mig skänkte utan afund. Nu jag ser
Ben af mitt ben och kött utaf mitt kött
Framför mig. Manna vare hennes namn,
Af mannen tagen. Derför skall en man
Sin far och moder öfvergifva, skall
Han blifva vid sin hustru, och de tu
Så bli ett kött, ett hjerta och en själ" [1]).

Hon hörde detta, och, fast förd af Gud,
Dock oskuld och jungfrulig blygsamhet,
Medvetande om värde och om dygd,
Väl värd att bedjas om, ej osökt fås,
Ej dristig, ej begifven, utan blyg,
Och derför mera sökt; att säga allt:
Naturen sjelf, fast tanken här var ren,
Nu henne dref att vända sig från mig.
Jag följde. Och hon kände hederns ord,
Och med lydaktig höghet lät hon sig

[1]) Se 1 Mos. 2: 23, 24.

Ömt öfvertalas. Till vårt bröllopstjäll
Jag förde henne, morgonrodnande.
All himlen, alla goda stjernor då
Utgöto deras bästa kraft. Då gaf
Ock jorden sin välönskan, och hvar höjd.
Hvar fogel sjöng. Frisk vind och stilla flägt
Det hviskade i skog och spridde ut
Kryddbuskars doft och rosor öfver allt
I lek, tills nattens ömma fogel sjöng
En bröllopssång och aftonstjernan bjöd
Brudlampan [1]) tända på sitt höga berg.

Så har jag nu berättat allt, intill
Det högsta mått af jordisk fröjd, som mig
Beskärdes, och jag måste tillstå: allt
Mig skänker njutning, men en sådan dock,
Som ingen ändring verkar i min själ,
Ej starkt begär; jag menar denna lust,
Som skänks af smak, syn, lukt, ört, frukt och blom,
Grön stig och foglars klara sång. Men här
Helt annorlunda. Hänryckt skådar jag
Och hänryckt rör. Här först jag känslan fann
I sällsamt uppror, jag, som eljest stod
I glädjen hög och orörd, här blott vek
Mot tjusningen af skönhets herrskarblick;
Om väl naturen lemnat någon del
För svag emot en sådan frestelse,
Om den ifrån min sida möjligtvis
Tog mer än nog. Åt qvinnan dock hon gaf
För mycken prydnad, i utvärtes sken
Fulländad, men invärtes brister bo.
Ty väl jag ser, att der naturen satt
Sitt högsta mål står qvinnan mera lågt:

---

[1]) *Brudlampan*, i öfverensstämmelse med de gamles sed att med tända facklor ledsaga bruden till brudgummens boning; *på sitt höga berg*, en från de gamle lånad föreställning. Aftonstjernan sades visa sig på berget OEta: "Sparge, marite, nuces; tibi deserit Hesperus OEtam." Virg. Ecl. 8: 30.

I själens daning, hvilken gäller mest.
Ja ock utvärtes är hon mindre lik
Sin Skapare, uttrycker hon mer svagt
Det herravälde öfver djuren, som
Åt menskan gafs. Men då jag närmar mig
Till hennes älsklighet, hon synes mig
Fullkomlig i sig sjelf, sig kännande
Så väl, att hvad hon säger eller gör
Tycks visast, klokast, dygdigast och bäst.
All högre kunskap sjunker städse ner,
Der hon är när. Matt och förvirrad blir
Vid hennes tal all visdom, dårskap blott.
Förstånd och värdighet besitter hon,
Som om hon varit afsedd först, ej skapt
Tillfälligt sedan. Och att råga allt,
Själsstorhet, ädel hug det skönsta hem
Sig byggt hos henne och en vördnad spridt
Kring henne, som en utställd änglavakt."

Med rynkad panna ängeln svarade:
"Anklaga ej naturn: sin del hon gjort,
Gör du blott din nu, och misströsta ej
Om visdom. Hon ej sviker dig, om du
Ej lemnar henne, då hon bäst behöfs,
I det du öfverskattar vissa ting
Af mindre värde, som du sjelf här ser.
Ty hvad beundrar du? Hvi tjusar dig
En yta så? Skön utan tvifvel, värd
Att vårdas ömt och äras, hållas kär,
Men icke slafviskt. Väg mot henne dig;
Se'n skatta. Ofta gagnar oss dock mest
En känsla utaf eget värde, rätt
Uppfattadt. Om du denna konst förstår,
Skall hon sitt hufvud villigt se i dig
Och för din kraft nedlägga allt sitt prunk,
Så prydd, att dig förnöja ännu mer,
Så vördad, att du henne älska kan

Som like, som kan se din ovishet.
Men om den sinnesretning, hvilken ger
Åt menskoslägtet lif, är dig så kär
Framför allt annat, vet, att den ock gafs
Åt djur och fänad. Ej den blifvit så
Allmänneligen spridd, om deruti
Det funnes något, värdt att menskans själ
Förslafva, eller väcka lidelse.
Hvad högre du i qvinnans sällskap fann,
Förståndigt, älskligt, godlynt, älska det.
Godt är att älska; lidelsen är ond,
Är icke äkta kärlek. Kärleken
Förädlar tanken, vidgar hjertat, bor
Uti förnuftet och är stegen, som
Dig till en himmelsk kärlek uppåt för,
I köttsligt nöje ej försänkt. Derför
Din like du bland djuren icke fann."

Och Adam halft förlägen svarade:
"Ej hennes yttre form så skön, och ej
Det älskogslif, som här gemensamt är,
— Fastän jag skattar äktenskaplig bädd
Så högt och all den största vördnad värd —
Så fröjdar mig, som hennes älsklighet,
De tusende behag, som följa hvart
Af hennes ord och kärleksfulla verk,
Så ömt hängifna, uppenbarande
Ren själsenhet, uti oss två *en* själ.
Att samdrägt skåda hos ett äkta par
Mer fröjdar, än att höra samklangsljud.
Men det förslafvar ej. Jag yppar här
Allt hvad mitt hjerta känt, ej derför slaf.
Jag träffar skilda föremål, som få
Af sinnet skilda former; städs dock fri
Jag följer det jag utvalt såsom bäst.
Derföre att jag älskar, tadlar du
Mig icke. Kärleken, du sagt, oss för

Till himlen, är båd' ledare och väg;
Så haf fördrag och låt mig spörja dig:
Säg, älska himlens andar? Visa de
Sin kärlek blott med blickar? Blanda de
Sin strålglans verkligt rörande hvarann?"

Och ängeln med ett löje, glödande
Af kärleks färg, af himmelskt rosenrödt,
Gaf detta svar: "Låt det dig vara nog
Att veta, att vi äro lycklige,
Att utan kärlek ingen lycka gifs.
Hvad helst dig fröjdar kroppsligt, men dock rent
— Och ren du skapades —, det njuta vi
I högre grad och obehindrade
Af lemmar och af leder, fjettrar blott.
Mer lätt än luft med luft, i famntag ömt
Förente, andar mötas, rent med rent
Förbundet, utan svår nödvändighet
Att kropp med kropp förena, själ med själ.
Men mer jag hinner ej. Ned sjunker soln
Bak Gröna Udden [1]) och Hesperiens
De Gröna öar. Skiljas måste vi.
Var stark, lef lycklig, älska, honom främst,
För hvilken kärlek lydnad är, och håll
Hans stora bud! Låt icke lidelsen
Förleda dig till något, som du fri
Ej skulle gjort. Ditt eget väl och ve,
Och dina barns, beror af dig, betänk!
Af din ståndaktighet jag glädjas skall,
Jag och de Sälla. Stå blott fast! Att stå,
Att falla, allt är i ditt fria val.
Fullkommen sjelf, begär ej yttre hjelp,
Och stå emot all frestelse till synd!"

Så sagdt, han uppstod, utaf Adam följd

---

[1]) *Gröna Udden*, Cap Verdi, vestligaste punkten af Afrika. Gröna öarna, Capverdiska öarna, en liten ögrupp utanför denna udde.

Med dessa afskedsord: "Du måste gå?
Farväl då himmelske budbärare,
Af honom sänd, hvars guddom jag tillber.
Nedlåtande och mild du var mot mig,
Då hit du nedsteg, och skall hedras städs
I tacksam hågkomst. Var mot menniskan
Jemnt god och vänlig, och kom ofta hit."

Så skildes de. Till himlen ängeln for
Ur skuggan; Adam till sitt löftjäll gick.

DET FÖRLORADE PARADISET.

NIONDE BOKEN.

Innehåll.

Då Satan kringfarit jorden, återvänder han om natten som en dimma till Paradiset, för att utföra sitt öfvertänkta svek, och gifver sig in i den sofvande ormen. Om morgonen gå Adam och Eva till sitt arbete, hvilket Eva föreslår böra utföras så, att de arbeta hvar på sitt ställe åtskilda. Adam samtycker ej, och talar om den fara hon skulle löpa, om fienden, för hvilken de blifvit varnade, skulle fresta henne, funnen ensam. Eva, ovillig öfver att ej anses för nog försigtig eller fast, yrkar på, att få gå för sig sjelf, mycket ifrig att få sin fasthet satt på prof. Adam ger slutligen vika; ormen finner henne allena; hans sluga närmande: han ser Eva första gången med förundran, talar sedan till henne och upphöjer henne med mycket smicker öfver alla andra varelser. Eva, förundrad att höra ormen tala, frågar huru han fått menskligt tungomål och förstånd, det han förut ej haft; ormen svarar, att han erhållit dem genom att smaka af ett visst träd i lustgården. Eva beder honom föra sig till detta träd och finner, att det är det förbjudna kunskapens träd; ormen, som blifvit mera djerf, förleder henne med många konstgrepp och falska skäl att slutligen äta; hon, förnöjd med fruktens smak, öfverlägger en stund, antingen hon skall gifva deraf åt Adam eller ej, men bringar honom till slut af frukten och berättar, hvad som förmått henne att äta deraf; Adam, i början bestört, märkande hennes undergång, besluter, drifven dertill af häftig kärlek, att förgås med henne, förökar brottet och äter också af frukten. Dess verkan på dem bägge; de söka att skyla sin nakenhet; blifva sedan oense och anklaga hvarandra.

Slut på det tal, då ängel, då sjelf Gud
Var gäst hos menskan och förtroligt satt
Som vän med vän, med henne delande
Ett landtligt mål och under det fördrog
Tillåtet samtal. Nu jag måste slå
En annan, sorglig ton: slem misstro, brott
Trolöst från menskans sida, upprorsverk,
Olydnad; och från himlens sida, som
Hon skiljt sig från, misshag, kallsinnighet
Och vrede, rättvis förebråelse och dom,
Som bragt i denna verld en verld af ve,
Synd och dess skugga Död, och Uselhet,
Som bådar Död. Svår uppgift, men ändock
Ett ämne icke mindre hjeltestort,
Än raseriets utbrott hos en vild
Achilles [1]), som sin ovän, flyende,
Tre gånger jagar omkring Trojas mur,
Än Turni vrede [2]), som Lavinia mist,
Än Neptuns vrede [3]) eller Junos, som
Pint Grekerna och Cythereas son:
Om blott motsvarig stil beskäres mig
Af min guddomliga beskydderska,
Som kommer oombedd om natten ned

[1]) *Achilles*, den af Homeros, i Iliaden, prisade välbekante hjelten, som vid Trojas belägring dödade Hektor, *sin flyende ovän*, hvarom förtäljes utförligt i Iliadens 22 sång.

[2]) *Turni vrede*, hans, som, enligt Virgilii berättelse i Æneiden, måste afstå sin trolofvade brud *Lavinia* åt Æneas.

[3]) *Neptuns vrede*, som förföljde den kringirrande Odysseus, hvarom Homeros sjungit i Odysséen; *eller Junos* (vrede), vänd mot Æneas, *Cythereas* (Venus') son, hvarom Virgilius förtäljer i Æneiden.

Och förestafvar orden i min sömn,
Som ock ingifver versen oförtänkt.
Då detta ämne[1]) för en hjeltesång[2])

---

[1]) ff. Miltons här uttalade åsigter om ämnen, lämpliga för episk behandling, och synnerligen der han är polemisk, förekomma oss betydligt skefva. *Tålamodet* och *hjeltemartyrdöden* egna sig väl ock mer för dramatisk än episk behandling.

[2]) *Då detta ämne för en hjeltesång jag efter långsamt val nu sent begynt;* "Det är troligt, att Milton redan tidigt umgåtts med den tanken att dikta ett episkt skaldeverk; men vi kunna icke uppgifva någon bestämd tid, alldenstund det icke finnes något häntydande derpå i det han skrifvit före sin utländska resa (1638—39). Han gifver oss först i sina verser till Manso (Neapel, 1639) en vink derom:

O mihi si mea sors talem concedat amicum,
Phoeboeos decorasse viros qui tam bene norit,
Siquando indigenos revocabo in carmina reges,
Arturumque etiam sub terris bella moventem!
Aut dicam invictæ sociali foedere mensæ
Magnanimos heroas; et, o modo spiritus adsit,
Frangam Saxonicas Britorum sub Marte phalanges, &c.

Man ser af detta, att han, inspirerad af Spenser och Italiens romantiska poeter, tillämnade ett romantiskt epos med Britiska prinsen Arthur till hjelte. Af följande ställe i Epitaphium Damonis, det han skref straxt efter sin återkomst till England, vill det synas, som skulle poemet kommit att innehålla alla de förnämsta tilldragelserna i Englands tidigaste historia till Arthurs tid:

Ipse ego Dardanias Rutupina per æquora puppes
Dicam, et Pandrasidos regnum vetus Inogeniæ,
Brennumque Arviragumque duces, priscumque Belinum,
Et tandem Armoricos Britonum sub lege colonos;
Tum gravidam Arturo, fatali fraude, Iogernen,
Mendaces vultus, assumtaque Gorlois arma,
Merlini dolus.

I slutet af Miltons afhandling "Om Reformationen i England", som utkom år 1641, träffar man följande ord: "Då skall, bland de heliges hymner och lofsånger, någon kanske blifva hörd, som med högstämd ton, i nytt och högtidligt versmått, besjunger och firar den guddomliga nåden och dess underbara domar i detta land genom alla åldrar." I sin skrift "Reason of Church Government", som äfven utkom år 1641, återkommer han till samma

Jag efter långsamt val nu sent begynt,
Ej af naturen böjd att sjunga om
Krig, hittills enda ämnet för en sång
Om hjeltar, mästerverk att sabla ner
I lång och tråkig kamp en diktad hop
Af riddare, och lemna tålamod,
Och hjeltemartyrdöd, som ändock är
Den bästa tapperheten, utan sång;
Ej att beskrifva täflingslopp och lek,
Torneringsredskap, sköldar målade
Och nätta valspråk, hingstar och schabrak,
Släptäcken, betselprydnad, stridsmanspomp,
Lansbrytning, vapenlek; ej festers prakt
Uppdukade i salar, fulla af
Hofmästare och seneschallers hop [1]):
Ett konstens eller blotta pligtens verk,
Ej ett som rättvist gifver hjeltenamn
Åt sång och åt person. För mig, dertill
Oskicklig, obenägen, fins dock qvar
Ett högre ämne, som kan höja upp
Mitt namn, fast jag är gammal nu, så framt
Min vinge ej trycks ned af år och köld;
Och ned den trycktes, vore detta mitt,
Ej hennes, som det till mitt öra för.

Nu solen sjunkit ned och Hesperus,
Den stjernan, som åt jorden skymning ger,
En kort tid skiljoman emellan dag
Och natt; och nu från början och till slut

ämne, och vidhåller ideen att besjunga något ur Englands historia, ehuru än är obestämdt, om han skall välja den reguliera eller irreguliera episka formen, eller ock behandla ämnet i en tragisk eller lyrisk diktart. Sedan höres ingenting mer om Förlorade Paradiset, förrän det utkom, år 1665.". *Keightley*, *Life etc. of John Milton* p. 397.

[1]) *seneschallers hop*, seneschallen var en hoftjensteman, som hade öfverinseende öfver festliga tillställningar och högtidligheter hemma på de furstliga slotten.

Re'n natten slöjat horisontens rund,
Då Satan, som för Gabriels hotelser
Flytt bort ur Eden, med upprättadt mod,
Med list och ondska öfverlagd, betänkt
På menskans ofärd, trots hvad mera svårt
Kan vänta honom, återvände djerf.
Han for om natten, kom vid midnattstid,
Se'n han kringfarit jorden, rädd för dag,
Alltsedan Uriel, solregenten, märkt,
Att han gick in, och varnat Cherubim,
Som höllo vakt. Af ångest drifven dän [1]),
Sju nätters tid han oafbrutet for
Med mörkret, for dagjemningslinien kring
Tre hvarf, skar fyra gånger nattens char
Från pol till pol, snedt öfver hvar kolur;
Den åttonde han återkom och stal
Sig ingång på en kust från porten vänd
Och från dess cherubsvakt. Det fans en ort,
Nu ej — fast synd, ej tid, först ändring bragt —,
Der Tigris invid Paradisets fot

---

[1]) Det var vid middagstid Satan första gången kom till jorden, och sedan han blifvit upptäckt af Uriel, drefs han ut ur Paradiset, såsom i Fjerde boken förtäljes. Han uppehöll sig sedan en hel vecka oupphörligt i mörker, af fruktan att åter bli upptäckt. *Tre hvarf for han omkring dagjemningslinien*, han färdades framåt med natten tre gånger rundt omkring eqvatorn, i riktning från öster till vester, liksom solen, men alltid på motsatt sida, der mörker var. *Skar fyra gånger nattens char från pol till pol*, rörde sig icke rakt framåt med natten, utan tvärsöfver från norra till södra, och från södra till norra polen; *snedt öfver hvar kolur:* likasom dagjemningslinien eller eqvatorn är en stor cirkel, som omgifver jorden från öster till vester och så från vester till öster, så äro *kolurerna* (af *κόλουρος*, afskuren) tvenne stora cirklar, som skära hvarandra rätvinkligt i verldspolerna och omgifva jorden från norr till söder, och åter från söder till norr; och då nu Satan rörde sig från pol till pol, på samma gång som nattens char rörde sig från öster till vester, kunde han, om han efter önskan ville stanna i nattskuggan, icke röra sig i rak linie, utan på sned, hvarvid han passerade öfver kolurerna.

Flöt under jorden, tills en gren deraf
Rann i en källa upp vid lifsens träd.
Med floden nedsjönk, med den höjde sig
Nu Satan, svept i dimma; sökte se'n
Gömställe. Sjö han genomsökt och land
Från Eden öfver Pontus [1]) och det träsk
Mæotis uppåt, bortom floden Ob [2])
Och nedåt till sydpolen, och i längd
Ifrån Orontes [3]) till den ocean
Vid Darien [4]), och dädan till det land
Der Ganges och der Indus [5]) flyta. Så
Han hela jorden genomströfvade
I noggrann spejning och gaf noga akt
På alla varelser, hvem utaf dem
Mest egnad var för illbragds tjenst, och fann
Så Ormen, listigast af jordens djur.
Och honom, efter öfverläggning lång
Och svårbestämlig, valde han till slut
Som bästa käril för sitt svek, i den
Att ingå, döljande sin mörka plan
För hvarje blick. Ty om en listig orm
Hvem tänkte icke, som hans konstgrepp såg,
Att ur hans sluga, listiga natur
De föddes; hvilket sedt hos andra djur
Väl kunnat väcka fruktan, att der fans
En djefvulsk magt långt öfver djurets art.
Så han beslöt; men först sin inre sorg,
Den pinande, han göt i klagan ut:

"O jord, lik himlen, om ej mera skön
Du anses bör, ett hem för gudar, bygdt

---

[1]) *Pontus* Euxinus, Svarta hafvet.

[2]) *det träsk Mæotis*, Azowska sjön. *Ob*, en flod i Siberien.

[3]) *Orontes* (nu El Aasi), en flod, som rinner i dalen mellan Libanon och Antilibanon och utfaller i Medelhafvet.

[4]) *Darien*, här Panamanäset.

[5]) *Ganges* och *Indus*, två af Ostindiens förnämsta floder.

På nytt beråd och efter bättre plan!
Ty hur kan Gud ett sämre bygga, när
Han byggt förut ett bättre? Jord, du som
En himmel är, kring hvilken dansa fram
Mång andra himlar skinande, som tändt
De klara, tjenstbenägna lamporna,
Ljus öfver ljus, för dig blott, som det tycks,
Förenande i dig sin strålekrafts
Inverkan. Likasom i himlen Gud
Är medelpunkt, men sträcker sig till allt,
Så du som i en medelpunkt tar mot
Hvad alla dessa kloten ge. Hos dig,
Ej hos dem sjelfva, synes deras kraft
I örter, plantor och hvad ädelt föds
Af djur, begåfvade med afmätt lif
Af växande, förnimmelse, förnuft [1]),
Som allt sin slutpunkt fått i menniskan.
Hvad glädje denna vandring kunnat ge,
Om något glädde mig! En vexling skön
Af berg och dal, af floder, skogar, fält,
Än land, än sjö, än strand med skog bekrönt,
Fjell, klyftor, hål. Men ingenstädes jag
En tillflykt finner, och ju mer jag ser
Af nöje kring mig, desto mer jag qväljs
Af inre qval, liksom bestormad af
Motsatser svårligt. Allting godt är mitt
Förderf, och sämst jag uti himlen trifs.
Men icke här jag söker, icke der
En bostad, om jag vika skall för Gud;
Och hoppas ej bli mindre usel sjelf
Igenom detta, men att andra dra
Till mig, fast detta gör mig värre qval.
Ty i förstöring blott jag finner ro

1) *begåfvade med afmätt lif af växande, förnimmelse, förnuft*, d. ä. begåfvade med ett lif, som grådvis höjer sig från blott växande till förnimmelse och förnuft, hvilket allt i högsta potens finnes förenadt hos menniskan. Ö. A.

För mina grymma tankar. Fälles hon,
Blir hon till det, som bringar fall, förförd,
För hvilken allt blef skapt, då följer snart
Det ock, vid henne fäst i väl och ve.
I ve då! Vidt förderfvet härja må!
Min ensamt skall den äran bli ibland
Afgrundens magter, att jag på en dag
Förstört hvad han, som nämns Allsmägtig, haft
Att göra med uti sex hela dygn
Förutan uppehåll, och troligtvis
Rätt länge grundat på, fastän kanske
Ej längre, än se'n då jag på en natt
Förlossade ur skamlig träldom hardt
När halfva änglaskaran, gjorde tunn
Beundrarhopen. Han, att söka hämnd
Och att förmera ett förringadt tal
(Ehvad den förr uttömda kraften brast
Att skapa flere änglar — om nu han
Dem skapat —, eller oss att plåga mer);
Har valt, att sätta i vårt ställe in
En varelse af jord och skänka den,
Upphöjd ifrån sitt låga ursprung högt,
Hvad han beröfvat oss. Och sitt beslut
Han utfört, skapat menniskan och byggt
Åt henne denna verlden med dess prakt,
Och jorden, att hon skulle den bebo
Som herre, och, o skymf! i hennes tjenst
Satt änglavingar och satt lågande
Tjenstandar till att vaka, akta på
Ett jordiskt kall. För deras vaksamhet
Jag räds. Att gäcka den, jag insvept i
En midnattsdimmas dunst far mörk, för att
I hvarje snår och buske speja, hvar
Jag lyckas finna ormen sofvande,
I hvilkens bugter jag kan dölja mig
Och detta mörka uppsåt, som jag för.
Hvad slem förnedring! Jag som stridde förr

Med gudar om den främsta platsen, stängs
Nu i ett djur, hopmängd med djurisk dy,
Så att mitt väsen köttsligt, djuriskt blir,
Som sträfvade att uppnå guddomshöjd.
Men hvart kan ärelystnad ej och hämnd
Nedstiga? Stolthet måste ned så djupt
Som högt hon flög, först eller sist dock fälld
Af lägsta ting. Hämnd, fast i början ljuf,
Snart bitter, återfaller på sig sjelf.
Ske så! och må den träffa, rigtad väl,
— Då mot den Högste jag är svag — den, som
Näst honom har min afundsjuka väckt,
Den nya gunstling, hvilken himlen fått,
Den man af ler och stoft, den vredens son,
Som Skaparn oss till mera hån lyft upp
Ur stoftet. Trots här gäldas bäst med trots."

Så sagdt, igenom snår, bland torrt och vått,
Han framkröp som en kolsvart dimma på
Sin midnattsspejning för att se, hvarest
Han snarast kunde finna ormen. Snart
Han honom fann i sömnens sköt försänkt,
En labyrinthiskt sammanrullad ring,
Hans hufvud midt uti, fullt utaf list;
Än ej i skugga hemsk, i rysligt hål,
Oskadlig än, på gräsets bädd han trygg
Och icke fruktad sof. In i hans mund
Kröp djefvulen och ingöt snart förstånd
I ormens hjerta, i hans hufvud, fyldt
Med djurisk känsel nyss, men störde ej
Hans sömn, och bidde ifrigt morgonen.

Nu när det helga ljus begynde gry
I Eden på de däfna blommorna,
Som andades sitt morgonrökverk ut,
Då alla ting, som andas, sända upp
Från jordens stora altar stilla lof

Till Skaparn, som till Honom höjer sig [1])
Med älsklig lukt, kom menskoparet fram
Och stämde in med lofsång i den chör
Af varelser, som ej fått ordets skänk [2]).
När det var gjordt, de njöto först utaf
Dagbräckningen, med ljuflig doft och flägt;
Rådslogo se'n, hur denna dag de bäst
Arbeta må; för stort var deras verk,
Som, fast blott tvenne, hade allt i vård.
Och Eva sade först till Adam så:

"O Adam, hur med denna lustgård vi
Arbeta, städse sköta växt och blom
— Den kära syssla, som på oss blef lagd —,
Likväl, till dess att flere händer hjelpa oss,
Vår uppgift växer, ja blir större blott
Vid all vår möda. Hvad om dagen vi
Borttaga, putsa, stödja, binda upp,
En natt blott eller två med yppig växt
Straxt gäckar, till förvildning städse böjd.
Gif derför du ett råd; om ej, så hör,
Hvad tankar först ha kommit i min håg.
Låt oss arbeta hvar för sig; du der
Du vill, der det behöfs att fästa upp
Skogsbindan kring sitt träd, att styra rätt
Den famnande murgrönans klätterfärd,
Då jag, bland dessa rosor, blandade
Med myrten, syssla kan tills middag blir;
Ty om så när' hvarann vi dagen all
Arbeta, blickar helt naturligt då
Och leenden utbytas, nya ting
Tillfälligt tal orsaka, hindrande
Vårt dagsverk; litet sker, fast början görs
I tid, och födan njutes oförtjent."

[1]) *som till honom höjer sig*, originalet har "and his nostrils fill" etc.; "in the style of eastern poetry", kommenterar Newton.

[2]) *som ej fått ordets skänk*, som ej fått förmågan att uttrycka sig i artikulerade ord.

Hon fick af Adam detta milda svar:
"O Eva, enda maka, mig mer kär
Än alla varelser, som lif ha fått;
Väl har du tänkt, och godt var ditt förslag,
Hur bäst det värf vi fylla må, som Gud
Oss här bestämt, och oberömd skall du
Ej bli, ty intet älskligare fins
Hos qvinnan, än att vårda väl sitt hus
Och främja hos sin make goda verk.
Men ej så strängt vår Herre anbefallt
Arbete, att det skulle hindra oss
Att få förfriskning: föda eller tal
— Själsfödan — eller ljuft utbyte af
Blick eller leenden, ty leendet
Härflyter från förnuftet, finnes ej
Hos djuret; leendet är kärleks spis,
Och kärlek är ej lifvets lägsta mål.
Ty ej till träget släp, till glädje han
Oss skapat, glädje med förnuft förent.
Och dessa stigar, dessa hvalf af löf,
Vi med förenta händers verk helt visst
Bevara från förvildning lätt, så långt
Vi måste gå, tills yngre händer snart
Oss bistå; men om mycket tal kanske
Dig mättar, kort skiljsmessa vore god.
Ty ensligheten understundom är
Det bästa sällskap, och en liten tids
Frånvaro yrkar på ljuf återkomst.
Men jag har eljest fruktan för, att ondt
Dig råkar, skild från mig. Ty väl du vet
För hvad man varnat oss, hvad ovän led,
Af afund till vår lycka, och om sin
Förtviflande, oss söker sorg och skam
Bereda slug, och lurar någonstäds
Helt nära, i det hopp att finna oss
— Hans önskan och hans fördel — skiljda åt,
Misströstande att kunna snärja oss,

Om en den andra snarligt bistå kan.
Om nu hans afsigt är, att locka oss
Till trohetsbrott mot Gud, att störa vår
Trofasta kärlek, som utaf allt godt,
Vi njuta, kanske mest hans afund väckt:
Låt vara detta eller värre än,
Så lemna ej den trogna sida, som
Dig lifvet gaf och alltid ger dig skydd.
Der fara finnes, der vanheder gifs,
Förblifver hustrun tryggast hos sin man,
Som skyddar henne eller lider sjelf
Med henne hvad olyckan skickar värst."

Och honom med jungfruligt majestät,
Likt en som älskar och rönt omildhet,
Med ljuft, lugnt allvar Eva svarade:

"All jordens herre, jords och himmels barn,
Att vi en sådan ovän ha, som vill
Vårt fall, det vet jag både af ditt tal
Och den bortfarne ängelns, som jag hört,
Der i en skuggig vrå jag bortgömd stod,
Hemländ när qvällens blomster slöto sig.
Men att du skulle anse mig för svag,
Derföre att vi ha en fiende,
Som mig kan fresta, jag ej väntade.
Du fruktar icke för hans våldsamhet,
Den vi, ur stånd att lida död och qval,
Ej röna kunna, eller ock stå mot.
Hans list du räds för, hvilket innebär
En lika fruktan, att min fasta tro,
Min kärlek rubbas; vilseledas kan.
Hur funno dessa tankar i ditt bröst
En boning, Adam? Hurn kunde du
Misstänka henne, som är dig så dyr?"

Med blida ord nu Adam svarade:
"O Eva, dotter du af Gud och man,
Odödlig, fri från tadel och från synd,

Ej misstänksam mot dig jag talar här
Mot din frånvaro; men att undgå allt
Försök utaf vår ovän till vårt fall.
Ty frestarn, om än gäckad, fläckar dock
Den frestade med slem vanära, då
Han anser honom icke vara fast
Mot frestelsen. Du skulle med förakt
Och vrede se dig mål för oförrätt,
Fast du blef funnen ren. Förstå mig rätt,
Om jag försöker vända sådan skymf
Ifrån dig ensam, den emot oss två
Ovännen, fastän djerf, knappt våga skall,
Men, om han vågar, vända först mot mig.
Förakta ej hans list och ondska du.
Slug måste den dock vara, som förfört
Guds änglar. Så förakta ej min hjelp.
Se dina blickar gjuta in ny kraft
Hos mig, och uti din närvaro är
Jag mera vaksam, vis och stark, ja ock
I yttre styrka. Blygsel att, då du
Det ser, bli öfvervunnen all min kraft
Uppväcka skulle till det högsta mått.
Hvi skulle du ej känna likaså
I min närvaro, ej bli frestad helst
Hos mig, det bästa vittnet af ditt mod?"

Så talte Adam, vänlig, omsorgsfull,
I äktenskaplig kärlek. Eva dock,
I tanke att ej hennes fasta tro
Nog högt blef skattad, svarar mildt och ömt:

"Om detta blir vår lott, här så att bo
Inom den trånga krets, som kring oss dras
Af fienden, om vi ej hvar för sig
Oss kunna skydda, när han mötes: hur
Olyckliga, i fruktan jemnt för ondt!
Men ondt är syndens följd. Vår ovän blott
Djerft frestar oss med slemma tankar om

Vår redlighet. Hans slemma tanke dock
Ej stämplar oss med skam, men vänder slem
Till honom om. Hvi sky och frukta vi
Den då? Vi vinna dubbel heder, när
Han ser misstanken falsk; vi vinna frid
Och himlens gunst, som stridens utgång ser.
Och hvad är kärlek, hvad är tro och dygd,
Som ej för sig allena prof bestått?
Må vi vår sällhet icke tänka oss
Så bristfull af den vise Skaparn gjord,
Att vi ej äro trygga hvar för sig.
Klen är vår lycka, om den sådan är,
Och Eden är då icke Eden mer."

Med värme svarar henne Adam så:
"O qvinna, vet att allt är bäst så som
Guds vilja det bestämt. Hans skaparhand
Ej något ofullkomligt, bristande,
Har lemnat, minst af allt dock menniskan
Och det, som hennes sällhet tryggad gör
Mot yttre våld. Men inom henne sjelf
Är faran; den dock är i hennes magt.
Mot hennes vilja sker ej henne ondt.
Men Gud gaf viljan fri; ty lydnad för
Förnuftet frigör, och förnuftet Han
Har skapat rättvist, fast han menskan bjöd,
Att vara vaksam, vandra upprätt städs;
Att ej, bedragen af ett skenbart godt,
Hon leder viljan vill och bjuder falskt,
Att bryta emot Guds bestämda bud.
Misstro då ej, ty kärlek fordrar här,
Att dig jag ofta varnar, och du mig.
Vi faste stå, utsatte dock för fall,
Då ej omöjligt är, att vårt förnuft
Kan träffa något falskt, förföriskt ting,
Och falla oförmärkt för list och svek,
Om det ej strängt sig aktar, som han bjöd.
Sök icke frestelsen! Att unfly den

Är bättre, och det gör du sannolikt
Hos mig. Osökt skall profvet finna dig.
Vill du ge prof på fasthet, visa först
Din lydnad. Frestelsen, den ingen ser,
Blir, såsom obevittnad, obekant.
Men om du tror, att frestelsen, ej sökt [1]),
Oss finna skall i större säkerhet:
Gå! ty att ofri stanna, för' dig blott
Mer fjerran. Gå i medfödd oskuld! Gå,
Och lita på din dygd, tag den till värn;
Ty Gud mot dig gjort sitt, gör du nu ditt!"

Så talade vår stamfar. Eva dock
Stod fast, men ödmjukt svarade hon så:

"Med din tillåtelse och varnad nu
Förnämligast utaf ditt kloka tal,
Att frestelsen, när minst vi söka den,
Kanske skall mindre redo finna oss,
Jag än mer villigt går, med ringa tro,
Att denna fiende, som är så stolt,
Den svagare uppsöker; när så är,
Han af mitt motstånd lida skall mer skymf."

Så sägande, ur Adams hand sin hand
Hon sakta drog och lik en skogsnymph lätt,
En Oread [2]), en utaf Delias svit
Gick bort bland lunderna; men Delia hon
I gång och hållning öfverträffade,
Fast icke bågbeväpnad, kogerprydd,
Men blott försedd med trädgårdsredskap, dem

---

[1]) ff. *Men om du tror, att frestelsen, ej sökt*, d. ä. i allt lugn afvaktad, *oss finna skall i större säkerhet*, d. ä. i likgiltig trygghet för faran; *Gå! ty att ofri* (mot din vilja) *stanna, för dig blott mer fjerran*, leder dina tankar mer fjerran från mig, än om du med min tillåtelse går.

[2]) *Oread*, ett qvinligt andeväsen, som hade sitt tillhåll i bergen. *Delia*, ett tillnamn, som Diana fått, efter sin födelseort Delos.

En konst än rå, som än ej stulit eld[1]),
Tillskapat, eller hvilka änglar bragt.
Så smyckad var hon Pales[2]) närmast lik,
Var lik Pomona[3]), då hon flydde för
Vertumnus, eller Ceres, då hon ung
Ej födt Proserpina och flydde Zeus.
Han följde henne med en eldig blick,
Dock lifligt önskande, att hon ej gått.
Han henne oupphörligt bad, att snart
Tillbaka vända, och hon lofvade
Att vara i sitt tjäll vid middagstid,
Och, före eftermiddagshvilan, der
Inbjuda honom till ett ordnadt mål.
O arma Eva, gäckad, sviken blef
Du i din återkomst! Så mot ditt hopp!
I Paradiset fann du aldrig mer
En älsklig måltid, aldrig mera ro.
Ett slikt försåt i blomsterskuggor gömdt
I djefvulsk hätskhet hotfullt lurade
Att återvägen stänga, eller dig
Hemsända utan oskuld, sällhet, tro!
Ty nu, se'n dagen bräckte, Fienden,
Liksom en orm att skåda, framme var
Att söka, hvar han funne troligast
Det enda menskopar, som i sig slöt
Allt menskoslägtet, ämnadt till hans rof.
I lund, på fält han sökte, hvar en gren
Fans grön, en gräsfläck låg mer skön,
Den de för roskull vårdat eller satt.
Vid källa och vid skuggig bäck han sökt
Dem båda. Helst han önskat, att han mött
Blott Eva ensam, men med ringa hopp

[1]) *som än ej stulit eld*, syftar på den klassiska sagan om Prometheus.

[2]) *Pales*, en obestämd fornitaliensk fältguddomlighet.

[3]) *Pomona*, fruktträdgårdarnes skyddsgudinna. *Vertumnus*, den vexlande naturens och årstidernas gud. Om dessa båda guddomligheter får man underrättelse hos Ovidius, Met. 14, 623.

Om hvad så sällan hände. Nu han ser,
Så som han önskat, Eva ensam, höljd
Uti ett moln af vällukt, der hon stod,
Halft synlig, så kring henne rodnande
Tätt rosor glödde. Tidt hon böjde sig
Att höja upp ett blomsters späda stjelk,
Hvars krona, fastän bjert och rosenröd,
Fast blå som himlen eller guldbestänkt,
Nedhängde utan stöd. Hon fäste dem
Helt lätt med myrtenband, glömsk af sig sjelf,
Hon sjelf den skönsta blomma, ostödd nu,
Så fjerran från sitt stöd, så nära storm.
Han närmre drar tvärt öfver mången stig,
Betäckt af ceder, pinie eller palm,
Än slingrande helt djerft, än gömd, än sedd
Bland tätt hopvuxna snar, bland blomster, som
Beklädde stränderna, ett Evas verk:
En plats mer ljuflig än Hesperiens
Trädgårdar, än Adonis' [1]), eller dem
Alcinous, den frejdade, besatt,
Som i sin sal mottog Laertes son;
Än den, ej diktade, der Salomo [2])
I vällust lefde med sin sköna brud,
Egyptiskan. Beundrande han såg
På stället, men på Eva ännu mer.
Likt den, som, då han länge varit stängd
Uti en folkrik stad, der hus stå tätt
Och luften utaf rännstensångor skäms,
Utgången på en sommarmorgon frisk
Bland vackra byar och angränsande
Landtställen, finner njutning hvart han går,
Af sädens lukt, af utbredt hö, af kor,
Af ladugård, af hvarje syn och ljud.

¹) *Adonis'* och *Alcinoi* trädgårdar; om dem läses hos Plinius, Nat. Hist. 19: 4: "Antiquitas nihil prius mirata est quam Hesperidum hortos, ac regum Adonidis et Alcinoi."

²) Härom läses i Höga Visan.

Om då med nymphlikt steg en tärna går,
För hennes skull får allting mer behag,
Men sjelf, af allt förnämst, hon tycks mest skön.
Slikt nöje Ormen hade, då han såg
Blomprydda stället, Evas älsklingsort,
Och henne så allena. Hennes form,
Väl änglalik, men mera qvinlig, vek,
Och hennes ljufva oskuld, hennes blick,
Hvar åtbörd eller handling nederslog
Hans ondska, röfvade behagligt bort
Den värsta vreden i hans hämndeplan.
En stund den Onde stod så, skild ifrån
Sitt eget onda, stod ett ögonblick,
Som döfvad, god, afväpnad fiendskap,
Bedrägeri och afund, hat och hämnd.
Men heta helvetet i honom brann,
Fast midt i himlen, slöt helt snart hans fröjd
Och pinte honom mer, ju mer han såg
Af nöje, ej för honom skapt. Och snart,
Med samladt ilsket hat, han all sin håg,
Om framgång viss, till ofog eggar upp.

"Hvart leden I mig, tankar? Med hvad ljuft
Tvång hafven I mig hänfört, att jag glömt
Hvad hit mig bragt? hat, kärlek ej, ej hopp
Om njutning; nej all njutnings undergång,
Förutom den, förderfvandet mig ger!
Det är min fröjd. Så låt tillfället ej,
Som ler, gå oss förbi! Se qvinnan der
Allena, lägligt mål för frestelsen.
Så vidt jag ser, är mannen icke när';
Hans högre själsbegåfning mer jag skyr,
Hans stolta mod, hans lemmars kraft, liksom
En hjeltes byggda, fast af jordisk mull:
En ej föraktlig ovän, osårbar,
Det jag ej är. Så jag förringad blef
I helvetet, så svag mig qvalet gjort

Mot hvad jag engång var i himmelen.
Hon skön, guddomligt skön och älsklig är,
Ej skrämmande, fast skräck i kärlek fins,
I skönhet, och ej föremål för hat,
Det starka hat, som går med kärleks mask:
Den väg[1]) jag afsett här för hennes fall."

Så talte menskoslägtets ovän, gömd
I Ormen — dålig hyresgäst! — och gick
Framåt mot Eva, icke slingrande,
Sträckt efter jorden, utan på sin stjert,
En cirkelformig fot af bugt på bugt,
Som irrgångslikt steg upp ring öfver ring
Sitt kambeprydda hufvud bar han högt
Och hade ögon af karbunkelfärg.
Hans glatta hals af grönlett guld stod upp
Midt bland hans ringlar, som på gräsets bädd
Sig talrikt hvälfde. Skön hans skapnad var
Och älsklig. Aldrig se'n af ormars slägt
Så vacker fans; ej i Illyriens bygd
Hermione och Cadmus[2]), ej den gud
I Epidauros, icke den, hvars form
Jupiter Ammon tog, och icke den
Jupiter Capitolinus gömt sig i:
Den förre kär i Alexanders mor,
Den sednare i henne, som gaf lif
Åt Scipio, Roms stolthet. Med sned gång
Han framskred först likt en, som fruktar för

---

[1]) *Den väg* &c., den att, skylande sitt starka hat under kärleks mask, bedraga Eva.

[2]) *Cadmus* och hans gemål *Hermione* blefvo i Illyrien förvandlade till ormar (drakar), derföre att de ihjälslagit en åt Mars helgad orm. Se Ovid. Met. 4: 463 sqq.; *den gud i Epidauros*. Epidauros, en stad i Argolis, vid Saroniska hafsviken, med ett tempel, helgadt åt Æsculapius, hvilken der tillbads i skapnad af en orm. *Jupiter Ammon*, en Libysk och Egyptisk gud, *Jupiter Capitolinus*, ett tillnamn på Romarnes Jupiter, taget efter capitolium, gudens tempel i Rom.

Att störa den han söker närma sig,
Som då ett skepp, af skicklig styrman bragt
Till flodmund eller näs, der vinden tätt
Omkastar, kryssar, fram och åter styrdt:
Så gick nu han, och af sin krumma stjert
Vred mången lekfull bugt för Evas blick,
Att locka den. Hon, sysselsatt, väl såg,
Hur löfven skälfde, men likgiltigt, van
Att se hvart djur på fältet uti lek,
Mer lydigt lyssnande till hennes ord
Än en förtrollad hjord till Circes rop [1]).
Nu han okallad framför henne stod,
Beundrande, och sänkte ofta ned
Sin höga kam, sin skiftrikt glatta hals,
Och slekte inställsamt den jord hon trådt.
Hans milda, stumma uttryck ändtligt drog
Uppå hans lekar Evas blick. Han glad,
Att hon gaf akt, med ormens tunga, böjd
Till tal, med luft, som stöttes fram likt tal,
Nu började att svekfullt fresta så:

"Förundra dig ej herrskarinna, du,
Som sjelf det enda under är, och skärp
Din blick, mildhetens himmel, nu ej vred
Och missnöjd att jag nalkats, aldrig mätt
Att skåda dig, jag ensam, icke skrämd
Utaf din pannas hot, mer vördnadsvärd
I ensligheten. Skaparns skönsta bild,
På dig allt skådar, som fått lif — och allt
Är ditt — och dyrkar himmelsk skönhet, med
Hänryckning sedd, och der bäst sedd, hvarest
Allmän beundran möter den. Men här
I denna vilda vrå, bland dumma djur,

[1]) *Circes rop.* Circe var den skönlockiga, förskräckliga, talbegåfvade gudinnan, som förvandlade Odysseus' följeslagare, så att de till gestalt liknade nioåriga gödsvin; hvarom läses i Odysseen, bok X. v. 135 sqq. Ö. A.

Som med en själlös blick ej hälften se
Utaf din skönhet — på en enda när[1] —,
Hvem ser dig? En blott! Du som skulle ses
Bland gudar som gudinna, dyrkad, tjent
Af en otalig änglasvit hvar dag!"

Med slik inledning smickrar Frestaren.
Till Evas hjerta orden funno väg,
Fastän hon rösten oförklarlig fann.
Till slut hon oförskräckt gaf detta svar:

"Hvad är då detta? Menskans språk, uttryckt
Med djurets tunga, mensklig tankegång!
Det första trodde jag ej djuren fått,
Dem Gud, den dagen han dem skapade,
Gjort stumma, när det gällde tydligt ljud;
Men om det sednare jag oviss är:
I deras blickar, deras handlingar,
Man ofta spåren ser af stort förstånd.
Dig, orm, du slugaste af fältets djur,
Jag känner, dock ej så, med mensklig röst.
Fördubbla detta under då och säg,
Hur fick din stumhet röst, och hur blef du
Så vänlig mot mig, framför andra djur,
Dem dagligen jag ser? Mig detta säg,
Ty sådant under är att kännas värdt."

Den falske Frestarn henne svarar så:
"Furstinna uti denna sköna verld,
Du klara Eva, lätt förtäljer jag
Det du befallt, och du skall blifva lydd.
Först var jag lik de djur, som föda sig
Af trampadt gräs, nedböjd och låg i hug,
Som det jag åt, gaf blott på föda akt,
På kön, och fattade ej något högt;
Tills jag en dag, då jag kring fältet strök,
Fick se på afstånd stå ett herrligt träd,

[1]) *på en enda när*, d. ä. Adam.

Betyngdt med frukt af skönsta färgspels glans
I guld och rödt. Jag närmre drog att se,
Då vinden förde fram till mig en doft,
Som, ljuf för sinnet, mer mig retade
Än lukten af den söta fenkoln [1]), mer
Än fårets eller getens spenar, när
De drypa, fyllda utaf mjölk om qvälln,
Ej diade af lekfullt lam och kid.
Den heta lusten, att få smaka på
De sköna äpplen, jag beslöt att straxt
Uppfylla. Törst och hunger på en gång,
I öfvertalning starka, retade
Af fruktens sköna lukt, mig drefvo hårdt.
Snart jag mig slingrade kring mossig stam,
Ty så högt suto grenarne, som du,
Som Adam räcker högst. Kring detta träd
De andra djuren stodo trängtande
Och afundsjuka, utan att dit nå.
Nu midt i trädet, hvarest öfverflöd
Hang frestande så nära, sparde jag
Ej mer att plocka och att äta, ty
En sådan njutning till den stunden jag
Än aldrig fann af föda eller dryck.
Och slutligt mätt, jag märkte hos mig, att
En underbar förvandling försiggick
Med min förståndskraft: talet infann sig
Helt snart, fast jag min forna form behöll.
Min tanke vände jag från denna tid
Till svåra, höga ting, skärskådande
Djupsinnigt hvad i himlen synligt är,
På jord, och mellan dem: allt godt och skönt.
Allt godt och skönt dock din guddomliga
Gestalt, din skönhets himlastråle, har
I sig förenat. Ingen skönhet fins

---

[1]) Plinius omnämner ormarnes smak för *fenkol*, Nat. Hist. 19: 9: "Feniculum anguibus gratissimum." Deras begär efter mjölk är allmänt bekant.

Lik eller närmast din, som nödgat mig
Att, fast kanske besvärlig, komma så
Att se och dyrka dig, med rätt bestämd
Att herrska öfver verld och varelser."
Så talte sluge ormen. Eva mer
Förvånad, obetänksamt svarade:

"Ditt öfverdrifna pris mig tveksam gör
Om kraften utaf denna frukt, du orm.
Men säg, hvar växer trädet? Hur långt bort?
Ty här i Paradiset växa mång
Guds träd, olika, icke kända än
Af oss. Så välja vi bland öfverflöd,
Att större delen frukt blir orörd qvar,
Och hänger frisk, tills menskor växa upp
Att njuta den, och händerna bli fler,
Som hjelpa att förlossa skapelsen."

Huggormen, full af svek, gladt svarade:
"Din väg, furstinna, är beqväm och kort,
Bortom en häck af myrtnar, på en plan
Invid en källas brädd, förbi ett snar
Af myrrha uti blom. Ifall dig täcks
Att jag dig leder, straxt jag för dig dit."

"Så led mig!" sade Eva. Slingrande
I bugter han som ledare rann fram,
Till ofog snar. Hopp höjer upp och fröjd
Gör ljus hans kam. Som då ett irrbloss, födt
Af feta ångor, hvilka packas hop
Af natten och af kylan rundt omkring,
Igenom rörelse till låga tändt,
— Det sägs, att onda andar bo deri
Och fladdra, flamma med bedrägligt sken —
Nattvandrarn vilse för på orätt väg
Till kärr och myror, genom puss och pöl,
Att der nedsjunka, fjerran från all hjelp.
Så glänste hemske ormen, då han vår
Lättrogna moder förde till det träd,

Som var förbjudet, roten till vårt ve.
När hon blef varse trädet, sade hon:

"Orm, vägen hit vi kunnat spara oss.
Fruktlöst jag kom, fast öfverflöd här fins
På frukt, den du bäst känner kraften af:
Förundransvärd, om så den verka kan.
Men vi få icke smaka detta träd:
Gud så befallt och detta enda bud
Oss gifvit. I allt annat lefva vi
Vår egen lag. Förnuftet är vår lag."

Och henne svarar Frestarn svekfullt så:
"Gud alltså sagt, att frukten af all träd
I denna lustgård I ej äta fån,
I, herrar öfver allt på jord, i luft?"

Än syndfri svarar Eva: "Frukten af
Hvart lustgårdsträd vi kunna äta fritt,
Men om det fagra trädets frukt midt i
Lustgården har Gud sagt, I skolen ej
Den äta, att I icke döden dön."

Hon knappast detta sagt, förr'n Frestaren,
Mer djerf och under sken af kärligt nit
För menskan, harmsen att hon lidit men,
En ny roll tar, och liksom djupt upprörd
Af vrede rasar, men på värdigt sätt,
Som om han ämnat börja något stort.
Som fordom när en talare, berömd
Uti Athen och uti Rom, der förr
Vältaligheten blomstrat, fast nu stum,
Som trädde upp för någon vigtig sak,
Stod samlad i sig sjelf, då hvarje min,
Hvar åtbörd före tungan bifall vann,
Och stundom började i ämnets midt,
Som om hans nit för sanning och för rätt
Ej tålt dröjsmålet af ett företal;
Så stod, så rörde sig, så höjde sig
Nu Frestarn, talande med hetta så:

"Du helga, visa växt, som visdom ger,
Du kunskaps mor, jag känner nu din magt
Inom mig klart, att spåra icke blott
All tings orsaker, men ock vägarne
För högsta verkningar och visaste.
All denna verldens drottning, tro då ej
På detta dödshot. I ej skolen dö.
Dö, hur? Af denna frukt? Den gifver lif
Till kunskap. Dö för hotarns hand? Se, jag
Som smakat den, jag icke lefver blott,
Men vann ock, derför att jag vågat högt,
Ett bättre lif, än ödet tilltänkt mig.
Skall menskan vara stängd från det, som står
För djuret öppet? Skulle Gud bli vred
För detta lilla brott och icke mer
Ge pris åt edert mod, som dödens qval
Ej kunde tvinga — hvad än döden är —,
Ej skrämde från att göra det, som för
Till bättre lif, kunskap om godt och ondt:
Om godt, hur rätt! och ondt — om annars ondt
Nu är en verklighet —, hvi skall man ej
Det känna, och så lättare det fly?
Med rätt kan derför Gud ej skada er,
Då är han icke rättvis, icke Gud;
Är då ej fruktad, icke åtlydd mer.
Farhågan så omintetgör sig sjelf [1].
Och hvi förbjöds det? Jo, att skrämma er,
Att hålla er i låg okunnighet,
Uti hans dyrkan. Ty på samma dag,
Det vet han väl, I äten derutaf [2],
Då skola edra ögon, hvilka nu
Så klara tyckas, blifva öppnade

[1]) *Farhågan så omintetgör sig sjelf;* då rättvisa antages vara en väsendtlig egenskap hos Gud, innebär fruktan för en orättvis behandling från Guds sida också upphäfvandet af denna fruktan; ty Gud, som orättvis, vore ej längre Gud och behöfde då ej fruktas mer. "En satanisk slutledning", säger Hume.

[2]) Jemf. 1 Mos. 3: 5.

Fullkomligt, och I sjelfve skolen bli
Som gudar, kännande båd' godt och ondt.
Och att I skolen varda såsom Gud,
Då jag blef som en menniska, blef det
Invärtes, är tillbörligt mått: från djur
Jag menniska, från menskor gudar I.
Så dön I kanske, att I läggen af
Er menskligbet och kläden eder i
Guddomlighet: en önskvärd död, som, fast
Hotfullt förkunnad, värre ej medför!
Hvad äro gudar, att ej menskan kan
Bli deras like, dela gudars spis?
Först blefvo gudarne, och vilja så
Intala oss, att allt från dem gått ut.
Jag tror det ej; ty denna jord jag ser
Af solen värmd frambringa hvarje slag, —
Dem intet. Om de allt, hvem har då gömt
Kunskap om godt och ondt i detta träd,
Att hvem, som deraf äter, genast får
Der visdom, utan deras lof? Hvad brott
Fins deruti, att menskan kunskap får?
Hvad kan det skada henne? Detta träd,
Hvad kan det mot hans vilja ge, om allt
Är hans? Är det blott afund? Kan den bo
I himmelskt bröst? Så många skäl och fler
Bevisa ert behof af denna frukt.
Gudinna, menska, tag dem! Smaka fritt!"

Han slöt och orden, fulla utaf svek,
Till hennes hjerta trängde alltför lätt.
Tjust hon på frukten såg, hvars skönhet var
Nog frestelse, och örat ljöd ännu
Utaf hans hala ord, så fulla, som
Hon tyckte, utaf sanning och af skäl.
Emellertid kom middagstimmen på
Och väckte häftig matlust, mer förhöjd
Af fruktens sköna lukt, som med begär
Oemotståndligt att nu smaka den

Det lystna ögat retade. Men först
En stund hon dröjde, tänkte vid sig sjelf:

"Förvisso, bästa frukt, din kraft är stor,
Fastän oss nekad, vår beundran värd,
För länge sparad; du, som då du först
Blef smakad, gaf ett djur vältalighet,
Och gaf dess tunga magt att prisa dig.
Ditt lof Han ock, som oss ditt bruk förbjöd,
För oss ej dolde, då han gaf dig namn
Af kunskaps träd, en kunskap så på godt
Som ondt. Att smaka dig förbjöds; men det
Förordar dig blott mer, och visar oss
Det goda, som du skänker, och vår brist.
Ett okändt godt ej ägs, och äges det,
Men okändt, är det som det ägdes ej.
Helt enkelt då: han kunskap oss förbjöd,
Förbjöd oss godt, förbjöd oss visa bli!
Ett slikt förbud ej binder. Men om död
Oss sedan binder, säg, hvad gagnar då
Vår inre frihet? Ty den dag, då vi
Af frukten äta, domen är: vi dö!
Dog ormen? Han har ätit och har lif,
Har kunskap, talförmåga och förnuft,
Förr oförnuftig. Blef då döden blott
För oss uppfunnen? Blef då oss förment
En själisk föda, spard åt vilda djur?
Åt djuren, tycks det; men det djur, som först
Har smakat, är ej afundsamt. Med fröjd
Han af det goda, som han funnit, ger
Åt menskan, vänligt, utan svek och list.
Hvad räds jag för? Hvad vet jag fruktansvärdt,
I min okunnighet om godt och ondt,
Om Gud, om död, om lag och om ett straff?
Här växer bot för allt: en gudafrukt,
För ögat skön, för smaken lockande,
Med kraft att göra vis. Hvad hindrar då
Att taga föda för båd' kropp och själ?"

Så sagdt, hon i en timme ond sin hand
Utsträckte efter frukten, bröt den, åt!
Och jorden kände såret; i naturn
En suck af sorg gick genom alla ting,
Att brottet skett. Och ormen slank nu bort
I snaret obemärkt; ty Eva djupt
Försänkt i njutning, intet annat alls
Bemärkte. Sådan njutning tycktes hon
Af frukt än aldrig haft, af verklig frukt,
Af blott inbillad, som hon hade nu
I hopp om kunskap och guddomlighet.
Hon sväljde ifrigt utan återhåll,
Och visste icke, att hon döden åt.
Tills slutligt mätt och upprymd som af vin,
Hon började att tala med sig sjelf:

"Förträffligaste, ädlaste af träd
I Paradiset, med välsignad kraft
Till visdom! förr vanfräjdadt, undangömdt,
Din sköna frukt du hänga lät, som om
Den blifvit skapad utan ändamål.
Men hädanefter skall jag vårda dig,
Ej utan sång, hvar morgon, gifva dig
Tillbörligt lof och göra bördan lätt,
Den dina tyngda grenar bjuda fritt;
Tills, närd af dig, i mogen kunskap jag
Blir såsom gudarne, som känna allt;
Fast andre väl missunna, hvad de ej
Bortskänka kunna; ty om gåfvan hört
Dem till, den hade här ej vuxit så.
Erfarenhet, dig tackar jag dernäst,
Du bäste ledsven! om jag dig ej följt,
Jag hade stannat i okunnighet:
Du öppnar visdoms väg och gifver oss
Tillträde, hur den också döljer sig [1]).
Och kanske jag är dold. Hög himlen är,

[1]) *hur den*, näml. visdomen, *också döljer sig*.

Hög och för långt bort för att skåda klart
Hvart ting på jorden. Annan orsak ock
Kan hafva från beständig vakt afvändt
Den Store, som förbjöd, som sitter trygg,
Omgifven utaf sina spejare.
Men på hvad sätt skall jag nu visa mig
För Adam? Skall jag än ge honom del
Af min förvandling, låta honom få
Ett mått af sällhet, lika fullt som mitt?
Skall jag behålla denna olikhet
I kunskap för mig sjelf och ensam stå,
Stå helt allena? fylla så en brist
I qvinnans kön, och vinna kärlek mer,
Och blifva mer hans like, och kanske
Ett önskvärdt ting, och understundom väl
Ett högre; ty som lägre, hvem är fri?
Godt! Men om Gud mig skulle hafva sett
Och döden följer? Då skall jag förgås,
Och Adam få en annan till sin brud,
Och älska henne ömt, när jag är död.
En död att tänka! Mitt beslut står fast:
Med mig skall Adam dela fröjd och nöd!
Så dyrt jag älskar honom, att all död
Förent med honom jag uthärda kan,
Men utan honom hatar hvarje lif."

Så sägande, hon gick från trädet bort,
Men först sig böjde djupt, som för den magt,
Som deri bodde, hvars närvaro göt
I trädet kunskaps saft, härflytande
Från nektar, gudars dryck. Emellertid
I ifrig väntan Adam flätat hop
En krans af skönsta blomster, att med den
Bepryda hennes flätor, kronan ge
Åt landtlig arbetsflit, som skördemän
Att pryda skördens drottning ha för sed.
Han tänkte sig nu mycken fröjd och tröst,

Då hon, som dröjt så länge, återkom.
Men ofta hjertat, som det anat ondt,
Af oro fylldes, slog med ojemnt slag.
Han gick att möta henne samma väg,
Som hon förut gått bort. Kunskapens träd
Han måste gå förbi. Der möttes hon,
Knappt gången ifrån trädet, med en gren
Af skönsta frukter, röda, fjuniga,
Nyss brutna spridande ambrosisk doft.
Mot honom skyndar hon; och ursäkt stod
Och bön om tillgift uti hennes blick,
Då hon med ömma ord nu talte så:

"Har du ej undrat, Adam, hvi jag dröjt?
Jag saknat dig. Lång tiden blef, då du
Var borta. Kärleks plåga har jag förr
Ej känt, och skall ej åter; ty ej mer
Jag känna vill, hvad ovist jag har sökt,
Frånvarons pina. Underbart likväl
Var skälet och att höra underfullt:
Ty detta träd är icke, som vi trott,
Ett farligt träd och vägen till ett ondt
Af oss ej kändt; det har guddomlig kraft
Att öppna ögat, göra gudalik
En hvar, som äter af det. Ormen, vis,
Olydig, eller icke stängd som vi,
Har ätit frukten, och ej blifvit död,
Som oss man hotat; utan vunnit så
En mensklig känsla och en mensklig röst.
Beundransvärdt han talte, och för mig
Så öfvertygande, att äfven jag
Har smakat, och motsvarig verkan fann,
Fann öppnare mitt öga, skumt förut,
Mitt hjerta vidgadt och min själskraft höjd,
Uppväxande till gudd om. Allt för dig
Jag främst har sökt, försmår det utan dig.
Den sällhet, som du delar, gör mig säll,

All annan ledsam och förhatlig är.
Så smaka äfven du, att samma lott
I fröjd, i kärlek oss förena må.
Om du ej smakar, skall olika grad
Oss skilja, och för din skull jag försent
Försaka guddom, när ej ödet vill."

Med glädtigt uttryck Eva talte så,
Men hennes kind dock glödde hetsigt röd.
På andra sidan Adam, när han hört
Det dödens brott, som hon begått, bestört
Och häpen stod der hvit. Förfäran rann
Kall i hans ådror, löste hvarje led.
Ur slappa handen fällde han den krans
Han bundit, vissna rosor ströende.
Mållös han stod och blek, tills ändtligt han
Bröt tystnaden, först i sitt inre, så:

"Du, som blef skönast skapad, sist och bäst
Af allt Guds verk, som högre stod än allt,
Som formas kan för tanke eller syn,
Så helig, himmelsk, älskvärd, god och ljuf,
Hur är du fallen, fallen, och så snart,
Förställd, förblekt, hemfallen nu åt död!
Hur blef du lockad till att bryta mot
Det stränga budet, att förgripa dig
På den förbjudna, helga frukt? Med svek
Förbannadt har en ovän dig förledt,
Och störtat mig med dig; ty mitt beslut
Står fast, att jag skall dela död med dig.
Hur kan jag lefva utan dig, ditt tal
Så älskligt, och vår kärleks ömma band?
Blott lefva för att irra kring i skog?
Skall Gud en annan Eva skapa? jag
Ett annat refben ge? Men aldrig gick
Du ur mitt hjerta, aldrig, aldrig, nej!
Naturens band mig dra. Kött af mitt kött,
Ben af mitt ben du är. Min lott skall ej
Bli skild från din i sällhet eller sorg."

Så talande, likt en, som hemtat sig
Från svår förskräckelse och slutligen
I det sig fogar, som ohjelpligt tycks,
Så vände han till Eva lugnt sitt ord:

"Ett vågsamt verk du vågat, Eva, djerf,
Och uppväckt fara stor, som vågat har,
Att skåda blott med lysten blick den frukt,
Som helgad var åt återhållsamhet,
Än mer att smaka hvad så strängt förbjöds.
Men det förflutna kallas ej igen,
Och hvem är den, som gjordt till ogjordt gör?
Ej Gud allsvåldig, ödet ej. Men så [1])
Kanske du skall ej dö. Kanske ditt brott
Ej är så farligt nu, då frukten re'n
Förut var smakad: utaf ormen först
Missbrukad, lika med de andra [2]) gjord,
Gjord till ohelig, förr'n vi smakat den?
Den honom ej bragt död. Han lefver än,
Och lefver, som du sagt, som menniska
I högre grad af lif: ett mägtigt skäl
För oss att äfven smaka den och nå
Jemnförlig höghet, då vi måste bli
Halfgudar, gudar, eller änglar minst.
Jag tror ej, Gud, som vis har skapat allt,
Fastän han hotat, vill förderfva oss,
Sitt bästa verk, det han har upphöjt så,
Högt öfver andra ting, som i vårt fall
Nödvändigt måste då med oss förgås.
Då skulle Gud förinta det han skapt,
Förgäfves göra och förstöra blindt.
Ej väl betänkt af Gud, som, fast hans magt
Kan skapelsen förnya, icke vill
Utplåna oss, att ej Motståndaren

[1]) *Men så kanske du skall ej dö*, d. ä. då så förhåller sig under dessa omständigheter, då ormen förut ätit af frukten.

[2]) *lika med de andra*, näml. frukterna.

Må säga stolt: "Ostadigt stå de, som
Gud gynnar mest, och hvem kan honom bli
En längre tid i lag? Mig har han först
Förderfvat; menskan nu. Hvem kommer se'n?
Så gifver han sig ej till pris åt hån.
Men hända hvad som vill: din lott är min,
Och samma straff jag lida skall! Om död
Skall bli din lott, är död för mig som lif.
Så kraftigt känner i mitt hjerta jag
Naturens band mig till mitt eget dra;
Du är mitt eget; hvad du är, är mitt.
Vi kunna icke skiljas, äro ett,
Ett kött; med dig jag mistade mig sjelf."

Så Adam. Eva honom svarade:
"Du högsta kärleks ärofulla prof,
Du höga vittnesbörd och föresyn,
Som bjuder mig till täfling; men hur skall
Jag, som så lågt står under dig, dit nå,
O Adam, jag, som ur din sida yfs
Att vara sprungen, som om vårt förbund
Med glädje hör dig tala, om *en* själ,
Ett hjerta i oss båda? Godt bevis
Du gifvit nu, då du beslutat har,
Att, förr än död, förr än ett mera hemskt
Skall skilja oss, förenade så ömt,
Du dela skall med mig så skuld som brott;
Om det var brott, att denna frukt jag åt,
Hvars kraft (ty af det goda föds jemnt godt,
Nödvändigt och tillfälligt) orsak blef
Till detta kärleksprof, som eljest ej
Du kunnat visa i så utmärkt grad.
Men om jag kunde tro, att denna död,
Hvarmed man hotat oss, nu följde på
Mitt företag, jag ville utstå förr
Det värsta ensam, ville hellre dö
Allena, än jag bragte öfver dig
Förderf med det jag gjort; helst då du nyss

Så märkligt prof af äkta kärlek gaf,
En kärlek utan like. Men jag vet,
Att annat följa skall: ej död, men lif
Förökadt, öppna ögon och ny fröjd,
En känsla så guddomlig, att allt ljuft,
Jag smakat förr, mot detta vidrigt tycks.
Jag har försökt det, Adam. Smaka fritt,
Och låt all dödens fruktan blåsa bort!"

Så sägande, hon honom tog i famn
Och gret af fröjd, att i sin tro han var
Så ädel, att för hennes skull han valt
Att trotsa himlens misshag eller död.
Till lön — så skadlig eftergifvenhet
Förtjente bäst en sådan lön — hon gaf
Åt honom af den sköna, falska frukt
Frikostigt. Och han utan tvekan åt,
Emot sin bättre vetskap, ej förledd,
Nej kufvad utaf qvinliga behag.
Och åter jordens inre skalf som om
Af qval; naturen drog en andra suck,
Skyn sänkte sig och åskan hördes dof,
Och några sorgsna droppar gretos nu,
Då dödens synd fullbordad blef, som går
I arf. Men Adam tänkte ej derpå;
Han rikligt åt. Ej Eva fruktan bar
Att göra om sitt brott, och han mer lugn
I hennes kära sällskap åt, så att
De bägge, liksom druckna af nytt vin,
I glädje simma, tro sig känna, hur
Guddomlighet inom dem upp från jord
Föraktfullt flög. Men denna falska frukt
Först visade helt annan verkan. Den
Uppväckte köttslig lusta. Eva han
Med lystet öga skådar; honom hon
Lättfärdigt ock. De brunno utaf lust;
Och Adam började nu smeksamt så:

"Nu ser jag, Eva, att din smak är god
Och fin — af visheten en vigtig del —:
Då vi i dubbel mening bruka *smak*[1]),
Och kalla gommen klok. Du måste ha
Beröm, som skaffat oss så läckert mål.
Stor njutning gått för oss förlorad, som
Afhållit oss från denna ljufva frukt,
Som icke lärt oss känna förr än nu
En smak förfinad. Om slikt nöje fins
I allt, som oss förbjöds, så önskar jag
Mig tio träd förbjudna, ej blott ett.
Men vederqvickta låt oss leka nu,
Som efter sådant mål tillbörligt är;
Ty aldrig förr din skönhet, se'n den dag
Jag såg dig först och du blef min, prydd med
Fullkomligheter, så mitt sinne tändt
Att brinnande dig älska, nu mer skön
Än någonsin, tack vare detta träd."

Så säger han och spar ej blick och lek,
I kärlig afsigt, utaf Eva väl
Förstådd, hvars öga utsköt smittsam eld.
Han fattar hennes hand och till en plats
Tätt öfverhvälfd utaf ett löftak grönt
Han leder henne. Blommor bädden var:
Violer, styfmorsblommor, aspodill[2])
Och hyacinth, en plats så frisk och mjuk.
Der njöto rikligt de af kärleks lust:
Inseglet uppå bägges deras brott,
En tröst mot deras synd, tills daggig sömn
Dem söfde, trötta utaf kärlig lek.

Så snart som kraften i den falska frukt,
Som med en ånga muntrande och mild

[1]) *Då vi i dubbel mening bruka* (ordet) **smak**; d. ä. din smak är god, både som sinnets och det väljande förståndets smak.
Ö. A.

[2]) *aspodill*, asphodelus.

Upplifvat deras andar, deras själ
Fört vilse, dunstat bort och sömnen, som
Af gröfre dunster föddes, lemnat dem,
Af drömmar qvalda svårt, de stodo upp
Ohvilade; och hvar på annan såg,
Och fann sitt öga öppnadt, fann sin själ
Förmörkad. Oskuld, som kringskyggat dem,
Att de ej känt det onda, borta var;
Rättmätig tillförsigt och medfödd dygd
Och heder flytt dem, nakne lemnade
Åt brottslig blygd, som dölja vill, hvars drägt
Dock blottar mer. Den starke Simson så,
Daniten [1], reste sig ur Delilas,
Den Philisteiska skökans famn och fann
Sin styrka klippt [2]. De suto, lemnade
Af deras kraft, tyst midt emot hvarann,
Förvirrade, mållösa som af slag;
Tills Adam, liksom Eva full af skam,
Omsider framtvang dessa klagans ord:

"O Eva, i en elak stund du hört
Den falska ormen, hvilken menskans röst
Lärt efterhärma, sann blott i vårt fall,
Falsk då han lofvat höja oss. Vår blick
Vi finna öppnad och vi känna nu
Båd' godt och ondt, förloradt godt, och ondt
Undfånget: dålig frukt af kunskap det,
Att se oss nakna och utblottade
På heder, oskuld, hjerterenhet, tro;
Den prydnad, som vi burit, smutsad, stänkt,
Och i vårt anlet omisskänligt spår
Af slem begärelse, som föder ondt,
Och blygd, sist utaf ondt. Thy var ock om

---

[1]) *Daniten*, Simson, af *Dans* slägt.

[2]) *Sin styrka klippt*, sitt hår, af hvars bibehållande hans styrka var beroende; se Dom.B. 16: 19.

Det första viss![1] Hur skall jag skåda nu
Guds eller änglars anlet, som med fröjd
Och tjusning förr jag sett? De himmelske
Nu skola blända mig med deras glans,
Odrägligt klar. O, att jag finge här
I ensligheten lefva i en dal,
En dyster, der en skog, ej genomträngd
Af sol- och stjerneljus, spred skugga bred
Och mörk som qvällen. Pinier, höljen mig!
I cedrar, gömmen mig med grenars mängd,
Der aldrig mer jag skådar dem![2] Men nu
Låt oss i sorgligt läge söka först
Ett ting, som tjenar bäst att gömma bort
De delar för hvarann, som synas mest
Anstöteliga för vår blygsamhet:
Ett träd, hvars breda glatta löf, hopsydt,
Kring våra länder gjordadt, täcka kan
Vårt veka lif, att denne främling, skam,
Ej öppet röja må vår orenhet."

Så gaf han råd, och bägge gingo nu
Djupt in i skogen, der de valde snart
Ett fikonträd, ej det för frukt berömdt,
Men ett, som, uti Indien väl bekant,
I Malabar och Dekan[3] räcker ut
Så breda, långa grenar, att en qvist

---

[1]) *Thy var ock om det första viss*, det onda, som föregår och är förenadt med blygd.

[2]) *Der aldrig mer jag skådar dem*, de himmelske.

[3]) *Malabar*, vestra kusten af den främre Indiska halfön, hvars södra, trekantiga del bär namnet *Dekan*. Det *fikonträd*, Milton här omtalar, är Ficus indica eller Banianträdet. Dess storlek är oerhörd. Uti Bengalen, omkring tre mil vester om Patna, nära Mangé, har funnits ett, som spridde sig öfver en diameter af 370 fot. Hela omkretsen af den skugga, som trädet gaf, var vid middagstiden 1,116 fot. Äfven Plinius förmäler att herdarne under dessa träd skyddade sig mot sommarvärmen: "intra sepem eam æstivant pastores", Nat. H. 12. c. 5. Ö. A.

Nedböjd till marken tager rot; och så
Kring moderträdet döttrar växa upp:
En pelarburen skugga hvälfd högt upp,
Med gångar under, återljudande,
Der Indiens herde ofta söker sig
Ett skydd mot hettan och ser om sin hjord
Igenom hål, dem han har skurit ut,
Der skuggan tätast är. Nu dessa löf
De samla — breda som en liten sköld[1]) —
Och, som de kunde, sydde dem ihop
Till skörten[2]): fåfängt dock att gömma bort
Ett brott, en fruktad skam. Hur olikt, ack,
Mot deras forna nakna skönhet! Så
Columbus fann Amerikanen, med
En fjädergördel, eljest naken, vild
Bland träd på öar och på skogig strand.
Så skyddade och med sin blygd betäckt,
Men utan lugn och ro uti sin själ,
De satte sig med gråt. Ej tårar blott
Ur deras ögon regnade, men snart
En stormvind höjde sig i deras bröst.
De djupa lidelserna vrede, hat
Misstanke, misstro, tvedrägt rasa svårt
I deras inre, förr en stilla plats
Och full af frid, nu stormig, orofull.
Förståndet styrde ej, och viljan ej
Dess röst mer hörde, bägge slafvar af
En sinlig lust, som tagit herrskarmagt
Ifrån förnuftet, rätte herrskaren.
Nu Adam ur ett qvalfullt, upprördt bröst,
Med vilda blickar och förändrad ton,
Förnyade sitt nyss afbrutna tal:

---

[1]) *breda som en liten sköld*, som en Amazon-sköld, säger Milton, efter Plinii beskrifning: "foliórum latitudo peltæ effigiem Amazonicæ habet." Den sköld här menas (pelta, πέλτη) var liten, lätt och halfmånformig. Ö. A.

[2]) Jemf. 1 Mos. 3: 7.

"Om du dock lydt mitt ord och stannat qvar
Hos mig, som jag dig bad, då denna lust
Att vandra den osälla morgonen,
Jag vet ej hvadan, grep dig! Då vi nu
Än varit sälla, ej som nu allt godt
Beröfvade, som engång varit vårt,
Och nakne, arme, fulle utaf skam.
Må ingen hädanefter söka skäl
Onödigtvis, att visa få sin tro;
Och om de söka det på allvar, vet,
Att detta början är till deras fall."

Af tadlet upprörd, Eva svarade:
"Hvad ord ha öfver dina läppar gått,
Du stränge Adam! och påbördar du
Min svaghet, eller, som du kallat det,
Min vandringslust ett fel, som jag kanske
I din närvaro lika lätt begått?
Kanske du sjelf? Ty om du varit der,
Om frestelsen skett här, du icke märkt
Svek uti ormen; sådant var hans tal.
Och då ej någon grund till fiendskap
Emellan oss var känd, hvi skulle han
Mig mena illa, söka skada mig?
Om jag ifrån din sida aldrig bort
Mig skilja, lika väl jag kunde växt
Der som ett liflöst refben än i dag.
Men som jag är, hvi gaf mig icke du,
Mitt hufvud, sträng befallning, att ej gå,
Då jag uti en sådan fara gick?
För släpphändt, sade föga du emot,
Ja tillät, gillade, tog mildt farväl.
Om i ditt afslag du stått stadigt fast,
Jag aldrig felat och ej du med mig."

Nu först uppretad Adam svarade:
"Är det din kärlek? Blifver mig så lönt,
Du otacksamma, att jag älskat dig

Orubbligt, när du fallen var, ej jag,
Som kunnat lefva, lefva evigt säll,
Men villigt föredrog att dö med dig?
Skall du mig tadla, som en orsak till
Din öfverträdelse, som ej nog sträng
Att dig förbjuda? Kunde jag då mer?
Jag gaf dig varning, sade dig förut
Om faran och den falske fiende,
Som låg på lur. Det återstod blott våld;
Men våld ej passar för en vilja fri.
Stark tillförsigt dig ledde, tänkande
På ingen fara, eller väntande
En pröfning ärofull. Men jag kanske
Mig irrat, då jag skänkte allt för stor
Beundran åt din älsklighet, som så
Fullkomligt syntes mig, att intet ondt
Dig skulle våga fresta. Nu jag djupt
Får gräma mig, att detta blef mitt brott
Och du anklagaren. Slikt händer den,
Som satt till qvinnan allt för mycken lit,
Och låter henne råda. Hinder vill
Hon icke lida; men om hon får sjelf
Bestämma, och det följer ondt deraf,
Hon tadlar först hans efterlåtenhet."

Så ömsesidig förebråelse,
Ej sjelfördömelse, tog tiden bort;
Och deras tomma tvist fick intet slut.

DET FÖRLORADE PARADISET.

TIONDE BOKEN.

Innehåll.

Då menniskans öfverträdelse blifvit bekant, lemna de vaktande änglarne Paradiset och återvända till himlen för att visa, att de ej försummat sin pligt. Gud förklarar sig nöjd med deras vaksamhet, och säger, att Satans inträde af dem ej kunnat hindras. Han sänder sin Son att döma förbrytarne, och denne nedstiger och afkunnar domen i öfverensstämmelse dermed. I sin medömkan med dem kläder han dem, hvarefter han åter uppstiger. Synd och Död, sittande vid helvetets port, känna medelst en underbar sympathi Satans framgång i den nya verlden och den synd menniskan der begått, hvarpå de besluta, att ej längre sitta innestängda i helvetet, utan att följa Satan, deras upphof, till den plats, der menniskan var. För att göra vägen från afgrunden till denna verld lättare, göra de en bred väg eller bro öfver chaos, följande Satans spår. På väg till jorden möta de honom, som, stolt af sin framgång, nu återvände till helvetet. Deras ömsesidiga lyckönskningar. Satan ankommer till Pandemonium; berättar för en fulltalig församling skrytsamt sin framgång mot menniskan. I stället för bifall, emottages han med en allmän hväsning af sina åhörare, hvilka, liksom han sjelf, plötsligt förvandlas till ormar, enligt den dom han fått i Paradiset. De gäckas sedan med en skenbild af det förbjudna trädet, som skjuter upp framför dem; och då de snålt gripa dess frukt, tugga de stoft och bitter aska. Syndens och Dödens företag. Gud förkunnar sin Sons slutliga seger öfver dem och all tings förnyelse; men för det närvarande befaller han sina änglar, att göra åtskilliga förändringar i himlarne och elementerna. Adam, som mer och mer märker sitt fallna tillstånd, klagar svårligen och förkastar Evas tröst. Hon fortfar dermed, och lugnar honom till slut. För att ej förbannelse ock må falla på deras efterkommande, föreslår hon Adam våldsamma utvägar, dem han ej gillar. Fattande bättre hopp, erinrar han henne om det löfte de fått, att hennes säd skulle utkräfva hämnd på ormen, och uppmanar henne att med sig söka fred af den förolämpade guddomen, söka den genom ånger och ödmjuk bön,

---

Emellertid blef Satans onda dåd,
Det han i Paradiset utfört — hur,
I ormen gömd, han Eva slemt förfört,
Och hon sin man, att smaka dödens frukt —,
Bekant i himlen. Ty hvad undgår väl
Guds öga, hvilket allting ser, och hvem
Bedrager väl hans hjerta, som vet allt,
Som, vis och rättvis, icke hindrade,
Att Satan satte menskans själ på prof,
Beväpnad med full kraft och vilja fri,
I stånd att märka och tillbakaslå
Så fienders som falska vänners list.
De mindes väl och borde aktat på
Förbudet att ej smaka denna frukt,
Hvem dem ock frestat. När de bröto det,
Kom straffet öfver dem, och, syndande
Mångfaldigt, de förtjenat nu sitt fall.

Från Paradiset upp till himlen snabbt
Steg änglavakten, sörjande och stum,
Ty nu de menskans tillstånd känna lärt,
Förundrade hur Fienden kom dit
Förstulet, osedd. När det dystra bud
Från jorden nått till himlens port, med sorg
Enhvar det hörde. Skum bedröfvelse
Hvart himmelskt anlet täckte, blandad dock
Med ömkan, så att den ej vållde qval [1]).

[1]) *så att den (bedröfvelsen) ej vållde qval*, d. ä. de himmelske kände i sin ledsnad, sin bedröfvelse, så stark medömkan och förbarmande med den fallna menniskan, att deras sällhetstillstånd ej deraf väsendtligen rubbades. Den öfvervägande känslan hos dem var medömkan. Ö. A.

I hopar mot de nyankomne lopp
Allt himlafolket, för att veta få,
Hur allting skett. Men till den Högstes thron
Budbärarena skynda, för att ge
Ett fullt bevis uppå sin vaksamhet,
Att de gjort sitt. Den höge Fadren då,
Som är af evighet, i molnet dold,
Bland thordön lät sin röst förnimmas så:

"I änglar här, och I, som återvändt
Från ett förfeladt värf, nu tröster Er
Och sörjer icke hvad på jorden skett,
Det all er omsorg hindra ej förmått,
Då Er så nyss ock blifvit förutsagdt,
Hvad hända skulle, sedan Frestarn först
Gått öfver afgrundssvalget. Redan då
Jag sade, att han skulle segra, snar
I ondskans uppdrag, menskan bli förledd,
Fråntubbad allt, då lögn hon trodde om
Sin Skapare. Ej något mitt beslut
Nödvändig orsak var till hennes fall,
Och hennes fria vilja jag ej rört
Med minsta påstöt. Hennes val var lagdt
På jemna skålar. Men hon föll; och nu,
Hvad återstår väl mer, än dödens dom
För öfverträdelsen förut bestämd?
Hon tror den redan vara kraftlös, tom,
Då, som hon fruktat, hon den ej förnam
Omedelbart slå till; men finna skall,
Förr'n dagens slut, att gömdt är icke glömdt.
Men hvem skall döma dem? Hvem, om ej du,
Son, medregent? Åt dig jag öfverlät
All dom på jord, i himmel, helvete.
Lätt synes då, att jag förena vill
Rättvisa med barmhertighet, då dig
Jag sänder, menskans vän och medlare,
Som efter egen vilja blef bestämd,

Att lösen bli och återlösare,
Sjelf menska döma fallna menniskan."

Så talte Fadren, och hans herrlighet
Sken klar på Sonen, på hans högra hand,
Med ofördunklad guddom. Fadrens glans,
I Sonen speglad, återglänste full,
Och så han svarade guddomligt mild:

"O Fader, att befalla tillhör dig,
Mig tillhör, att i himmel och på jord
Din vilja göra, så att du i mig
Må ha ditt välbehag. Jag går till doms
Med dessa syndare; dock, väl du vet,
Att, hur de dömas, mig det träffar värst,
Då tider blir, ty så jag inför Dig
Har lofvat; utan ånger, då jag så
Får rätt att mildra deras straffdom, vänd
Mot mig. Rättvisa med barmhertighet
Jag så förena vill, att deras bot
Fullkomlig blifver, och Du tillfredsställd.
Ej följe här behöfs, då ingen skall
Beskåda domen, utom de, som dömts,
De två. Den tredje döms frånvarande,
Fälld genom flykt [1]), upprorisk mot all lag:
Bevisning emot ormen ej behöfs."

Så sagdt, han från sin stol, näst intill Guds,
Sig reste. Honom throner, mägtige
Och förstadömen, välden tjenande
Till himlaporten följde, hvarifrån
Man Eden såg och jordens hela kust.
Han nedsteg straxt; ty Gudars hastighet
Är oberäknelig i tid, fastän
Med snabbaste minuters flygt den far.

---

[1]) *Fälld genom flykt*, d. ä. Satans flykt var nog bevis för hans brott.

Lågt nedom middagshöjd i vester soln
Sjönk ner, och milda flägtar vaknade
Att svalka jorden och att leda in
Qvällkylan, då, af vreden blott mer lugn [1]),
Den milde domaren och medlarn kom
Till menskans dom. De hörde Herrans röst,
Der de i Eden gingo, till dem förd
Af stilla vind, när qvällen sjönk. Och nu
De från hans närhet gömde sig ibland
Lustgårdens träd, båd' man och hustru. Gud
Snart nalkas, ropande till Adam högt:

"Hvar är du, Adam, du som alltid förr
Med glädje mötte mig? Ögerna här
Jag saknar dig och ensam går, der förr
En tydlig pligt fullgjordes obegärd.
Kom jag då mindre klar? Hvi är du nu
Frånvarande? Hvad hindrar dig? Kom fram!"

Han kom, af Eva följd, nu trög, fast snar
Till synd, nedslagna, rädda båda två,
I deras blick ej kärlek fans till Gud,
Ej till hvarandra; der stod tydligt brott
Och blygd, förvirring och förtviflan djup,
Hårdnackenhet och harm och hat och list,
Och Adam, länge tveksam, svarar kort:

"Jag hörde i lustgården rädd din röst [2]),
Ty jag är naken; derför undanstack
Jag mig." Och utan förebråelse
Den milde domarn honom gaf till svar:

"Min röst du ofta hört, och ej förskräckt,
Men städs med fröjd: hur har den blifvit nu
Så fruktad af dig? Hvem har sagt, att du

[1]) *af vreden blott mer lugn*, d. ä. vreden gjorde ej Guds Son het, utan mer lugn och betänksam i sin dom, menskligt taladt. Ö. A.
[2]) Jemf. 1 Mos. 3: 10.

Är naken? Har du ätit af det träd,
Som jag dig tillsagt, att ej äta af?" [1])

Och honom svarar Adam, svårligt qvald:
"O himmel, i hvad nöd jag står i dag
Framför min domare! Sjelf måste jag
Ta brottet på mig, eller klaga an
Mitt andra jag, min följeslagerska,
Hvars fel, så länge hon mig trogen är,
Jag borde dölja och för tadel ej
Utsätta. Men en sträng nödvändighet
Mig dertill tvingar, ett bedröfligt tvång,
På det att icke både synd och straff
Må, outhärdeliga, allt på mig
Sig hvälfva. Ty, om ock jag tege, Du
Upptäckte lätt, hvad jag fördölja sökt.
Se, qvinnan, som du gjort till hjelp åt mig,
Och gaf mig som din bästa skänk — så god,
Så passande, så huld, så himmelskt ren,
Att jag var trygg för ondt från hennes hand:
Att, hvad hon gjorde, jag för hennes skull,
Det städse ansåg vara rätt och godt —,
Hon gaf mig utaf trädet och jag åt."

Till honom sade den Allsmägtige:
"Var hon din Gud, att henne mer du lydt
Än Herrans röst? Var hon din ledare,
Satt öfver dig, var hon din like ens,
Att du din mandom öfverlät, den plats
Gud gaf dig öfver henne, gjord af dig
Och för dig, du som högre stod än hon
I allt, som är af verkligt värde? Skön
Och älsklig var hon för att vinna så
Din kärlek, ej din lydnad. Hvad hon fått,
Väl passade att under välde stå,
Men ej att herrska. Det tillhörde dig,
Ifall du hade rätt förstått dig sjelf."

[1]) Jemf. 1 Mos. 3: 11.

Så sagdt, han vände sig till Eva kort:
"Säg, qvinna, hvad är detta, som du gjort?"

Och Eva, utaf blygsel nedertryckt,
Bekände straxt; men inför domaren
Ej djerf och pratsam, svarar hon med blygd:
"Mig ormen slugt besvek, så att jag åt."

När Herren Gud hört detta, straxt han skred
Till domen öfver ormen, som här blef
Anklagad, fast han var ett själlöst djur
Och icke kunde lägga brottets skuld
På den, som honom till ett redskap gjort
För ondt, som fläckat' ner hans skapelses
Bestämmelse: med rätt förbannad här
Som skämd till sin natur. Att veta det,
Var menskan nog (hon visste nu ej mer),
Och hennes brott stod fast. Och ändtligt Gud
Först dömde Satan, hvilken syndat först,
Men i fördolda ord, som då var bäst.
Så hans fördömelse på ormen föll:

"Förbannad du, som detta gjort[1]), framför
Allt, som har lif, framför allt fältets djur;
Uppå din buk du krälande skall gå
Och äta jord i alla dina dar.
Och jag skall sätta hat emellan dig
Och qvinnan, mellan hennes säd och din.
Och hennes säd ditt hufvud krossa skall,
Men du skall stinga honom i hans häl."

Så prophetian ljöd, besannad se'n,
Då Jesus — af den andra Eva född:
Maria — Satan som en ljungeld[2]) såg
Från himlen falla, och ur grafven gick
Och förstadömen slog, och i triumph

---

1) ff. Jemf. 1 Mos. 3: 14, 15.

2) *Satan som en ljungeld*, se Luk. 10: 18. "Då sade han till dem: Jag såg Satanam falla af himmelen såsom en ljungeld."

For öppet, och i klar uppståndelse
Drog fångenskapen[1]) fången genom skyn,
Det rike Satan länge nog förtryckt,
Den[2]) han skall slutligt trampa med vår fot.
Och nu till qvinnan vände han sin dom:

"Din vedermöda skall jag göra stor[3]),
Då du har aflat. Du skall föda barn
Med sveda, och skall undergifven bli
Din man, och han din herre vara skall."

Och öfver Adam sist han gaf sin dom:
"Enär du lydde dine hustrus röst[4]),
Och åt af trä't, om hvilket jag dig bjöd
Och sad', du skall ej äta derutaf:
Förbannad vare marken för din skull;
Med stort bekymmer skall du nära dig
På henne allt ditt lif, och törne skall
Hon bära dig och tistel. Örterna
På marken skall du äta af. Ditt bröd
Du äta skall uti ditt anlets svett,
Till dess du åter varder jord. Ty du
Äst jord, och jord du åter varda skall."

Så menniskan han dömde, han som kom
Båd' hennes Domare och Frälsare,
Och dödens slag, afkunnadt denna dag,
Han uppsköt. Rörd han såg dem båda stå
Framför sig nakna i en luft, som nu
Led vexling, och försmådde ej, att straxt
Ikläda sig en tjenares gestalt.
Han lärjungarnes fötter tvådde se'n;
Nu som familjefader klädde han

---

[1]) *Drog fångenskapen &c.* Eph. 4: 8. "Han är uppstigen i höjden, och hafver fört fängelset fånget."

[2]) *Den* (Satan) han (Jesus) skall slutligt trampa med vår (menniskans) fot.

[3]) Jemf. 1 Mos. 3: 16.

[4]) Jemf. 1 Mos. 3: 17, 18, 19.

De nakna uti djurskinn, slagna djurs,
Och ormars, hvilka byta om sin hud,
Och tänkte sig ej kläda fiender.
Och icke deras yttre blott med skinn,
Men deras inre nakenhet, än mer
Till skam, uti rättfärdighetens drägt
Dem klädande, han skylde för sin Far.
Till honom steg han åter hastigt upp,
Upptagen i hans sälla famn igen
I herrlighet. För honom, blidkad nu,
Fastän allvetande, berättar han
Allt hvad som händt och bad en förbön mild.

Men förr'n på jorden syndadt var och dömdt,
Gent mot hvarandra suto Synd och Död
Inom afgrundens portar, hvilka nu
Vidöppna stodo, spyende ut eld
Långt in i Chaos, alltse'n Satan der
Gått fram. Till Döden talte Synden nu:

"O Son, hvi sitta vi och se uppå
Hvarann, me'n Satan för ett lyckligt lif
I andra verldar och ett bättre hem
Bereder oss, hans dyra barn. Helt visst
Han lycka haft, ty om olycka skett,
Han redan återvändt, med raseri
Hit jagad, alldenstund ej någon plats
Mer passar för hans straff och för Guds hämnd.
Jag tycker, att ny styrka i mig föds,
Att vingar växa, att jag välde fått
Långt bortom detta djup, hvad än mig drar:
Medkänsla eller en beslägtad kraft,
Som mägtig är, att föra skilda ting
Af samma slag med hemlig frändskap hop
Uppå fördolda vägar. Du, som är
Min trogna skugga, måste följa mig;
Ty ingen magt kan skilja Död från Synd.
Men om en svårighet att vända om

Fördröjt hans färd igenom detta svalg,
Obanadt, otillgängligt, frestom då
Ett dristigt verk, men för din magt och min
Ej obehagligt, att en väg här slå
Från helvetet till denna nya verld,
Der Satan herrskar nu: en minnesvård
Af hög förtjenst för all afgrundens här,
En lättnad för dem, så väl för besök
Som flyttning, allt som ödet har bestämt.
Och icke går jag vilse, ledd så starkt
Af denna färska dragning och instinkt."
Den magra skuggan [1]) svarar honom straxt:
"Dit ödet och ett starkt begär dig dra,
Dit gå! Jag skall ej blifva efter, ej
Gå vilse, då du för mig, sådan lukt
Jag har af blodbad och af byte rikt
Och känner dödens försmak redan nu
Af alla varelser, som der ha lif.
Och i ditt företag skall ej min hjelp
Dig fattas, utan troget bistå dig."

Så sägande, han vädrade förtjust
En dödlig vexling här på jord. Som när
Roffoglars flock, fast borta flere mil,
Då en bataljdag stundar, till det fält,
Der härar lägrats, flyger, lockad dit
Af lukt från kroppar lefvande, till död
Bestämda nästa dag i blodig kamp;
Så vädrade vidundret, vändande
Näsborrarne uppåt i dyster luft,
Med säkert väderkorn sitt fjerran rof.
Se'n flögo båda från afgrundens port
Till chaos rike, ödsligt, fugtigt, mörkt,
Hvar åt sitt håll. Med magt (och den var stor)
På vattnen sväfvande, allt hvad der fans
Fast eller gyttjigt, som i upprördt haf

[1]) *Den magra skuggan*, d. ä. döden.

Slängdt upp och ned, de drefvo nu ihop
Från hvarje sida mot afgrundens mund.
Som två polvindar blåsande emot
Hvarannan drifva hop på Cronisk sjö [1])
Isberg och stänga en inbillad väg
Bortom Petschora [2]) ostvarts till en rik
Cathaisk kust [3]). Den sammandrifna dyn
Död med sin spira, kall, förstenande,
Som med en treudd slog och fäste fast,
Som flottön Delos [4]). Resten band hans blick
Med oupplöselig Gorgonisk skräck [5]).
Och med asphaltiskt kitt som porten bredt [6])
Djupt vid afgrundens rötter fäste de
En strand, och bildade af denna mur,
Högt öfver skummigt djup, höghvälfd, en bro
Otroligt lång, som slöt sig fast vid valln
Af denna nu skyddlösa verld, som var
Ett dödens rof. En bred väg derifrån,
En jemn och lätt, bar ned till helvetet.
Så Xerxes [7]), att förlikna stora ting
Vid små, kom, för att Greklands frihet slå
I band, från Susa [8]), från sitt Memnons-slott

---

[1]) *Cronisk sjö*, ett nordiskt haf, hvarom Plinius talar, Nat. Hist. 4, 16: "A Thule unius diei navigatione mare concretum a nonnullis *Cronium* appellatur."

[2]) *Petschora*, en af Rysslands nordöstra provinser.

[3]) *Cathaisk kust*, i norra delen af China.

[4]) *Delos*, nu Dili, en af de Cycladiska öarna i Aegaeiska hafvet, säges i början hafva flutit omkring på hafvet.

[5]) *Gorgonisk skräck*, Gorgonerne voro Phorci trenne döttrar, Stheno, Euryale och Medusa — företrädesvis kallad Gorgo —, hvilkas anblick förvandlade åskådaren till sten. Ö. A.

[6]) *asphaltiskt kitt*, jordbeck; *som porten bredt*, d. ä.: så bredt som porten var bred fäste de en strand.

[7]) *Xerxes*, den välbekante Persiske konungen, som på sitt tåg till Grekland lät piska Hellespontens böljor.

[8]) *Susa*, hufvudstad i Persiska landskapet Susiana. Här var de Persiske konungarnes vinterbostad. *Memnons-slott*; Memnon säges hafva uppbyggt Susa.

Till hafvet ned. Och öfver Helles sjö[1]),
Broläggande sin väg, med Asien
Förente han Europa, gisslande
De stolta vågorna med månget slag.
Nu verket fullbragt var med underbar
Brobyggarkonst, en bergås, hängande
Utöfver djupet — följande den väg,
Som Satan gått till samma plats, der han
Först nedslog på sin flygt och landsteg trygg,
Från chaos länd — till denna runda verlds
Utsida kal. Med spik af diamant,
Med kedjor fästes den, och alltför fast
Och för varaktig! Nu på nära håll
Eldhimlens gränser. lågo och vår verlds.
Till venster mellan dem låg helvetet
Långt utsträckt. Trenne vägar sågos der
Till hvart och ett af dessa ställen gå.
När nu de funnit väg till jorden, först
De sökte Paradiset nå, då se!
I skepnad af en ängel Satan steg
Emellan Skorpionen och Centaurn[2])
Mot höjden, då i Vädurn[3]) soln gick upp.
Förklädd han kom, men dessa dyra barn
De kände snart sin far, fastän förklädd.
När Eva han förledt, han obemärkt
Slank in i skogen och tog annan form,
Att se på följden, såg sitt falska dåd
Af Eva i all oskuld göras om
Med Adam, såg dem söka för sin blygd
Ett fåfängt hölje. När Guds Son steg ner
Att döma dem, han flydde dock, förskräckt,
Med hopp, ej att fly undan, men att fly

---

[1]) *Helles sjö*, Hellesponten, nu Sundet vid Dardanellerna.

[2]) *Skorpionen och Centaurn* (Skytten), två af djurkretsens stjernbilder på södra himlen.

[3]) *Vädurn*, Aries, en af djurkretsens stjernbilder på norra himlen.

Hans närhet, brottslig, fruktande det straff,
Som plötsligt kunde drabba af Guds hämnd.
När detta var förbi, han vände om
Om natten, hörde, hur det arma par
Utbytte sorgsna ord och klagade.
Sin dom han hörde ock. När han förnam,
Att den ej skulle komma straxt, med fröjd
Och budskap nytt till helvetet han for,
Och då vid chaos brädd, vid ändan af
Den underbara bron han oförtänkt
Sin älskade afföda råkade,
Som till hans möte kom. Stor glädjen var
Vid deras möte. När hans öga föll
På jättebryggan, ökades hans fröjd.
Beundrande han stod, tills dottren Synd,
Den sköna, tjusande, bröt tystnaden:

"O Fader, detta är ditt stolta verk,
Ditt segertecken, fast af dig ej kändt;
Du först det uttänkt, uppgjort plan dertill,
Ty knappt mitt hjerta någon aning haft
— Mitt hjerta, som af dold samstämmighet
Så rörs som ditt uti ett ljuft förbund —,
Att du på jorden lyckats, det din blick
Nu ock bär vittne om, förr'n jag förnam,
Fast verldar skiljde oss, ändock förnam,
Att jag dig måste följa med vår son;
Så ödets band förenat har oss tre.
Oss kunde helvetet ej stänga mer,
Ej detta mörka, ofarbara svalg
Afhålla från att följa dina spår.
Du vann oss frihet, inneslutna förr
Inom afgrundens portar, gaf oss magt
Att bygga väg så långt och hvälfva bro
Ofantlig öfver detta svarta djup.
Din är nu denna verld. Ditt mod här vann,
Hvad ej din hand byggt upp, din visdom vann,

Hvad vi i krig förlorat, hämnade
Vårt nederlag. Här skall du bli monarch,
Om ej i himlen. Han må yfvas der
Som segrare, men lemna denna verld,
Den han afhändt sig genom egen dom,
Och hädanefter dela magt med dig,
Så att de empyreiska gränserna[1])
Hans fyrkant[2]) skilja från din runda verld;
Om ej, dig se mer farlig för sin thron."

Och mörkrets furste svarar henne glad:
"Skön dotter, och du son, och sonson ock,
Högt prof I gåfven, att af Satans slägt
I ären (ty af detta namn jag yfs,
Motståndare till himlens store Kung);
Rikt hafven I förtjent min tack och all
Afgrundens, att så nära himlens dörr
I hafven mött triumphen med triumph,
Mött mitt med edert verk, *ett* rike gjort
Af denna verld och helvetet, *ett* land,
Lätt genomfarbart. Derför, medan jag
Nedstiger lätt i mörkret på er väg
Till mine Väldige, att göra dem
Bekante med min framgång, oss till fröjd,
Nedstigen I bland dessa många klot,
Nu edra, denna väg till Paradis.
Der bon och herrsken lyckligt! Derifrån
Utsträcken eder magt till luft och jord,
Och främst till menskan, ensam herre der.
Först må hon bli er träl och sedan dö.

---

[1]). *de empyreiska gränserna*, eldhimlens gränser.

[2]) *Hans fyrkant*, den empyreiska himlen är fyrkantig, en qvadrat. I andra boken säger Milton, att det var obestämdt, om den var rund eller fyrkantig. Här följer han Gassendis och andras åsigt, som säga, att Empyreum eller himlarnes himmel är af fyrkantig skapnad, alldenstund den helga staden så beskrifves i Uppenbarelsebokens 21 kap. 16 v.: "Och staden ligger fyrkant, och hans längd är så stor som bredden."

Jag sänder er för mig och gifver er
Full magt, af denna makalösa magt,
Som går af mig. Af ert förenta nit
Beror mitt nya rikes fortbestånd,
Det jag, för syndens skull åt döden vann.
Och om I herrsken, då ej helvetet
För skada räds. Gån, varen starka, barn!"

Så sände han dem bort, och de med hast
Bland tätaste stjerngrupper togo väg
Och spredo pest; nu stjernor vissnade,
Planeterne förmörkades [1]), och ej
Blott skenbart. Satan andra vägen gick,
Och fann allt öde deromkring. Ty de,
Som der fått plats, gått från sin tjenst och flytt
Till öfre verlden. Resten dragit sig
Långt in i landet, omkring vallarne
Af Pandemonium [2]), hem och hufvudstad
För Lucifer. Han namnet fått utaf
Den klara stjernan, hvilken föll som han.
Der höllo legioner trogen vakt
Omkring de Store, hvilka höllo råd,
Oroliga, att något möjligtvis
Afskure deras furstes återväg.
Det budet gaf han, när han reste bort.
Så när för Ryssen sig Tartaren drar
Hän öfver fält af snö, vid Astrakan [3]),
Tillbaka, eller Baktrisk Sophi [4]) för

---

1) *Planeterne förmörkades*, Milton säger: "And planets, planet-struck, real eclipse then suffer'd."

2) *Pandemonium*, Satans palats.

3) *Astrakan*, en provins i sydöstra Ryssland, på ömse sidor om floden Wolga.

4) *Baktrisk Sophi*, Persiska kejsaren, benämnd Baktrisk efter Baktria, en af Persiens största och rikaste provinser, nära Kaspiska hafvet; *för* (vikande för) *fullmånens horn*, d. ä. turkisk magt; *Armenien*, Milton har: *Aladule*, "så kalladt af Turkarne efter dess sista kung Aladules, som blef slagen af Selim den Förste." *Hume*.

Fullmånens horn allt lemnar qvar förödt
Bortom Armenien, på sitt återtåg
Till Tauris eller Kasbin [1]); så den här,
Ur himlen drefs, tomt lemnat helvetet
Mång dunkel mil och höll nu noggrann vakt
Rundt omkring hufvudstaden, väntande
Hvar timma äfventyrarn, som drog ut
Att söka nya verldar. Obemärkt,
Ibland stridsänglar utaf lägsta grad,
Han framgick, sedd af ingen, och från dörrn
Till denna Pluto-sal osynlig steg
Upp på sin höga thron, som, af en rik
Praktväfnad täckt, vid öfre ändan stod
I kunglig glans. En stund han stilla satt,
Af ingen omkring honom sedd, till dess
Som ur ett moln hans hufvud, glänsande,
Hans stjerneklara skepnad syntes, klädd
I den tillåtna glans, det glitter, som
Han fått behålla, se'n han föll. Förskräckt
Af denna qvicka ljusning, Stygens hop
Sig vände dit och såg den önskade,
Såg Satan återvänd. Högt bifall ljöd.
De höge herrarne, som plägat råd,
Upprusa från divanen, lika gladt [2])
På honom helsande, som med sin hand
Bjöd tystnad och se'n talte dessa ord:

"I Throner, Förstadömen, Väldige,
Ty så jag kallar eder för er magt,
Ej blott för eder rätt [3]). Jag återvändt

---

[1]) *Tauris* (Tebris), en stad i Persiska provinsen Adserbeidsjan; *Kasbin* eller *Kazwin*, en stad i Persiska provinsen Irak-Adjmi.

[2]) *lika gladt* som de underordnade afgrundsandarne.

[3]) *Ty så jag kallar eder för er magt,*
Ej blott för eder rätt, d. ä. er magt är ännu så stor, att jag kan gifva er dessa namn, dem I fordom ägt i himlen, tillfölje af ert välde der, det I nu förlorat, men dock ägen rätt till.

Med mera framgång, än vi hoppats på,
För att i segertåg ledsaga er
Ur detta afskyvärda afgrundshål,
Förbannadt, qvalets hus, der vår tyrann
Oss instängt. Tagen i besittning nu
En vidsträckt verld, ej mycket ringare
Än himlen, som oss födt, med vågsamt dåd
Och stora faror köpt. Jag säger ej,
Hvad jag har lidit, gjort, hur genomrest
En faslig villervallas hemska djup,
Ett tomt, vidt, obegränsadt, der nu Synd
Och Död bred lagt en väg, till lättnad för
Ert ärofulla tåg; hur jag höll ut
På svåra vägar, nödd att genomgå
Ett otäckt svalg, i innandömet sänkt
Af ofödd Natt och Chaos vilda magt,
Som, sina hemligheter afundsamt
Fördöljande, sig satte vildt emot
Så sällsam färd, med uppror bullersamt
Sig åberopande på ödets dom [1]);
Och hur jag se'n den nya verlden fann,
Som ryktet uti himlen länge re'n
Förutsagt, en inrättning underbar
Af hög fullkomning, hvarest menniskan
Var satt uti ett Paradis, var säll
Af vår förvisning. Henne jag förfört
Från Skaparn, och, att er förvåning mer
Föröka, med ett *äpple*. Han derpå
Förtörnad, värd ert skratt, nu öfvergaf
Sin kära menniska och all sin verld
Till rof åt Synd och Död, och gaf åt oss,
Att utan fara, möda eller bråk
Der ströfva kring, der bo och menniskan
Beherrska, hvilken skulle styra allt.
Sant är, att också mig han dömt, men ej

[1]) *Sig åberopande på ödets dom*, som bestämt detta välde åt Chaos och Natten.

Mig, utan ormen, i hvars skepnad jag
Förledde menskan. Det, som angick mig[1]),
Var hat, som sättas skall emellan mig
Och menskan. Jag skall stinga hennes häl
Och hennes säd mitt hufvud krossa skall.
Hvem vill en verld ej få för detta pris,
Ja för än värre qval? Nu veten I,
Hvad jag har gjort. Er återstår nu blott
Att träda in i full lycksalighet."

Så sagdt, han stod en stund i väntan på
Ett allmänt fröjdeskri, ett bifallsrop,
Som fyllde örat; då, tvärtom, han hör
På alla håll från tungor utan tal
En hisklig, allmän hväsning, detta ljud
Utaf offentlig missbelåtenhet.
Han undrade; men icke länge. Snart
Han undra fick än mer uppå sig sjelf.
Hans anlet sträcktes skarpt och magert ut,
Hans armar vid refbenen lådde fast,
Omkring hvarandra snodde benen sig,
Till dess han, utan fotens stöd, föll ned
Nu mer en hisklig orm, på buken sträckt,
Motsträfvigt; fåfängt dock. En större magt
Nu styrde honom, som nu led sitt straff
Uti den skepnad, som han syndat i:
Den dom han fått. Han önskat tala nu,
Men klufna tungan hväste blott till svar
Åt klufven tunga; ty de andra ock
Förbytts i ormar, som deltagare
Uti hans uppror. Rysligt ljud der var
Af hväsning uti saln. Tätt svärma nu
Odjur, med stjert och hufvud snodda hop,
Skorpion och Esping, Amphisbæna[2]) hemsk,

---

1) *Det, som angick mig* i den afkunnade domen.

2) *Amphisbæna*, *ἀμφίσβαινα* (gående åt bägge håll), en sorts orm, beskrifven af Plin. Nat. Hist. 8, 23, 35, som hade hufvud

Hornprydd Cerastes[1]), Hydrus, Elops grym
Och Dipsas. Ej så tätt de svärmade,
Der Gorgo[2]) blödde eller på den ön
Ophiusa[3]). Störst dock han i midten låg,
Nu blifven Drake, större än den soln
Gaf lif i Python-dal'n, i Pythons träsk,
Den store Python[4]); och sin magt han ock
Behålla tycktes framför resten. De
På öppna fältet följde honom ut,
Der återstoden utaf deras flock,
Som fallit af från himlen, uppställd stod
Uti högtidlig väntan, för att se
Sin stolta furste komma i triumph.
De sågo — men en annan syn! — en hop
Af fula ormar. Fasa på dem föll
Och hemsk medkänsla. Hvad de sågo, de
I egen vexling kände. Ned föll arm,
Ned föllo spjut och sköld, de sjelfve ock,
Hemskt hväsande och i en hisklig form,
Spridd som en smitta, lika uti straff
Och brott. Och så blef deras bifall vändt
Till häftig hväsning och triumph till skam,
Som på dem föll ur egen mund. Det stod
En lund tätt derbredvid, nyss sprungen upp,
Af Gud bestämd, att göra deras straff
Än värre, tyngd med skönsta frukt, lik den
I Paradiset växte: Evas agn[5]),

---

i båda ändar af kroppen, och som kunde gå både framåt och baklänges. Ö. A.

[1]) *Hornprydd Cerastes*, ett ormslag, Coluber Cerastes, L.; *Hydrus*, vattenorm, omnämnd af Plinius, Virgilius, m. fl.; *Elops*, en hafsfisk; *Dipsas*, af *διψάς*, törstig, en giftig orm, hvars bett förorsakade törst. Ö. A.

[2]) *Gorgo*, se v. 304.

[3]) *Ophiusa*, en liten ö i Medelhafvet, af Romarne benämnd Colubraria. *Hume*.

[4]) *Python*, en stor orm vid Delphi, hvilken dödades af Apollo.

[5]) *Evas agn*, Es. lockbete.

Af Frestarn brukadt. Vid så sällsam syn
De fäste sina ögon, troende,
Att nu, för ett förbjudet träd, en mängd
Växt upp, för dem till mera qval och blygd.
Men pinsamt brände af en skållhet törst,
Af häftig hunger, fastän sänd, att dem
Bedra, de kunde ej afhålla sig.
Hoptals de slingrade i träden upp
Och suto mera tätt, än ormarne
Uti Megæras[1]) hår. De grepo glupskt
En frukt, för ögat skön (lik den, som växt[2])
Vid Jordbeckssjön, der Sodom stod i brand),
Som, mera falsk, ej känseln, smaken blott
Bedrog. De, ifrigt tänkande, att smak
Med matlust här försmälta, tuggade
För frukt en bitter aska, spottad ut
Med vedervilja. Ofta fresta de,
Af törst och hunger drifna; brända dock,
Med största vämjelse de vränga vildt
Sot- och askfyllda käftar; föllo dock
I samma villa, ej som menniskan,
Till deras fröjd, *en* gång. Så qvaldes de
Och hväste pinta, tärda utaf svält,
Till dess de fingo samma form som förr,
Befallda, sägs, att hvart år undergå
En slik förnedring på bestämda da'r,
Att nedslå deras fröjd åt menskans fall.
Likväl bland hedningarne de spridt ut
En sägen om den vinst, de vunnit här,
Förkunnande, hur ormen, af dem nämnd
Ophion[3]), med Eurynome, kanske

---

[1]) *Megæra*, en af Furierna, se Virg. Aen. 12, 846; Ovid. Met. 4, 771.

[2]) *lik den, som växt* &c. Josephus försäkrar (De bello judaico 4, 8), att på hans tid funnos vid Döda hafvet träd, med vacker frukt (kallad *Sodomsäpplen)*, som, då den *berördes*, upplöste sig i aska och rök.

[3]) *Ophion*, enligt grekiska ordalydelsen *en orm*. *Eurynome*,

Den välderika Eva, styrde först
Olympen och blef drifven dä'n af Ops [1])
Och af Saturnus, innan Zeus blef född.

Emellertid till Paradiset kom
Snart afgrundsparet: Synd re'n mägtig der,
Och en gång verklig, kom nu kroppsligt dit
Att ständigt bo der. Bakom henne Död
Tätt följde, steg för steg, ej stigen än
Uppå sin bleka häst [2]). Först talte Synd:

"Allsegrare, af Satan född [3]), o Död!
Hvad tyckes om vårt rike här, fast köpt
Med plågsam färd? Är det ej bättre, än
Att på den mörka helvetströskeln jemnt
Qvarsitta såsom vakt, förutan namn,
Ej fruktad, du af hunger halft förtärd?"

Syndfödda monstret svarar henne straxt:
"För mig, pint af en evig hungers qval,
Helvete, himmel, paradis är ett.
Bäst är, der mesta rof jag träffar på,
Och detta här, fast ymnigt, synes dock
För litet att min mage fylla upp
Och denna af slapp hud omgifna kropp."

Blodskändarmodren honom svarade:
"Och derför, föd dig först af örter, frukt
Och blom, dernäst af fogel, fisk och djur:
En prägtig föda. Och hvad annat mer
Af Tidens lie skördas, sluka du!
Tills jag, i menskan boende, spridt gift

---

dotter af Oceanus och Tethys. Eurynome, gr. *Εὐρυνόμη*, den *vidtherrskande.* Hos Milton finner man här en återerinring ur Apollonii Rhodii *Ἀργοναυτικά* 1, 503:

ἤειδεν δ' ὡς πρῶτον Ὀφίων Εὐρυνόμη τε
Ὠκεανὶς νιφόεντος ἔχον κράτος Οὐλύμποιο. etc.

[1]) *Ops*, Saturni syster och gemål.

[2]) *sin bleka häst*, jemf. Upp.B. 4: 8.

[3]) *af Satan född*, Satans *andre* afkomling, säger Milton; Synd är den förste.

I hennes tankar, hennes ord och verk,
Och henne till ditt bästa byte gjort."

Så sagdt, de gingo hvar sin egen väg
Till att förderfva och att sprida död
Bland allt och mogna allt till undergång,
Sent eller tidigt. Den Allsmägtige
Det såg ifrån sin thron bland helige,
Och sade till de ljusa änglar så:

"Se, med hvad hetta dessa hundarne
Ur helvetet framstörta till förderf
Och plundring uti denna verld, som jag
Så skön och god har skapat och ännu
Behållit så, om menskans dårskap ej
Släppt dessa furier in, som räkna mig
Dårskap till last. Så helvetsfursten gör
Och hans anhängare, emedan jag
Lät dem inträda och så himmelsk plats
Besitta; och af efterlåtenhet
Tycks fördel ge åt spotska fiender,
Som skratta, derför att, så tro de, jag,
Af vrede hänförd, lemnat allt åt dem,
Åt deras missvård lemnat allt på slump,
Och veta icke, att jag fört dem dit,
De afgrundshundarne, att sleka draf
Och smuts, som menskan med sin synd har spillt
På det, som varit rent; tills stoppade
Och proppade med afskrap, suget upp
Och slukadt, nära bristning, för ett slag
Utaf din segerarm, min käre Son,
Båd' Synd och Död och öppen Graf till slut,
Igenom Chaos mörker slängda ned,
För evigt täppa till afgrundens mund,
Förseglande dess käftars rofbegär.
Då skola jord och himmel nya bli
Och obefläckad fromhet i dem bo;
Fördömelsen[1]) dock komma skall förut."

---

[1]) *Fördömelsen &c.* Texten har: "Till then the curse pronounc'd

Han slöt, och himlens härskap stämde upp
Högt halleluja, liksom hafvets brus,
Och sjöng mångtaligt: 'Rättvis är din väg,
Rättvisa äro dina bud och verk;
Hvem kan förringa dem? Pris vare dig,
O Son, bestämd att frälsa menskan; du,
Igenom hvilkens kraft en himmel ny
Skall uppstå, och ny jord till evig tid
Skall stiga ned ur skyn.' Så sjöngo de,
Då Skaparn, sina änglar ropande
Vid namn, åt hvar af dem sitt uppdrag gaf,
Allt efter som det nu var bäst. Först soln
Befallning fick att gå och gifva ljus,
Inverkande på jorden kallt och varmt,
I högsta grad, och kalla ifrån norr
Utlefvad vinter och från söder, het,
Solståndets sommar. Månens hvita rund
Fick se'n sin tjenst; se'n gåfvos andra fem
Planeters rörelser och ställningar
Uti sextil[1]), qvadrat trehörning samt

---

on both precedes." Här kommenterar Newton: "*On both*, i. e. on *heaven and earth*. But should we read *precedes* or *proceeds* with Dr. Bentley? Is the meaning that the curse pronounced shall go before these ravagers Sin and Death, and shall direct and lead them on, or the curse shall *proceed*, shall go on, and continue till the consummation of all things, and Heaven and earth shall be restored?" Den första läsartens tydning tycks icke obetydligt sökt; meningen vore väl då, att den afsagda förbannelsen skulle föregå; gå i fullbordan före den tid, då Christus tillstoppar helvetets gap. Den andra af Bentley föreslagna läsarten har ingenting emot sig, utom det att den alls icke är nödvändig. Den är blott en simplification. Ö. A.

[1]) *Uti sextil* &c. astronomiska termer, betecknande planeternas lägen. Om en planet i någon del af djurkretsen är genom en sjettedel af de tolf, d. ä. genom två tecken (sextio grader), skiljd från en annan, kallas deras aspect *sextil;* om genom en *fjerdedel*, *qvadratisk;* genom en *tredjedel*, trehörnig (trine). Om skiljda genom en half del, sägas planeterna hafva *motsatt* aspect *(gent emot hvarandra);* i hvilket fall planeterna sades verka skadligt på dem, som föddes under dem.

Gent mot hvarandra, då de verka ondt;
Och sades, när de skulle träffa hop
I ond förening. Se'n fixstjernorna
Nu lärde deras onda kraft, när de
Regn skulle bringa; hvilken af dem, som
Med solen höjd, med solen nedersänkt,
Storm skulle bringa. Hvarje vind nu fick
Sitt hörn och fick sin tid att röra upp
Haf, luft och strand och rulla dundret fram
Med skräck igenom mörk och luftig sal.
Man säger ock, han sina änglar bjöd,
Att vända jordens tvenne poler snedt
Två gånger tio grader eller mer
Från solens axel: och med ansträngd kraft
De gjorde så. Af några sägs, att soln
Bjöds styra af från sin dagjemningsväg
I lika bredd till Oxen med de sju
Plejader och med Spartas brödrapar
Till Söderns Kräfta upp och sedan ner
På samma sätt till Lejon, Jungfru, Våg,
Lågt till Stenbocken, för att vexling ge
Åt hvarje luftstreck [1]). Eljest hade vårn
Med gröna blommor städs mot jorden lett,

[1]) Förut herrskade evig vår; men nu söker Milton förklara årstidernas vexling. Första antagandet är, att den förorsakades genom en förändring af jordens läge genom att vända jordens tvenne poler tjugu grader eller mer på sned från solens axel (tjugutre och en half grad från eclipticans). Det andra antagandet var, att årstidernas vexling förorsakades genom en förändring af solens lopp: *Solen bjöds styra af från sin dagjemningsväg*, den hon förut gått; *i lika bredd*, i båda hemisphererne, *till Oxen med de sju Plejader.* Stjernbilden Oxen har på sin nacke *Sjustjernorna*, *Plejaderne* och *Spartas brödrapar* (Tvillingarne) — efter Castor och Pollux, tvillingbröder och söner af Tyndarus, en konung i Sparta; *Till Söderns Kräfta*, stjernbilden Cancer, solens fjermaste punkt norrut; *och sedan ner på samma sätt till* stjernbilderna *Lejon*, *Jungfru*, *Våg*, *lågt till Stenbocken*, solens fjermaste punkt söderut. Denna solens rörelse i ecliptican föranleder årstidernas vexling, *eljest hade vårn* &c.

Med lika dag och natt; dock ej för dem,
Bortom polcirklarne. För dessa dag
Glänst utan natt, i det den låga soln,
Ersättande sitt afstånd, alltid sedd
Kringkretsat horisonten och ej känt
Ett öster, vester. Då ej funnits snö
Från kallt Estotiland[1]), ej söder ut
Nedom Magellan[2]). När den frukten åts,
Soln, som ifrån Thyestis gästmåltid[3]),
Sitt lopp bortvände; eljest denna verld,
Fast syndfri, då ej undgått mer än nu
En bister köld, en hetta stekande.
Fast långsamt, himlens vexling åstadkom
Omvexling uppå jord: siderisk blåst[4]),
Och ånga, dimma och utdunstning het,
Förskämd, pestspridande. Från Norden nu,
Från Norumbega[5]), Samojedisk strand,
Då kopparhäktet blifvit bräckt, med is
Snö, hagel, vindstöt, storm beväpnade,
Boreas och Cæcias och Argestes[6]) gäll
Och Thrascias[7]) bröto skog och hvälfde våg.

---

[1]) *Estotiland*, en stor landsträcka i Norra Amerika, i trakten af polcirkeln och Hudsons Bay.

[2]) *Magellan*, ett land i Södra Amerika, som, jemte sundet af samma namn, blifvit uppkalladt efter Ferdinand Magellan, en Portugis, som år 1520 först upptäckte dem. *När den frukten* d. ä. den förbjudna.

[3]) *Thyestis gästmåltid;* Grekerna berätta, huruledes Atreus, då hans gemål blifvit bortröfvad af Thyestes, Atrei broder, för den sistnämnde lät vid en måltid framsätta hans söners anrättade kött, dem han gripit och slagtat. Från denna gräsliga hämnd säges solen ha bortvändt sitt lopp. Ö. A.

[4]) *siderisk blåst*, blåst, som ansågs uppkomma genom stjernornas inverkan.

[5]) *Norumbega*, en provins i Norra Amerika.

[6]) *Boreas*, nordanvinden; *Cæcias*, nordostvinden; *Argestes*, nordvestvinden, enligt Plinii åsigt, Hist. Nat. 2, 46, 47, dock riktigare en vest-sydvestvind, Vitr. 1, 6, 10. Ö. A.

[7]) *Thrascias*, nord-nordvestvind; så benämnd i Grekland, emedan denna vind blåste från Thracien. Ö. A.

Med motsatt blåst från söder Notus[1]) kom
Och svarte Afer[2]), utaf åskmoln följd
Från Serraliona[3]). Lika vildt mot dem
Framrusa österns, vesterns vindar tvärt:
Eurus och Zephyr[4]), under sidodån,
Sirocco och Libecchio[5]). Så kom våld
Ibland liflösa ting. Men tvedrägt först,
Af Synden född, bland oförnuftiga
Införde Död förmedelst vildsint hat.
Med fogel fogel stridde, djur med djur,
Och fisk med fisk. Ej mer de äta grönt;
De sluka nu hvarann. Med ringa skräck
För menskan fly de eller glo helt grymt,
Då hon förbigår. Detta var den nöd,
Som måste uppstå, och som Adam re'n
Såg delvis, fast i dyster skugga gömd,
Ett sorgens rof, med värre inre qval.
Och i en storm af sinnesoro vräkt,
Han göt sin nöd i sorglig klagan ut:

"Olycklige, förr lycklig! derhän kom
Då denna nya, sköna verld, och jag,
Så nyss förnämst i denna herrlighet,
Jag, som förbannad nu, fast förr så säll,
Mig skyler undan Guds ansigte rädd,
Som en gång var min lyckas höjd att få
Betrakta. Väl, om mitt eländes slut
Här låge. Jag förtjent det och vill ta
Lön för mitt verk. Men detta är ej nog:
Allt det jag äter, dricker och ger lif,
Förbannelsen fortplantar. Röst, en gång

---

1) *Notus*, sunnanvinden.

2) *svarte Afer*, sydvestvinden, som i Italien blåste från Afrika.

3) *Serraliona*, lejonbergen, en bergskedja i sydvestra Afrika.

4) *Eurus*, östanvinden; *Zephyr*, vestanvinden.

5) *Sirocco*, sydostvinden; *Libecchio*, ventus *Libycus*, sydvestvinden; Italienska benämningar, som brukas af seglarne på Medelhafvet. — *Hume.*

Med glädje hörd: "Förökens, växer till!"
Du dödens blef! Ty hvad kan växa till,
Hvad ökas, annat än förbannelsen?
Hvem i all framtid skall ej, då han känt
Det onda, som jag öfver honom bragt,
Mitt hufvud svårt försmäda, sägande:
"Ve dig, vår slemme stamfar! Det ha vi
Att tacka Adam för! Förbannelse
Skall bli hans tack!" Utom min egen [1], som
Mig väntar, all den, som ifrån mig kom,
Skall häftig-återflöda uppå mig:
På mig som en naturlig medelpunkt
Tungt falla, fastän på sin rätta plats [2].
O Paradisets fröjder flygtiga,
Dyrt köpta med ett aldrig ändadt qval!
Bad jag dig, Skapare, att mig af jord
Till menska bilda? Åskade väl jag
Af dig att dras ur mörkret och att här
I denna lustgård sättas? Då min håg
Var mot mitt väsen vänd, det varit rätt
Och billigt att förvandla mig till stoft,
Mig, som blott längtar att få ge igen
Allt det jag fick, ur stånd att fylla upp
Ditt svåra bud, vilkoret för ett godt,
Som jag ej sökt. Till mistningen deraf
— Tillräckligt straff för sig — hvi har du lagt
En ändlös pinas ve? Förunderlig
Tycks din rättvisa vara. Men för sent
Jag tvistar nu. Jag skulle ej gått in
På dessa vilkor, då de lades fram.

---

[1] *Utom min egen*, näml. förbannelse.

[2] *fastän på sin rätta plats:* Milton antager (med de Peripatetiska philosopherne), att elementarkropparne icke gravitera mot deras naturliga plats; ej luft i luft, ej vatten i vatten; och klagar derföre, att, tvärt emot naturens ordning, hans bedröfvelse skall *falla tungt* på honom, *fast den är på sin rätta plats. Newton.*

Du antog dem[1]. Det goda vill du ha,
Men kringgå vilkoren derför? Fast Gud
Dig gjorde oåtspord; nå, om din son
Olydig blir, blir näpst och säger då:
"Hvi födde du mig? Jag det ej begärt."
Vill du ursäkta hans förakt mot dig
För denna stolta ursäkt? Ej ditt val,
Naturligt tvång har gifvit honom lif.
Af egen vilja Gud har skapat dig
Att tjena sig. Hans nåd gaf dig din lön,
Och rättvist tillhör honom ock ditt straff.
Välan, jag viker! Och hans dom är god:
Att jag är jord och varda skall till jord.
Välkommen sälla stund! Hvi dröjer väl
Hans hand att föra ut, hvad hans beslut
För denna dag bestämt? Hvi lefver jag?
Hvi gäckas jag med död, som så förlängs
Till dödlöst qval? Jag ville möta gladt
Den dödlighet, mig ådömts, och bli jord
Okänslig! Ack, hur glad jag lade mig,
Som i min moders famn, att hvila der
Och sofva trygg! Hans åskas röst ej mer
Mig skrämde. Fruktan för ett värre ondt
Ej mer då qvalde mig och mina barn
Med grym förbidan. Men ett tvifvel dock
Förföljer mig: att jag ej helt kan dö;
Att denna rena lifsflägt, anden, som
Gud blåste in, i döden ej förgås
Med denna klump af jord. Jag kanske då,
I grafven eller på en annan plats,
Skall dö en död af lif[2])? O tanke, hemsk,
Om sann! Dock hvad? Det var blott lifvets flägt,
Som syndade. Blott det dör, som har lif,
Som syndat: kroppen har ej del deri.
Allt då af mig skall dö! Mitt tvifvel det

[1]) *Du antog dem*, Adam vänder sig här till sig sjelf.
[2]) *en död af lif*, en lefvande död, en död, som icke tar något slut.

Må lugna, då ej menskan känner mer[1]).
Ty, fastän Gud oändlig är i allt,
Är han i vrede så? Fritt! Menskan blef
Till döden dömd. Hur kan han öfva ut
Oändlig vrede då på menniskan,
Som döden måste göra slut på? Kan
Han göra dödlös död? Motsägelse
Han gjorde då, som anses för Gud sjelf
Omöjligt, anses såsom ett bevis
På svaghet, ej på magt. Skall han dra ut
Sitt straff från ändligt till oändligt för
Sin vredes skull, att mätta få en hämnd
Omättlig? Då han måste sträcka ut
Sin dom utöfver all naturens lag,
Som fordrar, att all orsak verkar[2]) i
Förhållande till hvad den tagit mot,
Ej efter måttet af dess egen kraft.
Men är nu död ej *ett* slag, som jag tänkt,
Som borttar känslan, utan ändlöst ve,
Från nu allt framgent, som jag känner det
Båd' i mig och utom mig; som ett slut
Ej tager: ve mig! Fruktan kommer då
Tillbaka dundrande i skräckfullt lopp
Mot mitt värnlösa hufvud. Jag är ock,
Som Döden, evig, satt i dödlig kropp;
Och ensam är jag icke, ty i mig
Framtiden står förbannad. Sköna arf
För er, I söner! Vore jag i stånd
Att sjelf förslösa det och fattig bli!
Arflöse skullen I välsigna mig,
Som nu är eder en förbannelse.

---

[1]) *då ej menskan känner mer*, då ej menskan kan nå full kunskap i dessa ting, må detta vara nog att lugna mitt tvifvel.

[2]) Alla andra krafter verka i förhållande till det påverkades *receptionsförmåga* och icke efter den högre graden af deras egen kraft. En hänsyftning på det gamla axiomet: Omne efficiens agit secundum vires recipientis, non suas.

Ack, hvarför skulle menskoslägtet allt
För en mans brott oskyldigt blifva dömdt,
Om skuldfritt? Men allt, som går ut från mig,
Det är förskämdt: förderfvad själ och håg,
Ej blott att göra ondt, men vilja det
Som jag. Hur kunna de då frie stå
Inför Guds syn? Jag måste Honom fri
Förklara. Fåfäng är min undflykt här;
Min tankeföljd, fastän invecklad, städs
Till egen dom mig leder. Först och sist
På mig, mig ensam, brunn och källa till
Förderfvet, tadlet rättvist falla skall.
Så falle vreden också på mig sjelf!
Dåraktig önskan! Skulle du förmå
Att bära bördan, mer än jorden tung,
Mer tung än verlden, fastän delad med
Den leda qvinnan? Så det du begär,
Och det du fruktar, dig mer ömklig ter,
Än allt hvad forn- och framtid visa kan:
Lik Satan blott i brott och uti dom!
O samvete! i hvilket djup af skräck
Och fasa dref du mig! Jag ser ej väg
Derur, ur djup i större djup nedstött!"

Så Adam klagar högljudt för sig sjelf
I stilla natt, ej nu liksom förut
Mild, ren och kylig; men af kolsvart luft
Åtföljd, med töcken, dunst och dystert sken,
Som för hans onda samvet visade
Allting i dubbel skräckfullhet. Han låg
Utsträckt på marken, på den kalla grund,
Alltjemnt förbannande sin skapelse,
Och lika ofta klagande, att död
Så länge dröjde, fast afkunnad re'n
Den dag, han bröt. "Hvi kommer döden ej",
Han sade, "med ett trefaldt önskvärdt hugg
Att göra slut på mig? Är sanning falsk?

Skall himmelen ej skyndsamt skipa rätt?
Men döden kommer icke på mitt rop,
Och himmelens rättvisa gör ej snabb
En långsam gång för böner eller rop.
I skogar, källor, kullar, dalar, tjäll,
Med annat genljud förr jag eder lärt
Att svara på en helt olika sång."

När Eva honom så bedröfvad ser,
Der hon sig sorgsen satt, hon närmre går
Och honom lugna vill med milda ord;
Men han med stränga blickar svarar så:

"Bort från min åsyn, orm! Det namnet bäst
Dig anstår, hans förbundna, lika falsk
Och vederstygglig. Intet felar mer
Än ormens form och färg, att visa klart
Ditt inre svek, och alla varelser
För dig härefter varna, att din form,
Den himmelska, åt djefvulsk falskhet lånt,
Ej måtte snärja dem. Än, utan dig,
Jag varit lycklig, om ditt högmod ej,
Din vandringslusta, när minst trygghet fans,
Försmått min varning, låtsat stort förakt
För mina tvifvel, längtande att ses
Af sjelfva djefvulen, i högspänd tro,
Att honom lura; men af ormen, straxt
Han möttes, gjord till narr och vilseförd,
Af honom du och jag af dig; jag, som
Dig släppte från mig, troende dig vis
Och fast och mogen och mot angrepp stark;
Som ej förstod, att allting var blott prunk
Mer än en verklig kraft, ett refben blott,
Krökt af naturen, böjdt, som synes nu,
Mer åt den svaga sidan [1]), från mig ryckt

[1]) böjdt *mer åt den svaga sidan*, Milton har: *the part sinister*, enligt den latinska dubbeltydigheten *venstra* eller *olyckliga* sidan.

Och bäst bortkastadt, då det så befans
Ett öfvertaligt. Hvarför skulle Gud [1]),
Som skapt i högsta himlen andar blott
Af manligt kön, nu skapa dock till slut
Slikt nytt på jorden: detta vackra fel
Uti naturn? Hvi fyllde icke han
På en gång verlden upp med männer blott,
Som liknat änglar, utan qvinnors slägt;
Om ej, för menskan fann en annan väg
Att födas. Då ej detta onda händt,
Och mer, som hända skall, otaliga
Misshälligheter, genom qvinnolist
Och genom tro på dem. Ty antingen
Han aldrig finner på en maka god,
Men finner en, som någon elak slump,
Ett misstag bringar; eller händer, att
Den mest han älskar han blott sällan får,
Ser henne afvogt sinnad, vunnen af
En sämre, eller, om hon älskar, stängd
Utaf föräldrar; eller ser för sent
Den bästa, gift och bunden, kedjad vid
En ovän, som han hatar eller skyr:
Och det elände gränslöst föda skall
I menskans lif och rubba hemmets frid."

Men Eva, icke så tillbakastött,
Nu med en oaflåtlig tåreflod,
Med lösta flätor till hans fötter föll
I ödmjukhet, omslöt dem fast och bad
Med fortsatt klagan om förlåtelse:

"O Adam, öfvergif mig icke så!
Bevittne himlen, hvilken kärlek djup
Och hvilken vördnad jag i hjertat bär

---

[1]) *Hvarför skulle Gud* &c. Läsaren torde här ursäkta, att Adam i sitt Euripideiska qvinnohat glömmer, hvad vi förut lärt, att andarne icke hafva *något* kön, hvarken manligt eller qvinligt.
Ö. A.

För dig, och att jag utan vetskap bröt,
Osällt bedragen! Ödmjukt beder jag
Vid dina fötter: tag ej från mig det,
Jag lefver af, din ömma blick, din hjelp,
Ditt råd i denna ytterliga nöd,
Min starkhet och mitt stöd! Bortstött af dig,
Hvart skall jag fly, o säg! hvar lefva då?
Me'n än vi lefva, kanske blott en stund,
Frid vare mellan oss, förenade,
Liksom i skadan, i *en* fiendskap
Emot den ovän, som blef oss beskärd,
Den grymme ormen. Vänd ej emot mig
Ditt hat för den olycka, som här skett,
Mot mig, förlorad re'n, långt mer än du
Olycklig. Bägge bröto vi; men du
Blott emot Gud, jag emot Gud och dig;
Och jag skall vända om till domens plats
Och trötta himlen med min klagan så,
Att domen, vänd ifrån ditt hufvud, mig
Må drabba, mig som detta ve förskyllt,
Mig, endast mig, hans vredes rätta mål!"

Hon slöt i gråt och qvarblef nederböjd,
Orörlig, tills förlåtet blef det fel
Hon erkänt och begråtit. Adam snart
Bevektes, och hans hjerta blef snart mildt
Mot henne, nyss hans lif och enda fröjd
Och nu i sorg nedfallen för hans fot,
Så öppet om försoning bedjande,
Om råd och hjelp af den, hon brutit mot.
Med ens afväpnad, var hans vrede all;
Med milda ord han lyfte henne upp:

"Ovarsam, allt för ifrig, som förut,
Så är du äfven nu, då du begär
Att lida hela straffet sjelf. Ack, bär
Ditt eget först, du, som slätt nog förmår
Att härda ut hans vredes fulla mått,

Hvaraf du ännu minsta delen känt,
Du, som *mitt* misshag illa bar. Om bön
Mot höga bud ägt kraft, jag före dig
Till platsen ilat, högljudt ropande,
Att blott mitt hufvud måtte hemsökt bli
Och du förlåten, svag, af qvinligt kön,
Mig anförtrodd och lemnad utan stöd.
Stå upp! Låt oss ej tvista, förebrå
Hvar annan. Vi ändå ha tadel nog.
I kärleks pligter må vi söka nu
Hvarandras bördor lätta, i vårt ve.
Den död, i dag oss ådömts, ser jag rätt,
Skall ej bli plötslig, men ett långsamt ondt,
En lång dags döende, med mera qval
För oss och — arma slägte! — för vår slägt."

Med återvunnet mod gaf Eva svar:
"Ett sorgligt rön, o Adam, mig har lärt,
Hur liten vigt mitt ord kan ha hos dig,
Så falskt befunnet, derför ock med rätt
Så olycksbringande. Men likaväl,
Fast jag föraktlig är, nu återställd
Uti din gunst och viss att återfå
Din kärlek, som är all mitt hjertas tröst
I lif och död, för dig jag döljer ej,
Hvad tankar vaknat i mitt qvalda bröst,
Som syfta på en lättnad i vår nöd,
Ett slut, fast hårdt och svårt, i vårt betryck
Dock drägligt, genom eget val mer lätt.
Om sorg oss plågar mest för våra barn,
Till visst elände födde och att sist
Af Döden slukas — och beklagligt är,
Att orsak bli till andras uselhet,
Dem vi ha födt, att uti denna verld,
Förbannad, bringa en olycklig slägt,
Som efter ett eländigt lif till slut
Blir detta odjurs rof —; uti din magt
Det står, att redan före födelsen

Ett osällt slägte låta ej bli till.
Barnlös du är, barnlös förblif. Så död
Går miste om sitt rof och med oss två
Blir nödd att tillfredsställa glupet gap.
Men om du anser det för tungt och svårt
Att, då vi talas vid och se hvarann
Och ha hvarannan kär, afhålla dig
Från äktenskaplig kärleks ömma bruk,
Och ej vill längta, utan hopp, hos den,
Som tärs af samma längtans qval som du,
Ett tillstånd icke mindre ömkansvärdt
Och plågsamt, än allt det vi frukta för;
Då låt oss göra hastigt slut på det,
Vi rädas för, för oss och för vår säd:
Må vi då söka döden, och om ej
Han finnes, på oss sjelfva bära hand.
Hvi stå vi darrande för denna skräck,
Med döden blott till slut, och hafva magt
Att välja mången väg till hastig död,
Att med förderf förderfvet plåna ut?"

Här slöt hon, eller häftig hopplöshet
Bröt talet af. Så mycket hon nu tänkt
På död, att hennes kind var färgad blek.
Men Adam, icke nöjd med slika råd,
Till bättre hopp en själ mer omtänksam
Med möda lyft, och henne gaf till svar:

"Förakt för lifvet och dess nöjen tycks,
O Eva, visa något mera högt
Och utmärkt hos dig än föraktets mål [1]);
Men sjelfförstöringen, du derför sökt,
Ett ädelt hos dig jäfvar, och förakt
Ej innebär, men sorg och saknad blott,
Att lifvet mista och dess kära fröjd.
Men om du traktar efter död, som slut

[1]) *än föraktets mål*, än det, som utgör mål för ditt förakt.

På nöden, om du tänker undgå så
Det straff, oss ådömts; tvifla ej, att Gud
Sin hämnd har väpnat mera vist, än att
Den stäfjas så. Jag fruktar starkt, att död,
Uppsnappad så, ej tar oss ur det qval,
Som blef vår dom; men förr, att slika verk
Af trots den Högste reta, att i oss
Ge döden lif. Och låt oss fördenskull
En bättre utväg ta, som jag mig tror
I sigte ha, då af vår dom jag mins
En del: att ormens hufvud af din säd
Skall söndertrampas. Ömklig tröst, om ej
Det syftar på vår store fiende,
På Satan, som i ormen har tänkt ut
Sitt svek. Att dennes hufvud krossa få,
Det vore hämnd, den vi förlorade
Igenom sjelfvald död, i barnlöst lif,
Som du har föreslagit. Fienden
Undginge då ett ådömdt straff, och vi
Uppå vårt hufvud toge dubbel tyngd.
Så må ej talas mera nu om våld
Emot oss sjelfva och om barnlöshet;
Hopplösa planer, hvilka smaka blott
Af hätskhet, högmod, trots, otålighet,
Gensträfvighet mot Gud och mot det ok,
Han rättvist på oss lagt. Mins, med hvad mildt
Och nådigt sinnelag han hört och dömt,
Ej vred, ej bannande. Vi väntade
Ett ögonblickligt slut och tänkte det
Förstods med död den dagen. Se! och dig
Blef sagdt, att du med sveda föda skall
Och gifva lif, belönad snart med fröjd,
Frukt af ditt sköt. Från mig förbannelsen
På marken gled. Med möda skall jag få
Mitt bröd. Hvad ondt? Än värre lättjan är.
Min möda skall mig föda. Och att köld
Och hetta oss ej skada må, hans vård,

Fast oombedd, dock sörjt för, och hans hand
Oss klädt, varkunsam redan i sin dom.
Hur mycket mer skall icke för vår bön
Hans öra öppnas och hans själ bli mild,
Och lära oss, att finna skydd emot
En oblid årstid, regn, is, hagel, snö,
Som skyn, förändrad, börjar visa oss
På berget, medan vinden blåser hvass
Och fuktig, rister fagra lockarna
På skön och lummig lund. Det manar oss,
Att söka bättre skydd och värme för
Förfrusna lemmar, förr'n på solen följt
Den kalla natt; hur strålar, samlade
Och brutna, tända må ett ämne torrt;
Om ej, hur kroppar, gnidna mot hvarann,
Må eld framtvinga, såsom molnen, nyss
Hopstötta utaf vinden, kasta ut
Den sneda blixten, som, i sicksack slängd,
Antänder tallens, granens feta bark
Och ger behaglig värme på långt håll,
Till solens hjelp. Att bruka sådan eld,
Och hvad oss eljest hjelpa, gagna kan
Mot ondt, som vår missgerning med sig fört,
Han lär oss, om vi bedja, om hans nåd
Vi ropa an, så att vi kunna tryggt
Gå genom detta lifvet med hans stöd,
Oss till stor lättnad, tills vi sluta sist
I stoft, vår sista ro, vårt ursprungshem.
Hvad bättre kunna vi väl göra nu,
Än återvända dit, der han oss dömt,
Och falla vördnadsfullt till jorden ner
Och ödmjukt der bekänna våra fel,
Om tillgift be, med tårar vattnande
Den jord, vi trampa, luften fyllande
Med suckar ur ett hjerta ångerfullt,
Till tecken af en sorg från skrymtan fri
Och af en ödmjukhet djupt nederböjd.

Helt visst skall han bli god och vända af
Ifrån sitt misshag, hvilkens klara blick,
När mest han vredgad syntes och mest sträng,
Af ynnest blott, af nåd och mildhet sken."

Botfärdigt talade vår fader så,
Och Eva kände lika samvetsagg.
Och straxt de vandra dit, der Han dem dömt,
Och falla vördnadsfullt till jorden ner
Och ödmjukt der bekänna sina fel,
Om tillgift be, med tårar vattnande
Den jord, de trampa, luften fyllande
Med suckar ur ett hjerta ångerfullt,
Till tecken af en sorg från skrymtan fri
Och af en ödmjukhet djupt nederböjd.

DET FÖRLORADE PARADISET.

ELFTE BOKEN.

Innehåll.

Guds Son frambär till sin Fader våra första föräldrars bön och fäller förbön för dem, som nu gripits af ånger. Gud upptager deras bön, men förklarar, att de ej längre få dröja i Paradiset; sänder Michael med en skara af Cherubim att drifva dem ut, dock att först uppenbara för Adam de ting, som komma skulle. Michaels nederfärd. Adam visar för Eva vissa betydelsefulla förebud. Han varseblifver, att Michael nalkas; går ut att möta honom; ängeln förkunnar deras affärd. Evas klagan. Adam gör invändningar, men underkastar sig dock. Ängeln leder honom upp på ett högt berg; visar honom i en syn, hvad som skall tilldraga sig alltintill syndafloden.

Så stodo de i ånger böjda djupt,
Och bådo; ty från höga nådastoln
Re'n nåden[1]) stigit ner och undanröjt
Ur deras hjertan det, som stenhårdt var,
Och låtit der ett nytt kött växa upp,
Som utgöt suckar outsägliga,
Dem bönens ande ingaf, vingade
För himmelen med hastigare flygt
Än högljudd talarkonst. Men ändock var
Ej deras hållning låga bedjares;
Ej mindre vigtig tycktes deras bön
Än då det forna par i sagans tid
— Fast senare likväl —, Deukalion[2])
Och kyska Pyrrha, ödmjukt bedjande
För Themis altar stodo, för att få
Upprättad menniskornas dränkta slägt.
Till himlen deras böner flögo upp
Och foro icke vill, af svartsjuk vind
Kringblåsta utan gagn. De gingo in
Igenom himlens dörrar. Klädda se'n
I rökelse, der guldaltaret rök,

[1]) *Re'n nåden*, af Milton närmare bestämdt: den *förekommande* nåden.

[2]) *Deukalion*, var en furste i Thessalien, under hvilkens tid en öfversvämning egde rum, vid hvilken blott han och hans gemål *Pyrrha* undkommo. Det fartyg, på hvilket de räddade sig, stannade på berget Parnassus. Ensamme och öfvergifne sökte de hjelp i ett tempel, helgadt åt Themis, der de fingo det rådet, att kasta deras moders ben bakom sig. De ansågo detta syfta på stenarne, jordens ben, dem de nu började kasta bakom sig. Af de stenar Deukalion kastade blefvo män, och af dem Pyrrha kastade qvinnor. Sagan finnes hos Ovidius, Met. I. 318 sqq. Ö. A.

Af store Medlarn, kommo de nu fram
För höge Fadrens thron. Dem Sonen glad
Framställde och begynde medla så:

"Se, Fader, första frukterna på jord
Utaf din nåd mot menskan: suckar mång
Och böner, dem i detta gyldne kar,
Bland rökelse, jag som din prest bär fram,
Välsmakligare frukter — af din säd
Med ett förkrossadt hjerta sådda —, än
De, som, af menskan skötta, alla träd
I Paradiset kunnat ge, förrän
Skuld kommit dit. Ditt öra derför böj
Till bönen, hennes suckars tysta bön.
Oskicklig än i bönens ord, låt mig
Bli hennes tolk och förebedjare
Och hennes lösen. Hennes verk på mig,
Godt eller ondt, inympa! Min förtjenst
Det goda skall fullkomna, och min död
Betala skall för hennes onda verk.
Mig antag; tag också i mig från dem
En lukt af fred med menskan[1]. Henne låt,
Med dig försonad, sina dagars tal,
Fast sorgsna, lefva, till dess döden — som
Jag mildra vill; men ej upphäfva helt —
Ett bättre lif bereder, der med mig
De återlöste få i sällhet bo,
Då *ett* med mig, som jag med dig är ett."

Till honom Fadren, lugn och utan moln:
"Hvad du begärt för menskan, käre Son,
Du får: din önskan var[2]) hos mig beslut.
Men att i Paradiset längre bo
Förnekar henne nu naturens lag:

[3]) *En lukt af fred med menskan*, the smell of peace toward mankind: i öfverensstämmelse med de bibliska uttrycken i 1 Mos. 8: 21, 2 Mos. 29: 22 och 3 Mos. 3: 5.

[2]) *din önskan var* (redan förut) *hos mig beslut.*

De rena [1]) elementerna, som sky
Allt groft, sky hvarje stridig blandning grof,
Frånskilja, kasta henne fläckad bort
Liksom en sjukdom grof till gröfre luft
Och dödlig spis [2]), der bäst hon mognar för
Upplösning, verkad utaf synd, som först
Gjort allting sjukt och det, som ej var skämdt,
Förskämt. Med tvenne sköna gåfvor först
Jag henne skapat: med lycksalighet
Och med odödlighet. Då en hon mist,
Den andra gjorde qvalet evigt blott;
Jag derför satte *död* som hennes bot,
Den sista, hvilken efter lifvet här,
I svåra sorger pröfvad, genom tro
Och trogna verk förädlad, till nytt lif
I de rättfärdigas förnyelse
Aflemnar henne, med ny himmel och
Ny jord. Men låt oss himlens Salige
Hopkalla; ty för dem skall ej min dom
Bli dold, hur jag med menniskan förfar,
Som nyss jag gjort med änglar syndige,
Att de, fast starke, må mer stärkta stå."

Han slöt, och Sonen gaf ett tecken åt
Den ljuse väktaren. Han sin basun
Lät ljuda, hörd på Horeb [3]) se'n kanske,
Då Gud steg ned, och kanske än en gång
På domens dag [4]). Och ängelns blåsande
Uppfyllde rymden. Från de sälla tjäll
Af skuggrik amaranth, vid källors språng,
Vid lifvets vatten, der förenade

---

[1]) *De rena* "odödliga", tillägger Milton, *elementerna.*

[2]) *till gröfre luft och dödlig spis*, d. ä. att andas gröfre luft och njuta dödlig spis.

[3]) *på Horeb*, 2 Mos. 20: 18. "Och allt folket såg dundret och ljungelden och basunens ljud."

[4]) *På domens dag*, 1 Thess. 4: 16. "Ty sjelfver Herren skall stiga ned af himmelen med härskri, och Öfverängels röst, och med Guds basun."

I glädtigt lag de suto, ljusets barn
Nu hasta på den höga kallelsen
Och taga plats. Nu den Allsmägtige
Ifrån sin thron lät höra sitt beslut:

"O Söner, menskan har oss blifvit lik,
Och känner godt och ondt nu, se'n hon åt
Af den förbjudna frukt. Fritt skryte hon,
Att hon har kunskap fått om godt och ondt,
Mer lycklig om hon nöjt sig med att blott
Det goda känna och alls icke ondt.
Hon sörjer nu, full utaf bön och bot:
Mitt verk i henne, det jag verkat, ty
Jag känner hennes hjertas vankelmod
Och dess fåfänglighet uti sig sjelft.
Men att ej hennes nu mer djerfva hand
Också må räcka lifvets träd, och hon
Så evigt lefva, eller drömma sig
Ett evigt lif, jag flyttar henne dä'n
Och sänder henne ur lustgården bort
Att plöja jorden, som hon togs utaf.
Tag du mitt bud i uppdrag, Michael!
Välj dig bland Cherubim tillräckligt tal
Af stridsmän lågande, om Fienden,
Att skada menskan eller kräkta in
Den tomma platsen, väcker oro ny.
Var snar, och drif ut ur Guds Paradis
Det synduppfyllda paret skoningslöst,
Oheligt från en helgad grund; kungör
Förvisning, evig, derifrån för dem
Och deras slägt. Men att nu denna dom,
Strängt förelagd, ej må nedtrycka dem
— Ty jag dem skådar veka och sitt fel
Begråtande —, så låt ej se din skräck,
Om tåligt de hörsamma dina bud,
Bortsänd dem ej tröstlösa. Visa du
För Adam, hvad en framtid bringa skall,

Det jag dig uppenbarar. Tala ock
Om mitt förbund, ett nytt, med qvinnans säd.
Så sänd dem bort, fast sorgsna, dock i frid!
På östra sidan af lustgården ställ
— Der man från Eden lättast klättrar in —
Cherubisk vakt och flamman af ett svärd
Bart huggande, att skrämma alla bort
Och vakta vägen fram till lifsens träd,
Att Paradiset ej en tillflykt blir
För onda andar, att ej mina träd
Bli deras rof, med hvilkas stulna frukt
De än en gång förleda menniskan."

Han slöt, och ärkeängeln redde sig
Till hastig färd, följd af en klar kohort[1])
Vaksamme Cherubim[2]). Två gånger två
Anleten hade de, och liknade
En dubbel Janus[3]). Hela deras kropp
Var prydd med ögon, flere uti tal
Än Argi[4]), ej i stånd att söfvas med
Arkadisk pipa, Hermes herderör[5]),
Ej med hans staf[6]), den söfvande. Och nu,
Ånyo verlden helsande med ljus,

---

[1]) *kohort*, lat. cohors, en hop, en skara; milit. tiondedelen af en legion.

[2]) ff. Beskrifningen på Cherubim återfinnes hos Hesekiel, kap. 10.

[3]) *Janus*, en gammalitaliensk gud, som framställes med dubbelt ansigte.

[4]) *Argus* hade hundrade ögon: han var af Juno satt att bevaka Jupiters älskarinna Io, som af Juno blifvit förvandlad till en ko. Mercurius söfde honom med sin arkadiska (herde-)pipa; så att han tillslöt alla ögonen, då han förlorade lifvet. Historien förtäljes af Ovidius, Met. I. 624 sqq. Ö. A.

[5]) *Hermes herderör; Hermes* är den grekiska benämningen på Mercurius, om hvilken talats i föregående anm.

[6]) *hans staf*, Mercurii trollstaf (virga), ej häroldsstafven (caduceus). Ö. A.

Leucothea [1]) öfver jorden spred frisk dagg,
Då Adam och vår första moder nyss
Upphört att bedja och uppfyllts af kraft
Från höjden och nytt hopp, som framgick ur
Förtviflan: fröjd, med fruktan dock förent.
Och Adam, deraf stärkt, nu talade:

"O Eva, tron antager lätt, att allt
Det goda kommer ifrån himlen ned,
Men att till himlen något ifrån oss
Uppstege, mägtigt att Guds helga håg
Intaga, eller böja hans beslut,
Mig synes svårt att tro. Det gör dock bön,
Det gör en suck af mensklig anda, förd
Upp till Guds egen stol. Ty se'n jag sökt
En vredgad guddom mildra genom bön,
Knäfallande och med en ödmjuk själ,
Jag tyckt mig honom se försonlig, mild
Sitt öra böja. I mig växte tro,
Att jag bevåget hördes: friden kom
Uti mitt bröst. Hans löfte mindes jag,
Att ormen af din säd skall krossad bli,
Det jag uti min sorg förglömt, men som
Försäkrar oss om lifvet. Hell dig, du
Med rätt nämnd Eva, menskoslägtets mor,
Du moder till allt lif; ty genom dig
Skall menskan lefva, och för henne allt."

Och Eva svarade med ödmjukt skick:
"En sådan titel är jag illa värd,
Jag, öfverträderskan, som, satt till hjelp
Åt dig, dig svikit. Förebråelse
Och misstro och allt klander jag förtjent.
Så gränslös att förlåta domarn var,
Att jag, som först bragt alla död, får namn
Af lifvets källa. Dernäst ynnestfull

[1]) *Leucothea*, en af solgudens älskarinnor, här *morgonrodnadens* gudinna, af λευκός, klar, hvit, lysande.

Är du, som nämnde mig så högt, mig, som
Ett annat namn förtjent. Men fältet nu
Till arbete oss kallar i vår svett,
Fast efter sömnlös natt. Se, morgonen,
Helt obekymrad om vår sorglöshet,
Begynt sin rosenströdda väg. Så kom!
Jag vill ej vika från din sida mer,
Hvarhelst vårt dagsverk är, fast mödosamt,
Tills dagen sjunker. Medan här vi bo,
Hvad kan väl blifva mödosamt för oss
I dessa gångar, gröna, älskliga?
Fast fallna, låt oss lefva nöjda här!"

Så, mycket förödmjukad, talade
Och önskade nu Eva. Ödet dock
Ej biföll det. Naturn först tecken gaf
På djur och luft. Förmörkad luften blef,
Se'n morgonen knappt grytt. Helt nära dem
Jupiters fogel[1]) ned ur höjden sköt,
Förföljande ett brokigt fogelpar.
Ned för en höjd nu skogens konung sågs,
Den första jägaren, förfölja två
De bästa djur i skogen, hjort och hind.
Rakt emot österns port gick deras flykt.
Dem Adam såg, och, jagten följande
Med ögat, sade han till Eva rörd:

"O Eva, mer förändring nära står,
Den genom dessa stumma tecken i
Naturen himlen sändt till förebud
Af sina planer, för att varna oss,
Kanske för säkra att vi sluppit från
Vårt straff, derför att döden skonat oss
En tid. Hur länge, till hvad ändamål,
Hvem vet? vet mer, än att vi äro stoft,
Bli stoft, och skola icke vara mer?
Hvi se vi eljest denna dubbla syn:

[1]) *Jupiters fogel:* örnen.

En flykt i luften och på jorden en
På samma gång? Hvi mörknar östern så,
Förr'n middag blifvit, skiner solen mer
Med östligt ljus i vestra skyn, som drar
Utöfver himlens blå ett stråligt hvitt
Och sakta sänks med någon himmelsk last?"

Han for ej vill, ty himlaskaran nu
I Paradiset nedsteg från en sky
Af jaspis, stannade uppå en höjd:
En herrlig syn, om köttslig fruktan ej
Och ovisshet gjort Adams öga skumt.
Ej herrligare mötte änglarne,
I Mahanaim [1]), Jakob, der han såg
På fältet lägrad Herrans ljusa vakt.
Ej herrligare syn sågs på det berg
I Dothen [2]), der ett läger stod af eld
Mot Syriens kung, som, för att taga bort
En man, uppå lönnmördarvis väckt krig,
Ej kungjordt krig. Och änglafursten der
Qvarlemnar sine Väldige, att ta
Lustgården i besittning. Ensam gick
Han för att se, hvar Adam sig fördolt,
Bemärkt af Adam, som till Eva, när
Den höge gästen nalkas, talar så:

"Nu, Eva, vänta stora tidender,
Som kanske snart bestämma öfver oss,
Kanske pålägga nya lagar, dem
Vi måste akta på; ty väl jag ser
Från eldskyn omkring berget nalkas hit
En utaf himlens här, och, som mig tycks,
Ej någon lägre: någon Väldighet,
En himmelsk Thron. Med sådant majestät
Är han beklädd. Förskräcklig tycks han ej,

[1]) *Mahanaim*, se 1 Mos. 32.
[2]) *I Dothen*, se 2 Kon. 6: 17.

Men ej tillgängligt mild som Raphael,
Att fjerma min förtrolighet. Han är
Högtidlig, hög, och vördnadsfullt bör jag
Mot honom gå. Drag dig tillbaka, du!"

Han slöt, och ärkeängeln nära var,
Ej i sin himmelska gestalt, men klädd
Som menniska att möta menniskan.
Uppå hans klara väpning nederflöt
En krigsmans mantel, utaf purpur väfd,
Mer bjert än Meliboeisk [1]), än den färg
Från Sarra, buren utaf konungar
Och gamla hjeltar under stillestånd.
Sjelf Iris[2]) färgat denna väf. Afspänd,
Den stjernbeströdda hjelmen visade
En man, som nyss var yngling. Vid hans höft
Som i en strålig djurkrets svärdet hang,
Satans förfäran. Spjut han bar i hand.
Djupt böjde Adam sig, men kungligt han
Skred upprätt fram i det han talade:

"Ej himlens bud behöfva företal:
Din bön är hörd, o Adam! Döden, som
Du genom öfverträdelse förskyllt,
Beröfvad är sitt rof en tid bortåt,
Af nåd dig skänkt, att du må bättra dig
Och *ett* ondt dåd med många goda verk
Godtgöra. Blidkad må dig Herren då
Befria helt ifrån den glupska död;
Men uti Paradiset får du ej
Mer bo. Jag kommen är att flytta dig
Och sända dig ifrån lustgården bort,
Att plöja jorden, som du togs utaf."

---

[1]) *Meliboeisk*, efter Meliboea, en stad i Thessalien, berömd för en fisk, begagnad vid färgningen af purpur, som der fångades; *den färg från Sarra*, Tyrisk färg: *cocco sarrano* vel *tyrio*.

[2]) *Iris*, här som regnbågens guddomlighet.

Han slöt, ty Adam, när han detta hört,
Stod slagen, genomisad utaf sorg,
Sin sans beröfvad. Eva, som osedd
Dock allting hört, med ljudlig klagans rop
Snart röjde, hvar hon undanstuckit sig.

"Oförutsedda slag, mer svårt än Död!
Skall så jag lemna dig, o Paradis,
Dig, fosterjord, er, gångar skuggiga,
Ett hem för gudar, der jag hoppats få
I lugn, fast sorgsen, vänta på den dag,
Som ger oss bägge döden. Blomster, I,
Som aldrig växen i en annan luft,
Som tidigt jag besökt och hvarje qväll
Sist lemnat, som jag fostrat har så ömt,
Från första blomning, som jag gifvit namn:
Hvem skall nu lyfta eder upp i soln
Och vattna eder ur ambrosisk brunn?
Dig sist, mitt bröllopstjäll, utaf mig prydt
Med allting ljuft för syn och lukt, hur skall
Från dig jag skiljas? hvarthän vandra ned
Uti en lägre verld, mot denna mörk
Och vild? Hur skola i en annan luft,
En mindre ren, vi andas, vi, som här
Oss vant att njuta en odödlig frukt?"

Och ängeln afbröt henne vänligt så:
"Ej klaga, Eva! Afstå tåligt från
Hvad rättvist du förlorat! Älska ej
Alltför dåraktigt det, som ej är ditt.
Du går ej ensam: med dig går din man.
Det är din pligt att följa honom åt,
Och der han är, der är din fosterjord."

Nu Adam, från en kylig skrämsels slag
Upprättad och med åter samladt mod,
Till Michael vände ödmjukt dessa ord:

"Du Himmelske, — kanske en Thron, ja nämnd
Af dem den högste, ty du synes så,

En furstars furste — mildt du burit fram
Ditt budskap, hvilket eljest, omnämndt blott,
Oss sårat, utfördt, oss tillintetgjort.
Hvad mer af sorg, förtviflan, modfälldhet
Vår svaghet kan fördra, du bringar oss:
Skiljsmessa ifrån denna sälla plats,
Vår ljufva tillflykt, enda tröst, som var
Förtrolig för vårt öga. Hvarje ort
På annat håll ovänlig, öde tycks
Och främmande. Om genom ständig bön
Jag hade hopp, att den Allsmägtiges
Beslut förändra, jag ej hörde upp
Att trötta honom med enträget rop.
Men bön mot hans orubbliga beslut
Ej hjelpte mer än andedrägt mot vind,
Som drifves åter qvaf till den, som blåst;
Derför jag underkastar mig hans bud.
Mest sörjer jag, att, då jag hädan far,
Jag ej får skåda hans välsignade
Ansigte. Här jag kunde på hvar plats
Få dyrka honom, der han lät sig se,
Så att jag kunde säga mina barn:
På detta berg han sågs; vid detta träd
Han synlig stod; bland pinierna hans röst
Jag hört; vid källan här med honom talt.
Jag ville månget altar bygga upp
Af gräsrik torf, uppresa hvarje sten,
Som blank i bäcken stod, till hågkomst, till
En minnesvård för åldrar, och på dem
Frambära rökverk, offra blom och frukt.
Hvar skall jag söka i en lägre verld
Hans klara uppenbarelser, hans spår?
Ty fast jag för hans vrede flytt, dock nu,
Med löfte om ett längre lif, om slägt,
Jag skådar gladt hans äras klädafåll
Och tillber fjerran spåren af hans fot."

Och honom Michael vänligt svarade:
"Du vet, o Adam, himmelen är hans
Och jorden, icke denna klippa blott;
Hans allnärvarelse uppfyller allt,
Land, sjö och luft, och allt, som hafver lif,
Uppvärmdt och fostradt af hans starka kraft.
All jorden gaf han dig till egendom:
En ej föraktlig gåfva. Tro ej då,
Att han är stängd af Paradisets gräns,
Den trånga, eller Edens. Det kanske
Förnämsta platsen blifvit, dädan spridts
All slägter, dit de samlat sig ifrån
All jordens ändar, för att fira dig
Och vörda dig som deras förste far.
Men detta företräde har du mist,
Får bo på lika grund med dina barn.
Men tvifla ej, att ju i dal, på slätt,
Gud är som här och fins närvarande;
Och af hans närhet månget tecken, som
Städs följer dig och städs omgifver dig
Med godhet, faderskärlek, visa skall
Hans ansigte och gudafotens spår.
Och att du detta tror och varder stärkt,
Förr'n du far hädan: vet, att jag blef sänd,
Att visa dig, hvad en gång hända skall
Dig och ditt slägte. Vänta dig, att godt
Och ondt få höra: himmelsk nåd i strid
Med menskors syndfullhet. Lär derutaf
Sant tålamod. Med fruktan och med from
Sorg stäfja glädjen, vand att lika väl
Med måtta bära hvad dig vederfårs,
Ve eller väl. Och så du föra skall
Mest trygg ditt lif, och göra, bäst beredd,
Din sista färd, när den skall ske. Stig upp
På detta berg! Låt Eva — sänkt i sömn
Af mig — få härnere sofva, medan du
De skådar vaken i din framtid in,
Liksom du en gång sof, då hon fick lif."

Och Adam honom tacksamt svarade:
"Stig upp! Jag följer dig helt trygg den väg,
Du för mig; böjer mig för himlens hand;
Fastän den straffar. Mot det onda vänd
Mitt bröst, att jag igenom lidande
Må segra och af möda skörda ro,
Ifall jag får." Så stego bägge upp
Uti Guds syner nu. Det var ett berg
Högst uti Paradiset, från hvars topp
Klart öfverskådligt jordens halfklot låg
Utsträckt uti sin allra största vidd.
Ej högre var det berg, ej längre sågs
Derfrån, på hvilket Frestarn förde upp
Vår andre Adam uti öknen, för
Att visa honom jordens riken all
Och deras herrlighet. Han kunde der
Med ögat se, hvar hvarje ryktbar stad,
Ny eller gammal, stod, som var förnämst
I största välden, ifrån murarne
Af Cambalu, Cathaiens [1]) hufvudstad,
Och Samarkand [2]) vid Oxus, Temirs thron,
Till Chinas Peking, och så derifrån
Till Agra [3]) och Stor-Moguls stad, Lahor,
Ned till den gyllne Chersonesen [4]), till
Ekbatana [5]), der Persern bott, och se'n
I Ispahan, och der den Ryske czarn
I Mosco [6]) bor, och sultan i Bysanz,

---

[1]) *Cathaien:* en provins af Tartariet.

[2]) *Samarkand*, i Asiatiska landet Turan, vid staden Sogd, fordom den berömde Mongolkhanen Timurs (Milt. Temir) säte.

[3]) *Agra*, en berömd stad vid floden Dsjumna i Hindustan, en tid Stor-Moguls hufvudsäte, hvilket af Milton uppgifves vara *Lahor*, en stor stad också i Hindustan vid floden Ravi.

[4]) *Den gyllne Chersonesen*, halfön Malakka.

[5]) *Ekbatana*, nu Hamadan, en fordomtima berömd stad i Persien.

[6]) *Mosco*, d. ä. Moskva, gamla Ryska hufvudstaden. *Bysanz*, nu Konstantinopel.

Född i Turkestan [1]). Och han skönjde väl
Det land, som styrs af Negus [2]), till dess hamn
Ercoco [3]), och de små sjöstaterna
Mombaza och Quiloa och Melind [4])
Och Sofala [5]), som ansetts för Ophir,
Till Congo [6]) och Angola längst i syd,
Från Nigerfloden [7]) bort till Atlas berg,
De små Almanzors riken, Fez och Sus,
Marocco och Algier och Tremisen [8]);
Och se'n Europa, hvarest Rom sig vann
Verldsherravälde. Han i andan såg
Mexico, Montezumas rika stad,
Och Cusco [9]) i Peru, mer rik, bebodd
Af Atabalipa; oplundradt än
Guiana [10]), hvilkets hufvudstad fått namn
Af Geryons söner: El Dorado. Dock
För mera ädla syner Michael

---

[1]) *Turkestan*, en provins af Tartariet, från hvilken Turkarne anses hafva kommit.

[2]) *Det land, som styrs af Negus*, Öfre Ethiopien, eller Abyssinien, som fordom var ett mägtigt rike, styrdt af en regent, som kallades *Negu.*

[3]) *Ercoco*, eller Erquico vid Röda Hafvet.

[4]) *Mombazá*, *Quiloa*, *Melind*, småstater i Nedre Ethiopien vid Indiska hafvet.

[5]) *Sofala*, ett rike vid Indiska Hafvet, som falskeligen ansetts för *Ophir*, derifrån Salomo fick guld.

[6]) *Congo*, vid floden Zaire i Nedre Guinea; *Angola*, ett rike söder om Congo.

[7]) *Nigerfloden*, på Afrikas vestra kust, utfaller i Guineaviken. *Atlas*, ett välbekant berg i Norra Afrika.

[8]) *Fez*, *Sus*, *Marocco*, *Algier*, *Tremisen*, små riken i Norra Afrika.

[9]) *Cusco*, en stad i Sydamerika, i staten Peru. Der bodde fordom en kejsare vid namn *Atabalipa*, som underkufvades af Pizarro.

[10]) *Guiana*, ett annat land i Sydamerika, hvars hufvudstad, Manhoa, af *Geryons söner* (Spanjorerne, efter en spansk kung Geryon) fått namn af *El Dorado*, den gyllne staden, till följe af dess rikedomar.

Från Adams ögon tog den hinna bort,
Som falska frukten, hvilken lofvat ut
En syn mer klar, utbredt. Se'n renade
Han med vinruta och med ögontröst
Synnerven, ty han skulle mycket se,
Och ingöt droppar tre ur lifvets brunn.
Så djupt inträngde botemedlets kraft,
Ja, till det innersta af själens syn,
Att Adam, nödd att sluta ögonen,
Sjönk ned, hänryckt och helt ifrån sin sans.
Men honom milde ängeln reste snart
Vid handen, talande till honom så:

"O Adam, öppna dina ögon: se
Den verkan, som den första synden haft
För några af din slägt, som aldrig rört
Förbjudna trädet, ej delt ormens brott,
Din synd ej syndat; men med henne ärft
Förderf, som drifver dem till vilda verk."

Han upplät ögonen och såg ett fält,
Dels plöjdt och häfdadt, hvarpå voro nyss
Afskurna kärfvar; andra deln bestod
Af betesmark och hägnad plats för får.
Deri ett altar som en råsten stod,
Ett landtligt, bygdt af torf. Dit bragte straxt
En svettig skördeman af jordens frukt
Sin förstling, gula kärfvar, gröna ax,
Ditburna utan val. En herde se'n,
Mer vek, med förstlingen af hjorden kom,
Hans bästa val. Som offer lade han
Talg och inälfvor jemte rökelse
På veden och fullgjorde alla bruk.
Hans offer snart en gunstig himmelsk eld
Med liflig glans förtärde, med god rök;
Den andres ej, som ej uppriktigt var.
Och han blef vred, och när de talade
Slog herden under bröstet med en sten

Lifsfarligt sår. Han föll och dödligt blek
Utstönade sin själ med blodets ström.
Då Adam detta såg, han qvaldes djupt
Och ropade till ängeln skyndsamt så:

"O Lärare, stor ofärd denne man
Har rönt, som offrat väl. Är det den lön,
Som ren hängifvenhet och fromhet får?

Sjelf rörd, gaf Michael honom detta svar:
"De äro bröder, Adam, och af dig
De få sitt lif. Den orättfärdige
Har slagit den, som var rättfärdig, ren,
Af afund, att hans broders offer fann
Behag för himlen. Men blodsgerningen
Skall hämnas, och den andres fasta tro
Sin lön ej mista, fast han vältrande
I stoft och blod här dör." Och Adam så:

"Ve denna gerning! Ve dess orsak ock!
Men har jag nu sett Död? Är det den väg
Jag måste återgå till stoft? O syn
Af fasa, hemsk och vidrig till att se,
För tanken hemsk, hur hemsk att känna då!"

Till honom Michael: "Döden har du sett
Uti hans första form; men mången form
Har Döden; många äro vägarne
De hemska till hans kula, hvilkens port
Mer faslig är, än hon är inuti.
En del, som du har sett, skall våldsamt dö
Af eld, flod, hunger, af omåttlighet
I mat och dryck, som plågor gräsliga
På jorden föder, hvaraf du skall se
En mängd otalig, att du känna må
Eländet, som oåterhållsamhet
Skall bringa öfver menskan." Straxt en plats
Han såg framför sig, sorgsen, vidrig, mörk,
Ett sjukhus, deri voro lagda tal

Af alla sjuka, alla sjukdomsfall,
Af faslig kramp, af vanmagt, pinbänksqval,
Af dödssjuk vånda, febrar af all art,
Epilepsi, och slag, och häftig fluss,
Invärtes sten, och magref, ettersår,
Demoniskt vanvett, dyster tungsinthet,
Mångalenskap, och tvinsot tärande,
Marasmus[1]), farsot vidtförödande,
Andtäppa, vattensot, och plågsam gikt[2]).
Hemskt kastas de af qval och sucka djupt.
Förtviflan ifrigt sprang från bädd till bädd,
Och döden svängde öfver dem sin dart,
Men dröjde med sitt hugg, fast ropad an
Som deras största goda, sista hopp.
En syn så stygg hvad hjerta utaf sten
Såg torrögd? Adam kunde ej; han gret,
Fast ej af qvinna född. Medlidande
Hans manlighet till tårar tvang en stund,
Tilldess, mer fast, han återvann sitt lugn.
När han fick ord igen, han klagade:

"Du arma menskoslägte, till hvad djup
Du föll, för detta olyckstillstånd spardt!
Då bättre ofödd dö! Hvi gafs då lif,
Om så det slites från oss? Eller förr:
Hvi blef det oss påtrugadt? Hvem, som vet,
Hvad som oss väntar, afstår ej det lif,
Som erbjuds, vill ej lägga ner det snart,
Glad att få gå i frid? Kan så Guds bild
Hos menniskan, som engång skapades
Så god och hög, fast se'n hon felade,
Förnedras till så stygga, grymma qval,
Omenskliga? Hvi skulle menskan ej,
Behållande Guds likhet, till en del
Befriad vara från slik styggelse,
Då hon af Skaparen en afbild är?"

1) *Marasmus*, tärsot.
2) *plågsam gikt*, "led-pinande" gikt, säger Milton.

"Dem Skaparns afbild", sade Michael,
"Då öfvergaf, när de förnedrat sig
Att tjena löst begär och togo an
Dens afbild, som de tjente, djurisk last,
Den mest förledande till Evas synd.
Derför så nesligt straff de fingo; Guds
Beläte ej vanställande, men sitt;
Och om nu Hans, likväl af *dem* vanstäldt,
Då de förvända ren och frisk natur
Till äcklig sjukdom: rättvist, då de ej
Guds afbild hos sig sjelfve vördade."

Och Adam sade: "Detta rättvist är;
Men fans ej annan väg, förutom de
Qvalfulla, jag här sett, att hinna död
Och blandas med det stoft, hvaraf vi födts?"

"Den fins", var Michaels svar, "om väl du tar
I akt ett lagom, lärd af måttlighet,
I mat som dryck, och söker uti dem
Behöflig föda, icke frossarns fröjd:
Då skall ditt hufvud räkna många år,
Då får du lefva, tills som mogen frukt
Du faller i din moders sköt, tills lätt
Du skördas, ej afrifves, mogen fullt.
Så blir du gammal, öfverlefvande
Båd' ungdom, kraft och skönhet, vissnad bort,
Försvagad, grå. Din känsla blifver slö;
För hvad du har [1]), du måste afstå från
All nöjets lust, och för ungdomlighet,
Hoppfull och glad, skall herrska i ditt blod
En dufven fuktighet af kallt och torrt,
Som tynger ned dig och gör slut på din
Lifsbalsam." Adam honom svarade:

"Numer jag flyr ej död och önskar ej
Ett längre lif, betänkt hur jag må bäst

[1]) *För hvad du har*, näml. lif, fast ej mera ung.

Och lättast blifva fri från denna tyngd,
Jag måste bära till befrielsens
Bestämda timme, tåligt bidande
Mitt lifs upplösning." Michael svarade:

"Ej älska eller hata lifvet! Lef
Din lefnad väl, om lång den blir, om kort.
Och nu bered dig på en annan syn."

Han såg en rymlig slätt, på hvilken tält
Af färg mångfaldig stodo. Boskap der
Vid några bette; ifrån andra ljud
Af instrumenter klingande blef hördt,
Af harpa och af orgel. Den, som grep
I strängar och tangenter, sågs. Hans hand,
Ledd af ingifvelse, deröfver flög
Och genomförde korsvis fugans gång.
På annat ställe vid en härd stod en,
Som tvenne klumpar smält af jern och malm,
Som funnits der en vådeld härjat skog
På berget eller i en dal, djupt sänkt
Till jordens ådror, derifrån det rann
Till någon hålas mynning; eller ock
Af strömmen vaskats upp ur jordens djup.
Den flytande metallen göt han ut
I formar, och af den han gjorde först
Sig egna verktyg, sedan allt som gjuts,
Som smides och graveras. Efter dem,
På denna sidan dock, en annan hop
Ifrån de närbelägna, höga berg
Till slätten nedsteg. Efter deras skick
De tycktes goda, ifrigt sträfvande
Att dyrka Herran rätt, och att hans verk,
De ej fördolda, känna, och ej sist
De ting, som kunna bibehålla fred
Och frihet ibland menniskor. Ej långt
De gått på slätten, då ur tälten kom
En hop af fagra qvinnor, smyckade

Med prål och yppig drägt. Till harporna
De sjöngo ömma visor, under dans,
Och männen, fast allvarliga, när de
Dem sågo, läto de dock tygellöst
Sin blick kringströfva, tills i kärleks nät
Fast fångna hvar och en sin maka tog.
Och nu om kärlek, till dess kärleks bud,
Qvällstjernan, kom, de talte. Då med lust
De tände Hymens fackla, hvilken gud
Då först åkallad blef vid äktenskap.
Af festligt larm och sång ljöd hvarje tält.
Så gynsamt, lyckligt sammanträffande
Af ungdom, kärlek, kransar, blommor, sång
Och älskligt strängspel Adams hjerta grep,
Snart böjdt att släppa nöjet in: den drift
Naturen har. Och så han talade:

"Du, som först öppnat mina ögon rätt,
Välsignade och höge ängel, här
Jag ser en bättre syn, som mera hopp
Om lugna dagar ger, än dessa två.
Der såg jag hat och död och värre qval;
Här tycks naturens ändamål uppfyldt."

Till honom Michael: "Sök det bästa ej
I nöjet, fastän det naturligt tycks,
Du, som blef skapt för mera ädla mål,
Skapt efter Guds beläte helig, ren.
De tält, du sett, de voro ondskans tält,
Fast angenäma, der hans slägt skall bo,
Som slog sin broder. Flitigt sträfva de
I sköna konster, i uppfinningar,
Och glömma bort sin Skapare, som lärt
Dem allt, fast icke de erkänna det.
Dock föddes af dem en afkomma skön:
Du såg den fagra qvinnoskaran här,
Gudinnor, muntra, blida, lustiga,
Men tomma på allt godt, hvari består

En qvinnas ära[1]) och förnämsta pris;
Uppfödda och utbildade i smak
För lustans fyllande, för sång och dans,
För klädsel, drillande och ögonspel.
Åt dem den allvarsamma slägt, som nämns
Guds söner[2]), derför att de fruktat Gud,
Vanhederligt skall skänka bort sin dygd,
Sitt rykte: åt de sköna hedniskor
Med släp och smil, och simma först i fröjd,
Men snart i fräckhet, skrattande åt det,
Som verlden inom kort får gråta åt."

Sin korta fröjd beröfvad, Adam så:
"O skam och skada, att de, som sitt lif
Begynt så väl, så skulle vika af
På orätt väg, så skulle tröttna upp.
Men städs jag ser, att mannens sorg är lik
Sig deruti, att den från qvinnan kom."

"Från mannens svaga slapphet går den ut",
Genmälde ängeln. "Genom visdom han
Och högre gåfvor skulle stånda fast.
Men nu bered dig på en annan syn."

Han skådade ett landskap vidt utbredt
Framför sig, och uti den gröna bygd
Tornprydda städer och högportade.
Ett sammanlopp af vapenklädde män,
Ansigten vilda, hotande med krig,
Högväxta jättar, djerfva uti dåd.
En del utaf dem svängde vapnen högt,
Och en del styrde hingstar skummande,
I krigsled ställde eller en och en,
Båd' ryttare och fotfolk: allt var lif.

---

1) *En qvinnas* "husliga" *ära*, säger Milton.

2) *Guds söner*, se 1 Mos. 6: 2. "Då sågo Guds söner menniskornas döttrar." Läsaren har redan märkt, att Adam i denna syn får en bild af tiden före syndafloden

På ett håll dref en utvald hop en hjord
Från betet, vackra oxar, vackra kor,
Från ängsmark fet; dref öfver slätten fram
En ullig flock af får och unga lam
Som byte. Herdarne med plats undfly
Och ropa hjelp. Det blir en blodig dust;
I häftigt anfall mötas trupperna.
Der boskap bette nyss, med vapen strödt
Och kroppar ligger fältet nu, blodstänkt
Och öde. Andra lägrat sig omkring
En stad. Med stegar, minor, skytteverk
Angripa de. På vallen andre stå
Med dart och kastspjut, stenar, svafveleld:
På bägge sidor mord och jättedåd.
På annat håll stafklädde härolder
Till stadens portar kalla hop till råd.
Straxt samlas krigare och gråhårsmän
Allvarlige. Tal hållas; snart likväl
En häftig tvist uppflammar, till dess sist
En medelåldrig reser sig, utmärkt
För vishet, talande om rätt och falskt,
Om religion, rättvisa, sanning, fred
Och himlens dom. Af ung och gammal han
Fördömdes, och med våld han skulle mötts,
Om ej en sky sig sänkt och tagit bort
Ur hopen honom osedd. Våldet så [1])
Gick fram och så förtrycket, svärdets lag,
Utöfver slätten: tillflykt der ej fans.
I tårar upplöst, Adam vände sig
Med klagan till sin ledare: "Hvad ser
Jag här? De äro Dödens tjenare,
Ej menniskor, som sprida döden så
Omenskligt och väl tiotusenfaldt
Mångfaldiga den mannens synd, som slog
Sin broder. Hvilka slagta de i blod,
Om icke bröder, menskor menniskor?

[1]) Jemf. 1 Mos. 5: 24; Jude Ep. 14.

Men hvem var han, som, om ej himlen hjelpt,
För sin rättfärdighet förlorad gått?"

Till honom Michael: "Här du följden ser
Af dessa slemma äktenskap, du såg,
Der godt med ondt förents, som i sig sjelft
Så stridigt är; som oklokt blandadt hop
Frambragt missfoster så till kropp som själ.
Tyranner voro de[1]), berömde män;
Ty då skall endast kraft beundrad bli
Och kallas tapperhet och hjeltedygd.
Att segra i en drabbning, hela folk
Slå ned och släpa byten hem med stor
Manspillan, skall bli satt som högsta mål
För mensklig ära: allt för äran af
Triumphen att få heta segrare
Och menniskornas skydd och gudars barn,
Ja gudar; kallade med mera rätt
Förstörare och mensklighetens pest.
Så namn och rykte vinnas skall på jord,
Och tystnad gömma det, som lof förtjent.
Men han från dig den sjunde[2]), som du såg
Ensam rättfärdig i en vrångsint verld,
Och derför hatad, derför så beträngd,
Emedan han allena rättvis var
Och talte hatad sanning, att dem Gud
Bland helgon skulle döma; honom, förd
I välluktmoln af hästar vingade,
Beskärdes, att få vandra hos Gud sjelf,
Högt uti frälsning och lycksalighet,
Fri ifrån död, att visa dig hvad lön
De goda gifs, de andra hvilket straff.
Och nu lyft ögat snarligt upp och se."

---

[1]) *Tyranner voro de*, efter Svenska bibelöfversättningen (1 Mos. 6: 4); Milton har i öfverensstämmelse med den Engelska *giganter*, *jättar* (giants).

[2]) *den sjunde &c.* Enoch.

Han skådade och såg en annan syn.
Nu krigets kopparmund ej mera röt,
Och allt förvandlat sig till lust och lek,
Till yppighet och glädje, fest och dans,
Skörlefnad eller tanklöst äktenskap,
Våldtägt och fräckhet, hvar en qvinna skön
Dem tjuste; se'n från bägarn inre split.
Till slut der kom en man, en vördnadsvärd,
Med afsmak talande mot deras verk
Och vittnande mot deras väg. Han gick
På deras möten ofta, der han fann
Allt lustbarhet, predikande för dem
Omvändelse och ånger, såsom för
Dem, som i häkte sitta, under dom;
Men fåfängt allt. När det han såg, han teg,
Och sina tält han flyttade långt bort.
Se'n högg han ifrån bergen timmer långt
Och började att bygga på ett skepp,
Med alnmått utmätt, längd och bredd och höjd,
Besmordt med beck, och med en dörr försedt
På sidan, fullt af hopadt matförråd
För djur och menskor. Då, hur underbart!
Af vilddjur, foglar, krypfän kommo snart
Dit, parvis, sju och sju och trädde in,
Och mannen sist med sina söner tre
Och deras hustrur. Och Gud stängde dörrn.
Emellertid uppstod en sunnanvind,
Med svarta vingar vida flaxande,
Och dref allt moln inunder himmelen
Tillsammans. Bergen skicka dem till hjelp
En ånga och utdunstning mörk och våt
I mängd. Och nu den alltmer täta skyn
Stod lik ett kolsvart hvalf. Ned störtar regn
Med häftig fart och fortfar, tills ej mer
Af jorden syns. Det lätta skeppet sam
Upplyft och red med spetsig framstam tryggt
På vågen stampande. Men annars blef

Hvar boning dränkt och nedföll med sin prakt
Djupt under vattnet; haf betäckte haf:
Haf utan strand. Och i palatsen, der
Nyss rådde lust, sjömonstren ynglade
Och hade bo. Af menskoslägtet, nyss
Så talrikt, allt hvad öfver blifvit sam
Inskeppadt i ett litet fartygs skrof.
Hur sörjde du ej, Adam, då att se
Ditt eget slägte få så sorgligt slut,
Tillintetgöras? Dig en annan flod,
En flod af sorg och tårar, dränkte ock
Och sköljde, likt din slägt, tills, mildt berörd
Af ängeln, på din fot till slut du stod,
Fast tröstlös; som en fader sörjer, då
På en gång han sett alla barnen dö.
Med nöd du klagade för ängeln så:

"O, sorgeliga syner! Bättre att
Jag ej framtiden känt, och burit så
Min del af ondt allena, då hvar dag
Har börda nog. Ty det, som var bestämdt
Till många åldrars tyngd, på mig slår ned
Med ens, blir genom förutseendet
För tidigt född att plåga mig förut
Med tanken att det hända skall. Ty må
Ej någon söka att sitt öde se
På förhand. Ondt han säkert finna skall,
Som, fast han vet det, han ej hindra kan;
Och så framtida ondt han finner tungt
Att bära, både såsom hotande
Och verkligt. Men, den sorgen är förbi.
Ej varning här behöfs; de få, som qval
Och hunger undflytt, skola snart förgås
I denna vattenöken. Jag haft hopp,
Att, då på jorden våld och krig upphört,
Allt skulle blifva godt och menskans slägt
Af friden krönas långa, sälla dar.

Men mycket jag bedrog mig. Nu jag ser,
Att fred förderfvar lika väl som krig.
Hur blef det så? Det säg mig, himlagäst,
Och säg, om menskans slägt här får sitt slut?"

Till honom Michael: "Dessa, du sist såg
I yppig magt och glädje, äro de,
Som lyste mest i verk af tapperhet
Och hjeltedåd, men utan verklig dygd;
Som, när de gjutit blod och härjat vidt
Och kufvat folkslag och i verlden fått
Stort rykte, höga titlar och rikt rof,
Sig vända sen till nöjen, neslig ro,
Vällust och frosseri, tills öfvermod
Af vänskap föder oväns verk i fred.
De slagne, slafvar genom krigets rätt,
Med friheten förlora ock all dygd
Och fruktan för sin gud, af hvilken de,
Med all sin falska fromhet, ingen hjelp
I stridens hetta funno emot sin
Angripare. Och se'n, med afkyldt nit,
De skola söka sig ett lif i lugn,
Ett verldsligt, ett lättfärdigt, uppå det,
Som herrskarn lemnar dem. Ty mer än nog
Skall jorden ge att fresta måttlighet.
Så allt skall bli vanslägtadt och förskämdt;
Rättvisa, måtta, tro och sanning glömd.
Dock en, en enda ljusets son, skall stå
I denna mörka tid mot föresyn,
Mot frestelse och sed, och mot en verld
I vrede. Icke rädd för tadel, hat
Och våld, skall han om deras onda väg
Påminna dem och ställa fram för dem
Rättfärdighetens väg, en mera trygg
Och full af frid, förkunna vreden, som
Dem träffa skall, och skall se'n vända om,
Af dem beskrattad, räknad dock af Gud

Rättfärdig, ensam han. Af Gud befalld,
Han bygga skall en ark, lik den du såg,
För att sig frälsa och de sina bland
En verld bestämd till allmän undergång.
Knappt han med dem af menniskor och djur,
Som skola lefva, gått i arken in
Och dörren stängts, förr'n alla vattenfall
I himlen öppna sig och gjuta ner
Regn dag och natt. All djupets källor då
Uppbrista, häfva hafvet, att det går
Högt öfver sina bräddar, höjer sig
Upp öfver högsta berg. Då skall också
Af starka vågor Paradisets berg
Bortföras, nedstött af behornad flod [1]),
Beröfvad sina träd, som vind för våg
På floden drifva till det öppna svalg,
Och der som naken saltö taga rot,
Ett hem för skälar, hvalar, måsars skri:
Att lära dig, hur Gud vid intet rum
Fäst helighet, om ingen föres dit
Af menskor, som der vistas eller bo.
Och nu, hvad vidare skall följa, se!"

Han såg, hur arken dref på vattnets flod,
Som nu föll af. Ty molnen hade flytt,
För hvassa nordan, hvilken blåste torr
Och plöjde flodens yta, som nu sjönk.
Och solen klar på vattnets vida glas
Brann het och drack af friska vågen djupt
Som efter törst, så att den krympte hop
Från stilla sjö till munter ebb [2]), som stal
Sig med lätt fot till djupet, hvilket nu
Stängt slussarne, som himlen fönstren stängt.

---

1) *behornad flod*, liksom vågen stötte med horn. De gamle förliknade derföre böljorna vid tjurar; så Horatius: Od. IV. 14, 25: 'Sic tauriformis volvitur Aufidus.'

2) *munter ebb*, trippande ebb, säger Milton.

Ej arken längre flöt, men tycktes stå
Fast uppå toppen af ett högrest berg.
Och fjellens spetsar nu som klippor ses.
Med larm de snabba strömmar dädan fly
Till sjön, som bortvek med ursinnig hast.
Straxt efter flög från arken ut en korp,
Och efter honom, bättre sändebud,
En dufva sändes tvenne gånger ut
Att se, om der fans grönt, om än torr grund.
Den andra gången ett olivelöf,
Ett tecken godt, hon förde i sin näbb.
Straxt torra grunden syns, och ur sin ark
Den gamle med sitt följe stiger ned.
Med höjda händer och med ödmjuk blick,
Mot himlen tacksam, öfver sig han ser
En däfven sky, en båge uti skyn,
En klar, med trenne färger randad skönt,
Till tecken utaf fred och nytt förbund.
Med glädje fylldes Adams själ, som nyss
Så sorgsen var, och så han jublade:

"O du, som låter det, som tima skall,
Mig uppenbaras, höge lärare,
Nu gläds jag, viss att menskan lefva skall,
Med andra varelser, och ej dö ut.
Jag klagar mindre nu, att denna verld
Af ondskans barn gått under, än jag gläds,
Att en så from och så rättfärdig fans,
Att Gud en annan verld från honom lät
Uppstå och glömde all sin vrede bort.
Men säg mig, hvad betyda dessa streck
Mångfärgade, på himlen sträckta ut
Som ögonbrynet af en blidkad Gud.
Är det en blommig fåll, som fäster hop
De lätta skörten af den våta skyn,
Att, upplöst, den ej dränker jorden mer?"

Till honom ängeln: "Väl du gissat har;
Så villigt låter Gud sin vrede af,

Fast nyss han för den fallna menskan haft
Bekymmer i sitt hjerta, när han såg
All verlden fylld med våld och såg allt kött
Sig sjelft förderfva. Borta äro de,
Och en rättfärdig finner sådan nåd,
Att Han blir mild, och menskan ej förstör,
Och gör förbund, att jorden aldrig mer
Med vatten skada, eller låta sjön
Uppstiga, regnet dränka jorden all
Med menniskor och djur. Men då han för
Moln öfver jorden, skall i molnet stå
Trefärgad båge, till att se uppå
Och minnas hans förbund [1]). Och dag och natt
Och såningstid och skörd och varmt och kallt
Omvexla skola med sitt lopp, till dess
Allting i eld blir renadt, himlen ny
Och jorden, der rättfärdighet skall bo."

---

[1]) Jemför 1 Mos. 8: 22.

DET FÖRLORADE PARADISET.

TOLFTE BOKEN.

Innehåll.

Ängeln Michael fortfar att berätta, hvad som skall hända efter syndafloden; då han sedan omnämner Abraham, kommer han så småningom till en förklaring af hvad som menas med qvinnans säd, hvilken vid fallet utlofvades åt Adam och Eva; han talar om Jesu menniskoblifvande, död, uppståndelse från de döda och uppfarande till himlen; kyrkans tillstånd till Hans andra ankomst. Adam, högeligen tillfredsställd med och återupplifvad af dessa berättelser och löften, nedstiger utför berget med Michael; väcker Eva, som hittills sofvit, men med stilla drömmar, manande till själslugn och undergifvenhet. Michael leder dem, en vid hvardera handen, ut ur Paradiset, under det att det brinnande svärdet svänger bakom dem och Cherubim intaga sina platser för att vakta stället.

Likt en, som saktar re'n vid middagstid
Sin färd, fastän han brådtom har, så här
Ärk'ängeln mellan tvänne verldar höll:
Den som förstörts och den som återstälts,
Att se, om Adam ville spörja mer;
Se'n fortfor han med älsklig öfvergång:

"En verld du sett begynna och förgås
Och menskan framgå såsom af ny stam.
Än mycket är att se; jag märkt dock, att
Din syn, som dödlig är, blir mera svag;
Ett himmelskt föremål nödvändigtvis
Försvagar menskligt sinne, tröttar det.
Jag vill berätta, hvad som komma skall;
Var du derföre uppmärksam och hör.
Den andra källan menskor — än blott få [1])
Och medan domens skräck ännu står frisk
För deras själ och bjuder frukta Gud,
Med aktning för hvad billigt är och rätt —
Skall lefva och förökas, sträfvande
Med jorden, bergande en riklig skörd:
Korn, olja, vin, och offrande utaf
Talrika hjordar tjur och lam och kid,
Och vin utgjutande vid helig fest;
Den njuta skall otadlig fröjd och bo
Lång tid i fred, i slägter, stammar, hvar
Utaf sin äldste styrda, tills en stolt
Och ärelysten kommer, som, ej nöjd
Med billig jemnlikhet, som bröder höfs,

[1]) *Den andra källan menskor*, second source of men, de menniskor, som lefva efter floden; *än blott få*, ett ringa antal.

Tillmäter sig ett välde oförtjent
Framför de andra och upphäfver all
Endrägt på jorden, all naturens lag,
Och jagar — icke djur-, men mensko-jagt —
Med krig och oväns snara den, som ej
Vill underkasta sig hans tyranni.
En väldig jägare [1]) han derför nämns
För Herranom: som himmelen till trots,
Som om från himlen han sitt välde fått;
Och utaf uppror [2]) skall han få sitt namn,
Fast han tillvitar andra uppror fräckt.
Han med en lika ärelysten hop,
Som hopp att få förtrycka sammanfört,
Skall vandra vester ut af Eden [3]) och
Den slätten finna, der ett jordbeckssvalg
Ur marken kokar fram: afgrundens mund.
Af tegel ämna de nu bygga upp [4])
En stad, ett torn, hvars spets till himlen når,
Och skaffa sig ett namn, att strödda kring
I främmadt land ej minnet af dem dör,
Och ingen vet, om det var godt, om ondt.
Men Gud, som ofta osedd stiger ned
Till menniskornas boningar, att se
På deras verk, dem ser, och kommer snart
Att skåda deras stad, förr'n tornen nå
Till himlens torn, och sätter, dem till spe,
På deras tungor skilda andar, så
Att deras eget språk försvinner för

---

[1]) 1 Mos. 10: 8, 9. "Men Chus födde Nimrod, han begynde en väldig Herre vara på Jordene. Och var en väldig jägare för Herranom. Deraf är det ordspråket: Det är en väldig jägare för Herranom, såsom Nimrod."

[2]) *Och utaf uppror* &c. Namnet *Nimrod* härledes vanligen af hebräiska *marad*, hvilket betyder *göra uppror*.

[3]) *vester ut af Eden*, from the east, säger den Engelska bibelöfversättningen; den Svenska lyder här (1 Mos. 11: 2) "Då de nu drogo *öster* ut, funno de en plan uti Sinear land, och bodde der."

[4]) Jemf. 1 Mos. kap. 11.

Ett kackelljud af obekanta ord.
Och snart ett hiskligt sladder höjer sig
Bland dem, som bygga. Alla skria, ej
Begripna, till dess hesa, rasande,
Som om man gäckat dem, de storma hop.
Stort skratt i himlen var och tittande
Dit ner, att skåda ett så sällsamt larm
Och höra bullret. Byggnaden fick stå
Till löje, och Förbistring verket nämns."

Liksom en missnöjd fader Adam så:
"O, afskyvärde son, som herrska vill
Bland bröder och tillegna dig en magt,
En orättmätig, icke skänkt af Gud!
Han endast öfver fogel, fisk och djur
Oss herrskarvälde gaf; det är den rätt,
Han gaf oss: menska öfver menska ej
Han gjort till herre. Denna rätt för sig
Han spart och menska gjort för menska fri.
Men denne[1]) sin inkräktning sträckt ej blott
Till menniskan. Hans torn skall bjuda Gud
Trots och belägring. Usle! hvilken spis
Vill dit han föra upp till näring för
Sig och sin djerfva här, der luften tunn
Högt öfver molnen pina skall hans kropps
Inälfvor grofva med en hunger svår,
En brist på andedrägt, om ej på bröd?"

Till honom Michael: "Rättvist hatar du
Den son, som bragte uti menskans lugn
Slik oro, sträfvande att slå i band
Förnuftig frihet. Vet dock: borta är
All verklig frihet, se'n du fallit först,
Den, som med rent förnuft tillsammans bor,
Och som ej utan detta fins för sig.
Om menniskans förnuft blir mörkt och ej

---

[1]) *Men denne*, den som byggde tornet i Babel.

Atlyds, straxt oordentliga begär
Och vrånga lidelser ta väldet af
Förnuftet, göra menniskan till träl,
Som förr var fri. Och derför att hon tål
Inom sig snöda magter herrskande
Framför förnuftet, Gud i rättvis dom
Utvärtes henne gjort till våldsmäns slaf,
Som ofta undertrycka, oförtjent,
All yttre frihet: tyranniet är
Nödvändigt, men tyrannen ursäktslös.
Men stundom sjunka folken ned så lågt
Från dygd, som är förnuft, att intet fel[1],
Rättvisa blott och ärfd förbannelse
Beröfvar dem den yttre friheten,
Se'n först den inre gått förlorad. Det
Bevittne en vanbördig son till den,
Som byggde arken, hvilken, för den skymf,
Hans fader rönt, blef svårt förbannad så
— Han och hans onda slägt —: "Du trälars träl"[2].
Så denna, som den förra verlden[3], skall
Städs sträfva till det värre, till dess Gud,
Trött vid missgerningarna, hörer upp
Att visa sig ibland dem, vänder bort
De helga ögon, låter dem få gå
På deras egen ondskefulla väg,
Och väljer sig till slut ett eget folk
Framför de andra, att bli dyrkad af;
Ett folk, som uppstår från en trogen man[4],
Som i afgudadyrkan föddes upp

1) *intet fel*, intet eget fel; fel, som de sjelfva begått: de få lida för fädernas missgerningar.

2) Jemf. 1 Mos. 9: 22 ff.

3) *den förra verlden*, d. ä. före floden.

4) *en trogen man* &c. Man läser i Jos. 24: 2, 3: "Edre fäder bodde i förtiden på hinsidon älfven, Tharah, Abrahams och Nahors fader, och tjente andra gudar. Då tog jag edar fader Abraham på hinsidon älfven, och lät honom vandra i hela Canaans land, och förökade honom hans säd, och gaf honom Isaac."

Vid Euphrats stränder. O, att menniskor,
Då patriarchen ännu lefde, som
Undkommit floden, kunde glömma bort
Den Gud, som lefver, och nedlåta sig
Att dyrka egna verk af trä och sten!
Men honom värdigas den Högste sjelf[1])
Att i en syn bortkalla från sitt hem,
Från slägt och falska gudar, till ett land,
Det han vill visa honom; och han skall
Från honom väcka upp ett mägtigt folk
Och öfver honom gjuta rikligt ut
Välsignelse, så att uti hans säd
All folk välsignas. Och han lyder straxt,
Stark uti tro, fast oviss hvart det bär.
Jag ser — det du ej kan — med hvilken tro
Han lemnar gudar, vänner, fosterjord,
Ur i Chaldeen, öfver vadet[2]) går
Till Haran, följd utaf en väldig hop
Af hjordar och en mängd af tjenare,
Ej som en stafkarl; all sin rikedom
Förtroende åt Gud, som budet gaf.
Nu Canaan han når. Jag ser hans tält
I Sichem[3]) och på slätten derintill
Vid Moreh[4]); och der får han löfte om,
Att allt det landet gifvas skall hans barn,
Från Hamath söderut till öknen Zin[5])
— Jag nämner ting, än utan namn, vid namn —,
Från Hermon[6]) vesterut till stora sjön.
Se denna sjö, se Hermons berg, så som

---

[1]) Se 1 Mos. 12: 1—3.

[2]) *öfver vadet*, öfver Euphrat.

[3]) *Sichem*, i Samarien. Jemf. 1 Mos. 12: 6.

[4]) *Moreh*, "den lunden More", 1 Mos. 12: 6.

[5]) *Hamath*, en stad i Syrien, gräns i norr, enligt 4 Mos. 34: 8; *öknen Zin*, Arabiska öknen, 4 Mos. 34: 3.

[6]) *Hermon*, ett stort berg vid Jordan, hvilket omslöt Galileen; *stora sjön*, d. ä. Medelhafvet, "det stora hafvet", 4 Mos. 34; 6, 7.

Jag visar ut dem; och på stranden der
Se Carmel! [1]) Här de dubbla källors flod,
Jordan, en gräns i öster. Men hans barn
Till Senir [2]) — denna bergås! — skola bo.
Betänk, att alla jordens folk uti
Hans säd välsignas skola. Denna säd
Är han, Befriaren, som krossa skall
Den lede ormens hufvud. Derom snart
Mer skall förtäljas. Denne patriarch,
Som skall få namn af trogne Abraham,
Skall få en son, en sonson, lika sig
I tro, i visdom, i namnkunnighet.
Sonsonen med tolf söner drager bort
Från Canaan till ett land, som nämnas skall
Egypten, deladt utaf floden Nil.
Se, hur den utgjuts utur munnar sju
I hafvet. För att bo i detta land
Han kommer, bjuden af en yngre son,
Då dyr tid är: en son, hvars goda verk
Lyft honom upp till andra platsen i
Allt Pharaos land. Han dör der, och hans slägt
Uppväxer till ett folk, med sned blick sedt
Utaf den kung, som följer, hvilken vill
Förminska det inhysta folkets mängd.
Till slafvar gör han derför gästerna
Och låter dräpa deras gossebarn,
Tills, af två bröder förda (kalla dem
Moses och Aron), hvilka Gud dem sändt
Till räddning, de med ära vända om,
Med byte, till det land, som lofvats dem.
Men först våldsherrskarn, hvilken deras Gud
Förnekar och ej lyssnar till hans bud,
Med tecken måste tvingas, med hemsk dom.

[1]) *Carmel*, ett berg på Medelhafvets kust; *de dubbla källors flod* kallas Jordan, emedan den säges upprinna ur tvenne källor vid foten af Libanon.

[2]) *Senir*, detsamma som Hermon, jemf. 5 Mos. 3: 9.

I blod förvandlas måste floderna,
Löss, flugor, grodor fylla hans palats
Med äckligt intrång, fylla allt hans land.
Hans boskap utaf rots och mjeltbrand dör;
Utslag och bölder täcka allt hans kött
Och allt hans folk; och åska hagelmängd
Och eldmängdt hagel brista ned ur skyn
Och rulla frätande på marken kring.
Hvad det ej fräter, ört, frukt eller korn,
En sky utaf gräshoppor, som slå ner,
Uppäta måste, att ej grönt mer fins.
Svart natt hans gränser öfverskygga skall
— Handgripligt mörker — uti trenne dygn;
Sist för ett midnatts-slag allt förstfödt i
Egypten måste dö. Med tio sår[1])
Tämd, måste dock floddraken[2]) nu till slut
Dem låta draga dädan. Ofta blef
Hans stela hjerta kufvadt. Men som is
Det var, som efter regnet blir mer hård;
Tills i sitt raseri förföljande
Dem, som han bortsändt nyss, han och hans här
Af hafvet uppslöks, hvilket lät dem gå
På torrt land mellan murar af kristall,
Skrämdt utaf Moses staf att dela sig
Och stå, tills de, han räddat, stranden nått.
Gud sådan magt ger sina helige,
Fast hos dem i sin ängel, som skall gå
Framför dem i ett moln, en stod af eld:
Om dagen moln, om natten stod af eld,
Att leda dem på färden; bakom dem
Dock flyttande, när kungen efter kom[3]).
All natten han förföljer, hindrad dock
Af mörkret, till dess morgonväkten gryr.

---

[1]) *tio sår*, de tio plågor, med hvilka Pharao hemsöktes.

[2]) *floddraken*, Pharao, som här liknas vid en krokodil.

[3]) Jemför 2 Mos. 14: 19. *när kungen efter kom;* originalets ordalag äro: så länge den *förhärdade kungen* förföljer.

Då, skådande ur stoden utaf eld,
Ur molnet, Gud förvirra skall hans här
Och bryta deras vagnars hjul. Befalld
Skall Moses åter räcka ut sin staf
Utöfver hafvet: hafvet lyder straxt,
Och vågen vänder om mot deras led
Och öfversköljer deras här. Guds folk
Från stranden skrider tryggt mot Canaan fram
Igenom öknen, ej den närmsta väg,
Att de ej straxt, i upprördt Canaan,
Vid krig ovana, rädde vända om
Hem till Egypten, hellre önskande
Ett nesligt träldomslif. Ty lifvet är
För hög och låg mer kärt, om vapenverk
Han icke öfvat, och ej hetsig är.
En annan vinst de af sitt dröjsmål ha
I vida öknen. Der en styrelse
De skola grunda, välja sig ett råd,
Bland Israels slägter tolf att skipa lag.
Gud ifrån Sinai, hvars gråa topp
Skall skälfva, stiger ned i dön och blixt
Och vid basuners ljud, att gifva lag
Och föreskrifter, hvilka handla om
Dels verldslig rätt, dels andeliga bruk
Vid offring, visande i förebild,
Fast dunkel, på den säd, som utsedd var
Att krossa ormen, hur han menniskans
Förlossning verka skall. Men skräckfull är
Guds röst för dödlige. Derför de be,
Att Moses måtte tolka dem Guds bud,
Och stilla deras fruktan. Han det gör,
Lärd, att till Gud ej någon tillgång gifs
Förutan Medlare. Och dennes kall
Ikläder Moses sig, som förebild
Utaf en större, hvilkens dag han spår;
Och om Messias dag propheterne
Ock skola sjunga. Så blef lag, så sed

Införd. Och sådant välbehag har Gud
I dem, som lyda, att han värdigas
Sitt tabernakel sätta upp bland dem
Och bo, den Helige, bland menniskor.
På hans befallning byggs en helgedom
Af ceder, öfverklädd med guld; deri
En ark, och uti den hans vittnesbörd,
Förbundets urkund; öfver dem af guld
En nådastol emellan vingarne
Af tvenne Cherubim. För honom stå
Sju lampor i en djurkrets, till en bild
Af himlaljusen. Öfver tältet [1]) moln
Om dagen hvila skall, om natten eld,
Dock icke när de resa. Slutligen,
Af ängeln förda, uppnå de det land,
Som lofvats Adam och hans säd. Långt är
Förtälja mer, hur mången strid nu hålls,
Hur många kungar fällas, riken tas,
Hur solen midt på himlen skall stå still
En dag, fördröja nattens rätta lopp,
På menskans bud: "Sol statt i Gibeon [2])
Och måne du i dalen Ajalon,
Tills Israel segrar." Så den tredje nämns
Från Abraham, Isaacs son; så nämnes se'n
Hans hela slägt, som vinner Canaan."

Här inföll Adam: "Himlasände, du,
Som har mitt mörker upplyst; mycket godt
Du uppenbarat för mig, främst likväl
Om Abraham och hans säd. Nu först jag ser
Mitt öga öppet, känner hjertat lätt,
Förut af fruktan plågadt så för mig
Som menskans hela slägt. Men nu jag ser
Hans dag, i hvilken alla jordens folk
Välsignas skola: största gunstbevis,

---

[1]) *Öfver tältet* &c. Jemf. 2 Mos. 40: 34 ff.
[2]) Se Jos. 10: 12.

Som jag ej har förtjenat, jag som sökt
Förbjuden kunskap på förbjuden väg.
Men jag begriper icke, hvi för dem,
Bland hvilka Gud på jorden dväljas vill,
Så många, skilda lagar ställas upp,
Då hvarje lag blir orsak till en synd
Ibland dem? Hur kan Gud då dväljas der?"

Till honom Michael: "Tvifla ej, att synd
Bland dem skall herrska, födde utaf dig,
Och derför lagen gafs, att visa dem
Medfödt förderf, i det den väcker synd
Till strid mot lagen; så att, när de se,
Att lag blott visar, ej försonar synd,
Som sker blott genom bildligt offrande
Af oxars, bockars blod, de sluta må,
Att mera dyrbart blod betalas bör:
För orent rent; att slik rättfärdighet,
Tillegnad genom tro, kan gifva dem
Rättfärdiggörelse för Gud och frid
I samvetet, som ej med fromma bruk
Kan lugnas. Sedelagen menskan ej
Fullgöra kan, och dermed ej få lif.
Så lagen ofullkomlig tycks; bestämd
Att öfverlåta dem, när tider blir,
Åt ett förbund, som bättre är, ifrån
Skuggförebilder blott till sannings ljus
Uppfostrade, till anda ifrån kött,
Från stränga lagars hårda ok till fritt
Mottagande af rikligt bjuden nåd,
Ifrån trälaktig fruktan till ett barns,
Och ifrån lagens verk till trones verk.
Och derför skall ej Moses, fast af Gud
Högt älskad, då han blott är lagens tolk,
Införa folket uti Canaan;
Det Josua gör, som också Jesus nämns [1]),

[1]) *Det Josua gör, som också Jesus nämns*, bland hedningarne,

Med namn och kall likt hans, som skall slå ned
Den lede ormen, föra hem igen
Igenom verldens öken vandraren
Trygg till ett evigt Paradis af ro.
Uti ett jordiskt Canaan lång tid
De skola bo i lycka. Men då synd
Blir gängse och afbryter allmän fred,
Skall, vredgad, Gud uppväcka fiender,
Från hvilka han dem räddar, ångrande,
Igenom domare och konungar.
Den andre af dem[1], ryktbar såsom from
Och mägtig, skall af Herren emotta[2])
Oryggligt löfte, att hans kungathron
För evigt vara skall. Och sjungas skall
Af prophetian, att af Davids rot
— Jag nämner denne konung så — en Son
Skall födas, Qvinnans säd, som dig blef spådd,
Blef Abraham spådd, på hvilken alla folk
Förtrösta skola, konungarne spådd
Såsom den siste utaf konungar,
På hvilkens rike ej skall varda slut.
En väldig rad af furstar går dock först.
Hans son[3], berömd för vishet och för magt,
Guds molnomhöljda ark, som förr i tält
Kringvandrat, sluter i ett tempel in.
Af dem, som följa nu, en del blir god,
En del blir ond, dock längsta raden ond.
Ett slemt afguderi och andra fel,
Till folkets synder lagda, reta Gud
Så, att han lemnar dem och deras land,
Med stad och tempel och sin ark till rof
Åt denna stolta stad, hvars höga mur

---

tillägger Milton. Namnen *Josua* (hebr.) och *Jesus* (grek.) äro liktydiga och beteckna en *frälsare*.

[1]) *Den andre af dem* (konungarne), d. ä. *David*.

[2]) Syftande på 2 Sam. 7: 16; Ps. 89: 34—36; Es. 9: 7.

[3]) *Hans son:* Davids son Salomo.

Du såg förvirring lemna: Babylon.
Der låter han dem bo i fångenskap,
En tid af sjuttio år; se'n för dem hem,
Mildt tänkande på det förbund, han svor
Åt David: lika visst som himlens dar [1]).
Tillbakavände ifrån Babylon
Med kungens tillstånd, deras herrskare,
Som Gud bevekt, de bygga Herrans hus
Ånyo upp och lefva någon tid
I måttlighet, till dess, i rikedom
Och mängd mer vuxna, tvedrägt bland dem gror.
Först träta uppstår ibland presterne [2]),
Som sköta altaret, de hvilka främst
Bort främja fred. Af deras strid blir skam
Bragt öfver templet. Spiran gripa de
Till slut och akta Davids söner ej.
Den till en främling se'n förlorad går,
Så att Messias, rätter konung smord,
Må födas, stängd från rätt. Men då han föds,
En stjerna, förr ej sedd på himmelen,
Förkunnar, att han kommit, och går fram
Och leder Österlandets vise män,
Som spörja hvar han föddes, önskande
Att skänka myrrha, rökelse och guld.
En helig ängel nämnde stället för
De herdar, som om natten höllo vård.
De hasta gladligt dit, och höra af
En änglachor hans lofsång stämmas upp.
En jungfru är hans moder, men hans far
Den allra Högstes kraft. Han stiga skall
Uppå sin ärfda thron, och jordens krets
Och himlen fylla med sin äras glans."

Han slöt, och märkte Adam gripen af

[1]) *lika visst som himlens dar*, d. ä. hvilket lika visst skall hållas, som det är visst, att himlens dagar gå sin gång.
[2]) Se 2 Macc. 5.

En glädje, snart som sorgen tårbeståänkt,
Om han ej kunnat lätta sig i ord:

"O du, som glädje förespått och väckt
Det största hopp, nu jag begriper klart
Hvad tanken ofta träget fåfängt sökt:
Hvi vår förhoppning skulle bära namn
Af qvinnans säd. Hell Jungfru Moder Dig!
Högt älskad utaf himlen, dock från mig
Du framgå skall, och från ditt sköt Guds Son!
Och så blir Gud med menniska förent.
Med dödsqval måste ormen vänta nu
Sitt hufvuds krossning. Säg mig, hvar och när
De strida; hur han stinger Segrarns häl?"

Till honom Michael: "Tänk ej deras strid
Såsom ett envig, ej på kroppsligt sår
I häl och hufvud. Sonen guddom ej
Förent med mandom, för att mera stark
Sin ovän slå; och Satan fälls ej så,
Han, som fastän han ifrån himlen föll
— En mera dödlig krossning —, var i stånd
Att gifva dig ditt dödssår, hvilket han,
Som kommer till din frälsning, bota skall,
Förgörande, ej Satan, men hans verk
I dig och i din säd. Och detta sker,
I det han fullgör hvad du brutit har,
I lydnad för Guds lag, som stadgat död
För brottet, och i det han lider död,
Det straff din öfverträdelse förtjent,
Det de förtjent, som komma utaf dig.
Blott så en hög rättvisa tillfredsställs.
Guds lag skall han fullgöra samvetsgrant
Med lydnad och med kärlek, bägge två,
Fast kärlek ensam fullgör lag. Ditt straff
Han lida skall, i det han tager kött
Till nesligt lif och till förbannad död;
Skall skänka lif åt alla dem, som tro

På hans förlossning, och att tron dem gör
Delaktige utaf hans lydnad, tro,
Att hans förtjenst allena räddat dem,
Ej egna, utaf lag påbjudna verk.
Derför han hatad och försmädad blir,
Blir gripen, ställd till rätta, dömd till död,
En skymflig, hädad, naglad på ett kors
Utaf sitt folk, för det han bragt dem lif.
Men han korsfäster dina fiender:
Först lagen, som emot dig är, och se'n
All menskoslägtets synd, som aldrig mer
Skall skada dem, som stadigt tro på hans
Tillfyllestgörelse. Och så han dör,
Men uppstår snart. På honom dödens magt
Ej länge rår. Förr'n tredje dagning gryr,
Han skall af arla stjernor blifva sedd
Ur grafven gå, som gryningsljuset frisk;
Erlagd är menskans lösen ifrån död:
Hans död för henne, för en hvar, som ej
Försmår den, som mottar välgerningen
Med tro, ej tom på verk. Så gör han all
Din dom om intet: döden, dig bestämd,
Du, som i synd ditt lif förlorat. Så
Han krossar ormens hufvud och hans magt,
Nedlägger Synd och Död, de bästa två
Utaf hans vapen; fäster mera djupt
Uti hans hufvud deras gadd, mer djupt
Än timlig död skall stinga segrarns häl
Och deras, som han frälsat: död, lik sömn,
En stilla fläktning till odödligt lif.
Och när han uppstått, dröjer han på jord
Ej längre, än till dess han visat sig
För sina lärjungar, som honom följt,
Då än han lefde. Dem han uppdrag ger,
Att lära folken det han lärde dem,
Sin frälsnings lära, att de troende
I floder döpa, till ett tecken af

Att de dem twått från synden till rent lif,
Och deras själ beredt, om så skall ske,
För samma död, som Återlösarn dött.
Allt folk de lära; ty från denna dag
Ej blott för Abrahams barn i köttet skall
Predikas frälsning, utan äfven för
Hans barn i tron, så vidt som verlden går.
Så blir allt folk välsignadt i hans säd.
Se'n skall han stiga upp till himmelen
Med seger, triumpherande i skyn.
Och der han Ormen öfverraska skall,
Luftfursten, släpa honom fjettrad fram
Uti hans rike, lemnad der bestört.
Se'n ingår han i ära; återtar
Sin thron uppå Guds högra hand, upphöjd
Framför all namn i himlen; kommer se'n,
Då denna verlds förstöring mogen är,
Med magt och herrlighet att hålla dom
Med lefvande och döda, dem till straff,
Som illa handlat, men att gifva lön
Åt sina trogna i välsignelse,
I himmel och på jord; ty jorden då
Är öfverallt ett paradis, mer sällt
Än Edens, och långt sällare dess dar."

Så talte Michael, och slöt liksom
Vid verldens sista tid. Vår stamfar, full
Af glädje och förundran, svarade:

"O, godhet utan ända, utan mått,
Som föda skall så mycket godt af ondt,
Och vända ondt i godt; mer underfullt,
Än då vid första skapelsen gick fram
Ljus utaf mörker! tveksam här jag står,
Om jag skall ångra nu den synd jag gjort
Och förorsakat, eller glädja mig
Än mer, att deraf kommer större godt,
Åt Gud mer ära och åt menniskan

En god Guds vilja, blidkad, rik på nåd.
Men säg, om vår Befriare far upp
Till himlen, hvad skall hända då de få
Hans trogna här bland en otrogen hjord,
Som hatar sanning? Hvem skall leda, hvem
Hans folk försvara? Skola icke de,
Som följa honom, lida mer än han?"

"Det skola de", var ängelns svar; "men han
Skall sända till de sina Tröstaren,
Som Fadren lofvat, att uti dem bo,
Hans ande; trones lag, som fullgjord blir
I kärlek, skrifver han i deras själ,
Att leda dem i sanning; väpnande
Med andans vapen, mägtiga att stå
Mot Satans anfall, mot hans heta skott.
De frukta ej för menskors elakhet,
Ja, ej för döden. De ha inre tröst
Till lön, om något ondt dem vederfars,
Och stödjas ofta så, att bödlarne
Bestörte stå. Ty Anden, hvilken först
På hans Apostlar utgjuts, sända att
Förkunna Christum, och se'n gjutes ut
På alla döpta, verkar underbart,
Så att de tala alla tungomål
Och göra underverk, som före dem
Sjelf deras Herre gjort. De vinna så
En mängd bland alla folk, som emottar
Med glädje himlens budskap. Och till slut,
När deras tjenst är gjord och deras lopp
Väl ändadt, när de tecknat upp i skrift
Sin lära och sitt lefverne, de dö.
Men efter dem, så som de förutsagt,
Gå ulfvar gruflige som lärare,
De der all himlens helga hemlighet
Förvända till sitt eget usla gagn,
Till vinst och högmod, med vidskepelse

Och sagor sanningen vanställande,
Som i de förra skrifter finnes ren,
Ehuru blott af Anden rätt förstådd.
Se'n söka de att draga vinst af namn,
Af sysslor, rättigheter, — sträfvande
Till verldslig magt, fastän de låtsa städs
För Anden verka; och tillvälla sig
Guds Ande, som i lika mått blef skänkt
Åt alla trogna. Och på denna grund
Med köttslig kraft de tvinga andlig lag
På hvarje samvete, men lagar ej
I skriften till, dem aldrig Anden skref
I hjertat in. Hvad vilja de, om ej
Betvinga nådens Ande, slå i band
Hans maka friheten och rifva ner
De hjertats tempel, hvilka tron byggt upp:
Sjelfständig tro och fast. Ty hvem på jord
Kan tala ofelbart mot samvetet
Och tron? Dock många ta sig denna rätt,
Och dädan kommer svår förföljelse
För alla dem, som dyrka blott i tro
Och sanning. Största hopen anser dock
Guds dyrkan fullgjord uti yttre bruk
Och vissa former. Sanning gömmer sig,
Tätt stungen af förtalets dolk, och trons
Verk sällan finnas. Så är verldens lopp:
Ond mot de goda, mot de onda god,
Och suckande inunder egen tyngd,
Tills dagen kommer, då de gode få
Inandas frihets luft, och ondskans barn
Få röna hämnden, vid hans återkomst,
Som nyss utlofvad blifvit till din hjelp:
Han, Qvinnans Säd, då ännu dunkelt spådd,
Nu känd som Herre och som Frälsare.
Han uppenbaras skall i himlens sky
I Fadrens herrlighet, att nederslå
Båd' Satan och hans vrånga verld, och se'n

Ny jord och nya himlar skapa af
Hopbrunna massan, renad, mera fin,
Och åldrar utan ända, grundade
I kärlek, dygd och frid, att bära frukt:
Fröjd och evinnerlig välsignelse."

Han slöt, och Adam svarade nu så:
"Hur snart, o siare, du verlden mätt
Uti din skådning, och mätt tidens lopp,
Till tidens slut. Der tar en afgrund vid,
En evighet, hvars gräns ej öga ser.
Väl undervisad skall jag vandra hän
Med frid i mina tankar och ha nog
Af kunskap, som den ryms i detta kärl.
Att högre sträfva dårskap var hos mig.
Nu har jag lärt, att lydnad dock är bäst,
Lärt mig att vörda endast Gud och gå
Som för hans ögon; alltid gifva akt
På hans försyn; på honom lita blott,
Med tacksamhet för allt hans verk; med godt
Städs öfvervinna ondt och med små ting
Utföra stora; nedslå verldslig magt
Med skenbart svaga ting och verldsvishet
Med enkel ödmjukhet. Nu har jag lärt,
Att lidande för tro är tapperhet,
Som är den högsta segerära lik;
Att för de trogna död är lifvets port,
Lärd detta genom hans exempel, som
Jag håller nu för min Förlossare."

För sista gången ängeln svarade:
"Då du har detta lärt, du höjden nått
Af visdom. Hoppas ej på mer, om ock
Du kände stjernors namn och etherns kraft,
All djupets dolda ting, naturens verk,
Guds verk i himmel, luft, på jord, i haf,
Och njöte hela verldens rikedom
Och allt beherrskade. Lägg blott dertill

Verk, som emot din kunskap svara: tro,
Dygd, kärlek, tålamod och måttlighet,
Främst kärlek, kallad ock förbarmande,
Det helas själ. Då skall du ej med sorg
Gå bort ur detta paradis; men ha
Ett paradis inom dig, mera sällt.
Låt oss från detta uppenbarelsens
Berg stiga ned! Skiljsmessans vissa stund
Är inne. Se, de vakter, jag förlagt
På berget der, stå väntande på marsch.
Och framför deras front ett svärd af eld
Till aftåg manar, häftigt svängdt omkring.
Vi måste skynda. Gå och Eva väck!
Jag henne lugnat i en stilla dröm,
Som bådat godt, och hennes anda stämt
Till undergifvenhet. På tjenlig tid
Låt henne veta ock, hvad du har hört,
Främst det, som är af vigt för hennes tro:
Den stora frälsning hon bereda skall
(Igenom qvinnans säd) åt menskans slägt;
Så att I mågen lefva mången dag
I tron endrägtigt, fast med rättvis sorg
Hågkommande förgånget ondt, dock vid
Godt mod i tanken på ett lyckligt slut."

Han slöt, och bägge stego neder nu
Från berget. Adam lopp först till det tjäll,
Der Eva sof; men henne vaken fann.
Med glada ord hon honom emottog:

"Jag vet, hvarfrån du kommer, hvart du går.
I sömnen är ock Gud: ger råd i dröm;
En gynsam han mig sändt, att något godt
Mig spå, då jag af qval och hjertesorg
Uttröttad föll i sömn. Blott för mig hä'n!
Jag vill ej dröja här. Att gå med dig
Är att här stanna; stanna utan dig
Är att ovilligt gå. Ty du för mig

År allt inunder himlen, du hvar ort,
Som för mitt brott blef bannlyst härifrån.
Än mer, jag bär den trösten med mig trygg,
Fast allt igenom mig förloradt gått,
Att, fastän jag förvållat har allt ondt,
Slik nåd är mig ovärdiga beskärd,
Att dock min säd upprättar allt igen."

Så talte Eva. Adam hörde det
Förnöjd, men gaf ej svar. För nära stod
Ärk'ängeln och från andra höjden drog
Ned till anvisad plats en solblank rad
Af Cherubim. På marken gledo de
Som meteorer, som en aftonmist,
Som, höjd ur floden, öfver träsket far,
Och samlar sig tätt kring arbetarns häl,
Som hemåt vänder. Högt framför dem sträckt,
Guds svärd, bart huggande, för fronten sken,
Likt en komet, och med brännhetta torr,
Med ånga, glödande som Libyens luft,
Begynde steka milda luften. Då
Grep ängeln, skyndande, med hvar sin hand
De dröjande, och rakt till österns port
Han ledde dem och ned för klippan brådt
Till låga slätten. Derpå han försvann.
Sig seende tillbaka sågo de,
Hur öfver Paradisets östra rand,
Der nyss de bott så sälla, flammande
Nu svärdet svängde, sågo porten fylld
Af stränga anleten och blanka stål.
De fällde några saknads tårar straxt;
Men torkade snart bort dem. Verlden låg
Framför dem, der de kunde välja sig
En hviloplats: Försynen ledde dem.
Och hand i hand med långsamt vandringsfjät
Från Eden vandra de på ödslig stig.

Det Återvunna Paradiset.

Episk dikt i fyra böcker

af

JOHN MILTON.

Öfversatt

af

Victor Emanuel Öman.

DET ÅTERVUNNA PARADISET.

FÖRSTA BOKEN.

Innehåll.

Ämnet framställes. Den Helige Ande åkallas. Dikten öppnas med Johannes, döpande vid floden Jordan. Jesus kommer dit och blifver döpt; får vittnesbörd att vara Guds Son, i det den Helige Ande nedstiger på honom som en dufva och en himmelsk röst låter höra sig. Satan, som är närvarande, flyger straxt derpå upp i luftrymderna. Der sammankallar han sitt helvetiska råd, och yppar för dem sina farhågor, att Jesus vore qvinnans säd, som var bestämd att förderfva all deras magt, och visar dem nödvän-

digheten af att genast skaffa sig visshet derom, och att med list och svek söka motverka och fälla den, de hafva så mycket att frukta af. Han erbjuder sig sjelf till detta företag, och då hans anbud blifvit emottaget, gifver han sig ut i detta värf. Emellertid förklarar Gud för en församling af helige änglar, att han vill låta sin Son frestas af Satan, men förutsäger, att frestaren af honom skall blifva helt och hållet tillbakavisad; hvarpå änglarne sjunga en segersång. Jesus föres af Anden till öknen, medan han är fördjupad i tankar på att börja sitt stora kall som mensklighetens Frälsare. Under dessa betraktelser berättar han i ett samtal med sig sjelf, hvilka guddomliga, menniskovänliga anlag han haft från sin tidigaste ungdom, och huru hans moder Maria, då hon märkt dessa anlag hos honom, gjort honom bekant med omständigheterna vid hans födelse och underrättat honom om, att han var Guds Son; han tillägger hvad hans egna spörjsmål och betraktelser gifvit vid handen till bekräftande af denna stora sanning och dröjer särdeles vid den bekräftelse derpå, som han nyss fått vid Jordan. Vår Frälsare förblifver, fastande, i fyratio dagar i öknen, der vilddjuren i hans närvaro blifva milda och oskadliga. Satan visar sig nu i en åldrig landtmans gestalt; inlåter sig i samtal med vår Frälsare, undrande hvad som fört honom så ensam till ett så farligt ställe, och sägande sig i honom igenkänna den person, som nyligen vid floden Jordan fått det vittnesbördet af Johannes att vara Guds Son. Jesus svarar kort. Satan upptager samtalet med en beskrifning på svårigheten att i öknen uppehålla lifvet, och beder Jesus, att, om han verkligen är Guds Son, uppenbara sin guddomliga magt, genom att förvandla några stenar till bröd. Jesus näpser honom, och säger på samma gång, att han vet, hvem han är. Satan tillstår nu straxt detta och framställer ett skickligt försvar för sig sjelf och sitt uppförande. Vår Frälsare förebrår honom strängt och vederlägger hvarje del af hans rättfärdigande. Satan försöker dock, under starkt sken af ödmjukhet, att rättfärdiga sig; talar om sin beundran för Jesus, sin aktning för dygden; begär, att en annan gång få njuta mer af hans samtal, och får till svar, att detta beror af en tillåtelse ofvanifrån. Satan försvinner, och denna bok slutar med en kort beskrifning af den inbrytande natten.

Jag, som i forna dagar sjungit om[1])
Den sälla lustgård, som förlorad gått
Igenom ens olydnad, sjunger nu
Det nya paradis, som återvans
Igenom en mans lydnad, frestad fullt
I all försökelse, och frestaren,
I alla konstgrepp trotsad, slagen ned,
Och Eden i den vilda öknen skapt.

Du Ande, som den store Enslingen
Till öknen förde, till hans segerfält,
Mot Fienden, och förde honom dä'n,
Nu obetviflad Son af Gud, ingif,
Som du är van, en redebogen sång,
Som länge teg, och bär den högt och djupt,
Inom naturens gräns, med lyckosam
Fullfjedrad vinge, att besjunga mer
Än hjeltars verk, fast det i tysthet skett
Och varit bortglömdt månget tidehvarf,
Än obesjunget, fastän värdt en sång.

Nu hade re'n den store Roparns röst,
Mer skräckfull än trumpetljud, bättring lärt,
Och lärt, att himmelriket var hardt när
För alla döpta. Till hans döpelse
Ditströmmade med bäfvan all den nejd,
Som låg der rundtomkring; och med dem kom
Från Nazareth ned till Jordanen han,
Som hölls för Josephs son, då okänd än
Och obemärkt. Men Döparn honom snart
Upptäckte, på Guds vink, och vittne bar

[1]) Erinrar om Virgilii begynnelseord i Æneiden! *Ille ego &c.*

Om honom, som den bättre, viljande
Åt honom lemna nu sitt helga kall.
Och inom kort blef ock hans vittnesbörd
Bekräftadt. Öfver Jesus, vorden döpt,
Steg ur den öppna himlen dufvolik
Guds Ande; och hans höge Faders röst
Från himlen nämnde honom älskad Son.
Det hörde Fienden, som strök omkring
I verlden; som på denna samlingsort
Ej var den siste: och af Herrans röst,
Hardt när som rörd af åskan, skrämd,
Den store Man, åt hvilken gafs ett slikt
Högt vittnesbörd, en tid han skådade
Med undran. Lastad se'n med hat och hämnd
Han utan hvila flyger till sitt rum.
Till rådslag kallas nu hans väldige,
I tjocka moln och mörker tiofaldt
Insvepta tätt: ett dystert sällskap [1]). Der
Med häpen blick han talar sorgsen så:

"I luftens, verldens forne herrskare,
Ty hellre talar jag om luften, der
Vi fordom bodde, än om helvetet,
Det hem vi hata: nogsamt veten I,
Hur många åldrar, efter menskors mått,
Vi hela denna verlden ägt, och styrt
Så som vi velat hvad på jorden skett,
Se'n Adam jemte hans lättrogna hälft
Mist Paradiset, narrade af mig;
Fast se'n vi fruktat för det dödens sår,
Som, utaf Evas säd tilldeladt, skall
Mitt hufvud träffa. Länge himlens straff
Dröjt; ty för Honom längsta tid är kort.
Dock nu, för snart för oss, en fruktad stund
Är inne, då vi måste emotstå

[1]) *ett dystert sällskap;* Milton säger: *consistory*, utan tvifvel en anspelning.

Det sårets hugg, som länge hotat har,
Om vi förmå, om icke meningen
Med krossadt hufvud är, att krossa all
Vår magt, vår frihet, vår tillvarelse,
Der vi ha herrskarmagt, i luft, på jord.
Ty dåligt nytt jag bringar: qvinnans säd,
Bestämd dertill, är nyss af qvinna född.
Hans födelse stor fruktan vållat oss;
Men nu i blomman af sin ålder, full
Af dygd, behag och visdom, att allt högt
Och stort utföra, skrämmer han mig mer.
En stor prophet blef före honom sänd
Till att förkunna honom; och allt folk
Inbjuder han, och i den vigda flod
Han säger sig aftvå dem deras synd,
Att, renade, de bättre kunna så
Mottaga honom, ren; ja, honom som
Sin konung ära. Alla komma dit,
Och äfven han ibland dem blifvit döpt;
Ej för att bli mer ren, men för att få
Ett himlens vittnesbörd, att jordens folk
Ej må betvifla, hvem han är. Jag såg
Propheten hylla honom, då han steg
Ur vattnet; såg hur himlen dörrarne
Utaf kristall lät upp. En dufva se'n
Sig sänkte på hans hufvud, hvad det nu
Betydde, och ur himlen hörde jag
Guds röst: "Se, denne är min käre Son,
I hvilken jag har godt behag" [1]). Hans mor
Är dödlig, men hans fader han är den,
Som ensam herrskar uti himlens höjd.
Hvad gör ej han, att höja upp sin Son?
Förstfödde Sonen känna vi, alltse'n
Han först med åskan oss till djupet dref.
Hvem denne är, vi måste lära än,

[1]) Se Matth. 3: 17.

Ty menniska han tycks i alla drag,
Fast ur hans anlet Fadrens ära klart
Framskimrar. Att vi stå på farans brant,
Det sen I. Detta hindrar långt beråd,
Och något hastigt motstånd måste ske:
Ej kraft, men svek, väl doldt, väl väfda garn,
Förr'n han som folkens konung visar sig,
Som deras ledare och främst på jord.
Jag ensam vågade att företa
Det hemska äfventyr att söka upp
Och störta Adam; förde det ock ut
Med lycka. Nu en färd mer lugn mig skall
Framflägta. Att jag förr der lyckligt for,
Mig bästa hopp om lika framgång ger."

Han slöt, och orden intryck lemnade
Af stor förvåning på afgrundens hop,
Bestörte, ledsamt öfverraskade
Vid dessa tidender. Men tid ej var,
Att stå der länge rädda, sörjande:
Enhälligt lemnas vården och jemväl
Utförandet af detta stora värf
Åt deras Furste, hvilkens företag
Mot menskan re'n så lycklig utgång haft,
Då Adam störtad blef: som förde dem
Från helvetets djupt hvälfda hål att bo
I ljus, som styresmän och väldige,
Som konungar, ja gudar väl, uti
Så månget rike, mången stor provins.
Så till Jordanens kust han vandrar nu,
Med ormens svek omgjordad, lätt på fot;
Der den förklarade han säkrast fann,
Den förste ibland menskor [1]), nämnd Guds Son,
Att uppå honom pröfva frestelsen,
Och fälla så den, som han trodde satt,

[1]) *Den förste ibland menniskor*, hos Milton: This man of men, i likhet med titeln Servus servorum Dei.

Att göra slut uppå hans magt på jord.
Men så, ovetande, uppfyllde han
Den Högstes rådslag, re'n förut bestämdt,
Guds, som bland ljusa änglars fulla tal
Så sade, leende till Gabriel:

"O Gabriel, i dag du skåda skall,
Du och de änglar, som med menniskan,
Med menskors verk att skaffa hafven, hur
Det helga budskap skall besannadt bli,
Hvarmed du sändes till den rena mön
I Galileen: om en son, en stor,
Af henne född, som kallad blir Guds Son.
Af dig hon, full af tvifvel, veta fick,
Hur detta skulle tillgå, alldenstund
Hon jungfru var: att öfver henne ned
Den Helge Ande komma skulle, och
Den Högste henne öfverskygga stark.
Nu denne Mannen, född och vuxen upp,
Att visa honom värdig gudabörd
Och höga prophetior, frestas skall
Af Satan. Må han pröfva nu, hvad han
Förmår i list, då högt han skryter så
Och prålar stort med sin förslagenhet
För de affallnes hop. Han lära bort
Att yfvas mindre, sedan han af Job
Igenom fasthet öfvervunnen blef,
Trots allt, hans grymma ondska hittat på.
Nu skall han se, att jag har skapt en Man
Af qvinlig säd, långt mer i stånd att stå
Emot hans lockelser, mot all hans magt,
Och drifva honom hem till helvetet,
Eröfrande hvad första menniskan
Igenom svek har mist. Men först jag vill
Att han i öknen blifver förberedd.
Der skall han visa först sin lärospån
Som väldig stridsman, förr'n han blifver sänd
Att fälla fienderna Synd och Död

Med sin förnedring, med långt lidande.
Hans mildhet öfvervinner Satans kraft
Och hela verlden och ett syndfullt kött,
Att änglarne och etherns väldige
— De nu, och menskan sedan — märka må,
Af hvad fulländad dygd jag denne man
Har valt, förtjent att kallas för min Son,
Att vinna menniskorna frälsnings nåd."

Så talte Fadren, och all himmelen
Stod i beundran sänkt, tills den brast ut
I lofsång; och i himmelsk takt de gå
Rundt omkring thronen, i det handen sjöng
Allt efter rösten [1]). Så var deras sång:

"Triumph och seger åt Guds Son, som nu
Den stora striden börjar, ej med svärd,
En strid, der visdom fäller djefvulsk list.
Sin Son Gud känner; vågar derför trygg
En sonlig dygd, fast ännu oförsökt,
Mot allt hvad fresta och förföra kan,
Kan locka, skrämma, bringa lömskt på fall.
I afgrundskonster, verken utan kraft!
Om intet varden, Satans stämplingar!"

Så ljöd i himlen deras helga sång.
Emellertid Guds Son, som några dar
Dvalts i Bethbara [2]), der Johannes var
Och döpte, mycket tänkande uppå,
Hur bäst han börja må sitt stora verk
Som menskans frälsare, hur först sitt kall,
Re'n moget, han må ge offentlighet,
En dag allena gick, af Anden förd,
För att de djupa tankar ge fritt lopp
I enslighet, tills långt från menskors spår,

---

[1]) *handen sjöng Allt efter rösten:* d. ä. handen angaf sångens takt, dess höjning och sänkning &c.

[2]) *Bethbara*, en stad vid Jordan.

Begrundande, och steg för steg förd fram,
Han trädde in i öknen, som låg när,
Och här bland mörka skuggor, vilda berg,
Han for i sina helga tankar fort:

"O, hvilken mängd af tankar på en gång
Inom mig trängas, då jag tänker på,
Hvad jag inom mig känner; då jag hör,
Hvad ofta föres till mig utifrån,
Som illa passar till min ställning nu!
Då än jag var ett barn, ej barnslig lek
Förnöjde mig; och all min håg var vänd
Att samla kunskap, visdom, verka se'n
För allmänt godt. Jag ansåg mig då född
Till detta mål, att främja sannings sak
Och allt hvad rättvist var. Derför re'n ung
Jag läste Herrans lag och fann den ljuf,
Fann all min fröjd deri, och växte till
Så högt i kunskap, att, förrän jag nått
Tolf år i ålder, vid vår stora fest
Jag gick i templet, för att höra dem,
Som lärde i vår lag, och tala om
De ting, som kunde gagna mig och dem.
Beundrad blef jag, men det var ej allt,
Hvartill min ande trådde. Stora verk
I hjertat glödde. Ett af dessa var,
Att rädda Israel ur Roms förtryck,
Och se'n att nedslå, plåna ut från jord
Det råa våldet, all våldsherrskarmagt,
Tills billighet och sanning vunnit kraft:
Men höll för mera menskligt, himmelskt, att
Först vinna öppna hjertan med mitt tal;
Och låta åsigt verka fruktans verk;
Och söka lära en förvirrad själ,
Att ej halsstarrigt synda, blott förledd [1]),

[1]) *blott förledd*, i enlighet med Miltons sammanpressade skrifart i detta verk. Meningen är ej, att Christus skulle lära en för-

Ovetande; och blott den vrånge slå.
Min moder dessa tankar växa såg,
Väl stundom yppade, glad i sin själ,
Och sade till mig: 'Stora tankar har
Du, Son; men när dem, låt dem svinga upp
Så högt, som verkligt värde, helig dygd
Kan höja dem, fast öfver andras högt.
Låt se din Far i makalösa verk;
Ty vet, du är ej son af dödlig man.
Fast här du anses vara af låg slägt,
Din Fader herrskar öfver himmelen
Och jorden, änglarna och menskors barn.
En Herrans ängel förebådade,
Att jag, en jungfru, skulle föda dig,
Du blifva stor, intaga Davids thron,
Och på ditt rike ingen ände bli.
Och när du föddes, sjöng en herrlig chor
Af änglar i den nejd vid Bethlehem
För herdar, som om natten höllo vård
Om sina hjordar och förtäljde dem
Messias' födelse och sade, hvar
De kunde honom se. De kommo dit,
Till krubban viste, der du låg; ty i
Herberget fans ej öfrigt bättre rum.
En stjerna, förr ej sedd, på himlen sken,
Och ledde Österlandets vise dit,
Att hedra dig med rökelse och guld.
Och ledde utaf stjernans klara lopp
De funno stället, sägande, att de
Din stjerna sett, på himlen synlig nyss,
Som sade dem, att Israels kung var född.
Och Simeon och Hanna — han en man
Rättfärdig, hon en prophetissa —, som
Dig kände genom uppenbarelse,

---

virrad själ, att *synda förledd;* utan att, om någon synd hos honom vore ursäktlig, så vore det den, som han *förledd*, *ovetande* begått.

I templet funno dig och talade,
För altaret, för presten i sin skrud,
Detsamma till allt folket, som der var.'
Då det jag hört, jag forskade med flit
I lagen och propheterna, hvad der
Fans om Messias, endast delvis kändt
Af de skriftlärde i vårt land. Och snart
Jag fann, att den de talte om var jag;
Fann, att den väg, jag måste vandra, låg
Igenom många hårda prof, ja död,
Förrän jag i besittning kommer af
Det rike, som utlofvadt blifvit, förr'n
Jag menskoslägtet återlösa kan,
Hvars synders fulla vigt jag måste ta
Uppå mitt hufvud. Dock ej derför skrämd,
Jag bidde min bestämda tid; då, se!
Kom Döparn (okänd, om hvars födelse
Jag ofta hört), som skulle föregå
Messias och bereda honom väg.
Som andra gick jag till hans döpelse,
Den jag för himmelsk ansåg. Han dock straxt
Mig kände, ropande med högljudd röst,
Att jag — det himlen hade honom lärt —
Var den, hvars förebud han var, och först
Mig nekade att bli af honom döpt,
Då jag var större, knappt dertill bevekt.
Men då jag steg ur vattnet, himlen straxt
Lät sina dörrar upp, och derifrån
Steg Anden som en dufva ned på mig.
Och sist, mest utaf vigt, min Faders röst,
Från himlen väl förnummen, nämnde mig
Hans käre Son, i hvilken ensam han
Fann godt behag. Så visste jag, att nu
Var tid, att icke lefva längre dold,
Men verka öppet, som bäst passade
Den magt jag undfått utaf himmelen.
Af någon mägtig drift jag fördes hit

I denna öken; till hvad ändamål
Jag vet ej än, behöfver kanske ej:
Den kunskap jag behöfver, skänker Gud."

Så talade vår Morgonstjerna klar,
Och hvart han skådade en öken låg,
En stiglös, utaf hemska skuggor mörk.
Då han ej gifvit akt uppå den väg
Han kommit dit, var återvägen svår,
Ej trampad utaf menskligt steg. Men han
Gick städse framåt, följd af tankar på
Förflutna ting och kommande; med dem
Var ensligheten väl att föredra
Framför den mest utvalda sällskapskrets.
I fyratio dagar här han var,
Om uppå berg, om uti dal; hvar natt,
Om lägrad under någon gammal ek,
En ceder, som ett skydd mot däfven dagg,
Om i en grotta hägnad, är ej sagdt.
Ej hunger kände han, fast utan spis,
Till dessa dagars slut. Då hungrade
Det honom ändtligt ibland vilda djur,
Som, vid hans åsyn milda, honom ej,
Om sofvande, om vaken, gjorde ondt.
Den qvicka ormen flydde ur hans väg,
Och hvarje skadlig mask, och lejonet
Och tigern blott på afstånd glodde stint.

Men nu en åldrig man, i landtlig drägt,
Som tycktes söka ett förirradt får,
Om han ej sökte torkad ved, till gagn
För vinterns dag, då vinden blåser hvass,
Till värma, kommen hem om qvällen våt,
Han nalkas såg, som med nyfiken blick
Beskådar honom först och talar sen:

"Hvad elak slump har fört er, herre, hit,
Så långt från mensklig väg, der folk drar fram

I följe eller karavan? Ej for
Här ensam någon, som ej lemnade
Sitt stela lik, af hunger tärd och törst.
Jag frågar så, förundrad ännu mer,
Förthy du tyckes mig den man, som nyss
Vår nye döpande prophet ned vid
Jordan så hedrat, att han nämnde dig
Guds Son. Jag såg och hörde det; ty jag,
Som bor i öknen, måste stundom gå,
Af armod nödd, långt bort till närmsta stad,
Der man förnimmer något nytt om det,
Som händer. Ryktet kommer ock till oss."

Guds Son till honom: "Den, som fört mig hit,
För mig ock hän. Ej annan hjelp behöfs."

"Ja, genom underverk!" var mannens svar;
"Jag ser ej annan väg. Vi lefva här
Af sega rötter, vane väl vid törst,
Mer än kameln — ty långt till vatten är —:
Ett folk till uselhet och mödor födt;
Men om du är Guds Son, välan, befall,
Att dessa hårda stenar varda bröd,
Då skall du rädda dig och hjelpa oss
Med föda, det vi arme sällan få."

Han slöt, och honom svarade Guds Son:
"Anser du bröd ha sådan kraft, och vet
Du ej, att det är skrifvet: menniskan
Ej lefver blott af bröd, men af hvart ord,
Som går utaf Guds mund[1]), som födde här
Med manna våra fäder? Fyrti dar
Här Moses fastade på detta berg[2]).
Elia fyrti dagar[3]), utan mat,
I denna öken vandrat: så nu jag!
Hvi talar du om misstro, då du vet
Hvem jag är, likaväl som jag hvem du?"

[1]) Jemf. Matth. 4: 4. [2]) 2 Mos. 24: 18. [3]) 1 Kon. 19: 8.

Och Satan svarade, nu oförställd:
"Jag är den arme ande, det är sant,
Som, jemte millioner djerfve fler,
Min sällhet ej behålla fick, som drefs
Med dem till detta bottenlösa djup;
Men ej i detta hemska rum så stängd
Af obeveklig stränghet, att jag ej
Mitt sorgeliga häkte lemna får,
Och ströfva obehindradt öfver allt
På denna runda jorden eller ock
I luften. Ja, till himlars himmel Han
Mig också understundom tillgång gaf.
Jag kom ibland Guds söner, då han gaf
I mina händer den Uzeen Job,
För att hans värde visa, satt på prof;
Och när han sina änglar föreslog[1],
Att dra den stolte Achab uti svek,
Till fall i Ramoth. Då de tvekade,
Jag[2]) detta uppdrag tog och gjorde hal
Af lögn hans smickrande propheters mund
Till hans förderf, så som mig var befaldt,
Ty jag hans vilja gör. Fastän jag mist
Så mycket af min första klarhet, mist
Guds kärlek, har jag ej min kärlek mist,
Åtminstone ej min beundran för
Allt hvad jag utmärkt ser af godt, af skönt,
Af dygdigt: då min känsla vore död.
Hvad skulle jag då hellre önska mig,
Än se och nalkas dig, utaf mig känd
Såsom Guds Son; än att få lyssna till
Din visdom, skåda dina höga verk?
Mig anser menniskan som fiende
Till all sin slägt. Och hvarför det, då de
Mig aldrig svekfullt kränkt? Igenom dem

---

[1]) 2 Krön. 18: 18—21.

[2]) *Jag* &c. Skriften säger blott: "Kom fram *en ande*, och stod för Herranom; 2 Krön. 18: 20.

Jag mist ej det jag mist, nej snarare
Jag vunnit det jag vann: bland dem jag bor,
Delägare med dem i denna jord,
Om ej dess herre; lånar dem min hjelp,
Mitt råd vid spådom, teckentyderi,
Orakelsvar och drömmars tydande,
Dem de till regel ställa för sitt lif.
Det sägs, att afund leder mig att så
Kamrater vinna uti nöd och qval.
Må vara först; men då jag nu med qval
Har vunnit lång bekantskap, vet jag väl,
Att smärtan delas ej af deladt qval[1]),
Att det ej lättar bördan, en hvar bär.
En ringa tröst då, att ha menskan med.
Mest smärtar mig, ja mest, att menniskan,
Den fallna, skall upprättas — aldrig jag!"

Och strängt vår Frälsare nu svarade:
"Din sorg du väl förtjent, som, full af lögn
Från början, också sluta vill i lögn;
Som skryter af, att ifrån helvetet
Befriad vara, våga träda in
I himlars himmel: — ja, du kommer dit
— Liksom en fattig, usel, fången träl
Till stället kommer, der han fordom satt
I glans bland de förnämste — nedsatt nu,
Utstött och arm, begapad, osörjd, skydd,
En syn af undergång, och till förakt
För himlens hela här. Dess sälla rum
Meddelar dig ej lycka, ingen fröjd;
Tvärtom din pina ökar, visande
Förlorad sällhet, evigt flydd för dig.
Så är du icke mer i helvetet,
Än himlen, underdånig himlens kung!
Vill du tillräkna lydnad, det du gjort

[1]) *smärtan delas ej af deladt qval*, smärtan delas ej, är lika stor, fastän vårt qval delas med någon annan.

Af fruktan eller lust att göra ondt?
Hvad annat än din ondska vållat, att
Du misstog dig på Job, hemsökt så grymt
Med alla straff? Hans tålamod dock vann.
Den andra tjensten var din uppgift just:
I fyra hundra munnar lögnare[1];
Ty ljuga är din näring, är din spis.
Du vill då vara sann? Oraklen dock,
Du gaf — och hvad har visat sig mer sant
Bland folken? — var ett verk utaf din list,
Som tillsatt något sant, för att ge fart
Åt lögnen. Och hvad voro dessa svar?
Hvad, om ej mörka och tvetydiga:
Med dubbel mening gäckande; dem de,
Som sporde, endast sällan fattade,
Och som, ifall man ej förstod dem rätt,
Det varit bättre, att man icke känt?
Hvem kom väl i ditt tempel att få råd
Och vända mera kunnig om och klok
Att fly sin skada, söka bäst sitt gagn,
Och sprang ej i en farlig snara förr?
Ty Gud har rättvist lemnat folken, att
Af dig bedragas; rättvist, sedan de
Till falska gudar föllo. Men då han
Vill uppenbara bland dem sin Försyn,
Af dig ej känd; hvar är din sanning från,
Om ej från honom, från hans änglar, som
Ha magt i landen: som, föraktande
Att nalkas dina tempel, bjuda dig
Hvad, till det minsta ord, du säga skall
Åt dem dig dyrka. Darrande af skräck
Och som en lismig snyltgäst lyder du,
Dig sjelf tillskrifvande, hvad sant du sagt.
Men folken skall du icke gäcka med

[1] *I fyra hundra munnar lögnare*, de propheter, som falskeligen rådde Achab att draga till Ramoth, voro fyrahundra till antalet, se 2 Krön. 18: 5.

Orakel mer; ty de ha nått sitt slut.
Med ståt och offer skall du icke mer
Bli spord i Delphi eller annorstäds;
Om så, dock fåfängt, ty du blifver stum.
Ett lefvande orakel Gud nu sändt
I verlden som sin viljas lärare[1]),
Och sändt sin sannings Ande för att bo
I fromma hjertan — ett orakel för
All sanning, som för menskan nödig är."

Så talte Frälsarn. Sluge Fienden,
Invärtes pint af vrede och förakt,
Sig dock förställer, vänligt svarande:

"Du har med tadel hållit åt mig strängt
Och förebrått mig verk, som jag ej gjort
Frivilligt, hvilka nöd aftvungit mig.
Hvar finner du då en olycklig väl,
Ej ofta nödd att gå från sanningen;
Om lögn är mera fördelaktigt: bäst
Att jaka, neka, smickra, hyckla, ed
Mot rätt begagna. Men du högre står
Än jag: du är min Herre: dig jag kan
Och måste underkasta mig, fördra
Tvång eller tadel, glad att slippa så.
Men sannings väg är tung och svår att gå,
Fast glatt på tungan och för örat ljuf,
Välljudande som sång och herdeflöjt.
Hvad under då om hennes bud jag hör
Af dig med fröjd. De flesta menniskor
Beundra dygden, som ej öfva den.
Tillåt mig, att få lyssna på dig, när
Jag kommer (då ej menska kommer hit),
Och tala, om jag ock ej handla kan.
Din fader, som är helig, vis och ren,
Tål dock, att hycklarn, att en gudlös prest,

[1]) *som sin*, "sista", tillägger Milton, *viljas lärare.*

Hans helga gårdar trampar och gör tjenst
Vid altaret, handterar helga ting,
Vid bön, vid löften [1]); skänkte ock sin röst
Åt en förhärdad Baalam [2]) — dock prophet
Af Andan rörd. Slik tillgång gif ock mig."

Med oförändrad panna Frälsaren:
"Jag böd dig ej hit komma, nekar dig
Det icke, fast jag vet hvarför du kom
Gör, som du undfår ifrån himmelen
Tillåtelse; du kan ej göra mer."

Han sade icke mer, och Satan, djupt
Sin gråa skenbild böjande, försvann
I tunn luft upplöst; ty nu bredde natt
Sin dystra vinge öfver öknen ut:
En dubbel skugga. Foglarne till ro
Nu gått i sina nästen utaf ler,
Och vilda djur i skogen ströko kring.

---

[1]) *vid löften*, om löften se 4 Mos. 6: 1; 21: 2; 30: 3; 5 Mos. 23: 21.

[2]) *Baalam*, eller *Bileam*, om honom förtäljes i 4 Mos. 22: 5; ib. 23: 1.

DET ÅTERVUNNA PARADISET.

ANDRA BOKEN.

Innehåll.

Jesu lärjungar, oroliga öfver hans långa frånvaro, samtala sins emellan derom. Maria gifver ock luft åt sin moderliga ängslan och omförmäler derunder många omständigheter, som angå hennes Sons födelse och barndom. Satan sammankallar åter de sina till rådplägning, berättar den dåliga utgång hans första frestelse haft och begär af dem råd och bistånd. Belial föreslår att fresta Jesus med qvinnor. Satan förebrår Belial hans lösaktighet och lägger honom till last all den sedeslöshet, som tillskrifves de hedna gudarne af poeterna, och förkastar hans förslag, som i intet afseende har någon utsigt att lyckas. Satan föreslår nu andra slag af frestelse och synnerligen att begagna sig af vår Frälsares hunger. Han tager ett utvaldt antal andar med sig och återvänder för att fortsätta sitt företag. Det hungrar Jesus i öknen; natten inbryter; beskrifves huru Jesus tillbringar natten. Morgonen kommer. Satan visar sig åter för Jesus, och, sedan han uttryckt sin förundran öfver, att han skulle lemnas så utan vård och hjelp i öknen, der andra så underbarligen blifvit födda, frestar han honom med ett yppigt mål af det mest utsökta slag; Han afslår det, och maten försvinner. Då Satan funnit, att vår Frälsare icke kan angripas på detta sätt, frestar han Jesus åter genom att tillbjuda honom rikedomar, såsom medel till magt. Jesus motstår också detta försök och visar många exempel på stora handlingar, som blifvit utförda af personer i dygdig torftighet; visar noggrant faran af rikedom och de bekymmer och qval, som äro oåtskiljeliga från magt och storhet.

Emellertid de nyligt döpte, som
Hos Döparn stannat vid Jordan, som sett
Den de så uttrycksfullt nyss *Jesus* nämnt,
Som sett Messias nu förklarad för
Guds Son, som trott uppå hans höga magt,
Som talt med honom och med honom bott:
Andreas, Simon, mycket kände se'n,
Och andre, som ej Skriften gifvit namn;
Då honom, deras fröjd, de saknade,
Sent funnen, nu så hastigt gången bort,
Begynde de att känna oro stor;
Och oron växte till med hvarje dag.
Ibland de trodde, att han för en tid
Till Gud upptagen blifvit — som en gång
På berget Moses, länge borta, blef;
Och han, Thisbiten, som i eldvagn [1]) for
Till himlen —, kommande likväl igen.
Och som propheterne, de unga, då
Elia sökte, sökte dessa nu
Omkring Bethabara [2]), i Jericho,
Palmstaden, Enon [3]), gamla Salem och
Machærus [4]) och hvar stad och by, som fans

---

[1]) ***Thisbiten***, en benämning, som i skriften tillägges Elia; se 1 Kon. 17: 1; m. fl.; ***eldvagn***, se 2 Kon. 2: 8.

[2]) ***Bethabara***, eller ***Bethbara***, se Å. P. 1, 194; ***Jericho*** benämnes palmstaden i 5 Mos. 34: 3, 2 Krön. 28: 15.

[3]) ***Enon***, en by inom Manasse stam, der Johannes döpte (Joh. 3: 23); nära derintill låg ***Salem***, en gammal stad, dit Jakob reste (1 Mos. 33: 18).

[4]) ***Machærus***, en stad i en bergstrakt, öster om Döda Hafvet, inom Rubens stam. Milton tycks ha upptagit detta namn, blott

På denna sidan om Genezaret[1]),
Och i Peræa[2]), men förgäfves dock.
Då, på Jordanens strand, och vid en vik,
Der vinden spelade bland vass och rör,
De arma fiskare, ej högre män,
Hoppackade uti en hydda låg,
Sin mistning, sitt bekymmer göto ut:

"Ack, från hvad hoppets höjd till hvilket djup
Vi oförmodadt fallit! Vi ha sett
Messias kommen, som så länge var
Af våra fäder väntad; hafva hört
Hans ord, hans visdom, full af sanning, nåd.
Nu, nu befrielsen för dörren står;
Upprättadt skall nu Israels rike bli.
Så gladde vi oss, men vår fröjd blef snart
I ny förvåning och förvirring vänd.
Hvart är han gången? Hvilket olycksfall
Tog honom från oss? Är hans mening väl,
Att draga sig tillbaka, göra vår
Förväntan mera lång? O, Israels Gud,
Sänd din Messias! Tiden inne är!
Se huru jordens kungar plåga dem,
Du utvalt! Se hur högt en rättslös magt
De spänt, och all din fruktan kastat bort
Bakom sig fräckt! Statt upp och skydda stark
Din ära! Deras ok lyft af ditt folk! —
Dock, tålamod! Så långt han verket dref:
Han sändt sin Smorde, genom sin prophet
Gjort honom känd, offentligt pekad ut
Och visad, och med Honom ha vi talt.
Och öfver detta glade, läggom vårt

derför att det föll honom i minnet. Afståndet mellan Machærus och den nejd, der Johannes döpte, var betydligt.

1) *Genezaret*, den breda sjön Genezaret, säger Milton, den var 1 mil bred.

2) *Peræa*, landet öster om Jordan.

Bekymmer uppå Guds försyn. Ty Gud
Skall honom ej ta bort ifrån oss, ej
Oss gäcka med hans sälla åsyn. Snart
Vi skola återse vårt hopp, vår fröjd!"

Så sluta de sin klagan med nytt hopp
Att finna den, de osökt funnit förr.
Men i Marias hjerta, när hon såg
Från dopet andra komma — ej sin son —
Och han af ingen setts mer vid Jordan,
Då uti hennes lugna, rena bröst
En moders sorg och fruktan insteg vann.
Orolig, suckande hon talte så:

"Hvad gagnar mig nu denna ära stor,
Att hafva födt af Gud! Hvad helsningen:
"Hell, full med nåd [1]) bland qvinnor salig du!"
Då jag i sorg blef upphöjd lika högt,
Och framför andra qvinnor bära fått
Stor bäfvan för det barn jag gifvit lif.
Född på en tid, då knappast fans ett skjul,
Att skydda honom eller mig emot
Den kalla luften, var vårt hägn ett stall,
En krubba hans. Men nödgade att fly
Bort till Egypten, tills en mordisk kung,
Som sökte efter barnets lif, var död,
Som, då han gäckad blef, med blod af barn
Uppfyllde gatorna i Bethlehem:
Och komna hem igen, i Nazareth
Vi bodde många år. Hans hemlif, lugnt
Och stilla, egnadt åt betraktelser,
Var ingen konungs misstro värdt. Men nu
En vuxen man och erkänd, som jag hör,
Af Döparn, och för allmänheten ställd,
Och erkänd ifrån himlen för Guds Son,
Jag stor förändring väntat. Ära? Nej!
Men oro, efter gamle Simeons ord:

---

[1]) *Hell, full med nåd*, början af änglahelsningen; se Luc. 1: 28.

Att mångom uti Israel han är satt [1])
Till fall och till uppståndelse och till
Ett tecken, hvilket varder sagdt emot;
Och att min själ skall genomborrad bli
Utaf ett svärd: det är min sälla lott,
Är min upphöjelse till stora qval.
Så skall jag blifva, tycks det, qvald och säll!
Dock det skall icke vålla sorg och knot.
Hvar dröjer han dock nu? Visst afsigtsfull
Är hans frånvaro. Då han knappast sett
Tolf år, han saknad blef, men funnen så,
Att väl jag såg, att icke för sig sjelf
Han var förlorad, att han gick uti
Sin Faders värf. Jag tänkte på hans ord,
Förstådda se'n. Hans bortovaro nu,
Så lång, på något större syftning har.
Men jag att tåligt vänta är väl van:
Jag länge i mitt hjerta ord och ting
Har gömt, som båda något underbart."

Maria, tankfull så och minnandes,
Hvad märkligt händt, allt se'n hon hörde först
Guds ängels helsning, ödmjukt lugn i håg,
På det, som komma skulle, bidade.
Emellertid i öknen hennes Son,
Allena, blott af helga tankar närd,
Steg ned uti sig sjelf, betänkande,
Hur bäst han skulle börja, sluta bäst
Sitt lif på jorden och sitt höga kall.
Ty Satan, hvilken listigt talat om,
Att återkomma, honom lemnat nu
Allena och med skyndsamhet gått bort
Till täta luftens mellanregion,
Der hans förnämste höllo råd. Och der,
Förutan tecken alls till skryt och fröjd,
Bekymrad och nedslagen, talte han:

[1]) Se Marc. 2: 34—35.

"I etherns throner, fordom himlens barn,
Nu afgrundsandar, efter ämnet, som
En hvar att styra fick, benämnde bäst,
Beherrskare af eld, luft, vatten, jord! —
Må vi behålla dessa milda hem
Förutan nytt besvär! En sådan magt
Stått upp emot oss, hotande så svårt,
Som att fördrifva oss till helvetet.
Jag — det jag gjort med bifall utaf er,
På uppdrag utaf en församling full —
Har funnit, sett och vidrört honom; men
Jag fann, att här det gäller mer besvär,
Än då jag Adam svek, den förste man,
— Fast Adam tubbad af sin hustru föll —;
Dock djupt han under denne mannen stod
— Om denne, genom modren, menska är —,
Af himlen mer än någon menska prydd
Med hög fullkomlighet, behag af Gud,
Och själsstorhet för allra största verk.
Jag derför återvändt, att icke lit
Till det mig lyckades med Eva förr
Må väcka hos er någon öfvertro
På lika lycka här. Jag förr en hvar
Uppfordrar, att sitt bistånd ge, med råd,
Med dåd, att jag, som fordom icke såg
Min like, ej må duka under här."

Så talte gamle ormen, tvekande,
Med buller han försäkrad blef om hjelp
Af alla. Belial då ur deras midt
Stod upp, otuktigast bland andarne,
Som fallit, sinnligast, och köttslig mest
Näst Asmodeus. Och han rådde så:

"Sätt qvinnor för hans öga, i hans väg!
De skönaste af menskors döttrar tag!
I hvarje nejd de finnas, strålande
Som middagsskyn, gudinnor likare

Än menniskor, ärbara, älskliga,
Förfarna uti kärlek, tjusande
I tal — jungfruligt majestät, med mildt
Och ömt försmält, dock skrämmande
För den, som nalkas vill, och skickliga,
Att draga sig tillbaka, att då dra
De fångna hjertan med i kärleks nät.
En sådan mildra kan det sträfvaste
Skaplynne, stryka rynkad panna slät,
Försvaga, smälta med vällustigt hopp,
Förlänga ömt begär och leda lätt
Det bröst, som manligast och fastast är,
Liksom magneten drar det hårda jern.
Blott qvinnor, intet annat, lockade
Den vise Salomo, att bygga åt
Gemålers gudar, böja sig för dem."

Men Satan straxt gaf honom detta svar:
"Med ojemn våg du väger, tänkande
Blott på dig sjelf, o Belial, derför att
Du sjelf är svag för qvinnor, tjusad än
Af växt, än färg, än fängslande behag,
Och tror, att alla fångas af slikt kram.
Du, före floden, med din muntra hop
— Guds söner nämnda falskt — strök jorden kring,
Begärligt menskors döttrar skådande,
Och födde i förbund med dem en slägt.
Ha vi ej sett, ha vi ej sägas hört,
Hur du i hof, i kungliga gemak [1])
Fins gömd, i lund, vid mosskläd källas brädd,
I dal, på grönan äng, jemnt i försåt
För skönheten: Calisto, Clymene [2]),
Och Daphne, Semele, Antiopa [3]),

[1]) En häntydning på Carl II:s lösaktiga lefnad.

[2]) *Calisto*, en kungadotter, som stod i kärleksförbindelse med Jupiter. Om henne förtäljer Ovidius, Fast. 2: 155 sqq.. *Clymene*, en af Apollos älskarinnor, se Ovid. Met. I. 756 och 765 sqq.

[3]) *Daphne*, Penei dotter, se Ovid. Met. I. 452 sqq.; *Semele*, som

Amymone och Syrinx[1]), jemte fler,
Och dina snedsprång fäst vid höga namn:
Apollo, Neptun, Jupiter och Pan
Sylvanus, Satyr, Faun? Men af slikt
Ej alla ha sin fröjd. Hur mången man
Har icke med ett löje gått förbi
Skönheten och dess lockelser, motstått
Dess angrepp, uppmärksam på bättre ting.
Tänk blott på den Pelleiska segraren[2]),
En yngling, hur han österns sköna såg
Helt flygtigt, gick helt flygtigt dem förbi[3]);
Hur han, nämnd Africanus[4]), sände bort
Som yngling re'n Iberiens fagra mö.
Men Salomo han lefde lugnt, och full
Af ära, magt och kostlig spis; han ej
Ett högre sökte, än att njuta blott.
Thy var han ock ett mål för qvinnors lock.
Men den vi freste är långt visare
Än Salomo, af mera upphöjd själ;
Hans hela sträfvan är att föra ut
De största ting. Hvad qvinna finnen I,
Fastän sin tids beundran, vida känd,
Som han täcks skänka blott ett ögonkast
Af ömt begär? Säg, skulle hon väl, djerf,
Som, tillbedd drottning, satt på skönhets thron,

---

med Jupiter födde Bacchus, se Ovid. Met. 3. 293 sqq.; *Antiopa*, Nyctei dotter, som med Jupiter födde Amphion och Zethus, se Hyginus, Fab. 7. Prop. 3, 13, 21.

[1]) *Amymone* födde med Neptun Nauplius, Hyg. Fab. 169; *Syrinx*, den bekanta nymphen, som blef förvandlad i rörvass, se Ovid. Met. 1, 691 sqq.

[2]) *Pelleiska segraren*, Alexander den Store, född i Pella, en stad i Macedonien.

[3]) Det var den gången.

[4]) *Africanus*, P. Cornel. Scipio Aemil. Africanus minor, denne ädle Romare, som intog Kartago, visade under sitt krig i Spanien sådan aktning mot de fångna, att han genast lösgaf en ung skön qvinna af hög börd, emedan hon var förlofvad med en furste af sitt folk.

Nedstiga, i behagens gördel klädd,
Att tjusa, såsom Venus engång gjort
Med Jupiter, som sagan nämner om;
Hur skulle från hans herrskarpanna blott,
Satt liksom högst på dygdens berg, en blick,
Försmådd modfälla henne, rycka bort
Allt hennes prål, slå qvinligt högmod ner,
Till bäfvan vända det! Ty skönhet blott
Af veka sinnen, fångna släpade,
Beundrad blir. Beundra icke mer,
Och alla hennes fjädrar falla ned
Och krympa till en ringa leksak hop,
Förlägen, om hon straxt ringaktad blir.
Med manligare ting vi måste då
Hans fasthet pröfva, som ha mera sken
Af värde, heder, ära, allmänt pris
— Som varit klippor för de störste män —;
Se'n det, som synes tillfredsställa blott
Naturens lagliga begär; ej mer.
Jag vet nu, att han hungrar, der ej mat
Kan spåras upp, i vida öknens rymd.
Allt öfrigt blifve mitt. Om fördel syns,
Skall den ej släppas; frestas skall hans kraft."

Han slöt, och hör dem ropa bifall högt,
Och tager till sig straxt en utvald trupp
Af andar, honom likast uti list,
Att vara när och synas på hans vink,
Om flere handlande personer der
Behöfvas, alla säkra på sin roll.
Till öknen han med dessa sedan flyr:
Der ifrån natt till natt ännu Guds Son
I fyrti dygn qvarstannat fastande.
Nu först af hunger qvald, han sade så:

"Hur slutas detta? Fyratio dar
Jag vandrat här i villsam skog, och mat
Ej smakat, eller hunger rönt. En dygd
Är denna fasta ej, och ingen del

Af det, jag lider. Har naturen ej
Behof, och närer Gud den utan spis;
Hvad pris förtjenar då umbärandet?
Dock nu jag känner hunger: tecken till,
Att nu naturen kräfver sitt. Men Gud
Behofvet fylla kan på annan väg,
Fast hungern ännu varar. Varar den
Förutan kroppens sköfling, är jag nöjd.
Af hungerns styng jag fruktar intet ondt,
Och sköter ej derom, af tankar närd;
Mer hungrar mig att verka Fadrens verk."

I nattlig timme på en öde stig
Så Sonen talte, se'n sig lade ner
Inunder ett gästvänligt nära tak
Af tätt hopvuxna träd; och der han sof
Och drömde — som en hungrig gör — om mat
Och dryck, naturens vederqvickelse.
Han tyckte sig vid bäcken Cherit[1]) stå,
Och såg hur korparna med hornig näbb
Mat till Elia förde, morgon, qväll,
Fast glupska, intet rörande deraf.
Propheten såg han äfven, flyende[2])
Till öknen; såg hur han derstädes sof
Inunder enen; hur han vaknade
Och fann sitt aftonmål tillredt på kol[3]),
Och på ett bud af ängeln uppstod, åt,
Och åt, när han sig hvilat, än en gång[4]),
Och gick af matens kraft i fyrti dar.
Så satt han stundom vid Elie mål,
Och stundom njöt, som gäst hos Daniel, mos[5]).

---

[1]) *Cherit*, en bäck i Sebulons land, som flöt ut i Jordan. Se 1 Kon. 17: 6.

[2]) Derom se 1 Kon. 19: 4—5.

[3]) 1 Kon. 19: 6.

[4]) 1 Kon. 19: 7.

[5]) Om *Daniels mos*, se Dan. 1: 12—16.

Trögt natten flöt; men ändtligt lärkan steg,
Ur bo't på marken, högt, att ropa ut
Ny morgon, att den helsa med sin sång.
Och lika lätt ifrån sin gräsbädd stod
Nu Jesus upp och fann, att allt var dröm.
Till ro han hungrig gick, stod hungrig upp.
Och straxt han vandrade upp på en höjd,
Att skåda rundtomkring ifrån dess topp,
Om någon herdehydda nära låg.
Men ingen herdehydda såg han der;
Men såg uti en dal en ljuflig lund,
Som högt af foglars sånger återljöd.
Dit gick han, med den föresats, att der
Till middag hvila. Snart han trädde in
I höghvälfd skugga: gångar voro der,
Alleer dunkla, som sig öppnade
Mot midten i en skådebana grön.
Naturens verk det tycktes (konsten lärt
Utaf naturen): för vidskeplig blick
Skogsgudars, nymphers hem. Han såg sig kring,
Då framför honom plötsligt stod en man,
Ej landtman, som förut, men bättre klädd,
Lik en, uppfostrad uti stad, vid hof.
Han vände sig till honom artigt så:

"Med lemnadt tillstånd nu jag återvändt;
Likväl med stor förundran, att Guds son
Så länge dröjt i denna ödemark,
Utblottad uppå allt, och som jag vet
Ej utan hunger. Som det säges, fler
Bekanta trampat denna ökens grund;
Den flyktiga trälinnan med sin son,
Förskjutne Ismael[1]); men hon fick dock hjelp
Utaf en vänlig ängel[2]). Israels slägt

---

[1]) *Ismael*, Milton har *Nebajoth*, hvilken var Ismaels son och Hagars sonson.

[2]) Se 1 Mos. 21: 17.

Af hunger här förgåtts, om Gud ej sändt
Från himlen mannaregn; och den prophet
Från Thebez [1]), hvilken vandrande blef född
Två gånger, bjuden af en ängels röst [2]).
På fyrti dagar ingen sörjt för dig,
Här lemnad fyrti dagar eller fler!"

Till honom Jesus: "Hur är detta ment?
De hade väl behof, men icke jag."

Och Satan: "Hvad slags hunger har då du?
Om föda nu framför dig ställdes, säg,
Om du ej åte?" "Om jag gifvaren
Kär hade", Jesus svarade. "Och hvi
För den skull vägra?" sade Frestaren.
"Har du ej rätt till allt hvad skapadt är?
Säg, stå ej rättvist alla varelser
Till tjenst för dig; ej vänta blott ditt bud,
Men sträfva af all magt att veta det?
Ej menar jag en mat, som efter lag
Är oren eller åt afgudarne
Först bjuden — unge Daniel den ej åt [3]) —,
Ej en af ovän bjuden; fast i nöd
Hvem skulle tveka att den taga? Se,
Naturn af blygsel, eller bättre sagdt,
Bekymrad för din hunger, skaffat har
Från alla elementer utvald spis,
Att hedra dig, som hennes herre är,
Tillbörligt; värdigas blott njuta den!"

Hans ord var ingen dröm, ty då han slöt,
Och Jesus lyfte ögonen, han såg
Der skuggan bredast var, på vidsträckt plats,
Ett rikligt dukadt bord, på kungligt vis,

---

[1]) *Thebez*, en stad inom Manasse stam, efter hvilken propheten Elia bar tillnamnet *Thisbiten*.

[2]) 1 Kon. 19: 6, 7.

[3]) Det var egentligen den Babyloniske konungens mat och vin, som Daniel icke ville förtära. Dan. 1.

Fullt utaf fat och rätter kräsliga:
Der fyrbent villebråd och fogel fans
Såsom pastej, som kokadt eller stekt,
Med ambra kokt; all fisk från sjö och strand[1]),
Ur dam och bäck, med fenor eller skal,
Den läckraste, som Pontus[2]) skattat har,
Lucrinersjön, den kust vid Afrika.
— Hur enkelt var mot dessa läckra ting
Det råa äpple, som var Evas lust. —
Och vid ett ståtligt skänkbord, hvarest vin
Rik vällukt spridde, stodo ordnade
Högväxte, unge män i kostbar drägt,
Mer blomstrande än Ganymedes[3]) var,
Än Hylas[4]). Under träden längre bort
Än trippade, än stodo andaktsfullt
Najader, nympher ur Dianas svit,
Med frukt och blom från Amaltheas horn[5]),
Ungmör från Hesperiderna, utaf
Långt större skönhet än i forna dar
Man diktat, eller pratat sedan om:
Om sköna damer, mötta djupt i skog
Af riddare af Logres, Lyones,

---

[1]) Milton, som här utvecklar sina insigter i kokkonsten, brukar uttrycket *Gris-amber steamed; grisamber*, eller vanligast *ambergris*, betyder bokstafligen *grå ambra*. Detta ämne brukades fordom mycket i viner och saucer. Det ansågs vara kärleksretande. *All fisk från sjö och strand*, som lefde långt ute i hafvet och vid stränderna.

[2]) *Pontus* (Svarta Hafvet) och hafvet vid Afrikas norra kust voro berömda för god fisk; *Lucrinersjön*, en djup, genom en smal dam från hafvet skiljd bugt af hafvet, som insköt på Campaniens kust; den var berömd för sina läckra ostron, Plin. 9: 54, 79.

[3]) *Ganymedes*, gudarnes välbekante munskänk.

[4]) *Hylas* var en ung, skön man, som af källnympherna blef nerdragen i vågen. Se Virg. Ecl 6, 43 sqq., Ovid., A. Am. 2, 110.

[5]) *Amaltheas horn*, en nymph, som uppfödt Jupiter med mjölk af en get, hvilkens tillfälligt afbrutna horn blef försatt bland stjernorna. Ur hornet flöt nektar och ambrosia; det var alltså en öfverflödets sinnebild; se Ovid. Fast. 5, 115 sqq.

Lancelot, och Pelleas och Pellenore [1]).
Och klara melodier hördes jemnt
Af ljufva flöjter, strängar klingande,
Och milda vindar spredo vällukt kring
Från veka vingar, spredo vårlig doft.
Så stor var denna prakt. Och Frestarn nu
Förnyade enträget bjudningen:

"Hvi tvekar du att äta, du, Guds Son?
Förbjuden frukt är detta ej. Förbud
Ej hindrar dig att röra denna mat:
Att smaka den ej någon kunskap ger,
Och minst om ondt, men bibehåller lif
Och nedgör hunger, lifvets fiende,
Med njutning styrkande och angenäm.
Se alla dessa äro källornas
Och skogens, luftens andar, komna hit,
Att ge dig hyllning och erkänna dig
För herre, sig för dina tjenare.
Hvi tvekar du att äta, du, Guds Son?"

Med saktmod svarar honom Jesus så:
"Du sagt, att jag har rätt till alla ting;
Hvad hindrar mig att bruka denna rätt?
Skall jag som gåfva motta, hvad jag kan
Befalla, när och hvar det lyster mig?
Jag kan, var viss derom, så snart som du
I denna öken kalla fram ett bord
Och snabba skaror änglar tjenande,
I herrlig rad, att om min kalk ha vård.
Hvi skall du truga på mig denna tjenst
Förgäfves, der den icke tages mot?
Hvad angår dig min hunger? Med förakt
Jag dina granna läckerheter ser,
Och anser dina gåfvor blott för — svek."

Och missnöjd Satan honom svarade:
"Att också jag har magt att ge, du ser.

[1]) Allt hjeltar i de gamla riddarsagorna.

Om villigt jag dig ger af denna magt
Hvad jag, åt hvem jag velat, kunde skänkt,
Och hellre, som jag ansåg lämpligt här,
Har valt att gifva dig, i tydlig nöd;
Hvi tar du icke mot det? Men jag ser,
Att hvad jag gör och bjuder misstänkt är.
Men andra, hvilkas mödor väl förtjent
Så svårförvärfvadt byte, skola snart
Betjena sig af dessa ting." Och nu
Försvunno bord och rätter utan spår
Vid ljud utaf harpyiers [1]) vingeslag.
Enträgne Frestaren stod ensam qvar
Och fortfor ännu med sin frestelse:

"Af hunger, hvaraf andra varelser
Betvingas, du ej skadas, stark mot den.
Din måttlighet, oöfvervinnelig,
Ej viker för begärets lockelser.
På höga planer all din hug är vänd,
På höga verk; men hvarmed förda ut?
Stor handling fordrar stora medel ock.
Du, okänd, utan vänner, af låg börd,
Son af en väl känd timmerman, uppfödd
I fattigdom och vadmal [2]) i ditt hem,
Förvillad här i öknen, hungerqvald:
Hvad väg vill du väl gå, hvad hopp har du
Om storhet? Hvadan leder du din magt?
Hvad följeslagare, hvad svit får du;
Hur länge följer hopen dina fjät,
Om du ej på din räkning föder den?
Guld bringar ära, vänner, seger, magt.
Hvad lyfte upp Antipater? [3]) Hur blef
Hans son Herodes satt på Juda thron
— Din thron — med vänners hjelp, om ej för guld?

[1]) *harpyier*, vidriga missfoster, som, enligt sagan, liknade stora foglar med qvinnohufvuden.

[2]) *vadmal*, straights, en sorts groft tyg, som brukades i 15:de århundradet.

[3]) *Antipater*, *Edomiten*, tillägger Milton.

Om derför något stort du hinna vill,
Först skaffa guld och samla skatter hop;
Som, om till mig du lyssnar, ej är svårt.
Mitt guldet är, och lyckan i min hand;
Den, som jag gynnar, yfs i rikedom,
Då dygd och mod och visdom lida nöd."

Och tåligt Jesus honom svarade:
"Men utan dessa tre kan rikedom
Ej vinna välde, ej behålla det.
Det vittna dessa gamla riken, som
Gått under just på höjden utaf magt.
Men män, som ägde dessa tre, utfört,
Fastän i fattigdom, de största verk.
Så Gideon, Jephtah [1]) och den herdesven,
Hvars slägt i många åldrar sutit har
På Juda thron, som skall sitt säte ta
Igen och styra Israel utan slut.
Bland hedningarne — ty kring verldens rund
För mig ej något okändt finnes, värdt
Att minnas — kan du ej erinra dig
Fabricius, Quintius, Curius, Regulus? [2])
Ty högt jag skattar desse arme män,
Som verkat stora ting, försmående
Guld, fast det bjöds dem utaf kungars hand.

[1]) *Gideon*, som frälsade Israels barn från de Midianiter. Herrans ängel kom till honom, då "han tröskade hvete i pressen" (Dom. 6: 11), för att mana honom till sitt stora värf. På ängelens uppmaning svarade han först: "Min Herre, hvarmed skall jag fria Israel? Si, min slägt är den minsta (ringaste) i Manasse, och jag är den svagaste i mins faders hus" (ib. v. 15). Om *Jephtahs* börd, se Dom. 11: 1. Om hans verk, ib. kap. 11, 12.

[2]) *Fabricius*, berömd för sin belåtenhet i armodet; segrade öfver Pyrrhus och Samniterne. Se Cic. Off. 3, 27, 86; Tusc. 3, 23, 56 m. fl.; *Quintius*, L. Quintius Cincinnatus, som från plogen kallades till dictator, hvarom Livius förtäljer, 3, 26, 8 sq.; *Curius* Dentatus, som besegrade Samniterna och Sabinerne, berömd, äfven han, för sin måttlighet, Cic. Sen. 16, 55, m. fl.; *Regulus*, bekant för sin ädla sjelfuppoffring under Roms krig mot Carthago, Cic. Off. 3, 26, 99.

Hvad felas mig, om icke det, att jag,
I detta armod, hvad de utfört snart
Ock utför, ja kanhända ännu mer?
Beröm ej rikedomen, narrars släp
Och vises hinder, snara; egnad mer
Att dygd förslappa, göra slö dess egg,
Än mana henne till prisvärda verk.
Hvad, om ock jag motvilligt stöter bort
Guld, riken? Derför ej, att kronan är,
Fast glänsande, dock blott en törnekrans
Och medför faror, nätter utan sömn,
Bekymmer, oro för den henne bär,
Då på hans skuldror trycker allas sorg.
Ty deri ligger dock en konungs kall,
Hans ära, dygd, förtjenst och högsta pris,
Att han för folkets skull bär denna tyngd.
Men den, som herrskar hos sig sjelf, som styr
Begär, farhågor, lustar, är mer kung;
Dit sträfvar hvarje vis och dygdig man,
Och den ej detta kan, han slätt förmår
Att styra städer, massor yrande,
Han sjelf en slaf och utan herrskare,
Om icke styrd af vrånga lidelser.
Men leda folken uppå sannings väg
Med frälsnings lära, ge dem kunskaps ljus
Och lära dem att dyrka Herran rätt,
Är mera kungligt; själen vinnes så,
Så styrs det bästa: inre menniskan.
Den andre endast kroppen styr; med våld
Ej sällan, hvilket för en ädel hug
Ej medför någon oförfalskad fröjd.
Än mer: att skänka riken, ansedt blef
För större, ädlare; att afstå magt,
Mer storsint, än att rycka till sig den!
Så rikedom är gagnlös i sig sjelf
Och gagnlös för den orsak, du har nämnt:
Att få en spira, som, ej ägd, är bäst."

DET ÅTERVUNNA PARADISET.

TREDJE BOKEN.

Innehåll.

Satan försöker att i ett tal, fullt af smicker, hos Jesus väcka ärelystnad, genom att framlägga flere exempel på segrar, som vunnits, och stora handlingar, som utförts af personer i ännu unga år. Vår Frälsare svarar med att visa fåfängligheten af allt verldsligt rykte och de opassande medel, genom hvilka det vanligen vinnes; och framställer som en motsats dertill den sanna äran i andligt tålamod och dygdig visdom, hvarpå Job lemnar exempel. Satan rättfärdigar ärelystnaden med Guds eget exempel, som fordrar dyrkan af alla varelser. Jesus ådagalägger falskheten i hans bevis,

genom att visa, att, alldenstund godhet är orsaken, hvarföre alla ting äro skyldiga sin Skapare dyrkan, den syndiga menniskan icke alls kan ha någon rätt dertill. Satan talar derefter ifrigt med vår Frälsare angående hans anspråk på Davids thron. Han berättar för honom, att Judarnes land, som på den tiden är en lydprovins under Rom, icke kan vinnas utan stor personlig ansträngning från hans sida, och beder honom enständigt att icke förlora någon tid, innan han börjar sin regering. Jesus hänvisar honom till den tid, som var bestämd för detta så väl som för alla andra ting; och efter en kort häntydning på sina lidanden, frågar han Satan, hvarför denne var så bekymrad att få den upphöjd, hvilkens upphöjelse var bestämd att bli hans fall. Satan svarar, att hans egen förtviflade ställning, som var hopplös, icke lemnade något rum för fruktan, och att, alldenstund hans straff förblefve detsamma, han ej hade något intresse af att hindra dens regering, af hvilkens tydliga välvillighet han snarare kunde hoppas på någon förbön sig till fördel. Satan fortsätter sina frestelser, och då han förmodar, att Jesu synbara motsträfvighet, mot att varda så upphöjd, härleder sig från hans obekantskap med verlden och dess herrligheter, förer han Honom upp på spetsen af ett högt berg, hvarifrån han visar honom Asiens konungariken, görande honom synnerligen uppmärksam på några Parthernes utomordentliga militära tillrustningar för att motstå Scyternas infall. Han underrättar vår Frälsare, att han visade honom detta med afsigt, på det han skulle se, huru nödvändiga militäriska kraftansträngningar äro att bibehålla konungariken, likasåväl som att först underkufva dem; och ber honom betänka, huru omöjligt det var att hålla Judeen oberoende af tvenne så mägtiga grannar som Romarne och Partherne, och huru nödvändigt det vore att sluta ett förbund med den ena eller andra af dem. Han tillstyrker och erbjuder sig att afsluta det med Partherne, och säger, att derigenom hans magt skulle motstå hvarje Roms försök, att han skulle blifva i stånd att vidt utbreda sin ära och äfven åvägabringa det, som allena kunde göra hans thron till Davids thron, återupprättandet af de tio stammarne, som ännu voro i fångenskap. Då Jesus omnämnt fåfängligheten af militäriska ansträngningar, den köttsliga armens svaghet, säger han, att han på den tid, som är bestämd för hans uppstigande på den thron, som blifvit honom bestämd, icke skall vara sen; gör en anmärkning öfver Satans nit för Israeliternas befriande, hvilkas beständiga fiende han hade varit; förklarar deras träldom för en belöning för deras afguderi, men tillägger, att det kanske framdeles skall behaga Gud att skänka dem åter friheten och deras land.

Så talade Guds Son, och Satan stod
En stund som stum, osäker om sitt svar,
Fullt vederlagd och öfvertygad om
Sin svaga slutkonst, sin bedräglighet.
Till slut, med sina ormknep samlade,
Med släta ord han började igen:

"Hvad nyttigt är att veta, det vet du;
Du bäst kan tala och du handlar bäst.
Ett äro ord och verk hos dig. Ditt ord
Uttrycker blott din stora själ; din själ
Är bilden af allt rättvist, vist och godt.
Om folk och kungar togo råd af dig,
Ditt råd då vore såsom svar från Gud
Igenom Urim, Thumim [1]), stenarne
På Arons bröst; såsom en siares
Osvikeliga tunga, fordom hörd.
Och söktes du för värf, som fordrade
Kunskap i krigets konst, din skicklighet
Som ledare är sådan, att en verld
Ej kunde stå emot din tapperhet
I strid, änskönt de dina voro få.
Hvi skall du dessa egenskaper då,
De gudalika, dölja, sträfvande
Att lefva enskildt, eller hellre dold
I vilda öknen? Hvi beröfvar du

---

[1]) *Urim och Thumim*, de underbara stenarne "Ljus" och "Fullkomlighet" i Arons bröstplåt (2 Mos. 28: 30). Om deras förmåga att gifva svar från Gud upplyser 4 Mos. 27: 21: "han skall rådfråga för honom genom Ljusens sätt inför Herranom." Se anm. till denna bibelvers.

Så jorden dess beundran och dig sjelf
Beröm och ära? äran, denna lön,
Som lockar till de högsta företag,
De största andars eld, de renaste,
Som alla andra nöjen rent försmå,
Som akta vinst och skatter såsom slagg,
Och glans och välde: allt, som ej är högst!
Din ålder mogen, öfvermogen är:
Den Macedon'ske Philips son mer ung
Vann Asien, herrskade på Cyri thron
Godtyckligt; unge Scipio re'n böjt
Carthagos stolthet, och Pompejus ung
Qväst Ponti konung [1]), hållit sin triumph.
Men år, och moget vett med mogna år,
Ej släcka ärans törst, förr öka den.
Den store Julius [2]), nu all verldens lof,
Med ökad ålder mer för äran brann:
Gret att han oberömligt så lång tid
Förleft. Än är det ej för dig för sent."

Lugnt Frälsaren gaf honom detta svar:
"Du ej förmår mig till att söka guld
För kungarikens skull, och icke dem
För ärans skull, med alla dina skäl.
Ty hvad är äran, om ej ryktets bloss,
Ej folkets pris — om alltid omängdt pris —?
Hvad folket annat än en blandad hjord,
En sammanrafsad hop, som höjer upp
Allmänna ting, väl vägdt, knappt värda pris?
De prisa, utan att de veta hvad
Och hvem; och en utaf den andre leds.
Hvad nöje är att höjas upp af dem;
Att lefva uppå deras tungor, som
Det ej är ringa pris att tadlas af

---

[1]) *Ponti konung*, Mithridates, som af Pompejus tvangs till underdånighet, år 63 f. Chr.

[2]) *Julius*, C. Julius Cæsar Octavianus.

— Dens lott, som vågar vara god för sig —? [1])
De vise bland dem, de förståndige
Ett fåtal äro; och igenom få
Vins knappast ära. Men det är ett sant
Beröm, en verklig ära, när Gud ser
På jorden, och med bifall ser en man
Rättfärdig; genom himlen prisar den
För sina änglar, som med bifall högt
Hans lof förtälja. Så det skedde Job,
Då, till hans pris i himmel och på jord
— Det till din nesa väl du minnas bör —,
Gud sporde dig: "Har du ej gifvit akt
På Job, min tjenare?" [2]) Han var berömd
I himmelen, på jorden mindre känd,
Der äran blott är falsk och fäst vid ting,
Vid menniskor, som ej förtjena pris.
De irra sig, som anse ärofullt
Att kufva vidt med svärd, att stora land
Förhärja, vinna fältslag och med storm
Intaga städer. Hvilka store män!
Som röfva, plundra, bränna, slagta, slå
I bojor lugna folkslag, när och fjär,
Nu fångar, fastän värda frihet mer,
An dessa segrare, som lemna qvar
Förödelse, hvarhelst de draga fram,
Och nedslå fredens verk de blomstrande;
Och se'n af stolthet svälla, kalla sig
För gudar, menniskors välgörare,
Befriare, och låta dyrka sig
Med tempel, prester och med offrande!
Jupiters son är en, en annan Mars',
Tilldess eröfrarn Död upptäcker dem,
Som knappast räknas mer för menniskor,
Vanställda, rullande i djurisk last,
Och häftig, skamlig död blir deras lön.

---

[1]) *god för sig*, god på sitt vis, egendomligt.
[2]) Jemf. Job. 1: 8.

Men om i äran finnes något godt,
Man uppnår detta på helt annan väg;
Ej genom ärelystnad, krig och våld,
Men genom utmärkt visdom, fredligt värf,
Och tålamod och måttlighet. Igen
Jag nämner honom, som din elakhet,
Den med ett helgons tålamod han bar,
Gjort ryktbar, fordom, i ett okändt land,
Som nämns med ära Job den tålige!
Den arme Sokrates (se'n minnesvärd)
För hvad han lärde och för detta led
— Som led för sanningen en rättslös död —
Nu lefver lika högt i rykte, som
Den stoltaste eröfrare. Men om
För ära, rykte något blifver gjordt
Och utstått; om ett härjadt fosterland,
För ärans skull, den unge Scipio [1])
Befriade från Puniskt raseri:
Hans verk blir bortglömdt, han åtminstone,
Och mister, fastän blott i ord [2]), sin lön.
Skall jag då söka ära, likasom
Den söks af högmod, ofta oförtjent?
Jag söker icke min, men dens mig sändt,
Och det må vittna, hvarifrån jag är."

Och Frestarn svarar honom knotande:
"Ringakta icke äran så, minst lik
Din store Fader deruti; ty han
Dock söker ära. För sin äras skull
Han allting skapat, allting ordnar väl
Och allting styr. Ej nöjd i himmelen,
Af alla änglar ärad, fordrar han
Af menskan ära, så af god, som ond,
Af vis som ovis, utan undantag [3]).

---

[1]) *Scipio*, Carthagos förstörare.

[2]) *fastän blott i ord*, fastän hans lön icke bestått i annat än ord, d. ä. beröm, pris.

[3]) *utan undantag* och *utan åtskilnad*, tillägger Milton.

Långt framför offer, framför helgad skänk
Han fordrar ära; tar ock ära mot
Af alla folkslag, Judar, Greker och
Barbarer: friar ingen derifrån,
Ja, fordrar den af oss, af fiender."

Med värma svarade vår Frälsare:
"Och rättvist, då hans ord allting har skapt,
Förnämligast — ej främst för ärans skull —
För att sin godhet visa, gifva del
Utaf sin godhets håfvor åt hvar själ.
Hvad mindre kan han vänta då af dem,
Än ära och välsignelse, än tack?
Den minsta, lättaste belöning, som
De kunna ge, som eljest intet ha
Att ge, som ville gifva troligast
I stället tadel och förakt och skymf:
Obillig lön och klen erkänsla för
Så mycket godt, så stor välgörenhet!
Men hvarför söker menskan ära, hon
Som intet äger af sig sjelf, mer än
Fördömelse, vanheder, skymf och skam?
Som för välgerningarna, dem hon rönt,
Otrogen blef mot Gud, falsk, otacksam,
Och så beröfvade sig sjelf allt godt;
Ja, helgerånande, sjelf ville ta
Det, som med rätta tillhör ensamt Gud.
Så nådig, ädelmodig är dock Gud,
Att hvem *hans* ära främjar och ej sin,
Den vill ock han i ära höja upp."

Så talade Guds Son, och Satan stod
Nu åter svarslös, slagen af sitt brotts
Fördömelse; ty för osläcklig lust
Till ära hade han ock mistat allt.
En annan ursäkt han dock snart tänkt ut.
"Om äran tänk", han sade, "som du vill;
Värd, eller icke värd att sökas: fritt!

Men till ett rike är du född; bestämd
Att sitta på din fader Davids thron
— Din far på modersidan —, fast din rätt
Nu är i starka händer, som ej lätt
Den släppa, vunnen genom vapenmagt.
Judeen nu och hela Löftets Land,
Lagdt som provins inunder Romarns ok,
Tiberius lyder och med foglig magt
Ej alltid styrs. Ohelgadt templet blef
Och lagen genom mången skändlig skymf,
Ja styggelser, liksom Antiochus [1])
Förr gjorde. Tänker du att få din rätt
Igen, i det du sitter overksam,
I det du drager dig tillbaka så?
Så gjorde icke Maccabeus. Han
Drog också ut i öknen, väpnad dock [2]),
Och vann så ofta på en mägtig kung,
Att, fastän prester, kronan genom våld
Kom till hans slägt och intog Davids thron,
Med Modin [3]) och dess byar nöjd en gång.
Om riken dig ej röra, nit och pligt
Må röra dig — ty, icke sena, på
Tillfällets framlock [4]) sitta de på vakt,
Ja äro sjelfva bästa lägenhet —:
Nit för din Faders hus, och pligt att fritt
Ditt hemland göra ifrån hedniskt ok.
Så skall du bäst uppfylla, sanna bäst,
Hvad i en forntid af Propheterne
Blef sjunget om ditt rike utan slut:
Dess sällare, ju förr det början tar.
Så styr! Hvad kan du bättre göra nu?"

---

[1]) Jemf. 1 Macc. 1: 57.

[2]) Jemf. 1 Macc. 2: 29.

[3]) *Modin*, ett berg och en stad i Dan, der Matathias, Jude Maccabei fader bodde. 1 Macc. 2: 1.

[4]) *framlock*, Eng. forelock, den hårlock, som växer öfver pannan.

Vår Frälsare gaf honom detta svar:
"All ting sker bäst, som sker i rättan tid,
Och sant det säges: "allting har sin tid" [1]).
Har Skriften om mitt rike förutspått,
Att aldrig det skall sluta; början dock
Min fader har beslutat i sitt råd,
Han, hvilken hvälfver tiden i sin hand.
Om han nu har beslutat, att jag först
Skall i en ringa ställning frestad bli
Igenom oförrätter, sorg och skymf,
Förakt, bespottelse och list och våld,
I qval, försakelse, afbidan lugn,
Förutan misstro, tvifvel, — för att se,
Hur jag kan lida, lyda? Den, som bäst
Kan lida, handlar bäst. Den herrskar bäst,
Som först lärt lyda: rättvist prof, förr'n jag
Upphöjes, evigt, oföränderligt.
Men hvad rör dig, när jag begynna skall
Min eviga regering? Hvi bär du
Derom bekymmer? Hvadan spörjer du?
Vet du ej, att mitt välde blir ditt fall,
Att min upphöjelse blir ditt förderf?"

Invärtes pinad, Frestarn svarade:
"Det komme, när det komma vill. Mitt hopp
Om nåd är ute re'n; hvad värre gifs?
Ty fruktan fins ej, der ej mer fins hopp.
Om nu ett värre gifs; förväntan af
Det värre plågar mer än qvalet sjelft.
O, att det värsta re'n jag känt: och värst
Mitt mål, min hamn är; värst min sista ro —
Det mål jag önskat nå, mitt goda allt!
Mitt felsteg var mitt felsteg, och mitt brott
Mitt brott. Likgodt! För det jag fått min dom,
Och skall ock få mitt straff, ehvad än du
Regerar eller icke. Villigt dock

[1]) Jemf. Ordspr. 3: 1.

Jag flydde till din milda pannas hägn
Med hopp, att din regering — det jag ser
Uti din lugna min, din milda blick —
Förr, än den på min börda lade sten,
Emellan mig och Fadren skulle stå
(Hvars vrede mer jag räds än afgrundseld)
Ett hägn, ett slag af skugga svalkande,
Liksom ett moln på sommarhimlens hvalf.
Om nu jag hastar till det som är värst,
Hvi skrider mot det bästa du så trögt;
Det bästa så för dig som verlden all:
Att du, den värdigaste, blir dess kung?
Kanske du tvekar, djupt betänkande
Ett företag så vågsamt och så högt?
Naturligt! Fast i dig förenadt är
Allt, hvad fullkomligt uti menskan fins,
Och hvad hon mer förvärfva kan; betänk,
Ditt lif förflutit mest uti ditt hem.
— Knappt har du Galileens städer sett,
Jerusalem en gång om året, vid
Ett kort besök på endast några dar —:
Hvad har du kunnat lära derutaf?
Du verlden icke sett och ej dess glans,
Dess riken, furstar, deras gyllne hof,
Erfarenhetens bästa skola, der
Man snabbast vinner insigt i de ting,
Som föranleda stora handlingar.
Om oerfaren, är den visaste
Rädd, tveksam, med begynnarns blygsamhet
— Likt honom, som[1] ett rike fann, då han
Sin faders åsnor sökte —, utan kraft,
Och obeslutsam, intet vågande.
Men jag skall dit dig föra, der du snart
Inhemtar dessa grunder; du skall se
All jordens riken, deras pomp och ståt:

---

[1]) *Likt honom, som* &c.; Saul, se 1 Sam. kap. 9.

Tillräcklig förberedelse för dig,
Förfaren sjelf uti en konungs konst
Och hemligheter, på det du må se,
Hur bäst du deras motstånd trotsa kan."

Och nu — en sådan magt han fått — han tog
Guds Son till spetsen af ett högrest berg.
Det var ett berg, invid hvars gröna fot
En rymlig slätt, utsträckt i omkrets vid,
Låg älsklig. Strömmar två der flöto ner,
Med rakt lopp en, den andra slingrande,
Och lemnade emellan sig en slätt
Af mindre strömmar genomådrad, skön,
Förenta se'n de gåfvo sjön sin skatt.
Korn marken ymnigt bar, och olja, vin;
På betesmarkerna var trängsel stor
Af hornboskap, på kullarne af får.
Tornkrönta städer ses, synbarligen
De största kungars säten; och så vid
Utsigten var, att här och der fans rum
För naken öken, utan källor, torr.
På detta berg nu Frestarn förde upp
Vår Frälsare, och började på nytt:

"Vi farit snabbt, och öfver berg och dal,
Skog, fält och floder, öfver tempel, torn
Förkortat mången mil. Du skådar här
Assyrien och dess väldes gamla gräns:
Araxes [1]) och de Caspiers haf, och se'n
Ostvarts till Indus och i vester Phrat [2]),
Och ofta längre, och i söder till
Persiska Viken, och obanade
Arabiens vattenlösa ödemark.
Här Nineveh, hvars mur var innantill
Dagsresor sju i längd, af Ninus byggd,

---

[1]) *Araxes*, nu Aras, en flod som utfaller i Caspiska Hafvet.

[2]) *Indus*, nu *Sind; Phrat* eller *Euphrat*, två välbekanta floder i Asien.

Det första gyldne rikets hufvudstad,
Och Salmanassars [1]) säte, hvars triumph
Än Israel sörjer i lång fångenskap.
Der alla tungors under: Babylon,
Af lika ålder, bygdt ånyo upp
Af honom [2]), hvilken tvenne resor ledt
Ditt folk och allt din fader Davids hus
Som slafvar och Jerusalem förödt,
Tills Cyrus frihet gaf. Persepolis [3]),
Hans stad, du skådar här, och Bactra [4]) der;
Ecbatana [5]) sin storlek visar der,
Och Hecatompylos [6]) dess portars mängd,
Der Susa [7]) vid Choaspes ambraflod,
Den kungar drucko blott. Af yngre frägd,
Byggd af Emathisk [8]) eller Parthisk magt,
Seleucia — stor — och Nisibis [9]); och der
Artaxata, Teredon, Ctesiphon [10])

---

[1]) *Salmanassar*, om hans företag mot Judarne, se 2 Kon. 17: 4; 18: 9.

[2]) *Af honom* &c. Nebucadnezar.

[3]) *Persepolis*, Perser-staden, i provinsen Persis; fordom Persiens hufvudstad.

[4]) *Bactra*, nu *Balk*, vid Bactrusfloden i Bactriana, österut från Caspiska Hafvet.

[5]) *Ecbatana*, hufvudstad i Norra Medien, Persiske och sedan Parthiske konungarnes sommarvistelseort.

[6]) *Hecatompylos*, efter ordabet. "den hundradeportade", en stad i Hyrcanien.

[7]) *Susa*, hufvudstad i Persiska provinsen *Susiana*, der Persiske konungarne uppehöllo sig om vintern; *Choaspes* klara, rensmakande vatten dracks af de Persiske konungarne, såsom det utmärktaste i sitt slag.

[8]) *Emathisk*, d. ä. Macedonisk.

[9]) *Seleucia*, berömd stad i Babylonien; *Nisibis*, en stad i Mesopotamien.

[10]) *Artaxata*, Stora Armeniens hufvudstad; *Teredon*, nära Euphrats och Tigris sammanflöde. *Ctesiphon*, vid Tigris, Parthiske konungarnes vistelseort om vintern; sedan Assyriens, ja hela Parthiska rikets hufvudstad.

Om du ditt öga vrider, lätt du ser.
Dem styr nu Parthern, — ledd af Arsaces,
Som grundat detta rike, tog han dem
För åldrar sedan från de yppige
Och svage Antiochias[1]) konungar.
Och just i rättan tid du kom att se
Hans stora magt; ty nu har Parthiens kung
I Ctesiphon församlat all sin här
Mot Scytherne, som vildsint fallit in
Och härjat Sogdiana[2]). Till dess hjelp
Han ilar. Se, fastän på afstånd långt,
Hans tusenden i hvad stridsrustning de
Uttåga — vapnen, bågar utaf stål
Och pilar —, lika mycket fruktade
Om de förfölja eller undanfly;
Allt hästfolk; tapprast uti sådan strid.
Se, hur i krigisk ställning de sig te:
I rutform, kil, halfmåne, utsträckt led."

Han såg, hur stadens portar göto ut
Tallösa skaror lätt beväpnade,
I pansarrockar och i krigsmansståt.
I pansar klädde hästar, kraftiga
Och snabba, buro ryttare i dans,
Som voro blomman utaf månget land,
Från Arachosia[3]), från Candaors land
Och Margiana[4]) hän till Caucasus,
Hyrcaniens fjell och till Iberia[5]);

---

[1]) *Antiochia*, vid Orontes, Syriens hufvudstad och Seleucidernas säte.

[2]) *Sogdiana*, nu *Sogd*, ett Asiatiskt landskap, omkring öfre loppet af floden Oxus.

[3]) *Arachosia*, ett Asiatiskt landskap, söder om berget Paropamisus; *Candaors land*, en del af Sogdiana.

[4]) *Margiana*, Asiatiskt land, österut från Caspiska Hafvet, mellan *Hyrcanien* (ett land vid södra ändan af Caspiska Hafvet) och Bactriana.

[5]) *Iberia*, det nu varande *Georgien*. Miltons uttryck är "Iberiens mörka dalar."

Från Atropatia[1]) och grannslätterna
I Adiabene[2]), Media, södra deln
Af Susiana[3]) till Balsaras hamn.
Han såg dem, ställda upp till ordnad strid,
Hur qvickt de svängde, sköto flyende
En häftig pilskur mot förföljarnes
Ansigten, segrande igenom flykt:
Slagfältet glimmar brunt af idel jern.
Ej feltes fotfolk, ej på flyglarne
Stålklädde stridsmän, kämpande till fots,
Ej vagnar, elephanter bärande
I torn bågskyttar på sin rygg; man såg
Skansgräfvare med spade, yxa der,
Att jemna höjder, fylla dalar upp,
Upphöja slätter, fälla skog och slå
Bro öfver stolta floder liksom ok.
Kameler, mulor, dromedarer se'n
Och vagnar lastade med krigsredskap.
Så stora krafter möttes ej till strid,
När Agrican med all sin norra magt[4])
Intog Albracca, som i sagan sägs,
Gallaphrones hufvudstad, att vinna så
Den skönsta af sitt kön, Angelica,
Hans dotter, af så mången kämpe sökt,
Af Paynim och af Karl den Stores män.
Så talrikt, sådant deras rytteri
Nu var: en syn, af hvilken Fienden
Sig väntade en fördel mera stor,
Och vänd till Frälsaren han fortfor så:

"På det du veta må, att jag din dygd
Ej fresta vill, ej för din säkerhet

---

[1]) *Atropatia* eller *Atropatene*, ett landskap i Medien.

[2]) *Adiabene*, ett landskap i Assyrien.

[3]) *Susiana*, Persiskt landskap vid norra ändan af Persiska Viken; *Balsaras* (Balsora, Bassora, Botzra) *hamn*, vid norra ändan af Persiska Viken.

[4]) ff. Derom förtäljes i medeltidens fabelaktiga riddarromaner.

Med skäl hvar väg tillstänga; hör och märk,
Hvarför jag bragt dig hit och visat dig,
Hvad här du sett. Ditt rike, fastän spådt
Af änglar och propheter, skall du ej
Erhålla om ej mödosamt, liksom
Din fader David. Hvad som förutsägs
Om ting, om menskor, fordrar medel städs;
Om medel icke brukas, återgår
Hvad propheteradt blifvit. Antag dock,
Att nu du sute uppå Davids thron,
Och ingen vore mot dig, alla för:
Samaritan och Jude; på hvad sätt
Vill du behålla väldet, lugnt och tryggt
Emellan två så nära fiender
Som Romare och Parther? En af dem
Du måste ha till vän, och Parthern först,
Såsom den närmre, som nyss var i stånd
Att genom infall plåga svårt ditt land
Och leda fångne bort dess konungar
Antigonus, Hyrcanus, fängslade
Trots Rom. Men det skall bli min uppgift nu,
Att lemna Parthern till ditt fria bruk:
Som underdånig eller bundsförvandt.
Med hans hjelp skall du herrska, annars ej:
Blott så du kan med framgång sätta dig
På Davids konungsliga thron, såsom
Hans rätte efterföljare, blott så,
Att du åt dina bröder frihet ger,
Åt dessa tio slägter, hvilkas barn
Uti hans land än göra träldomstjenst,
I Habor[1]), strödde kring bland Mederne:
Af Jakob tio söner, Josephs två,
Förlorade så länge, trälande
Som deras fäder i Egypten förr:
Och detta anbud gör jag dig nu här.
Om dessa du ur träldom har förlöst

[1]) *Habor*, en stad i Assyrien; derom se 2 Kon. 17: 6, 1 Krön. 5: 26.

Till deras arfskap, då, ej förr än då,
Du sitta skall uti full herrlighet
På Davids thron, och från Egypti land
Regera intill Phrat och längre bort,
Och icke frukta Cæsar eller Rom."

Men obevekt gaf Jesus honom svar:
"Du mycket prål af fåfäng, köttslig kraft
Och sköra vapen, mycket krigsverktyg,
— Svårt att bereda, snart till intet bragt —
För mina ögon satt och mycket talt
Om statskonst och om planer klyftiga,
Om fiender, om hjelp, förbund och strid,
För verlden bindande, men ej för mig.
Jag måste bruka medel, säger du,
Ty eljest slår ej prophetian in,
Och jag går miste om min thron. Min tid,
Jag sagt dig det — och denna tid för dig
Är bäst ju längre bort — ej inne är.
Då skall du finna, att jag ej är sen
I handling, att jag icke har behof
Utaf din statskonst, af en hindersam
Krigstross, den du här visat mig — bevis
På menskans svaghet mer, än på dess kraft.
Jag måste mina bröder — detta namn
Du gifvit dem — de tio slägter först
Befria, om jag spiran föra vill
Som Davids rätte arfving; sträcka den
Så långt som den rättmätigt sträckas bör!
Men hvadan då ditt nit? Hvar var det då
För Israels, för David, för hans thron,
Då han, förledd af dig, i öfvermod
Lät räkna Israel, hvilket kostade
Sjuttiotusen Israeliters lif[1])
Igenom tre dars pest. Slikt var ditt nit
För Israel då: detsamma nu för mig!

[1]) Derom i 2 Sam. kap. 24.

Och dessa fångna slägter, sjelfva de
Förskyllt sin fångenskap; de föllo af
Från Gud till kalfvars dyrkan, gudar i
Egypten; Baal se'n och Astaroth
Och allt en hednisk verlds afguderi,
Förutom deras egna slemma brott,
Som voro värre långt än hedniska.
Ej heller uti fångenskapens land
De böjde sig och bådo ångerfullt
Till sina Fäders Gud, men dogo bort
I obotfärdighet, qvarlemnande
En slägt, som var dem lika, knappast känd
Från hednafolken på omskärelsen,
Här gagnlös, dyrkande på samma gång
Som Herran deras falska gudars hop.
Skall jag om dessas frihet taga vård,
Som, om de fått sitt gamla arf igen,
Förutan ånger, bättring, ödmjukhet
Straxt skulle följa kanske gudarne
I Dan och Bethel. Nej! de tjena må
Hos fiender, som ej blott tjena Gud.
Dock skall han — på den tid han känner bäst —,
På Abraham tänkande, hemkalla dem,
Uppriktigt ångrande, och klyfva, der
De draga fram, Assyriens flod [1]), då de
Med glädje skynda till sitt fosterland,
Som Röda Hafvet och Jordan han klöf
På deras fäders väg till Canaan.
Försynen lede dem till deras tid."

Så talte Israels rätte kung. Hans svar
All Satans list tillintetgjorde. Så
Det går, när falskhet bjuder sanning kamp.

---

1) *Assyriens flod*, Tigris.

DET ÅTERVUNNA PARADISET.

FJERDE BOKEN.

Innehåll.

Satan fortfar att fresta vår Frälsare, och visar honom det kejserliga Rom i dess största glans, såsom en magt, den han troligtvis skulle föredraga framför Parthernas, och säger honom, att han med lätthet skulle kunna fördrifva Tiberius, upprätta Romarnes frihet och göra sig sjelf till herre icke blott öfver Romerska riket, utan ock öfver hela verlden och med detsamma öfver Davids thron. I sitt svar uttrycker vår Frälsare sitt förakt för verldslig storhet och magt; talar om Romarnes yppighet, fåfänga och lättfärdighet, och visar, huru litet de förtjente att återfå den frihet, som de genom sitt dåliga uppförande förlorat, och hänvisar i korthet till sitt kommande rikes storhet. För att höja värdet af de gåfvor, han bjudit, säger Satan i sin förtviflan, att det enda vilkor, på hvilket han vill lemna dem, är, att vår Frälsare skulle falla ned

och tillbedja honom. Vår Frälsare uttrycker en djup men lugn ovilja öfver detta förslag, och straffar Frestaren med namnet "Satan för evigt fördömd." Satan, förskräckt, söker att rättfärdiga sig; väljer ett annat sätt att fresta, och föreslår Jesus de andliga gåfvorna, visdom och kunskap, och utvisar för honom den gamla lärdomens berömda säte, Athen, med dess skolor, hållande, under det han visar detta, ett präktigt loftal öfver de Grekiske tonkonstnärerne, skalderne, talarne och philosopherne. Jesus svarar honom med att visa fåfängligheten af all deras skrytsamma verldsvishet, och sätter framför Grekernas musik, diktkonst, vältalighet och undervisande statsklokhet de af Gud inspirerade Hebreiska författarne. Satan, retad af sitt felslagna försök, förevitar vår Frälsare det ogrannlaga i att afslå hans tillbud; och sedan han, till förhånande af hans väntade rike, förespått vår Frälsare kommande lidanden, förer han honom tillbaka till öknen och lemnar honom der. Natten inbryter. Satan uppväcker en häftig storm och försöker vidare, dock förgäfves, att oroa Jesus med skräckfulla drömmar och hotande spöken. En lugn och skön morgon följer på nattens fasor. Satan visar sig åter, och talande om föregående nattens storm såsom hufvudsakligen uppväckt för hans skull, smädar han honom åter med en framställning af de lidanden han skulle undergå. Detta föranleder blott en kort förebråelse från vår Frälsares sida. Satan, nu drifven till höjden af förtviflan, tillstår, att han ofta vaktat på Jesus alltifrån hans födelse, för att utröna, om han var den rätte Messias; och då han af det, som händt vid Jordan, med största sannolikhet slutit att så var, hade han från den tiden mera enträget följt honom, i hopp att vinna någon fördel öfver honom, som kunde bevisa, att han icke vore den guddomlige person, som var bestämd till hans "dödliga fiende." Han erkänner, att han derutinnan icke haft någon framgång alls; men besluter, att göra ännu ett försök. Han förer honom derföre till templet i Jerusalem och, sättande honom på dess tinnar, uppfordrar han honom att bevisa sin guddomlighet genom att antingen stå fast der, eller utan skada störta sig ned. Vår Frälsare förebrår Frestaren, och uppenbarar på samma gång sin egen guddomlighet, genom att stå på den farliga punkten. Satan, bestört och bäfvande, faller genast och återvänder till sina gelikar i afgrunden, att berätta till sin dåliga framgång. Änglarne föra emellertid vår Frälsare om en skön dal, och frambära åt honom en måltid af himmelsk mat, och fira hans seger med en triumphsång.

Förvirrad öfver denna utgång, skrämd,
Stod Frestarn svarslös, upptäckt i sin list,
Bedragen nu så ofta i sitt hopp,
Orolig, att hans öfvertalningskonst,
Så glatt på tungan, som på Eva vann,
Här var förspilld — men Eva Eva var —;
Att denne öfvervunnit honom, som
I sjelfbedrägeri ej bättre vägt
Den kraft, mot honom stod, och icke sin.
Men liksom en, som ansetts makalös
I list, som funnit oförtänkt sin man,
För att sin ära rädda, ja på trots,
Ihärdigt frestar den, som honom slår,
Och ej hör upp, fast sig till mera skam;
Liksom en flugsvärm under vinskördstid,
Kring pressen, der den söta musten gjuts,
Bortjagad, återvänder surrande;
Som svallets vågor mot en klippa hård,
Fast krossade till fradga, storma an
På nytt, att åter bläddror bli och skum:
Så Satan, fast tillbakadrifven gång
På gång, änskönt till skamlig tystnad bragt,
Ej slutar, fastän utan något hopp,
Att plåga med en fåfäng envishet.
På vestra sidan af det höga berg
Han Frälsarn förde, der han kunde se
En annan slätt, lång, dock ej utsträckt bredt,
Af Södra Hafvet sköljd; och emot norr,
Till lika längd, emot en bergsked stödd,
Som jordens frukt och menskors hem gaf hägn
Mot nordens kalla vindar. Midt uti

En ström den delte, på hvars stränder stod,
På båda sidor, hög en kejsarstad
På kullar sju, med torn och tempel prydd,
Prydd med palatser och portiker, med
Theatrar, vattenledningar och bad,
Med stoder, äreportar, segerpris,
Trädgårdar, parker: allt hans öga såg,
Fast deremellan lågo höga berg.
Hvad sällsam parallax [1]), hvad optisk konst
Att se, fördubblad genom tubens glas,
Igenom blotta luften, verkat så,
En fråga vore för vetgirighet.
Och Frestaren nu bröt sin tystnad så:

"Den stad, du skådar, ingen annan är,
Än jordens drottning, ärorika Rom,
Det vidtberömda, riktadt genom rof
Från folken. Der du Capitolium ser,
Som lyfter upp ett ståtligt hufvud högt
Ifrån Tarpeiska klippan — Romas borg
Den fasta. Der syns Palatini berg,
Med kejsarns väldiga palats, högrest,
Ett mästerverk af ädel byggnadskonst,
Med gyllne tinnar, synligt vida kring,
Med torn, terasser, spiror glimmande.
Och mången annan byggnad skön, mer lik
Ett Herrans hus — så väl har jag beredt
Mitt luftförstoringsglas — du skåda kan,
Ut- och invändigt: pelare och tak,
Och bildverk af berömda mästare,
I ceder, marmor, elfenben och guld.
Låt nu ditt öga skåda portarne,
Hur folk der sammanströmmar, ut och in;
Prætorer, Proconsuler [2]), hastande

[1]) *parallax*, synvinkel.

[2]) *Prætorer, Proconsuler*, här ämbetsmän, som hade sig anförtrodd vården om Romerska rikets provinser.

I statsdrägt, än till sina länder bort
Och än på återväg; lictorerne[1])
Med spön, ett tecken utaf deras magt,
Cohorter, legioner, rytteri
I turmer och beridet flygelfolk[2]).
Här sändebud från vidt aflägsna land,
Olika klädda, uppå Appii väg[3])
Och på Æmilii[4]); några längst från syd:
Syene och, der skuggan delar sig[5]),
Från Meroe[6]), Nilön, och mer vesterut,
Från Bocchi rike intill Svart-träsk-sjön[7]).
Från Asiens kungar, Parterna bland dem,
Från Indien och dess gyldne Chersones[8]),
Långt fjerran till den ön Taprobane[9]):

---

[1]) *lictorerne*, hos högre ämbetsmän (Dictatorer, Consuler, Prætorer) anställde offentliga tjenare, som till utmärkelsetecken buro spöknippor, ur hvilkas midt en bila framstack. De verkställde äfven ådömda pinsamma straff, såsom hudflängning, halshuggning o. s. v.

[2]) *Cohorter* utgjorde inom Romerska hären tiondedelen af en *legion*, hvilken bestod af 4200—6000 man, hvartill kommo 300 man *beridet flygelfolk*, delade i *turmer*, afdelningar bestående af 30 man.

[3]) *Appii väg*, anlagd af Censorn App. Claudius (Liv. 9, 29, 6), gick söderut från Rom, genom Pontinska träsken till Capua, hvarifrån den fortsattes, under Trajani regering, till Brundisium.

[4]) *Æmilii väg*, en fortsättning af *via Flaminia*, som ledde norrut från Rom till Placentia. Den var anlagd af Consuln M. Æmilius Lepidus från Arminium.

[5]) *Syene*, en stad i Öfre Egypten; *der skuggan delar sig*, faller åt bägge håll, förmodligen derför, att Milton ansåg *Meroe* ligga under eqvatorn, der solen kastade sina strålar lodrätt ner.

[6]) *Meroe*, en berämd ö i Nilen, i Ethiopien.

[7]) *Bocchi rike*, Bocchus var den bekante konungen i *Mauretanien*, som, sedan han en lång tid varit än Romarnes än Jugurthas vän, slutligen förrådde den sednare. Derom lemnas närmare upplysningar af Sallustius; *Svart-träsk-sjön*, Milt. Black-moor sea, *Nigritis Palus*, en sjö i vestra Afrika, bildad af Nigerfloden.

[8]) *gyldne Chersones*, chersonnesus aurea, med största sannolikhet det nuvarande Malakka.

[9]) *Taprobane*, en af Indiens öar, sannolikt Ceylon.

Mörklagda anleten, omsnodda med
Turbaner utaf silke hvitt. Och se'n
Från Gallien, Gades[1]) och Britanniens vest,
Germaner, Scyther, och Sarmater, norr
Om Donau hän till Tauriens Träsk[2]). All folk
Nu lyda under Rom och kejsaren
I Rom, hvars vida herrskarvälde, stort
I landutsträckning, rikedom och magt,
Hvars fina seder, konster, vapenglans
Och gamla frägd du rättvist föredrar
Framföre Parthern. Utom dessa två
Allt är barbarer, icke värdt att ses,
Delt mellan långt aflägsna kungar små.
Då jag dig dessa vist, jag visat dig
All jordens land och deras herrlighet.
Roms kejsare är gammal, sonlös, full
Af otukt, och han lefver långt från Rom
På Capreæ, en liten ö, men stark,
Uppå Campaniens kust, i ändamål
Att hemska lustar tillfredsställa fritt,
Och har en elak gunstling statens vård
Förtrott, änskönt mot honom misstänksam;
Af alla hatad, hatande. Hur lätt,
Begåfvad med en konungs dygder, du,
Framträdande, i handling ädelt stor,
Bortdrefve detta odjur från dess thron,
Nu till svinstia gjord, och på hans plats
Hans folk befriade från träldoms ok!
Och med min hjelp du kan; ty magten mig
Är gifven: derför gifver jag dig den.
Sök då ej vinna mindre än en verld;
Sök blott det högsta: har du det ej nått,
Du skall ej sitta, eller blott helt kort,
På Davids thron, hvad än blef förutsagdt."

---

1) *Gades*, stad i närheten af det nuvarande Cadix.

2) *Tauriens Träsk*, Palus Mæotis, nu Asowska Sjön.

Men ej bevekt, Guds Son gaf honom svar:
"Ej denna storhet, denna stolta syn
Af yppighet, fast kallad herrskarprakt,
Mer, än förr vapnen, tjusa kan min blick
Och minst min själ, änskönt du talte ock
Om dyrbart frosseri, om läckra mål
På bord utaf citron, af Atlas-sten [1])
(Ty jag också har hört, kanske ock läst),
Om vin från Setia, Cales och Falern [2]),
Från Chios, Creta [3]), slukadt utur guld,
Kristall och myrrhakärl, med ädelsten
Och perlor prydda: sade *mig* derom,
Som plågad är af hunger än och törst.
Budsändningar du sedan visat mig
Från folkslag när och fjär. Den äran är
En tråkig tidsförlust, att lyssna på
Så många lögner och så mycket krus,
Ett utländskt smicker! Se'n du talat har
Om kejsarn, och hur lätt han kufvas kan,
Hur ärofullt! Jag skulle drifva bort
Ett odjur; — hvad, om ock jag drefve bort
En djefvul, som först honom dertill gjort?
Han lemnas åt sin bödel: samvetet.
Att straffa honom blef jag icke sänd.
Ej än jag vill befria detta folk,
Förr segersällt, nu sjunket skamligt lågt,
Med rätta kufvadt; hvilket, rättvist förr
Och tarfligt, mildt och måttligt, segrat väl,

---

[1]) *bord utaf citron*, af citronträd (citrus); här ett Afrikanskt träd, troligen en ceder-art, af hvilkets välluktande ved Romarne läto förfärdiga bord och andra bohagsting; *Atlas-sten*, Libysk marmor, som bröts ur berget Atlas.

[2]) *Setia*, en stad i Latium, berömd för dess vinodling, Liv. 6, 30; *Cales*, stad i Campanien, berömd vinort; sammalunda ock *Falern*, Falernus, hvars vin Horatius så ofta beprisar.

[3]) *Chios*, nu Scio, berömd för sitt vin, hvars blandning med Falernern Horatius anbefaller; *Creta*, nu *Candia*, med berömdt vin, Malvoisier.

Men illa styrt de underlagda folk,
Utplundrat sina länder, uttömt dem
Igenom slemt begär och roflust. Först
Blef ärelystnad af triumphen född[1]),
Se'n grymhet, genom vanan att se blod
Af vilda djur, som stredo med hvarann,
Och menniskor, som strede emot djur.
Af rikedomen föddes yppighet
Och större snikenhet, och svaghet sist
Af skådebanan, dagligen besökt.
Hvad vis och tapper man vill söka väl,
Att dem befria, som vanslägtats så,
Som sjelfva sig till slafvar gjort? Hvem kan
Befria den, som har en slafvisk själ?
Men vet, att då jag uppå Davids thron
Skall sitta, skall det vara som ett träd,
Som sprides vida, skuggar jorden all,
Och som en sten, som skall i stycken slå
All verldens kungadömen öfverallt,
Och på mitt rike skall ej varda slut.
De medel, genom hvilka detta sker,
Bör du ej veta, jag ej tala om."

Och Frestarn fräckt gaf honom detta svar:
"Jag ser, hur litet du värderar allt,
Jag bjuder, just derföre att det bjuds.
Ej något åt en kinkig är till lags,
Om icke det, att alltid säga mot.
Å andra sidan, vet ock du, att jag
Värderar det, jag bjuder, lika högt,
Och hvad jag ger, ej ger för ingenting.
Allt det du i ett ögonblick här ser,
All jordens riken, vill jag gifva dig[2]),
Ty, gifna mig, jag ger dem hvem jag vill,
Och ingen småsak; dock med förbehåll,

[1]) "denna fräcka fåfänga" tillägger Milton uttrycksfullt.
[2]) Luc. 4: 5—7; Matth. 4: 8.

Blott på det vilkor, att du faller ner
Och mig tillbeder som din herre hög,
— Lätt gjordt — och tar dem såsom län af mig.
Hvad större gåfva fås för mindre tack?"

Föraktligt svarar honom Frälsaren:
"Ditt tal jag hatat, dina gåfvor mer;
Afskyr nu båda, se'n du yttra djerfts
Gudlösa vilkor i så hädiskt tal.
Men tiden vill jag bida, till hvars slut
Jag måste tåla dig. Men skrifvet är
I första budet: 'Du skall Herran Gud
Tillbedja; honom blott din dyrkan ge.'
Och vågar du att föreslå Guds Son,
Att dyrka dig, fördömde, nu fördömd
Än mer för hvad du frestat här, mer djerft
Än förr mot Eva, mera hädande.
Var viss derom, att du skall ångra det.
Och verldens riken skulle du ha fått!
Säg förr, att dig tillstaddes taga dem;
Ej annan åtkomst kan du förete.
Om du dem fick, af hvem, om ej af Gud,
Den Högste, kungars Kung? Om du dem fått,
Hur väl har du ej återgäldat det,
Du fick? Men tacksamhet fins ej hos dig.
Var du så utan fruktan eller skam,
Att du åt mig dem erbjöd, åt Guds Son,
Åt mig mitt eget, och på slikt beting,
Att falla ner och dyrka dig som Gud?
Bakom mig vik! Klart syns nu, att du är
Den onde, Satan utan slut fördömd!"

Af fruktan slagen, svarar Fienden:
"Blif ej så svåra vred, o Son af Gud!
— Guds söner änglar voro, menskor ock —
Om jag, att se, om du i högre grad
Än de bär detta namn, här föreslog
Hvad jag af menniskor och änglar får

— Tetrarcher[1]) af Eld, Vatten, Luft och Jord —,
Af folk från alla verldens fyra hörn:
Jag dyrkad gud i verld och underverld.
Hvem än du är, hvars ankomst blifvit spådd
För mig mest farlig, mig det angår mest.
Af pröfningen du icke lidit men,
Förr vunnit ära, vunnit aktning mer;
Men mig den ej, förfelad, vinning bragt.
Låt derför verldens riken fara hän,
De snart försvinnande! Jag skall ej mer
Dig råda. Vinn dem, eller vinn dem ej!
Och riktad syns din hug på andra ting,
Än på en verldslig krona; mera böjd
För stilla tankar och djupsinnigt tal,
Hvaraf du redan tidigt gaf ett prof,
Då du dig från din moder smög och gick
Till templet ensam; der du funnen blef
Bland vördiga Rabbiner, talande
Om ting, som anstått Moses' stol; ej lärd[2])
Men lärande. I barnet mannen ses,
Som dag af morgon syns. Blif ryktbar då
Igenom visdom. Som ditt rike sträcks,
Så sträck din själ ock öfver verlden ut
I kunskap — omslut alla ting med den.
All kunskap ligger ej i Mose lag,
I det som skrifvits af Propheterne.
Hos hedningarne också kunskap fins;
De skrifva och de lära undransvärdt,
Vägledda af naturens ljus. Med dem
Du måste mycket tala, styrande
Dem genom öfvertalning, som du vill.

[1]) *Tetrarcher*, "fjerdingsförstar", emedan de, såsom småkonungarne i Palestina, styrde hvar sin fjerdedel af det välde, som var åt dem upplåtet.

[2]) *ting, som anstått Moses' stol*, så svårlösta frågor, att de för sin lösning väl behöft begrundas af personer, värdiga att sitta på Moses' stol; *ej lärd*, d. ä. ej bibragt lärdom, utan bibringande.

Men utan lärdom, hur skall du med dem,
Hur de med dig utbyta tankar rätt?
Hur vill du visa dem det falska i
Afgudadyrkan, sägner, vishet vrång?
Med egna vapen nedslås villan bäst.
Se, förr'n vi lemna detta skådnings-berg,
Mot vester, mer emot sydvest; se der,
Uppå Ægeiska Hafvets strand, en stad
Af ädel byggnad, på en bördig jord,
Med luft så ren, allt Greklands öga, se
Vältalighetens moder, konsternas,
Athen, der de berömde vise bott,
Gästvänlig, i sitt älskeliga lugn:
Stad, förstad, gångar, stilla, skuggiga.
Se Academias olivelund,
Der Plato satt, der hela sommarn lång
Atticas fogel[1]) slog sin fulla drill;
Hymetti[2]) blomsterkulle der, med surr
Utaf idoga bin, inbjuder till
Tankfulla studier. Der Ilissi[3]) våg
Med sorl framrullar. Inom muren se
De gamle vises skolor. Der hans[4]), som
Lärt Alexander, verldseröfraren:
Lyceum; målad Stoa[5]) näst bredvid.
Der skall du höra, lära harmoni'ns
Fördolda magt, i toner och i tal
Af rösten eller handen träffad; der
En vers i skiljda takter mätt, än ljuf
Æolisk, än en Dorisk odesång[6]);

[1]) *Atticas fogel*, nektergaln.

[2]) *Hymettus*, en bergkulle straxt utanför Athen.

[3]) *Ilissus*, en flod, som flöt förbi Athen.

[4]) *der hans, som &c.* Aristoteles, som lärde i *Lyceum.*

[5]) *målad Stoa*, de stoiske philosophernes lärorum, en pelarsal, som var prydd med målningar af Polygnotus, och som derföre benämndes *ἡ ποικίλη στοά*, den smyckade, målade pelarsalen.

[6]) *Æolisk* vers, afser de lyriska skapelserna af Alcæus, Sappho och Corinna, hvilka voro affattade på æolisk dialekt, *ἡ αἰολίς;*

Och hans, som födt dem, men som högre sjöng,
Den blinde Melesigenes [1]), Homer,
Hvars dikt sjelf Phoebus gjorde anspråk på.
Se'n hvad tragöderne, de höge, lärt
I chörer eller jambiskt afmätt tal,
De bästa lärare i sedlighet,
Meddelad angenämt i korta ord,
Men tankerika, då om ödets gång
De tala, menskolifvets vexlingar,
Och bäst beskrifva stora handlingar
Och djupa lidelser. Dig dädan vänd
Till dessa talare berömda, som
Med en oemotståndlig tungas konst
Styrt, som de velat, folkets vilda magt,
Rist på dess vapenhus, och blixtrande
Lyst öfver Grekland, Macedonien,
Ja fjerran bort till Artaxerxes' thron.
Ditt öra låna se'n åt verldsvishet,
Som steg från himlen ned till Socrates'
Taklåga hus. Se der hans hydda, som
Oraklet, väl ingifvet, kallade
Den visaste af menskor; från hvars mund
I strömmar honung flöt, som vattnade
De vises scholor, så den gamla som
Den nya Academia [2]), jemte de
Peripatetiske verldsvise [3]), de

Dorisk odesång, afser förmodligen *Pindari* segersånger, skrifna på hufvudsakligen Dorisk dialekt, ἡ δωρίς.

[1]) *Melesigenes*, kallas Homer, såsom född vid *Meles*, en flod i Ionien, vid Smyrna.

[2]) *Gamla* och *nya Academia*, den förra stiftad af Plato, den sednare af Arcesilas, men till sin egendomliga hållning skarpare afgränsad och bestämd af Karneades.

[3]) *Peripatetiske verldsvise*, kallades Aristoteles och hans anhängare, derföre att de behandlade philosophiska ämnen, under det de spatserade omkring, "quia disputabant inambulantes in Lyceo", Cic. Acad. Quæst. 1. 4. Diog. Laert. V. 2.

Epicureer och de Stoici [1]).
Tänk öfver detta hemma eller här,
Tills tiden mognat dig för spirans tyngd:
Dig göra dessa läror till en kung
Inom dig, och än mer när du får magt."

Med vishet honom Frälsarn svarade:
"Tro, att jag känner detta, eller tro,
Att jag ej känner det; mig fattas dock
Ej nödig kunskap. Den, som undfår ljus
Från höjden, utur ljusets brunn, behof
Ej har af annan kunskap, änskönt sann.
Men falskt är detta, föga mer än dröm,
Förslager, infall, utan säker grund.
Bekände ej den förste, visaste [2])
Utaf dem, att hans kunskap endast var
Att veta, att han visste ingenting.
Se'n kommo [3]) lögner och spetsfundighet.
Ett tredje slag [4]) på allting tviflade,
Fastän mot sinnets klara vittnesbörd.
Och andra [5]) satte lyckan uti dygd,
En dygd förent med skatter och långt lif;
En ann [6]) i kroppsligt nöje, sorglös ro.
I tänkarns högmod Stoikern [7]) till slut,

---

[1]) *Epicureer*, anhängarne af Epicuri lära, hvarom vidare längre ned; *Stoici*, anhängarne af den stoiska läran, grundad af Zeno; se vidare längre ned.

[2]) *Den visaste*, Sokrates.

[3]) *Se'n kommo* &c. Sophisterna, som sysselsatte sig med gagnlösa spetsfundigheter.

[4]) *Ett tredje slag*, de skeptiske philosopherne, som betviflade allt och jäfvade sinnenas vittnesbörd.

[5]) Förmodligen Platonikerne.

[6]) Epicurus. Han satte det möjligast högsta och det varaktigaste välbefinnande som högsta mål för menniskans sträfvan. Tillfredsställandet af de för vår kropp och vår själ naturenligt nödvändiga begär och önskningar är tillräckligt för den högsta lycksalighet.

[7]) *Stoikern* — Zeno grundlade denna philosophiska åsigt —

Af honom kalladt dygd. Den dygdige,
Vis och fullkomlig, allting ägande,
Guds like, han ej skäms att sätta främst,
Som intet fruktar, men föraktar allt:
Magt, nöje, qval och pina, död och lif;
Det sista lemnar han, när honom så
Behagar — eller skryter, att han kan;
Ty allt hans sega prat är blott tomt skryt,
Är konstgrepp för att gäcka motbevis.
Hvad kunna de väl lära, som är visst,
Ej kännande sig sjelfve, mindre Gud,
Och verldens början, och hur menskan föll,
Sjelf skyldig; hur hon nu beror af nåd?
Om själ'n de tala mycket, allt dock skeft,
Och dygden söka de hos sig och ta
För sig all ära, gifva ingen Gud;
Men förr anklaga honom under namn
Af lycka, öde, såsom en, den der
Ej tager någon vård om dödlig ting.
Den, som hos dessa söker visdom sann,
Han finner den ej, eller — värre långt! —
Han finner, narrad, hennes falska bild:
En flyktig sky. Dock vise män ha sagt,
Att många böcker trötta. Den som jemnt
Studerar och ej vid sin läsning har
Omdöme, snille, minst i lika mått
— Och hvad han har, hvi skall han söka det? —
Förblifver städse oviss, vacklande,
Beläst i böcker, men dock ytlig sjelf,
Rå eller fånig, narrverk samlande
Och skräp, som icke är en vitten värdt,
Likt barn, som leta kiselsten på strand.

---

satte såsom högsta mål för menniskans sträfvande att förhålla sig likgiltig mot allt, som hörde hvarken till dygd eller last. Dygden bestod i ett med sig sjelf öfverensstämmande lugnt sinnelag, som hufvudsakligen visade sig på fyrfaldigt sätt, som kunskap, tapperhet, rättskänsla och måttlighet. Diog. Laert. VII. 92. 93.

Och vill jag glädja mig på ledig tid
Med dikt och tonkonst, hvarest väl så snart,
Som i vårt hemlands tunga, finner jag
Den trösten? Vår historia och vår lag,
Med spridda hymner, våra psalmer se'n,
Så konstfullt skrifna, sången, harporna
Från Juda, som i Babylon så väl
Förnöjde segrarne, bevittna nog,
Att Grekland förr sin konst från oss har fått,
Klent härmad, då de der besjunga högst
Afgudars laster, jemte egna fel,
I fabel, hymn och sång, framställande
Skrattvärda gudar och sin egen skam!
Tag bort de stora namnen, lagda tjockt
Som smink på skökans kind; hvad då blir qvar,
Tunnt sådt med nöjsamt eller gagneligt,
Skall ej befinnas värdt att ställas upp
Mot Sions sånger för en äkta smak,
Der Gud får pris och gudalike män:
Den Heligaste och hans helige.
Gud ingaf dessa, och de andra du,
Så framt ej en moralisk dygd framställs
Uti naturens ljus, hos några qvar.
Du prisar deras talare som högst
Uti vältalighet: statsmän, ja väl,
Som, tycks det, hållit fosterlandet kärt;
Men lägre stå de än propheterne,
Af Herran lärde, bättre lärande
En borgerlig regerings fasta grund
I deras majestätiskt enkla språk,
Än alla Roms och Greklands talare.
I dem är enklast framställdt, lättast lärdt,
Hvad som ett folk gör lyckligt, och hvad som
Förderfvar riken och slår städer ner:
De jemte [1]) lagen bilda bäst en kung."

[1]) *De jemte &c.* propheterne.

Så talade Guds Son; men Satan nu
Förlorad, ty hvar pil han skjutit bort,
Med bister uppsyn svarar Frälsarn så:

"Då hvarken ära eller rikedom,
Ej vapen, konster eller riken dig
Behaga, eller någonting, det jag
Framställt ur tankens lif, ur handlingens,
Allt hvad af äran eller ryktet söks:
Hvad skall du då i verlden? Öknen är
Den bästa plats för dig. Jag fann dig der,
Och för dig åter dit. Men kom ihåg,
Hvad jag dig sagt: du skall få orsak snart
Att önska, det du ej förkastat, så
Fin och försigtig, min erbjudna hjelp,
Som lätt dig skulle inom kort ha satt
På Davids thron, på hela verldens thron,
Vid mogen ålder, i fullkomnad tid,
Då prophetiorna uppfylldes bäst.
Men nu tvärtom, om något jag förstår
Af himlens skrift, om himlen något skref
Om ödet, hvilket jag i stjernorna,
I massa eller hvarje bild för sig,
Vid deras möte än hopstafva kan:
Dig vänta sorger, mödor, motstånd, hat,
Förakt och skymf och oförrätt och våld,
Hudflängning och till slut en gräslig död.
Ett rike spå de dig; men hvilket då?
Ett verkligt? bildligt? jag det icke ser,
Ej *när*, — ett *evigt?* ja, som utan slut,
Som utan början. Ingen fastställd tid
Mig ledning ger i stjernrubriken satt."

Så sägande, han tog — ty än sin magt
Han kände qvar — och återförde nu
Guds Son till öknen, satte honom der
Och låtsade försvinna. Mörkret steg,
Som ljuset sjönk, och bragte kuslig natt,

Dess mörka foster, väsenlös som det:
Blott brist på ljus, frånvaro utaf dag.
Vår milde Frälsare med roligt sinn,
Fast han igenom luften häftigt förts,
Gick hungrig, frysande, att söka ro
Inunder någon hopad skugga, som
Förgrenta armar flätat hop till skydd
Mot dagg och dunster åt hans hufvud. Sömn
Förgäfves han, fast hägnad, sökte dock;
Ty vid hans hufvud Frestarn vakade,
Och snart med stygga drömmar störde svårt
Hans sömn. Från hvar tropik [1]) brast lös
Ett thordön, och från himlens ändar två
Ur mången faslig remna skyarna
I otid göto ut ett häftigt regn,
Med ljungeld blandadt: till förstöring eld
Med vatten sig försonat. Vindarne
Ej sofva uti sina hål af sten,
Men störta fram från verldens fyra hörn
Och falla öfver pinta öknen vildt,
Hvars högsta furor, fastän rotade
Så djupt som deras höjd, hvars starkaste
Ekträd dock böjde styfva nackar djupt,
Af stormens anfall tryckta eller ock
Med ens uppslitna. Illa skyld du var,
Guds Son, tålmodig. Ensamt du dock stod
Orädd. Dock dermed icke fasan slöt.
Af hemska spöken, afgrundsfurier
Du omgafs tätt med vrål och tjut och skri;
Elddartar andra svängde emot dig,
Men du satt oskrämd, lugn, i syndlös frid!
Så natten nu förflöt, tills morgon skön
Kom fram med pilgrimssteg, i slöja grå,
Och med sitt strålefinger åskans dån

---

[1]) *tropikerna* eller vändkretsarne, äro, som läsaren vet, två och utmärka solens deklination åt norr och åt söder; mellan dem ligger den heta zonen.

Bjöd tiga, skyarna förjagade,
Lät vindarne sig lägga, skrämde bort
De hemska spöken, Fienden uppväckt,
Att fresta fräckt Guds Son med fasors skräck.
Med strålar mera kraftiga nu soln
På jordens aulet vänligt sken och drack
Det våta bort från hvarje lutad ört,
Från hvarje träd, som dröp. Och foglarne,
Som sågo allting mera friskt och grönt,
När natten med sin svåra storm förgått,
Nu stämde sina bästa toner upp
I buske och på qvist, lyckönskande
Den nya morgon, som så älsklig kom.
Dock än, fast morgonen sken klar och glad,
Var mörkrets furste, trots allt ondt han gjort,
Ej borta. Glad han tycktes öfver en
Så skön förändring och till Frälsarn kom,
Dock ej med nya anslag — dem han tömt —;
Besluten förr, tillbakavist så nyss
Och nu förtviflad, att sin harm ge luft,
Ursinnigt vred, att han blef gäckad så.
Han Jesus fann uppå en solig höjd,
Mot norr och vester skyddad af tät skog.
Ur skogen sprang han fram i vanlig form
Till honom, sägande bekymmerslöst:

"Skön morgon efter faslig natt du fått,
Guds Son. Jag braket hört, som skulle jord
Och himmel sammanfalla; fjerran sjelf
Jag var. Fast menskor frukta dessa slag
Som farliga för himlens höga hvalf,
Det pelarburna, eller farliga
För jordens mörka grundval nedantill,
De äro likväl så oskadliga
— Om icke nyttiga — som snufvan är
För menskans lilla verld, och snart förbi.
Men, ofta skadliga der de slå ned
På menska, djur och växt, vildt härjande

(Likt uppror uti menniskornas värf
Och sträfvan, öfver hvilkas hufvuden
De dundra, likasom utpekande),
De ofta hotfullt förebåda ondt.
Mot öknen denna storm var riktad främst,
Och se'n mot dig, som ensam menska här.
Har jag ej sagt dig, att, om du försmår
Den hjelp, jag erbjöd, att i rättan tid
Din plats intaga, om du skjuter upp,
Tills ödet manar, du skall Davids thron
Då vinna, ingen känner *när?* Ty *när*
Och *hur* fins ingenstädes förutsagdt.
Det skall du bli, hvartill du är bestämd,
Ty änglar det förkunnat, fast de dolt
Så tid som medel. Allting göras bör,
När bäst det passar, icke utaf tvång.
Försumma detta, och du finna skall,
Som re'n jag sagt dig, många hårda prof
Af faror, vidrigheter och af qval,
Förrän du Israels spira håller fast.
Och denna hemska natt, som omslöt dig
Med fasors mängd, med röster, underting,
Dig vare varning, säkert förebud."

Så talte han, men framåt gick Guds Son
Och under gången svarade helt kort:

"Du finner mig ej mer än våt; mer ondt
Ha dessa fasor ej tillfogat mig.
Jag dem ej fruktat, fast de bullrat hårdt
Och hotat nära. Hvad som förebud
De vilja skrämma med, föraktar jag,
Som skickadt ej af Gud, men ifrån dig,
Som visste, att jag herrska skall trots dig,
Och derför har påtrugat mig din hjelp,
På det att, om jag toge an den, jag
Dock skulle synas ha min magt af dig,
Förmätne ande! som vill gälla för

Min Gud; som, gäckad, tror dig skrämma mig
Dertill! Hör upp! Jag känner dig. Du mig
Förgäfves plågar, fåfängt äflas sjelf."

Och Satan, svällande af raseri:
"Hör då, o Davids son, af jungfru född!
Ty än jag tviflar på dig som Guds Son.
Jag hört Messias förespådd utaf
Propheterne; din födelse till slut
Bebådad utaf Gabriel; hörde ock,
Hur änglar sjöngo dig vid Bethlehem,
Den natt du föddes, menskors Frälsare.
Från denna tid jag sällan ögat vändt
Ifrån din barndom, ungdom och till slut
Din mandom, fast i stillhet fostrad upp;
Tills vid Jordan, dit alla strömmade
Till Döparn, jag bland dem, för att bli döpt
Dock ej, utaf en röst från himmelen
Dig hörde kallas för 'Guds käre Son'.
Se'n ansåg jag dig värd, att närmre ses
Och närmre pröfvas, för att känna rätt,
Uti hvad grad, hvad mening du fått namn
Utaf Guds Son — ett uttryck sväfvande.
Guds Son är jag ock, eller var en gång;
Och om jag var, jag är: slägtskap består.
Guds söner äro alla menniskor;
Dock dig jag ansåg uti högre grad
Förklarad för en sådan. Derför ock
Från denna stund jag vaktat dina spår
Och dig till denna tomma öken följt.
Och här jag funnit säkraste bevis
Derpå, att du är min dödsfiende:
Godt skäl att om min vederdeloman
På förhand söka vinna kunskap, hvem
Och hvad han är: hans planer, vishet, magt;
Att söka vinna honom genom tal,
Förmå till aftal, stillestånd, förbund,

Aflocka honom allt hvad möjligt var.
Och lägenhet jag haft att fresta dig,
Skärskåda dig, och tillstår, att jag fann
Dig fast emot all frestelse, liksom
En klippa af demant, en sluten krets;
Som menska vis och god i högsta mått,
Ej mer, ty skatter, riken, herrlighet
Försmådda blifvit förr och bli väl än.
Att lära, hvad du mer än menska är,
Värd att dig himlen kallade Guds Son,
Jag måste börja nu på annat sätt."
Så sägande, han honom tog och bar
Förutan vingad häst igenom skyn,
Högt öfver öken, öfver slätt, till dess
Djupt under dem så skönt Jerusalem,
Den helga staden, lyfte sina torn;
Och ännu högre templets byggnad steg,
Den herrliga, på afstånd lik ett berg
Af alabaster med guldspiror krönt.
Der på den högsta tinnen satte han
Guds Son och talade föraktfullt så:

"Stå der, om du vill stå. Att upprätt stå
Der fordrar konst. Jag till din Faders hus
Dig bragt och ställt dig högst — ty högst är bäst —:
Här visa, hvem du är. Kan du ej stå,
Dig störta ned oskadad, om Guds Son.
Ty det är skrifvet[1]): 'Han befalla skall
Sin änglar om dig, att förvara dig
Och bära dig på sina händer, så
Att du mot stenen stöter ej din fot.'

Till honom Jesus: "Skrifvet är också:
'Du skall ej fresta Herran Gud"[2]). Och slöt.

---

[1]) Luc. 4: 10, 11.

[2]) Luc. 4: 12; 5 Mos. 6: 16.

Men Satan, slagen utaf häpnad, föll.
Som då Antæus[1]), jordens son — att smått
Med stort förlikna — i Irassa stred
Med Zeus' Alcides, och steg upp igen,
Fast slagen, fående af jorden kraft,
Och började en brottning mera vild,
Men sist, i luften strypt, blef död och föll
Så, ofta slagen, stolte Frestaren,
Midt i sitt anfall, full af högmod, föll.
Der han sig ställt att se Besegrarns fall.
Som Thebæs monster[2]), hvilket lade fram
Sin gåta, slök den henne icke löst,
Men då hon funnen var, af sorg och harm
Sig störtar handlöst från Ismenisk brant;
Så, rörd af fruktan, ångest Satan föll,
Och bragte till sin hop, som än höll råd,
En glädjelös triumph, tvärt mot hans hopp,
Fall och förtviflan och förskräckelse,
Han, som förmätet fresta djerfts Guds Son.
Så Satan föll — och straxt en eldklar krets
Af änglar flög på bredda vingar dit,
Och upptog Frälsarn lätt på vingens dun
Ifrån hans svåra plats, och honom bar

---

[1]) *Antæus*, var, enligt den klassiska sagan, en af Jordens (Gaias) söner, som af *Alcides* (Hercules, så benämnd efter sin farfar *Alceus* — Alceus var så till vida Hercules' farfader, att han var fader åt *Amphitryo*, hvilkens gemål *Alcmene* så behagade Zeus, att Hercules kom till verlden), *Zeus*' son, blef dödad på det vis, att Hercules, då han märkte, att Antæus för hvarje gång, han dukade under, hemtade ny kraft af jorden, som han berörde, lyfte honom upp högt i luften och der strypte honom.

[2]) *Thebæs monster*, ett sagans vidunder, som hade lägrat sig på en väg, ledande till Thebæ. Det hade kropp som ett lejon, men hufvud och bröst voro en qvinnas. *Sphinx*, så var odjurets namn, förelade alla förbigående denna gåta: Hvilket djur går om morgonen på fyra fötter, om middagen på två och om aftonen på tre? Den, som icke kunde lösa gåtan, blef af Sphinxen nedstörtad utför ett berg, som låg vid floden *Ismene*, hvilken flöt förbi Thebæ. Oedipus löste gåtan, och Sphinxen störtade sig då sjelf nedför branten.

Som på ett läger[1]) genom stilla luft.
De satte honom i en blomsterdal
På grönklädd strand, och ställde dit ett bord
Med himmelsk föda, med ambrosisk frukt,
Guddomlig, hemtad ifrån lifsens träd,
Och ifrån lifsens brunn ambrosisk dryck,
Som styrkte snart den trötte, gjorde godt
Det men, han rönt af hunger eller törst,
Ifall det kom deraf. Och då han åt,
Af himlachörer sjöngs hans segersång,
Som nedlagt frestelsen och Frestaren:

"Din Faders sanne afbild, vare sig
Att du i sällhet dväljs och ljus af ljus
Framalstrar, eller långt från himlen, gömd
I köttsligt tabernakel, mensklig form,
I öknen vandrar; hvar du är, och i
Hvad skick, hvad ställning — städs uttrycker du
Guds Son, begåfvad med guddomlig kraft
Mot eftersträfvarn af din Faders thron,
Mot Paradisets tjuf! — För längese'n
Du honom slog och ned från himlen vrok
Med all hans här. Och nu du hämnat har
Betvingad Adam, och i det att du
Vann seger öfver frestelsen, du vann
Tillbaka ett förloradt Paradis,
Omintetgjorde svekets segerfröjd.
Ty aldrig mer han sätta skall sin fot
I Paradiset, för att fresta der:
Hans snaror äro brustna. Och fastän
Förloradt är en jordisk sällhets hem,
Ett Paradis mer skönt är grundadt nu
För Adam och hans valda barn, dem du,
En Frälsare, är sänd att föra dit,
Att de, när tider blir, der trygge bo,
I ro för Frestaren och frestelsen.

[1]) *ett läger*, ett flytande, sväfvande, säger Milton.

Men du, afgrundens orm! ej länge skall
Du styra skyn. Som höstligt stjernefall,
Som ljungeld skall du falla, trampad ned
Utaf hans fot. Till prof dock smaka först
Det sår — det sista, dödligaste ej —
Dig detta afslag bibragt. Helvetet
Skall ej din seger fira. Abaddon[1])
I alla portar sörjer ditt försök,
Det djerfva. Lär med bäfvan att Guds Son
Härefter frukta. Obeväpnad han
Dig skall förjaga, med sin stämmas skräck,
Från dina afgrundshål — slem egendom —
Dig och din här. Med skri de skola fly,
Och be att i en svinhjord gömde bli[2])
Och slippa komma till afgrundens djup,
Att bundne pinas före deras tid. —
Hell dig, som tvenne verldar ärft, Guds Son,
Som Satan slog! Uti ditt höga värf
Träd in! Begynn att frälsa menskans slägt!"

Så sjöngo de Guds Sons, vår Frälsares,
Triumph och följde honom gladt på väg,
Af himmelsk föda styrkt. Han obemärkt
Och stilla gick hem till sin moders hus.

---

[1]) *Abaddon*, Upp. 9: 11.
[2]) Se Matth. 8: 31, 32.

day is in
he speci

tly.

